

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

TÜRKÇE VE JAPONCADA DURUM EKLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ONUR TAŞÖREN

İSTANBUL 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

TÜRKÇE VE JAPONCADA DURUM EKLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ONUR TAŞÖREN

TEZ DANIŞMANLARI:
PROF.DR. GÜLDEN SAĞOL YÜKSEKKAYA
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEYNEP GENÇER BALOĞLU

İSTANBUL 2022

ÖNSÖZ

Sondan eklemeli diller olan Türkçe ve Japonca yapı olarak birbirlerine benzer oldukları için bazı araştırmacılar Türkçe ve Japonca'yı *Ural-Altay Dilleri*, *Altay Dilleri* vb. teorilerle aynı dil ailesinde (veya grubunda) saymışlar, bazı araştırmacılar ise bu görüşe karşı çıkmışlardır. XIX. yüzyıl sonlarında başlayan Türk Japon ilişkileri bugün karşılıklı birbirini tanıma isteğiyle artmış bulunmaktadır. Bu tezde, Türkiye’de bu alanda lisansüstü çalışmaların az olması sebebiyle, daha çok veriye sahip olmak amacıyla Türkçe ve Japoncanın yapı bakımından benzerliklerin ve farklılıkların ele alınmasına karar verilmiştir.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

GİRİŞ’te, Türkçe ve Japoncanın yapılarından, tarihlerinden, benzerliklerinden ve kökensel ilişkilerine dair çalışmalardan kısaca bahsedilmiştir. Bölümün alt başlıklarında tezin konusu, inceleme yöntemi ve sınırlamalar açıklanmıştır.

TÜRKÇE VE JAPONCADA DURUM EKLERİ başlığı altında *durumun* tanımı yapılmış, alt başlıklar altında Türkçe ve Japonca durum eklerinin biçimbilimsel özellikleri, sözcük öbekleri ve cümledeki işlevleri karşılaştırılarak tanıtılmıştır.

TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE adlı üçüncü bölümde inceleme bölümünde kullanılan yöntem tanıtılmış ve N. Chomsky’nin *Yönetim-Bağlama Kuramı* ile bunun alt kuramı olan *Durum Kuramı* ve Tesnière’in *İstem* kavramları anlatılmıştır.

Son bölüm olan EYLEMLERİN DURUM İSTEMİNE GÖRE ANALİZİ bölümünde *Minna no Nihongo I* adlı Japonca ders kitabından seçilen elli dokuz eylem; durum eylemleri, kılış eylemleri, oluş eylemleri olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Aynı anlamdaki Türkçe ve Japonca eylemlerin hangi durumları zorunlu, seçimli veya isteğe bağlı üye olarak yönettiği örnek cümleler üzerinden karşılaştırılarak incelenmiştir. Çalışmanın Türkçe Japonca karşılıklı çalışmalara ve Altayistik alanında yapılacak gelecek çalışmalara ışık tutması hedeflenmektedir.

Tez konumun belirlenmesinden bu yana tezimle ilgili her konuda destek olan, zaman sıkıntısı yaşadığımda anlayış gösteren ve emeklerini esirgemeyen değerli hocalarım ve danışmanlarım Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA’ya ve Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GENÇER BALOĞLU’na gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Türkiyat alanında bilgilerinden yararlandığım Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'ndeki tüm hocalarıma, tez dönemi boyunca kaynaklarından yararlandığım İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi'ne teşekkürü borç bilirim.

Onur TAŞÖREN

İstanbul, 2021

ÖZET

Tezin giriş bölümünde Türkçe ve Japonca'nın yapı özellikleri, tarihleri, bu dillerin benzerlikleri ve kökensel ilişkilerine dair çalışmalardan kısaca bahsedilmiş, tezin konusu ve yöntemi alt başlıklar halinde verilmiştir. Birinci bölümde, Türkçe ve Japonca durum eklerinin biçimbirimleri, sözcük öbekleri ve cümledeki işlevleri karşılaştırılmıştır. İkinci bölümde tezde kullanılan temel kavramlar ve kuramsal çerçeve anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde Evrensel Dilbilgisi'ne göre, Türkçe ve Japonca eylemlerin hangi durumları (ve durum eklerini) zorunlu, seçimli veya isteğe bağlı olarak yönettiği analiz edilmiştir. Analizde N. Chomsky'nin *Yönetim-Bağlama Kuramı* ve onun alt kuramı olan *Durum Kuramı*ndan yararlanılmıştır. *Minna no Nihongo I* adlı Japon dili ders kitabından basit yapıdaki, alıntı olmayan, Türkçe birinci anlamları denk olan elli dokuz eylem seçilmiştir. Eylemlerin bulunduğu Türkçe ve Japonca örnek cümleler üzerinden karşılaştırma yapılmıştır.

Analiz sonucunda incelenen elli dokuz eylemin Türkçe ve Japoncada büyük ölçüde aynı durumları zorunlu veya seçimli üye olarak yönetebildiği saptanmıştır. Farklı durumları zorunlu veya seçimli üye olarak yöneten eylemlerin ise farklı kınışsal özelliklerde kullanıldıklarında diğer dildeki durumları yönetebildiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Türkçe, Japonca, Altayizm, Yönetim-Bağlama Kuramı, Durum Ekleri, İstem.

ABSTRACT

In the introduction of the thesis, studies about the structural features, histories, similarities, and root relations of Turkish and Japanese languages are briefly mentioned; the subject and method of the thesis are given in sub-headings. Under the first section, the morphological, lexical, and syntactic functions of Turkish and Japanese case suffixes are compared. Under the second section, the basic concepts and theoretical framework used in the thesis are explained.

In the third section, according to Universal Grammar, which cases (and case suffixes) of Turkish and Japanese languages are governed as mandatory, optional, or unprompted by verbs, is analyzed. N. Chomsky's *Government-Binding Theory* and *Case Theory* which is its sub-theory were used in the analysis. Fifty-nine verbs which are simple verbs and not loan words, with the equivalent meanings in Turkish were selected from the Japanese teaching textbook named *Minna no Nihongo I*. Comparisons were made over the Turkish and Japanese sample sentences including these verbs.

As a result of the analysis, it has been determined that fifty-nine verbs examined in the thesis can govern the same cases in Turkish and Japanese to a large extent as mandatory or optional members. It has been observed that the verbs that govern different cases as mandatory or optional members can govern cases in the other one when they are used with different modalities.

Keywords: Turkish, Japanese, Altaicism, Government-Binding Theory, Case Suffixes, Valency.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	XVI
KISALTMA VE İŞARETLER.....	XVIII
GİRİŞ.....	1
Konu.....	5
Sorun	5
Amaç	5
Önceki Çalışmalar.....	6
Yöntem ve Veri Toplama Araçları.....	7
Sınırlılıklar	8
1. TÜRKÇE VE JAPONCADA DURUM EKLERİ	10
1.1. TÜRKÇE VE JAPONCA DURUM EKLERİNİN BİÇİMLERİ	14
1.1.1. Türkçe ve Japoncada Yalın Durum.....	14
1.1.1.1. Türkçede Yalın Durum.....	15
1.1.1.2. Japoncada Yalın Durum	15
1.1.1.2.1. Yalın Durumun +ga (〜が) Biçimi.....	15
1.1.1.2.2. Yalın Durumun Eksiz Biçimi	15
1.1.2. Türkçe ve Japoncada İlgi Durumu	16
1.1.2.1. Türkçede İlgi Durumu	16
1.1.2.2. Japoncada İlgi Durumu.....	17
1.1.2.2.1. İlgi Durumunun +no (〜の) Biçimi.....	17
1.1.2.2.2. İlgi Durumunun +ga (〜が) Biçimi	17

1.1.2.2.3. İlgi Durumunun Eksiz Biçimi.....	17
1.1.3. Türkçe ve Japoncada Yükleme Durumu	18
1.1.3.1. Türkçede Yükleme Durumu	18
1.1.3.2. Japoncada Yükleme Durumu	18
1.1.3.2.1. Yükleme Durumunun +o (～を) Biçimi.....	18
1.1.3.2.2. Yükleme Durumunun +ga (～が) Biçimi.....	19
1.1.3.2.3. Yükleme Durumunun Eksiz Biçimi.....	20
1.1.4. Türkçe ve Japoncada Yönelme Durumu	21
1.1.4.1. Türkçede Yönelme Durumu	21
1.1.4.2. Japoncada Yönelme Durumu	22
1.1.4.2.1. Yönelme Durumunun +e (～へ) Biçimi.....	22
1.1.4.2.2. Yönelme Durumunun +ni (～に) Biçimi.....	22
1.1.5. Türkçe ve Japoncada Bulunma Durumu	23
1.1.5.1. Türkçede Bulunma Durumu	24
1.1.5.2. Japoncada Bulunma Durumu	24
1.1.5.2.1. Bulunma Durumunun +de (～で) Biçimi.....	24
1.1.5.2.2. Bulunma Durumunun +ni (～に) Biçimi.....	25
1.1.6. Türkçe ve Japoncada Çıkma Durumu	25
1.1.6.1. Türkçede Çıkma Durumu	25
1.1.6.2. Japoncada Çıkma Durumu	26
1.1.6.2.1. Çıkma Durumunun +kara (～から) Biçimi.....	26
1.1.6.2.2. Çıkma Durumunun +ni (～に) Biçimi.....	26
1.1.6.2.3. Çıkma Durumunun +yori (～より) Biçimi	27
1.1.7. Türkçe ve Japoncada Araç Durumu	27
1.1.7.1. Türkçede Araç Durumu	27

1.1.7.2. Japoncada Araç Durumu	27
1.1.7.2.1. Araç Durumunun +to (〜と) Biçimi	27
1.1.7.2.2. Araç Durumunun +de (〜で) Biçimi.....	28

1.2. TÜRKÇE VE JAPONCADA DURUM EKLERİNİN SÖZCÜK

ÖBEKLERİNDEKİ İŞLEVLERİ 28

1.2.1. Türkçe ve Japoncada Yalın Durumla Oluşturulan Sözcük Öbekleri	28
1.2.1.1. Sıfat Tamlaması.....	28
1.2.1.1.1. Türkçede Sıfat Tamlaması	28
1.2.1.1.2. Japoncada Sıfat Tamlaması	29
1.2.1.2. Belirteç Öbeği.....	30
1.2.1.2.1. Türkçede Belirteç Öbeği.....	30
1.2.1.2.2. Japoncada Belirteç Öbeği	30
1.2.1.3. Unvan Öbeği.....	30
1.2.1.3.1. Türkçede Unvan Öbeği.....	30
1.2.1.3.2. Japoncada Unvan Öbeği	30
1.2.1.4. Kişi Adı Öbeği.....	31
1.2.1.4.1. Türkçede Kişi Adı Öbeği.....	31
1.2.1.4.2. Japoncada Kişi Adı Öbeği	31
1.2.1.5. İkileme	31
1.2.1.5.1. Türkçede İkileme	31
1.2.1.5.2. Japoncada İkileme.....	32
1.2.1.6. İsnat Öbeği.....	33
1.2.1.6.1. Türkçede İsnat Öbeği.....	33
1.2.1.6.2. Japoncada İsnat Öbeği	33
1.2.1.7. Birleşik Eylem	34
1.2.1.7.1. Türkçede Birleşik Eylem	34

1.2.1.7.2. Japoncada Birleşik Eylem.....	34
1.2.1.8. Sayı Öbeği	34
1.2.1.8.1. Türkçede Sayı Öbeği	34
1.2.1.8.1. Japoncada Sayı Öbeği.....	34
1.2.1.9. İlgeç Öbeği	35
1.2.1.9.1. Türkçede İlgeç Öbeği.....	35
1.2.1.9.2. Japoncada İlgeç Öbeği	35
1.2.2. Türkçe ve Japoncada İlgi Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri.....	35
1.2.2.1. Ad Tamlamaları.....	35
1.2.2.1.1. Türkçede Ad Tamlamaları	36
1.2.2.1.1.1. Türkçede Belirtili Ad Tamlaması.....	36
1.2.2.1.1.2. Türkçede Belirtisiz Ad Tamlaması	37
1.2.2.1.1.3. Türkçede Eksiz Tamlama.....	37
1.2.2.1.2. Japoncada Ad Tamlamaları	38
1.2.2.1.2.1. Japoncada Belirtili Ad Tamlaması	38
1.2.2.1.2.2. Japoncada Belirtisiz Ad Tamlaması.....	39
1.2.2.2. İlgeç Öbeği	40
1.2.2.2.1. Türkçede İlgeç Öbeği.....	40
1.2.2.2.2. Japoncada İlgeç Öbeği	40
1.2.2.3. Sıfat Tamlaması.....	40
1.2.2.3.1. Japoncada Sıfat Tamlaması	40
1.2.3. Türkçe ve Japoncada Yükleme Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri	41
1.2.3.1. Yükleme Öbeği.....	41
1.2.3.1.1. Türkçede Yükleme Öbeği.....	41
1.2.4. Türkçe ve Japoncada Yönelme Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri	41
1.2.4.1. Yönelme Öbeği.....	41

1.2.4.1.1. Türkçede Yönelme Öbeği.....	41
1.2.4.1.2. Japoncada Yönelme Öbeği	41
1.2.4.2. İlgeç Öbeği	42
1.2.4.2.1. Türkçede İlgeç Öbeği.....	42
1.2.4.2.2. Japoncada İlgeç Öbeği	42
1.2.4.3. Aitlik Öbeği	42
1.2.4.3.1. Japoncada Aitlik Öbeği.....	42
1.2.5. Türkçe ve Japoncada Bulunma Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri	43
1.2.5.1. Bulunma Öbeği.....	43
1.2.5.1.1. Türkçede Bulunma Öbeği.....	43
1.2.5.1.2. Japoncada Bulunma Öbeği	43
1.2.5.2. Aitlik Öbeği	43
1.2.5.2.1. Türkçede Aitlik Öbeği	43
1.2.5.2.2. Japoncada Aitlik Öbeği.....	44
1.2.6. Türkçe ve Japoncada Çıkma Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri	44
1.2.6.1. Çıkma Öbeği.....	44
1.2.6.1.1. Türkçede Çıkma Öbeği.....	44
1.2.6.2. İlgeç Öbeği	44
1.2.6.2.1. Türkçede İlgeç Öbeği.....	44
1.2.6.3. Aitlik Öbeği	45
1.2.6.3.1. Japoncada Aitlik Öbeği.....	45
1.2.6.4. Sıfat Tamlaması.....	45
1.2.6.4.1. Türkçede Sıfat Tamlaması	45
1.2.7. Türkçe ve Japoncada Araç Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri	45
1.2.7.1. Araç Durumu Öbeği	45
1.2.7.1.1. Türkçede Araç Durumu Öbeği	45

1.2.7.1.2. Japoncada Araç Durumu Öbeği	46
1.2.7.2. Aitlik Öbeği	46
1.2.7.2.1. Japoncada Aitlik Öbeği	46
1.3. TÜRKÇE VE JAPONCA DURUM EKLERİNİN SÖZDİZİMSEL İŞLEVLERİ.....	46
1.3.1. Türkçe ve Japoncada Yalın Durumun Cümledeki İşlevleri	46
1.3.1.1. Özne Yapma İşlevi	47
1.3.1.1.1. Türkçede Özne	47
1.3.1.1.2. Japoncada Özne	47
1.3.1.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi.....	48
1.3.1.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci	48
1.3.1.2.2. Japoncada Belirteç Tümleci	50
1.3.1.3. Yüklem Yapma İşlevi.....	51
1.3.1.3.1. Türkçede Yüklem	51
1.3.2. Türkçe ve Japoncadaki İlgil Durumunun Cümledeki İşlevleri	51
1.3.2.1. Yüklem Yapma İşlevi.....	51
1.3.2.1.1. Türkçede Yüklem	51
1.3.2.1.2. Japoncada Yüklem.....	52
1.3.3. Türkçe ve Japoncada Yükleme Durumunun Cümledeki İşlevleri	52
1.3.3.1. Nesne Yapma İşlevi.....	52
1.3.3.1.1. Türkçede Nesne	52
1.3.3.1.2. Japoncada Nesne	54
1.3.3.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi.....	55
1.3.3.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci	55
1.3.4. Türkçe ve Japoncada Yönelme Durumunun Cümledeki İşlevleri	55
1.3.4.1. Dolaylı Tümleç Yapma İşlevi	55

1.3.4.1.1. Türkçede Dolaylı Tümleç	55
1.3.4.1.2. Japoncada Dolaylı Tümleç.....	57
1.3.4.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi.....	59
1.3.4.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci	59
1.3.4.2.2. Japoncada Belirteç Tümleci	60
1.3.4.3. Yüklem Yapma İşlevi.....	61
1.3.4.3.1. Türkçede Yüklem	61
1.3.5. Türkçe ve Japoncada Bulunma Durumunun Cümledeki İşlevleri	61
1.3.5.1. Dolaylı Tümleç Yapma İşlevleri	62
1.3.5.1.1. Türkçede Dolaylı Tümleç	62
1.3.5.1.2. Japoncada Dolaylı Tümleç.....	62
1.3.5.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi.....	63
1.3.5.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci	63
1.3.5.2.2. Japoncada Belirteç Tümleci	65
1.3.5.3. Yüklem Yapma İşlevi.....	66
1.3.5.3.1. Türkçede Yüklem	66
1.3.5.3.2. Japoncada Yüklem.....	66
1.3.6. Türkçe ve Japoncada Çıkma Durumunun Cümledeki İşlevleri	67
1.3.6.1. Dolaylı Tümleç Yapma İşlevi	67
1.3.6.1.1. Türkçede Dolaylı Tümleç	67
1.3.6.1.2. Japoncada Dolaylı Tümleç.....	69
1.3.6.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi.....	71
1.3.6.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci	71
1.3.6.2.2. Japoncada Belirteç Tümleci	73
1.3.6.3. Yüklem Yapma İşlevi.....	73
1.3.6.3.1. Türkçede Yüklem	73

1.3.6.3.2. Japoncada Yüklem.....	73
1.3.7. Türkçe ve Japoncada Araç Durumunun Cümledeki İşlevleri	74
1.3.7.1. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi.....	74
1.3.7.1.1. Türkçede Belirteç Tümleci	74
1.3.7.1.2. Japoncada Belirteç Tümleci	74
1.3.7.2. Yüklem Yapma İşlevi.....	77
1.3.7.2.1. Türkçede Yüklem	77
2. TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	77
2.1. ÜRETKEN DöNüşüMLü DİLBİLGİSİ.....	77
2.2. STANDART KURAM.....	80
2.3. GENİşLETİLMİş STANDART KURAM.....	81
2.4. YÖNETİM VE BAĞLAMA KURAMI	81
2.4.1. Yönetim Kuramı.....	81
2.4.2. Baēlama Kuramı	83
2.4.3. Durum Kuramı	84
2.5. MİNİMALİST PROGRAM.....	86
3. EYLEMLERİN DURUM İSTEMİNE GÖRE ANALİZİ.....	87
3.1. DURUM EYLEMLERİ.....	87
3.1.1. Gel- (kuru 来る).....	87
3.1.2. Git- (iku 行く).....	90
3.1.3. Bit- (owaru 終わる).....	92
3.1.4. Dinlen- (yasumu 休む)	94
3.1.5. Buluş- (au 会う).....	96
3.1.6. Yorul- (tsukareru 疲れる).....	98

3.1.7. Çık- (deru 出る).....	101
3.1.8. Gir- (hairu 入る).....	103
3.1.9. Başla- (hacimeru 始める).....	106
3.1.10. Konuş- (hanasu 話す).....	108
3.1.12. Bin- (noru 乗る).....	112
3.1.13. Tırman- (noboru 登る).....	114
3.1.14. Var- (tsuku 着く).....	117
3.2. KILIŞ EYLEMLERİ.....	119
3.2.1. Yaz- (kaku 書く).....	119
3.2.2. İşit- (kiku 聞く).....	121
3.2.3. Dinle- (kiku 聞く).....	122
3.2.4. Gör- (miru 見る).....	124
3.2.5. Bak- (miru 見る).....	126
3.2.6. Ye- (taberu 食べる).....	128
3.2.7. İç- (nomu 飲む).....	129
3.2.8. Oku- (yomu 読む).....	131
3.2.9. Al- (toru 取る).....	133
3.2.10. Öğren- (narau 習う).....	135
3.2.11. Gönder- (okuru 送る).....	138
3.2.12. Öğret- (oşieru 教える).....	140

3.2.13. Kes- (kiru 切る)	142
3.2.14. Oyna- (asobu 遊ぶ).....	144
3.2.15. Yüz- (oyogu 泳ぐ)	146
3.2.16. Çıkar- (dasu 出す).....	148
3.2.17. Aç- (akeru 開ける)	149
3.2.18. Bekle- (matsu 待つ).....	151
3.2.19. Göster- (miseru 見せる)	153
3.2.20. Tut- (motsu 持つ)	156
3.2.21. Sat- (uru 売る)	157
3.2.22. Koy- (oku 置く)	160
3.2.23. Bil- (şiru 知る).....	162
3.2.24. Kullan- (tsukau 使う)	164
3.2.25. İn- (oriru 降りる).....	165
3.2.26. Öde- (harau 払う)	168
3.2.27. Unut- (wasureru 忘れ)	170
3.2.28. Topla- (atsumeru 集める).....	171
3.2.29. Yıka- (arau 洗う)	174
3.2.30. Araştır- (şiraberu 調べる).....	176
3.2.31. Düzelt- (naosu 直す).....	177

3.2.32. De- (iu 言う).....	179
3.2.33. Yen- (katsu 勝つ).....	182
3.2.34. Giy- (kiru 着る)	183
3.2.35. Yürü- (aruku 歩く)	185
3.2.36. Dokun- (sawaru 触る).....	188
3.2.37. Çek- (hiku 引く).....	190
3.2.38. Çevir- (mawasu 回す).....	192
3.2.39. Sok- (ireru 入れる).....	194
3.2.40. Ver- (kureru 呉れる)	196
3.2.41. Düşün- (kangaeru 考える).....	198
3.3. OLUŞ EYLEMLERİ	199
3.3.1. Alış- (nareru 慣れる).....	200
3.3.2. Yağ- (furu 降る)	201
3.3.3. Yet- (tariru 足りる)	203
3.3.4. Doğ- (umareru 生まれる).....	205
SONUÇ	208
KAYNAKÇA.....	217

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

あ	a	い	i	う	u	え	e	お	o
か	ka	き	ki	く	ku	け	ke	こ	ko
さ	sa	し	şı	す	su	せ	se	そ	so
た	ta	ち	çi	つ	tsu	て	te	と	to
な	na	に	ni	ぬ	nu	ね	ne	の	no
は	ha	ひ	hi	ふ	fu	へ	he	ほ	ho
ま	ma	み	mi	む	mu	め	me	も	mo
や	ya			ゆ	yu			よ	yo
ら	ra	り	ri	る	ru	れ	re	ろ	ro
わ	wa			を	o			ん	n

が	ga	ぎ	gi	ぐ	gu	げ	ge	ご	go
ざ	za	じ	ci	ず	zu	ぜ	ze	ぞ	zo
だ	da	ぢ	ci	づ	zu	で	de	ど	do
ば	ba	び	bi	ぶ	bu	べ	be	ぼ	bo
ぱ	pa	ぴ	pi	ぷ	pu	ぺ	pe	ぽ	po

きや	kya			きゅ	kyu			きよ	kyo
しや	şa			しゅ	şu			しよ	şo
ちや	ça			ちゅ	çu			ちよ	ço
にや	nya			にゅ	nyu			によ	nyo
ひや	hya			ひゅ	hyu			ひよ	hyo

みや mya

みゆ myu

みよ myo

りゃ rya

りゅ ryu

りょ ryo

ぎゃ gya

ぎゅ gyu

ぎょ gyo

じゃ ca

じゅ cu

じょ co

ちゃ ca

ちゅ cu

ちょ co

びゃ bya

びゅ byu

びょ byo

ぴゃ pya

ぴゅ pyu

ぴょ pyo

っ Önüne geldiği ünsüzü tekrarlatır.

KISALTMA VE İŞARETLER

AİT	Aitlik eki
AÖ	Ad öbeği
ARA	Araç durumu
AYE	Ad yapan ek
BAĞ	Bağlaç
bk.	Bakınız
BÖ	Belirteç öbeği
BUL	Bulunma durumu
BYE	Belirteç yapan ek
C	Cümle
Ç	Çekim
ÇIK	Çıkma durumu
ÇÖ	Çekim öbeği
ED	Evrensel Dilbilgisi
EDL	Edilgen çatı
EMİ	Emir çekimi
EÖ	Eylem öbeği
ETT	Ettirgen çatı
GEÇ	Geçmiş zaman çekimi
GÜÇ	Güçlendirme eki
İL	İlgeç
İLG	İlgi durumu
İÖ	İlgeç öbeği
Jp	Japonca
KİBEMİ	Kibar emir çekimi
KİBGEÇ	Kibar geçmiş zaman çekimi
KİBOLM	Kibar olumsuz şimdiki zaman/gelecek zaman çekimi
KİBŞİM	Kibar şimdiki/gelecek zaman çekimi
KOŞ	Koşaç
MP	Minimalist Program
N	Nesne

OLM	Olumsuzluk eki
Ö	Özne
SOR	Soru eki
SÖ	Sıfat öbeği
SÖE	Saygı öneki
SÜRGEÇ	Sürerli geçmiş zaman (Şimdiki zamanın hikayesi)
SYE	Sıfat yapan ek
ŞAR	Şart eki
ŞİM	Şimdiki zaman çekimi
T	Tümleç
Tr	Türkçe
VUR	Vurgu, Kuvvetlendirme edatı
YAL	Yalın durum
YBK	Yönetim-Bağlama Kuramı
YAR	Yaraç
YEK	Yardımcı eylem kökü
YET	Yeterlilik çekimi
YK	Yönetim Kuramı
YÖN	Yönelme durumu
YÜK	Yükleme durumu

GİRİŞ

Dil yapılarına göre Türkçe ve Japonca sondan eklemeli dillerdir. Köken tasniflerinde Türkçe, Ural-Altay dillerinin Altay kolunda sayılmaktadır. Japonca bazı tasniflerde Ural-Altay dillerine dahil edilirken bazı tasniflerde ise izole bir dil olarak kabul edilir. Günümüz Türkologlarının çoğuna göre Ural-Altay Dilleri, dünyadaki çoğu akraba dil aileleri gibi akraba değil, yapıca benzer dillerdir.

Caferoğlu¹ onun çalışmalarını her ne kadar ilkel olarak tanımlasa da, Ural-Altay dilleri teorisinin kurucusu Strahlenberg² sayılmaktadır. Strahlenberg ayrıca Orhon Yazıtlarının tanınmasını sağlayan kişi olarak anılır. Teorisini ilk olarak “Tatar Dilleri Teorisi” olarak ileri süren Strahlenberg, daha sonra “Ural-Altay Dilleri Teorisi” adlandırmasını benimsemiştir.³

Ural-Altay dillerinin Hint-Avrupa dillerine kıyasla özgün özellikleri, Temir’in aktardığına göre Wiedemann⁴ tarafından aşağıdaki on dört maddede sıralanmıştır:

- "1. Ses uyumu, bütün Ural-Altay dillerinde müşterek bir esastır.
2. Bu dillerde gramatik cinsiyet yoktur.
3. Artikeller bulunmaz.
4. Tasrif, eklerle yapılır.
5. İsimlerin çekiminde mülkiyet eki kullanılır.
6. Fiil şekilleri zengindir.
7. Hint-Avrupa dillerindeki prepozisyon yerine postpozisyon kullanılır.
8. Sıfatlar isimlerden önce gelir.
9. Sayı sözlerinden sonra çokluk eki kullanılmaz.
10. Mukayese, ablativ (-den hâli) ile yapılır.
11. Yardımcı fiil olarak "habere" (malik olmak) yerine "esse" (olmak, imek) kullanılır.
12. Ural-Altay dillerinin birçoğunda menfî hareket için hususî fiil vardır.
13. Soru eki mevcuttur.

¹ Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi I-II*, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1984, s. 10.

² Philipp Johan von Strahlenberg, *Dar Nord und Ostliche Theil von Europa und Asia*, Universitas Szegediensis de Attila József Nominata, Studia Uralo - Altaica VIII., Szeged 1975.

³ Fuzuli Bayar, *Türk Dili Tarihi (Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Dili)*, Piramit Yayıncılık, Ankara 2003, s. 39.

⁴ Ferdinand Johann Wiedemann, *Über die früheren Sitze der tschudischen Völker und ihre Sprachverrvandtschaft mit den Völkern Mittelhochasiens*, Einladung zur öffentlichen Prüfung im hiesigen Gymnasium, Reval 1838, s. 7-16.

14. Bağlar yerine fiil şekilleri kullanılır."⁵

Bu maddelerin tamamı Türkçeye uygun iken bir kısmının Japonca ile uyuşmadığı görülmektedir. Örneğin ünsüz uyumu hâlâ var olsa da ünlü uyumu çağdaş Japoncada (tıpkı çağdaş Özbek Türkçesinde olduğu gibi) kaybolmuştur. Mülkiyet ekleri olarak anılan iyelik ekleri, Japoncada bulunmaz. Yine Japoncada imek eylemi yerine bulunma durumu ekleri olan +ni veya +de ve “var” anlamına gelen *aru* eyleminin kaynaşmasından oluşan *nari*, *dearu*, *da*⁶ ek eylemleri kullanılmaktadır.

Araştırmalarıyla Ural-Altay dilleri olarak anılan dillerin zamirlerinde ses bakımından benzerlikler tespit eden Castrén, bu dillerin tek bir akraba topluluktan çıkıp çıkmadığını belirtmekten kaçınmış, bu sorunun cevabını gelecekte yapılacak araştırmalara bırakmıştır.⁷ Japoncanın bu dillerle akrabalığını en çok savunan araştırmacı ise Heinrich Winkler* olmuştur.⁸ Araştırmalarını Moğolca üzerine yapan Ramstedt ise, “Ural-Altay Dilleri Teorisi” yerine “Altay Dilleri Teorisi”ni benimsemiştir.⁹

Ramstedt’in “Altay Dilleri Teori”sini ortaya atmasından sonra “Ural-Altay Dilleri Teorisi” zayıflamıştır. Ramstedt, Rasanen, Pelliot, Spuler, Aalto ve Poppe “Altay Dilleri Teorisi”nin savunucularıdır. Vladimirtsov, Bang-Kaup, Nemeth ve Clauson ise bu teoriye karşı çıkmıştır.¹⁰ Poppe, *Vergleichende Grammatik der Altaischen Sprachen*¹¹ (Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri) adlı eserinde Koreceyi Altay dillerinden saymış, Japonca’yı ise Altay dillerine dahil etmemiştir. Osman Nedim Tuna ise hem Koreceyi hem de Japonca’yı Altay dillerine dahil etmiştir.¹² En kapsamlı kabule göre Ural-Altay dillerinin Altay kolu Türkçe, Moğolca, Mançu-Tunguz dilleri, Japonca ve Korece olarak

⁵ Ahmet Temir, “Ural-Altay Dilleri Teorisi”, *Türk Dünyası El Kitabı*, İkinci Cilt, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İkinci Baskı, Ankara 1992, s. 3-6.

⁶ Yoşiharu Kobayaşi, *Kokugo Kokubunpō Yogi*, Kyōbunsha Yayıncılık, Tokyo 1927, s. 361.

⁷ Matthias Alexander Castrén, *Nordische Reisen Und Forschungen*, Herausgegeben von Franz Anton Schiefner, V. Kleinere Schriften, Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, St. Petersburg 1862, s. 152.

* Caferoğlu’nun aktardığına göre Winkler’in konuyla ilgili başlıca çalışmaları şöyledir: *Uralaltaische Völker und Sprachen*, Berlin, 1884; *Das uralaltaische und seine Gruppen*, Berlin, 1886; *Der uralaltaische Sprachstanun: das Finnische und das Japanische*, Berlin, 1909; *Die altaische Völker und Sprachwelt*, Berlin, 1921; *Tungusich und Finnisch-ugrisch*, I ve II, JSFOu. XXX, 9 ve XXXIX, N I; *Japaner und Altaier*, Berlin, 1894; *Die uralaltaischen Sprachen*, KSz. I, s. 132-140 ve 195-205.

⁸ Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi I-II*, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1984, s. 15.

⁹ Fuzuli Bayat, *Türk Dili Tarihi (Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Dili)*, Piramit Yayıncılık, Ankara 2003, s. 43.

¹⁰ Fuzuli Bayat, *Türk Dili Tarihi (Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Dili)*, Piramit Yayıncılık, Ankara 2003, s. 47.

¹¹ Nikolaus Poppe, *Vergleichende Grammatik der Altaischen Sprachen*, Teil 1, Vergleichende Lautlehre, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1960.

¹² Osman Nedim Tuna, “Altay Dilleri Teorisi”, *Türk Dünyası El Kitabı*, İkinci Cilt, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İkinci Baskı, Ankara 1992, s. 7-58.

sıralanabilir; Ural kolu ise Fin-Ugor, Mari, Perm, Mordvin, Saami ve Samoyed alt kollarına ayrılmaktadır.¹³

Ercilasun'un aktardığına göre¹⁴, XX. yüzyılın ortalarında Sami-Hami, Kartvel, Hint-Avrupa, Ural, Dravid ve Altay dillerini kapsayan daha geniş bir dil ailesi olan Nostratik Teorisi¹⁵ ortaya atılmıştır. 2000 yılında Greenberg tarafından Hint-Avrupa, Ural, Altay, Gilyak, Kore-Japon-Aynu, Çukça ve Eskimo-Aleut dillerini kapsayan Avrasyatik Teorisi öne sürülmüştür.¹⁶

Altay dillerinin konuşurlarının akraba olup olmadıklarını veya farklı kökenlerden gelip sonradan dil aktarımıyla akrabalık ilişkileri kurup kurmadıklarını tespit etme ihtimalinin düşük olması sebebiyle, 2000'li yıllara gelindiğinde Altay dilleri yerine Transavasya dilleri¹⁷ terimi ortaya konulmuştur.¹⁸ Bu adlandırma, genetik köken çağrışımı olmaksızın Kuzeydoğu Asya'dan Orta Avrupa'ya kadar konuşulan dilleri ifade etmektedir.¹⁹

“Türkçe ve Japoncada Durum Eklerinin Karşılaştırmalı Analizi” başlıklı bu tezde *Türkçe* Türkiye Türkçesi, *Japonca* ise Çağdaş Japonca karşılığında kullanılmıştır. Japonca, bugün Japonya'da 128 milyon kişi tarafından konuşulan bir dildir. Türkçe gibi sondan eklemeli bir dil olup yüklem cümle sonunda bulunur. Yine Türkçe gibi sözdiziminde çalkalamaya (scrambling) izin verir. İlk yazılı kaynakları, VIII. yüzyılda kaleme alındığı bilinen Kociki (712) ve Nihonşoki (720)'dir. Kociki, üç ayrı kitaptan oluşur. Bunlardan birincisi tanrıların doğuşu, cennet ve cehennemin yaratılışı, Japon adalarının oluşumu gibi mitolojik olayları ele alır. Diğer iki kitap ise ilk İmparator Cinmu'dan (M.Ö. VI-VII. yüzyıl) İmparatoriçe Suiko'ya kadar (M.S. 628) geçen dönemde meydana gelmiş tarihi olayları ve efsaneleri içerir. Nihonşoki'de ise Kociki'de olduğu gibi önce yaradılış mitleri ele alınır, daha sonra ilk imparatorlardan son

¹³ Mesut Şen, *Türk Dilinin Dünyası ve Bugünü*, 2. Baskı, Post Yayın Dağıtım, İstanbul 2019, s. 14.

¹⁴ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, 18. Baskı, Ankara 2017, s. 27-28.

¹⁵ V.M. İlliç-Svitç, *Opıt Sravneniya Nostratiçeskih Yazıkov (Semitohamitskiy, Kartvel'skiy, İndoyevropeyskiy, Ural'skiy, Dravidiyskiy, Altayskiy)*, V.A. Dıbo (hızl.), İzdatel'stvo Nauka, Moskova 1971.

¹⁶ Joseph H. Greenberg, *Indo-European and Its Closest Relatives: The Euroasiatic Language Family*, Volume 1. Grammar, Stanford University Press, Stanford, California 2000.

¹⁷ Lars Johanson, *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*, (çev. Nurettin Demir), TDK, Ankara 2007. [=Strukturelle Faktoren in türkischen Sprachkontakten, Sitzungsberichte der Wissenschaftlichen Gesellschaft an der Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt Am Main. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1992.]

¹⁸ Nevzat Gözaydın, "Transeurasian Verbal Morphology in A Comparative Perspective: Genealogy, Contact, Chance, Ed. by. Lars Johanson and Martine Robbeets, *Turcologica*, Herausgegeben von Lars Johanson, Band: 78, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2010, 180 s.", *TDAY Bel-leten*, 1 (2011): s. 117-120.

¹⁹ Emine Yılmaz, "İki Binli Yılların Başında Altay Dilleri Araştırmaları: Çalışmalar, Yöntemler, Eğilimler", *Turkic Linguistics and Philology*, 1, 1 (2018), s. 1-15.

imparatoriçeye kadar Japon hükümdarlarını kronolojik olarak ele alır. Bu eserlerin yazıldığı dönem Japon dili tarihi açısından ele alındığında Eski Japonca Dönemi (Cōdai Nihongo) olarak adlandırılır. Bu tarihler Türk dili tarihi ile karşılaştırıldığında Eski Japonca ve Eski Türkçe dönemlerinin paralel oldukları görülmektedir. Japon dilinin daha sonraki dönemleri siyasi dönemlere (yönetim değişikliklerine) göre isim almaktadır.²⁰ Örneğin Heian Dönemi'nde (794-1191) konuşulan Japonca, Erken Orta Japonca (Çūko Nihongo); Kamakura ve Muromaçi Dönemlerinde (1192-1602) konuşulan Japonca, Geç Orta Japonca (Çūsei Nihongo); Edo Dönemi'nde (1603-1867) konuşulan Japonca, Erken Modern Japonca (Kinsei Nihongo) olarak adlandırılır. Son olarak Meici Dönemi'nden (1868) başlayıp günümüze kadar devam eden süreçte kullanılan Japonca ise Çağdaş Japonca (Gendai Nihongo) olarak adlandırılmaktadır.²¹

Japonca gibi ilk hacimli yazılı eserlerini VIII. yüzyılda veren Türkçe, günümüze kadar birçok yazı sistemi ile yazılagelmiştir. Eski Türkçede Göktürk ve Uygur yazı sistemleri kullanıldıktan sonra (Eski Türkçe Döneminin sonlarına doğru Arap harfleri kullanılmaya başlanmıştır.) diğer dönemlerde uzun bir süre Arap yazı sistemi kullanılmıştır. Bunun dışında Türkler çeşitli topluluklarla etkileşime girerek Mani, Soğd, Brahmi, Tibet, Yunan, Ermeni, Süryani ve İbrani yazılarından da faydalanmışlardır. XX. yüzyılın başlarında Türk topluluklarının çoğu, Arap yazı sisteminin Türkçenin bütün ses özelliklerini karşılamadığını düşünerek alfabede reforma, daha sonrasında alfabe değişikliğine gitmiştir. Günümüzde de Türk dilinin kolları Latin, Kiril ve Arap alfabeleriyle yazılmaktadır. Türk dilinin ilk yazılı metinleri olarak kabul edilen Orhun Yazıtları (731-735²²), Türk diline dair birçok verinin bulunduğu, gelecek nesillere nasihat niteliğinde olan ve Türk milletinin ders çıkarması maksadıyla Türk yöneticileri tarafından taşta yazdırılmış eserlerdir. Eski Türkçe Dönemi, kimi Türkologlara göre VI.-XI. yüzyılı²³, kimi Türkologlara göre Karahanlı Türkçesi de dahil edilerek VII.-XII. yüzyılı (XIII. yüzyılın başında Moğol İstilaları başlayana kadar) kapsamaktadır.²⁴ XX. yüzyılın ilk çeyreğinde Yeni Türkçe Dönemi'nin başlamasına kadarki süreç ise çoğu Türkolog tarafından Orta Türkçe Dönemi olarak anılır. Kimi Türkologlar ise Orta Türkçe

²⁰ Martine Irma Robbeets, *Is Japanese Related to Korean, Tungusic, Mongolic and Turkic?* (Turcologica 64.), Harrassowitz, Wiesbaden 2005, s. 14-15.

²¹ Bjarke Frellesvig, *A History of the Japanese Language*, Cambridge University Press, Cambridge 2010.

²² Talat Tekin, *Orhun Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*, BilgeSu Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2018, s. 10.

²³ Talat Tekin, Mehmet Ölmez, *Türk Dilleri: Giriş*, BilgeSu Yayıncılık, Yenilenmiş Beşinci Baskı, Ankara 2018, s. 17.

²⁴ Tahsin Banguoğlu, "Eski Türkçe Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 12 (1965), s. 77-84.

Dönemi²⁵'ni XI. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar ele alıp XVI. yüzyıldan günümüze kadarki süreci ise Yeni Türkçe Dönemi²⁶ olarak adlandırmaktadır.

Konu

Yönetim-Bağlama Kuramı'na göre eylem, cümledeki bütün üyeleri yönetmektedir. Durum Kuramı'na göre ise yönetilen üyelerin alacağı durum ekleri yönetilmektedir. Temel Kavramlar ve Kuramsal Çerçeve başlığı altında kuramlar açıklanacaktır. Çalışmamızda Türkçe ve Japonca seçili eylemlerin istemlerinin (valenz, valence²⁷, valency) hangi durum ekini yönettiği incelenecektir.

Sorun

Sondan eklemeli dillerden olan Türkçe ve Japonca ortak sözdizimsel özelliklere sahiptir. Her iki dilde de yüklem sonda yer alırken cümledeki diğer temel unsurları dilin izin verdiği ölçüde yer değiştirebilirler. Eylem cümlelerinde cümleyi yöneten eylemdir ve eylemin istemi kendinden önce gelen ad öbeklerine çeşitli durumlar yükler. Türkçe ve Japoncada aynı kılınışsal özelliklere sahip olan eylemler kendinden önceki ad öbeğine veya öbeklerine farklı durumlar yükleyebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, aynı anlama sahip olan eylemler istem bakımından bu iki dilde farklılık gösterebilmektedir. Örneğin Türkçe “satın al-” ve Japonca “kau” eylemlerinin zorunlu üyesi olan nesneye yükleme durumu yüklerken, seçimli üye olan tümlece ise Türkçede çıkma durumunu, Japoncada bulunma durumunu yüklemektedir. Bunun gibi aynı anlama sahip eylemlerin cümledeki ad öbeklerine farklı durum ekleri yüklediği gözlemlenmektedir. Bundan hareketle tezde şu sorulara yanıtlar aranacaktır:

1. Türkçe ve Japoncanın durum ulamları nasıl bir yapıya sahiptir?
2. Türkçe ve Japoncada aynı kılınışsal özelliklere sahip eylemler aynı isteme mi sahiptir?
3. Aynı eylemler hangi koşullarda farklı istemleri gerektirir?

Amaç

Türkçe ve Japonca, XX. yüzyılda bazı araştırmacılarca Ural-Altay Dil Grubuna, XXI. yüzyılda ise Transavasya Dil Grubuna dahil edilen ancak köken birliği henüz kanıtlanamamış dillerdir. Bu çalışmada, aynı dil grubuna ait olduğu varsayılan Türkçe ve

²⁵ Talat Tekin, Mehmet Ölmez, a.g.e., s. 33.

²⁶ Talat Tekin, Mehmet Ölmez, a.g.e., s.61.

²⁷ Lucien Tesnière, *Éléments de Syntaxe Structurale*, Klincksieck, Paris 1959, s. 238.

Japoncanın durum ulamı üzerinden karşılaştırılması, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konması ve farklılıkların hangi şartlarda ortaya çıktığının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Saptanan benzer yönler değerlendirildiğinde çıkacak sonucun ileride yapılacak karşılaştırmalı dilbilim çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca farklı yönlerin tespit edilip değerlendirilmesiyle, her iki dilin konuşurlarının benzer durumlarda yaptığı tercihler ortaya konmuş olacaktır.

Önceki Çalışmalar

Türkçe ve Japonca durum kategorisini karşılaştırmalı olarak ele alan çalışmaların sayısı oldukça azdır:

*Japonca ve Türkçedeki Eylemlerin Üye Yapısı - Dil Öğretimi Amaçlı Bir Karşılaştırma*²⁸: Anlambilimsel düzlemde ROL Kuramıyla eylemlerin üye yapıları incelenmiş ve Japonca öğretimine katkı sunabileceği düşüncesi dile getirilmiştir.

*Japoncada Fiil İstemi Ve Türk Öğrencilere “İsim+Ni+Fiil” Yapılarının Öğretimi Üzerine*²⁹: Japonca +ni durum ekiyle kurulan AÖ+EÖ öbeklerin Türk öğrenciler tarafından yanlış kullanılma şekilleri ortaya konan kitap bölümünde Türk öğrencilerin sıklıkla yapabileceği hatalar üzerine durulmuştur.

*Japonca Ad Durum Ekleri - Türkçe ile Karşılaştırmalı*³⁰: Bu kitapta Türkçe ve Japonca durum eklerinin görevleri karşılaştırılmıştır. Durum eklerinden *durum ekleri* olarak bahsedilmiştir.

*Türkçe ve Japoncada Söz Dizimi*³¹: Bu doktora tezinde Türkçe ve Japoncanın sözcük öbekleri ve cümle yapıları karşılaştırılmıştır. Tezimizden farklı olarak karşılaştırmalar, durum eklerine odaklanmamıştır.

*Japonca'da İlgeçler*³²: Japoncadaki ilgeçlerin görevleri açıklanmıştır. Durum ekleri bu çalışmada *durum ilgeçleri* olarak sınıflandırılmıştır.

²⁸ Okan Haluk Akbay, *Japonca ve Türkçedeki Eylemlerin Üye Yapısı - Dil Öğretimi Amaçlı Bir Karşılaştırma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2006.

²⁹ Zeynep Genç, “Japoncada Fiil İstemi Ve Türk Öğrencilere “İsim+Ni+Fiil” Yapılarının Öğretimi Üzerine”, *Japon Dili İncelemeleri*, Ayşegül Atay (Ed), Transnational Press, London 2018.

³⁰ Ayşegül Atay, *Japonca Ad Durum Ekleri - Türkçe ile Karşılaştırmalı*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2021.

³¹ Yuiko Umemoto, *Türkçe ve Japoncada Söz Dizimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2012.

³² Abdulhak Malkoç, *Japonca'da İlgeçler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991.

*Şukaku-Zokkaku Kōtaini Kansuru Hikaku Kenkyū*³³ (Yalın Durum - İlgi Durumu Yer Değiştirmeleri Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma): Japonca olan doktora tezinde Altay dillerinden olan Japonca, Geç Orta Korece, Çağdaş Korece, Yanbian Korecesi ve Türkçede yalın durum ve ilgi durumu ekleri karşılaştırılmıştır. Bu iki durum ekinin hangi şartlarda birbirinin yerine kullanıldığı incelenmiştir.

*Nihongo to Torukogono Zokkaku Keişikini Kansuru Taişō Kenkū*³⁴ (Japonca ve Türkçenin İlgi Durumu Biçimleri Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma): Japonca ve Türkçe ilgi durumunun karşılaştırmasını içermektedir.

*Japonca Dil Bilgisi*³⁵: Japoncanın sesbilgisinin, yazısının, cümle yapısının, sözcük türlerinin, çekim ve yapım eklerinin, anlatım farklılıklarının anlatıldığı kitapta durum ekleri *ad durum ilgeci* olarak ele alınmıştır. İlgili bölümde durum eklerinin görevleri anlatılmıştır.

Yukarıdaki çalışmalarda, bu tezden farklı olarak eylemin durum istemi incelenmemiştir.

Yöntem ve Veri Toplama Araçları

Öncelikle 59 adet eylemin kütükleri verilmiş, ardından Yönetim-Bağlama Kuramı'nın bir alt kuramı olan Durum Kuramı'na göre cümlede yönetici olan eylemlerin yönetim yapısı ve ad öbeklerine (AÖ) yüklediği zorunlu ve seçimli durumları, diğer bir deyişle eylemlerin İSTEMleri ağaçlama yöntemi ile gösterilmiştir. Her iki dilde istemleri tespit edilen eylemler örnek cümleler üzerinden incelenmiştir. Japonca örnek cümlelerin orijinallerinin altında sırasıyla Latin alfabesi karşılıkları, biçimbirimsel açıklamaları (gloss) ve Türkçe çevirileri verilmiştir. Bunların altında ise elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Japonca metinlerin Latinize edilmesinde Hepburn sistemine uygun olarak Türk alfabesi kullanılacaktır. Buna göre, Hepburn sisteminde ch, sh ve j harfleriyle gösterilen sesler Türk alfabesiyle ç, ş ve c olarak gösterilecektir. Çeviri Yazı Alfabesi başlığı altında verilen tabloya ek olarak; uzatma işaretli uzun ünlüler, yan yana geldiğinde uzun okunan a, e, o, u ünlüleri, yan yana geldiğinde uzun o olarak okunan o ve u ünlüleri ā, ē, ī, ō, ū

³³ Yinji Jin, *Şukaku-Zokkaku Kōtaini Kansuru Hikaku Kenkyū*, Yokohama Kokuritsu Daigaku Kankyō Cōhō Gakufu, Doktora Tezi, Yokohama 2014.

³⁴ Ayşe Nur Dalkıran, *Nihongo to Torukogono Zokkaku Keişikini Kansuru Taişō Kenkyū*, Okayama Daigaku Şakai Bunka Kagaku Kenkyūka, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Okayama 2014.

³⁵ Aşye Nur Tekmen, Akiko Takano, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara 2016.

şeklinde gösterilecektir. Bunun dışında yan yana gelen ei ve ii sesleri uzun okunsa da uzatma işaretiyle yazılmayıp olduğu gibi bırakılacaktır.

Eylemler, *Minna no Nihongo I Honsatsu*³⁶ adlı Japonca ders kitabında bulunan eylemlerden seçilmiştir. Çince alıntılarla oluşturulan birleşik eylemler kapsam dışı bırakılacak olup sadece Japonca kökenli eylemler karşılaştırılmıştır. Yani bir Çince alıntı sözcük ve *suru* yardımcı eylemiyle oluşturulan birleşik eylemler incelemeye alınmamıştır. Seçilen Japonca eylemlerin ilk anlamları ile Türkçedeki karşılıklarının sözlükteki ilk anlamlarının aynı olmasına dikkat edilmiştir. Aynı şekilde, bu sözcüklerin Türkçe karşılıkları da alıntı (affet-, sohbet et- vb.) veya birleşik (satın al- vb.) ise incelemeye dahil edilmeyecektir. Türkçe sözcükler için *Türkçe Sözlük* (TDK) kullanılacaktır.

Eylem karşılaştırmalarında kullanılacak Japonca örnek cümleler ilk olarak *National Institute for Japanese Language and Linguistics* (Japon Dili ve Dilbilimi Ulusal Enstitüsü) tarafından hazırlanan, “En Çok Kullanılan Yüz Kırk Eylem Listesi”nden³⁷ alınmıştır. Bu listede bulunmayan eylemler için ise yine aynı enstitünün bünyesinde kurulan Derlem Geliştirme Merkezi'nin (Kōpasu Kaihatsu Sentā) geliştirmiş olduğu Çağdaş Japonca Yazı Dilinin Dengelenmiş Derlemi'nden³⁸ (BCCWJ) yararlanılmıştır. Türkçe örnek cümleler için ise, Türkçe Ulusal Derlemi (TUD) Üçüncü Sürümü'nden³⁹ yararlanılmıştır.

Sınırlılıklar

Minna no Nihongo Şokyū I Honsatsu'daki Japonca eylemler, Çince alıntı olmayan eylemlerden seçilmiştir. Türkçe karşılığı alıntı veya birleşik eylem olan eylemler elenmiştir. Eylemler durum eylemleri, kılış eylemleri ve oluş eylemleri başlıkları altında toplanmıştır. İncelemeye on dört (14) durum eylemi; *gel-* (kuru), *git-* (iku), *bit-* (owaru), *dinlen-* (yasumu), *buluş-* (au), *yorul-* (tsukareru), *çık-* (deru), *gir-* (hairu), *başla-* (hacimeru), *konuş-* (hanasu), *bin-* (noru), *tırman-* (noboru), *var-* (tsuku), kırk bir (41) kılış eylemi; *yaz-* (kaku), *işit-* (kiku), *dinle-* (kiku), *gör-* (miru), *bak-* (miru), *ye-* (taberu), *iç-* (nomu), *oku-* (yomu), *al-* (morau), *öğren-* (narau), *gönder-* (okuru), *öğret-* (oşieru), *kes-* (kiru), *oyna-* (asobu), *yüz-* (oyogu), *çıkart-* (dasu), *aç-* (akeru), *bekle-* (matsu), *göster-* (miseru), *tut-* (motsu), *sat-* (uru), *koy-* (oku), *bil-* (şiru), *kullan-* (tsukau), *in-* (oriru), *öde-*

³⁶ *Minna no Nihongo Şokyū I Honsatsu*, 3A Corporation, Tokyo 1998, Japan.

³⁷ Kokuritsu Kokugo Kenkyūsho, *Kihon Dōshi Hando Bukku* [<https://verbhandbook.ninjal.ac.jp>]

³⁸ Kokuritsu Kokugo Kenkyūsho, *Gendai Nihongo Kakikotoba Kinkō Kōpasu* (BCCWJ), [<https://chunagon.ninjal.ac.jp/bccwj-nt/search>]

³⁹ Türkçe Ulusal Derlemi (TUD) - Turkish National Corpus (TNC) [<https://v3.tnc.org.tr>]

(harau), *unut-* (wasureru), *topla-* (atsumeru), *yıka-* (arau), *araştır-* (şiraberu), *düzel-* (naosu), *de-* (iu), *yen-* (katsu), *giy-* (kiru), *yürü-* (aruku), *dokun-* (sawaru), *çek-* (hiku), *çevir-* (mawasu), *sok-* (ireru), *ver-* (kureru), *düşün-* (kangaeru), dört (4) oluş eylemi; *alış-* (nareru), *yağ-* (furu), *yet-* (tariru), *doğ-* (umareru) dahil edilmiştir. Durum eklerinin tanıtıldığı bölümdeki ilgi durumu eki, eylem istemi tarafından yönetilmediği için inceleme bölümüne dahil edilmemiştir.

1. TÜRKÇE VE JAPONCADA DURUM EKLERİ

Durum, sözcüklerin sözcük öbekleri ve cümle içindeki görevlerini belirleyen ulam kavramıdır. Türkçe ve Japonca gibi sondan ek alan dillerde durumlar, durum ekleri sayesinde sağlanır. Dilbilgisel açıdan durum ekleri, cümle içindeki sözcüklerin birbiriyle ilişki kurmasını sağlar.⁴⁰ Dilbilimsel açıdan ise durum ekleri eylem tarafından yönetilirler.⁴¹ Durum eklerinin durum eki olup olmadığı ve adlandırılmaları hakkında farklı görüşler mevcuttur.

Türkçede durum ekleri; *ad durum ekleri*⁴², *isim hâl ekleri*⁴³, *durum ekleri*⁴⁴ (ayrıca bk. Eker⁴⁵), *hâl ekleri*⁴⁶ (ayrıca bk. Ergin⁴⁷, Kolcu⁴⁸, Kavruk⁴⁹, Kaya⁵⁰, Keskin⁵¹, Beserek⁵², Durmuş⁵³), *ismin halleri*⁵⁴ (bk. Buran⁵⁵, Zeynalov⁵⁶), *adın halleri*⁵⁷, *ismin durumları*⁵⁸, *ad çekimi ekleri*⁵⁹ olarak adlandırılmaktadır.

Japonca durum sözcüğünün karşılığı *kaku**, durum ekinin karşılığı ise *kakucoşi*⁶⁰’dir. Japonca durum ekleri diğer dillerde; *ad durum ilgeci*⁶¹, *durum ekleri*⁶²,

⁴⁰ Güliden Sağol Yüksekaya (ed.), *Türk Dili Kitabı*, Duyap Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 107.

⁴¹ Göksel Sert, “Durum”, *Türkçede Dilbilgisel Ulamlar*, Erdoğan Boz (ed.), Gazi Kitabevi, Ankara 2020, s. 126.

⁴² Nesrin Bayraktar, Yedigâr Ercan, vd., *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Atlas Yayın Dağıtım, 1. Baskı, İstanbul 2005, s. 148.

⁴³ Ali Şeylan, *Üniversiteler İçin Türkçe Eleştirel Okuma ve Yazma*, Beykent Üniversitesi Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2014, s. 165.

⁴⁴ Fuat Bozkurt, *Türkiye Türkçesi*, Cem Yayınevi, Birinci bası, İstanbul 1995, s. 107.

⁴⁵ Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2003, s. 295.

⁴⁶ Güliden Sağol Yüksekaya (ed.), *Türk Dili Kitabı*, Duyap Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 107.

⁴⁷ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım, İstanbul 2013, s. 129.

⁴⁸ Hasan Kolcu (ed.), *Türk Dili Ders Notları*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli 2006, s. 135.

⁴⁹ Hasan Kavruk, Ramazan Salman, vd., *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbağası, 2. Baskı, Malatya 2001, s. 84.

⁵⁰ İ. Güven Kaya, Cemil Öztürk, Asuman Yılğör, Nesrin Altun, Bedri Selimhocaoglu, *Türk Dili Ders Notları I*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul 2010, s. 197.

⁵¹ Raşit Keskin, *Türkçe Dil Bilgisi Kelime ve Cümle Tahlilleri*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım, Konya 2003, s. 28.

⁵² Ahmet Beserek, *Türkçede Cümle Yapısı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1991, s. 22.

⁵³ Mustafa Durmuş (ed.), *Türk Dili Sözlü ve Yazılı Anlatım El Kitabı*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 136.

⁵⁴ Recep Toparlı, *Türk Dili*, Seyran Yayınları, Sivas 1993, s. 48.

⁵⁵ Ahmet Buran, *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s. 14.

⁵⁶ Ferhat Zeynalov, *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi*, Yusuf Gedikli (çev.), Cem Yayınları, Birinci Bası, İstanbul 1993, s. 75.

⁵⁷ Tahsin Banguoğlu, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*, Dergâh Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 1979, s. 81.

⁵⁸ Haydar Ediskun, *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul 1999, s. 110.

⁵⁹ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 23.

* 格: durum. 助詞: parçacık (ek, ardıl). 格助詞: durum parçacığı.

⁶⁰ Yoşio Yamada, *Nihongo Bunpō Kōgi*, Hōbunkan, Tokyo 1922, s. 203.

⁶¹ Ayşe Nur Tekmen, Akiko Takano, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2016, s. 135.

⁶² Ayşegül Atay, *Japonca Ad Durum Ekleri - Türkçe ile Karşılaştırmalı*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2021, s. 53.

durum parçacıkları (case particles⁶³), *hal edatları*⁶⁴, *ad çekim eki* (declension⁶⁵) olarak adlandırılmıştır.

Türkçede durum eklerinin sayısı çeşitli kaynaklarda 5 (*yalın durum*, ismin *-i durumu*, ismin *-e durumu*, ismin *-de durumu*, ismin *-den durumu*⁶⁶; *belirtme*, *yönelme*, *bulunma*, *ayrılma*, *vasıta*⁶⁷), 6 (*yalın hali*, *yükleme hali*, *yönelme hali*, *bulunma hali*, *ayrılma hali*, *ilgi hali*⁶⁸; *yalın hali*, *ilgi hali*, *yönelme hali*, *yükleme hali*, *bulunma hali*, *ayrılma hali*⁶⁹; *kim hali*, *kimi hali*, *kime hali*, *kimde hali*, *kimden hali*, *kimin hali*⁷⁰; ismin *yalın hâli*, *belirtme hâl eki*, *yönelme hâl eki*, *bulunma hâl eki*, *uzaklaşma hâl eki*, *ilgi hâli*⁷¹), 7 (*yalın hali*, *belirtme hali*, *yönelme hali*, *bulunma hali*, *ayrılma hali*, *eşitlik hali*, *vasıta hali*⁷²), 8 (*yalın hal*, *yükleme hâli*, *yönelme hâli*, *bulunma hâli*, *ayrılma hâli*, *eşitlik hâli*, *vasıta hâli*, *tamlayan hâli*⁷³; *yalın durum*, *tamlayan durumu*, *yükleme durumu*, *yaklaşma durumu*, *bulunma durumu*, *ayrılma durumu*, *eşitlik durumu*, *araçlı durum*⁷⁴; *yalın durum*, *yaklaşma durumu*, *bulunma durumu*, *uzaklaşma durumu*, *ilgi durumu*, *yükleme durumu*, *eşitlik durumu*, *araç durumu*⁷⁵; *yalın durum*, *ilgi durumu*, *yükleme durumu*, *yönelme durumu*, *bulunma durumu*, *çıkma durumu*, *vasıta durumu*, *eşitlik durumu*⁷⁶), 9 (*nominatif*, *genitif*, *akkuzatif*, *datif*, *lokatif*, *ablatif*, *instrumental*, *eşitlik*, *yön*⁷⁷; *yalın durum*, *ilgi durumu*, *belirtme (yükleme) durumu*, *yönelme durumu*, *bulunma durumu*, *ayrılma (çıkma, uzaklaşma) durumu*, *birliktelik (vasıta, araç) durumu*, *yön gösterme durumu*, *eşitlik durumu*⁷⁸; *yalın hâl*, *ilgi hâli*, *yükleme hâli*, *yaklaşma hâli*, *bulunma hâli*, *ayrılma hâli*, *vasıta hâli*, *eşitlik hâli*, *yön gösterme hâli*⁷⁹; *yalın hâl*, *ilgi hâli*, *belirtme hâli*, *yönelme hâli*, *bulunma hâli*, *uzaklaşma hâli*, *araç hâli*, *eşitlik hâli*, *yön*

⁶³ Stefan Kaiser, vd., *Japanese - A Comprehensive Grammar*, Routledge, Second Edition, London and Newyork 2013.

⁶⁴ Mete Tuncoku, vd., *Türkçe Konuşanlar İçin Japonca Dil Bilgisi*, Biblio Limited Yayınları, Ankara-Tokyo 1989, s. 93.

⁶⁵ J.J. Hoffmann, *A Japanese Grammar*, E.J. Brill, Second Edition, Leiden 1876.

⁶⁶ Haydar Ediskun, *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul 1999, s. 110-114.

⁶⁷ Mustafa Durmuş (ed.), *Türk Dili Sözlü ve Yazılı Anlatım El Kitabı*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 136.

⁶⁸ Recep Toparlı, *Türk Dili*, Seyran Yayınları, Sivas 1993, s. 48-50.

⁶⁹ Ferhat Zeynalov, *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi*, Yusuf Gedikli (çev.), Cem Yayınları, Birinci Bası, İstanbul 1993, s.75.

⁷⁰ Tahsin Banguoğlu, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*, Dergâh Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 1979, s. 82.

⁷¹ Ali Şeylan, *Üniversiteler İçin Türkçe Eleştirel Okuma ve Yazma*, Beykent Üniversitesi Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2014, s. 165-170.

⁷² Ahmet Beserek, *Türkçede Cümle Yapısı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1991, s. 22.

⁷³ Raşit Keskin, *Türkçe Dil Bilgisi Kelime ve Cümle Tahlilleri*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım, Konya 2003, s. 28-38.

⁷⁴ Fuat Bozkurt, *Türkiye Türkçesi*, Cem Yayınevi, Birinci bası, İstanbul 1995, s. 107-122.

⁷⁵ Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2003, s. 295.

⁷⁶ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 23-25.

⁷⁷ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım, İstanbul 2013, s. 226-243.

⁷⁸ Nesrin Bayraktar, Yadigar Ercan, vd., *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Atlas Yayın Dağıtım, 1. Baskı, İstanbul 2005, s. 148-151.

⁷⁹ Gülten Sağol Yüksekaya (ed.), *Türk Dili Kitabı*, Duyap Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 107-109.

*gösterme hâli*⁸⁰; *yalın hâl*, *ilgi hâli*, *yükleme hâli*, *yaklaşma hâli*, *bulunma hâli*, *çıkma hâli*, *vasıta hâli*, *eşitlik hâli*, *yön gösterme hâli*⁸¹) olarak ifade edilmiştir.

Banguoğlu daha sonra kaleme aldığı *Türkçenin Grameri* adlı eserinde durum eklerini *iççekim halleri* (altı adet) ve *dışçekim halleri* (dört adet) olarak iki ayrı kategoriye ayırmıştır. İççekim halleri; *kim hali*, *kimi hali*, *kime hali*, *kimde hali*, *kimden hali*, *kimin hali*, dışçekim halleri; *kimle hali*, *kimce hali*, *kimli hali*, *kimsiz hali*.⁸²

Japonca durum eklerinin sayısı ise durumun adından ziyade, durum eklerinin biçimine göre belirlenmiştir. Araştırmacılar Japonca durum eklerini 9 (+no, +ga, +o, +ni, +to, +e, +yori, +kara, +de⁸³), 10 (+ga, +o, +no, +ni, +e, +to, +de, +kara, +yori, +made⁸⁴; Tuncoku⁸⁵), 11 (+ga, +o, +no, +ni, +e, +to, +e, +to, +de, +kara, +yori, +made, +madeni⁸⁶) adet saymışlardır. Bazı araştırmacılar ise durum eklerini görevlerine göre kategorize etmiştir: 6 (*nominative* +ga, *vocative* +yo, *accusative* +o, *genitive* +no, +ga, *dative* +ni, +e, *ablative* +kara, +yori⁸⁷), 11 (*nominative*, *vocative*, *accusative*, *genitive*, *dative*, *terminative*, *ablative*, *local*, *modal*, *casual*, *instrumental*: +ga, +no, +na, +tsu, +e (+ye), +ni, +to, +nite, +de, +yori, +kara⁸⁸).

Türkçede zamirler, ilgi durumu ve araç durumu ekleri veya yönelme durumu ve eşitlik durumu eklerini alarak katmerli çekim yapısında görülebilir. Yönelme durumu ve eşitlik durumu ekleriyle oluşturulan katmerli çekim ağızlarda, diğer çağdaş kollarda ve tarihi lehçelerde görülmektedir⁸⁹: Türkçe *sabahaca*, Tatar Türkçesi *irtägäçä*, Çağatay Türkçesi *añaça* vb. Türkçenin eski dönemlerinde ilgi durumu eki alan zamirler yükleme, yönelme, bulunma, çıkma ve eşitlik durum eklerini de alarak katmerli çekim oluşturabilirler⁹⁰: *anıñnı*, *séniñdin*, *biziñe* vb. Yükleme durumu eki almış sözcükler ise bulunma veya çıkma durumu eki alarak katmerli çekime girebilir⁹¹: *bizinte*, *biznite* vb. Bulunma durumu eki almış sözcük bulunma, çıkma ve eşitlik durumları da alabilir⁹²:

⁸⁰ Hasan Kolcu (ed.), *Türk Dili Ders Notları*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli 2006, s. 135.

⁸¹ Hasan Kavruk, Ramazan Salman, vd., *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbağası, 2. Baskı, Malatya 2001, s. 84-86.

⁸² Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 2. basılış, Ankara 1986, s.326-331.

⁸³ Yoşio Yamada, *Nihongo Bunpō Kōgi*, Hōbunkan, Tokyo 1922, s. 203.

⁸⁴ Ayşe Nur Tekmen, Akiko Takano, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2016.

⁸⁵ Mete Tuncoku, vd., *Türkçe Konuşanlar İçin Japonca Dil Bilgisi*, Biblio Limited Yayınları, Ankara-Tokyo 1989, s. 93-111.

⁸⁶ Stefan Kaiser, vd., *Japanese - A Comprehensive Grammar*, Routledge, Second Edition, London and Newyork 2013, s. 38-89.

⁸⁷ H. J. Weintz, *A Japanese Grammar*, Hossfeld's Series, Hirschfeld Brothers Limited, London 1904, s. 11-12.

⁸⁸ J.J. Hoffmann, *A Japanese Grammar*, E.J. Brill, Second Edition, Leiden 1876, s. 61-71.

⁸⁹ Gülsel Sev, *Tarihî Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2007, s. 311.

⁹⁰ Gülsel Sev, a.g.e., s. 164-167.

⁹¹ Gülsel Sev, a.g.e., s. 244.

⁹² Gülsel Sev, a.g.e., s. 370-371.

mintide, andaça vb. Katmerli çekimdeki durumlar Türk dilinin bazı çağdaş kollarında da bulunur.

Japoncada durum ekleri; yalın durum, ilgi durumu, yükleme durumu, yönelme durumu, bulunma durumu, çıkma durumu ve araç durumu ekidir. Biçimce +ø, +ga, +o, +no, +de, +ni, +e, +kara, +yori, +to olan Japonca durum ekleri, farklı durumları ifade etmek için kullanılabilir. * Bu ekler eklendiği sözcüğe göre biçim değiştirmezler, yani altbiçimbirimleri yoktur.

Bu başlık altında Türkçedeki *yalın durum* (+ø), *ilgi durumu* (+ø, +Xn, +nXn), *yükleme durumu* (+ø, +(y)X, +nX), *bulunma durumu* (+DA, +ndA), *çıkma durumu* (+DAn, +ndAn) ve *araç durumu* (+(y)lA) ve Japoncadaki *yalın durum* (+ø, +ga), *ilgi durumu* (+ø, ga, no), *yükleme durumu* (+ø, +o, +ga), *yönelme durumu* (+e, +ni), *bulunma durumu* (+de, +ni), *çıkma durumu* (+kara, +yori, +ni) ve *araç durumu* (+to, +de) incelenecektir. Kalıplaşarak⁹³ işlevliğini kaybeden *yön gösterme durumu* ve Japoncada durum eki olarak karşılığı bulunmayan *eşitlik durumu* (+CA, +ncA) incelemeye dahil edilmemiştir.

Diğer dillerde ve Japonca kaynaklarda *yalın durum*, özne yapıcı olarak kabul edilmesine rağmen Türkçede durum eki almamış bütün sözcüklere *yalın durum* denmektedir. Bu nedenle yalın durumun adlandırmasında ve tanımında farklılıklar olabilmektedir. 1.1, 1.2 ve 1.3 başlıkları altında Japonca sözcüklerin hangi durumlarla yan yana gelebildiğini gösterebilmek adına eksiz sözcük öbekleri de gösterilmiştir. Bu başlıklar altında *yalın durum* ifadesi durum eki almamış sözcükler için kullanılmaktadır. Eylemin durum isteminin karşılaştırıldığı 3 numaraları başlıklar altında ise *yalın durum* yalnızca özne yapıcı görevinde kullanılmıştır.*

* Türkçede durum eki nöbetleşmeleri sıklıkla görülse de, aynı ekin birden çok durumu asli olarak ifade etmesi sık görülmez. Japoncadaki gibi aynı ekin birden çok durumu ifade etmesine, bulunma durumu ve çıkma durumunun Eski Türkçe Döneminde aynı ekle ifade edilmesi örnek gösterilebilir. Bu durum Orta Türkçe Dönemine kadar süregelmiştir: Dilek Herkmen, “Kutb’un Hüsrev ü Şîrin’inde Oğuzca Özellikler”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 52 (2021), s. 11-32.

⁹³ Zeynep Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2018.

* Özne yapıcı anlam dışındaki yalın durumu Dalkıran *boş (sıfır) durum* (Zero kaku) [ゼロ格] olarak ifade etmiştir. Ayse Nur Dalkıran, Harin Fui, *Nihongono Kakucoşino Tsukaiwaketo Torukocin Nihongo Gakuşuşano Goyōno Kōsatsu: "De"to "Ni"ni Kansuru Nihongoto Torukogono Taişō Kenkyū*, Tōkyō Gakugei Daigaku Gakucutsu Cōhō İnkai, Tōkyō Gakugei Daigaku Kiyō, Sōgō Kyōiku Kagaku-kei, 65 (2), (2014) s. 527-540. [Ayse Nur DALKIRAN; 許, 夏玲, 『日本語の格助詞の使い分けとトルコ人日本語学習者の誤用の考察: 「で」と「に」に関する日本語とトルコ語の対照研究』, 東京学芸大学学術情報委員会, 東京学芸大学紀要, 総合教育科学系, 65 (2), 527-540, 2014 年.]

1.1. TÜRKÇE VE JAPONCA DURUM EKLERİNİN BİÇİMLERİ

Türkçede ünlü uyumu olduğu için durum ekleri, ünlü uyumuna girmiş biçimleriyle birlikte sözcüklere eklenirler. Bu nedenle bir durum ekinin en az iki biçimi bulunur. Yalın durum her zaman eksiz olup ilgi durumu ve yükleme durumunun eksiz biçimleri de vardır. Çağdaş Japoncada ise, daha önce söz edildiği gibi ünlü uyumu yoktur. Japoncada durum ekleri ünlü veya ünsüz uyumuna girmediği için ses değişimine uğramadan sözcüğe eklenir. Ayrıca, bazı durum ekleri farklı durumları da ifade etmek için kullanılabilir. Bu nedenle maddeler bu farklılıkları gösterecek biçimde oluşturulmuştur.

Türkçede kapalı hecelerin sonunda bulunan bazı p, ç, t, k ünsüzleri yumuşayarak b, c, d, g, ğ ünsüzlerine dönüşür: *kitap* “kitabın”, *ağaç* “ağacın”, *inat* “inadın”, *renk* “rengin”, *gök* “göğün” vb.

Türkçede g, k, l ve t fonemleri, sözcükteki ünlünün kalınlığına ve inceliğine göre ikişer sesi karşılamaktadır. Ergin’e göre ödünç sözcüklerde *ince a*⁹⁴ bulunmaktadır fakat a sesinin inceymiş gibi duyulması, ödünç sözcüklerde kalın ünlü ile ince ünsüzlerin yan yana gelebilmesinden kaynaklanmaktadır.⁹⁵ Ünsüzle biten birtakım ödünç sözcükler, sonunda bulunan ince k, ince l veya ince t ünsüzlerinden biri bulunduğu için öncesindeki ünlü kalın olsa bile +i, +ü; +in, +ün; +de, +te; +den, +ten; +e; +le biçiminde durum eki alabilir: *hâl+i*, *idol+ü*, *saat+in*, *hol+ün*, *hâl+de*, *saat+te*, *hâl+den*, *saat+ten*, *hâl+e*, *takat+le* vb.

Hem Türkçede hem de Japoncada bazı durumlar biçimbirimsiz, yani sıfır biçimbirimcikli olabilmektedir. Bu tür durumlara *soyut durum* da denilmektedir.

1.1.1. Türkçe ve Japoncada Yalın Durum

Türkçede eksiz olan bu durum, Japoncada ekli veya eksiz biçimde bulunabilir. Orta Japoncada yalın durum eksizken Çağdaş Japoncada yalın durum eki +ga’dır.⁹⁶ Eski Japoncada yalın durumun biçimi +i’dır.⁹⁷ (Ayrıca bk. Tekin⁹⁸)

⁹⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 17. bs., Bayram Basım Yayın Tanıtım, İstanbul 1988, s. 72.

⁹⁵ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 17. bs., Bayram Basım Yayın Tanıtım, İstanbul 1988, s. 55-57.

⁹⁶ Banno, Osamu, “+Ga/+No Kōtai Genşōni Tsuiteno İçikōsatsu — Kodai Gendai Kōpasuo Taişō Site —”, *Dai 4-kai kōpasu nihongo-gaku wākuşoppu yokō-şū* (National Institute for Japanese Language and Linguistics), Tokyo 2013, s. 177-186. [坂野収, “「ガ/ノ」交替現象についての一考察—古代・現代コーパスを対照して—”, 『第4回コーパス日本語学ワークショップ予稿集』, 東京, 2013.]

⁹⁷ S. Murayama, “Vergleichende betrachtung der kasussuffixe im Japanischen”, *Studia Altaica*, s. 126-130.

⁹⁸ Talat Tekin, *Japonca ve Altay Dilleri*, Doruk Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1993, s. 37-38.

1.1.1.1. Türkçede Yalın Durum

Türkçede yalın durumun eki yoktur. Yalın durumdaki kök, gövde veya birleşik biçimde olan herhangi bir sözcük ve bu sözcüklerin çoğul eki veya iyelik eki almış biçimleri de yalın durumu ifade eden bir ek almazlar. Yani sıfır biçimbirimciği +ø ile ifade edilir: *kitap+ø*, *kitaplar+ø*, *kitaplarım+ø* vb.

1.1.1.2. Japoncada Yalın Durum

1.1.1.2.1. Yalın Durumun +ga (〜が) Biçimi

Japoncada yalın durumu eki +ga*'dır. Türkçedeki gibi kök, gövde, birleşik yapıdaki sözcüklere eklenebilir: *wataşi+ga* (ben+ø), *hondana+ga* (kitap rafı+ø), *inutaşi+ga* (köpekler+ø) vb. Eklendiği sözcüğü özne yapmaktadır.

1.1.1.2.2. Yalın Durumun Eksiz Biçimi

Japoncada da Türkçedeki gibi, yalın durum eksiz olabilmektedir. Yazı dilindeki +ga eki, konuşma dilinde düşürülerek eksiz biçim kullanılabildiği gibi, yazı dilinde vurguç⁹⁹ alan sözcüğe de +ga eki gelmez. Aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi yazı dilinde kullanılan +ga eki konuşma dilinde düştüğünde anlamda bozulma olmamaktadır:

- (1) 私が 本を 読んだ。
Wataşi+ga hon+ø yon-da.
Ben+YAL kitap+YÜK oku-GEÇ.
Ben kitabı okudum. (Ben kitap okudum.)

- (2) 私 本を 読んだ。
Wataşi+ø hon+ø yon-da.
Ben+ø kitap+YÜK oku-GEÇ.
Ben kitabı okudum. (Ben kitap okudum.)

Vurguç alan sözcük yalın durum eki +ga'yı alamaz:

私は 学生 です。

* Yalın durum eki olan +ga, bağlaç görevindeki -ga ile karıştırılmamalıdır. Bağlaç olan -ga cümle sonuna gelir.

⁹⁹ Erdoğan Boz, "Türkiye Türkçesinde Sözcük Türleri Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 1 (2020), s. 1-10.

- (3) Wataşı+**wa** gakusei desu.
Ben+VUR öğrenci KOŞ.
Ben öğrenciyim.

- (4) 彼**も** 学生 です。
Kare+**mo** gakusei desu.
O+VUR öğrenci KOŞ.
O da öğrencidir.

1.1.2. Türkçe ve Japoncada İlgi Durumu

Türkçede ilgi durumu eki, eklendiği ad ile başka bir ad arasında ilgi kurar. İlgi durumu soyut da olabilir. Tamlamalarda genellikle ikinci sözcük iyelik eki alır.¹⁰⁰

Japoncada ilgi durumu, +no ekiyle sağlanmaktadır. Ayrıca eylemsili cümlelerde +no eki yerine +ga eki de kullanılabilir fakat bu +ga ekinin eski ilgi durumu özelliğinden çok yalın durumun bu tür cümlelerde kullanılabilmesiyle alakalıdır. Japoncada iyelik eki olmadığı için Japonca ad tamlamaları sadece ilgi durumu eki içermektedir. Japoncada da Türkçedeki gibi ilgi durumu eki bulunmayan takısız tamlamalar kullanılmaktadır. Eski Japoncada ilgi durumunun +no (+nö) ekinden başka +na, +n, +ngka, +ngga biçimleri de bulunmaktadır.¹⁰¹ (Ayrıca bk. Tekin¹⁰²) +na eki Çağdaş Japoncada sıfat tamlaması yapmak için kullanılmaktadır.

1.1.2.1. Türkçede İlgi Durumu

Türkçede ilgi durumu eki; kök, gövde veya birleşik durumdaki ünsüzle biten sözcüklerde son hecedeki ünlünün kalınlık incelik ve düzlük yuvarlaklık durumuna göre +Xn; ünlüyle biten sözcüklerde yine son hecedeki ünlünün kalınlık incelik ve düzlük yuvarlaklık durumuna göre +nXn biçiminde kullanılır.¹⁰³ *kitab+ın, el+in, telefon+un, ölüm+ün, parça+nın, denge+nin, ulu+nun, ordu+nun, ütü+nün* vb. *Su* ve *ne* sözcükleri istisna olarak y yardımcı sesi alır: *su+y+un, ne+y+in*.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 23-24.

¹⁰¹ S. Murayama, "Vergleichende betrachtung der kasussuffixe im Japanischen", *Studia Altaica*, s. 126-130.

¹⁰² Talat Tekin, *Japonca ve Altay Dilleri*, Doruk Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1993, s. 34-35.

¹⁰³ Erdal Şahin, *Tarihi ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Hâl Ekleri ve İşlevleri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2003, s. 73.

¹⁰⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım, İstanbul 2012, s. 230.

Türkçede ilgi durumu eki kişi adlarıyla *benim, senin, onun, bizim, sizin, onların* biçimlerinde kullanılır. İlgi durumu eki işaret adlarıyla *bunun, şunun, onun* biçimlerinde kullanılmaktadır.

1.1.2.2. Japoncada İlgi Durumu

1.1.2.2.1. İlgi Durumunun +no (～の) Biçimi

Japoncadaki +no ilgi durumu eki, Türkçedeki gibi tamlayan sözcüğe eklenir. Japoncada durum ekleri eklendiği sözcüğe göre şekil değişikliğine uğramaz fakat ilgi durumu eki, işaret sıfatlarında *kono* (bu), *sono* (şu), *ano* (o) şekillerinde kalıplaşmışlardır.

(5) 私の 手

Wataşi+no te

Ben+İLG el

Benim elim

1.1.2.2.2. İlgi Durumunun +ga (～が) Biçimi

İlgi durumunun +ga biçimi, eski Japoncada iki adı tamlama yapmak için kullanılmaktaydı. +ga eki, Kamakura Döneminden Muromachi Dönemine geçiş döneminde yalın durum eki olarak da kullanılmaya başlamıştır.¹⁰⁵ Günümüz Japoncasında işlek olarak ilgi durumu anlamında kullanılmamaktadır.

(6) 君が 代

Kimi+ga yo

Sen+İLG nesil

Senin neslin

1.1.2.2.3. İlgi Durumunun Eksiz Biçimi

İlgi durumunun eksiz olarak ifade edilebilmesi için, tamlayanın vurguç alması gerekmektedir. (bk. 2.2.2.1.2.2.)

¹⁰⁵ Yoşiharu Kobayaşi, *Kokugo Kokubunpō Yogi*, Kyōbunşa Yayıncılık, Tokyo 1927, s. 508

1.1.3. Türkçe ve Japoncada Yükleme Durumu

Türkçede yükleme durumu, öznenin gerçekleştirdiği eylemden etkilenen nesneyi ifade eder. Yükleme durumu eki almış sözcük *belirtili nesne* olur. Yükleme durumunun eksiz biçimi de bulunmaktadır. Yükleme durumu eki almadan nesne olan sözcük *belirtisiz nesne* olur.

Japoncada yükleme durumu, nesnenin belirtisi olarak kullanılmaz; cümlelerin belirtili veya belirtisiz nesnesini ifade eder. Nesnenin belirtili olduğunu ifade eden bir biçimbirim olmadığından, anlam olarak belirtili yapmak için sözcüğün önüne işaret sıfatı eklenebilir. Japoncada yükleme durumunun iki biçimi vardır: +ga, +o. Eski Japoncada +o yükleme durumu ekinin tarihi biçimi +wo (<wö?) ve başka bir ek olan +mö bulunmaktaydı.¹⁰⁶

1.1.3.1. Türkçede Yükleme Durumu

Yükleme durumu eki +X, eklendiği sözcüğün son hecesindeki ünlünün kalınlığına inceliğine göre dört biçimde bulunur: *adam+ı, defter+i, okul+u, üzüm+ü* vb. Ünlü harf ile biten sözcüklerde ise, sözcük ile yükleme durumu eki arasında yardımcı ses +y bulunur: *elma+yı, ülke+yi, radio+yu, menü+yü* vb.

Üçüncü kişi iyelik ekleri +X, +sX, +lArI veya aitlik eki +ki bulunan bir sözcüğe yükleme durumu eki gelirse yükleme durumu ekinden önce adıl n'si gelmelidir. Adıl n'si alan yükleme durumu eki +nX biçimlerinde görülür: *elması+nu, kalemi+ni, radiosu+nu, menüleri+ni* vb.

Yükleme durumu eki, işaret adılarına (*bu, şu, o*) adıl n'si ile eklenir: *bu+nu, şu+nu, o+nu*. Üçüncü teklik kişi adılı *o*, işaret adılı *o* gibi adıl n'si ile yükleme durumu eki alır. Diğer kişi adıllarında özel bir durum yoktur.

1.1.3.2. Japoncada Yükleme Durumu

1.1.3.2.1. Yükleme Durumunun +o (～を) Biçimi

Japoncada yükleme durumu eki +o, eylemden etkilenen nesneyi ifade eden sözcüğe eklenir. Tek başına nesnenin belirtili veya belirtisiz olduğunu belirtmeden nesneyi gösterir.

私が 本を 読んだ。

¹⁰⁶ Talat Tekin, *Japonca ve Altay Dilleri*, Doruk Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1993, s. 38.

- (7) Wataşi+ga hon+o yon-da.
Ben+YAL kitap+YÜK oku-GEÇ.
Ben kitabı okudum. (Ben kitap okudum.)

1.1.3.2.2. Yükleme Durumunun +ga (〜が) Biçimi

Yükleme durumu eki +ga, duygu ifade eden eylemlerin kullanıldığı cümlelerde nesneyi ifade etmek için kullanılır.¹⁰⁷

- (8) 私は 彼が 好き。
Wataşi+wa kare+ga suk-i.
Ben+VUR o+YÜK sev-SYE.
Ben onu seviyorum.

- (9) 彼女が 懐かしい。
Kanoco+ga natsuka-şii.
O+YÜK özle-SYE.
Onu özliyorum.

Yükleme durumu eki +o, duygu ifade eden eylemlerle kullanılamaz fakat istemek anlamına gelen eylemden sıfat yapan yapım ekleri (-tai, -tagaru, -te hoşii) gelen eylemlerle birlikte +ga yerine kullanılabilir. Bu durumda her iki durum eki de aynı anlamı verir.

- (10) 本を 読みたい。
Hon+o yomi-tai.
Kitap+YÜK oku-SYE.
Kitap okumak istiyorum. (Kitabı okumak istiyorum.)

- (11) 本が 読みたい。
Hon+ga yomi-tai.
Kitap+YÜK oku-SYE.
Kitap okumak istiyorum. (Kitabı okumak istiyorum.)

¹⁰⁷ Ayşe Nur Tekmen, Akiko Takano, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2016, s. 136-137.

1.1.3.2.3. Yükleme Durumunun Eksiz Biçimi

Yükleme durumu ekleri +o ve +ga, konuşma dilinde anlam kaybına uğramadan düşebilir.

- (12) ジュースを 飲んでいる。
Cūsu+o non-deiru.
Meşrubat+YÜK iç-ŞİM.
Meşrubat içiyorum. (Meşrubatı içiyorum.)

- (13) ジュース 飲んでいる。
Cūsu+o non-deiru.
Meşrubat iç-ŞİM.
Meşrubat içiyorum. (Meşrubatı içiyorum.)

Yükleme durumu eki, sözcüğe vurgu geldiğinde düşebilir. Vurgudan önceki sözcüğün özne mi yoksa nesne mi olduğunun karışmaması için yükleme durumu eki +o eklenebilir.

- (14) 寿司も 食べた。
Suşi+mo tabe-ta.
Suşi+VUR ye-GEÇ.
Suşi **de** yedim. (Suşiye **de** yedim.)

- (15) 寿司をも 食べた。
Suşi+o+mo tabe-ta.
Suşi+YÜK+VUR ye-GEÇ.
Suşi **de** yedim. (Suşiye **de** yedim.)

1.1.4. Türkçe ve Japoncada Yönelme Durumu

Yönelme durumu eki, eklendiği ada yönelme anlamı verir. Yönelme durumu eki alan sözcük eylemle de ilişki kurabildiği gibi yönelme öbeklerinde adlar ile de ilişki kurabilir.

Yönelme durumu eki Türkçeden farklı olarak konuşma dilinde anlamı etkilemeden düşebilir. Japoncada yönelme durumunun iki biçimi bulunmaktadır. Bunlar +e ve +ni ekleridir. Bu ekler çoğu zaman birbirini yerine kullanılabilir.

- (16) 私は 学校へ 行った。
Wataşi+**wa** gakkō+**e** it-ta.
Ben+VUR okul+YÖN git-GEÇ.
Ben okula gittim.

- (17) 私は 学校に 行った。
Wataşi+**wa** gakkō+**ni** it-ta.
Ben+VUR okul+YÖN git-GEÇ.
Ben okula gittim.

1.1.4.1. Türkçede Yönelme Durumu

Yönelme durumu eki +A, eklendiği sözcüğün son hecesindeki ünlünün kalınlığına inceliğine göre iki biçimde bulunur: *adam+a*, *defter+e* vb. Ünlü harf ile biten sözcüklerde ise, sözcük ile yönelme durumu eki arasında yardımcı ses +y bulunur: *masa+ya*, *sandalye+ye* vb.

Üçüncü şahıs iyelik ekleri +X, +sX, +lArI veya aitlik eki +ki bulunan bir sözcüğe yönelme durumu eki gelirse yönelme durumu ekinden önce adıl n'si gelmelidir. Adıl n'si alan yönelme durumu eki +nA biçimlerinde görülür: *elmaları+na*, *kalesi+ne* vb.

Türkçede yönelme durumu eki alan kişi adıları *bana*, *sana*, *ona*, *bize*, *size*, *onlara* biçimlerindedir. Türkiye Türkçesinde *ünlü kalınlaşması* sadece *bana* (ben+A) ve *sana* (sen+A) sözcüklerinde görülür. Yönelme durumu eki alan işaret adıları *buna*, *şuna*, *ona* biçimlerini alır.

1.1.4.2. Japoncada Yönelme Durumu

1.1.4.2.1. Yönelme Durumunun +e (〜へ) Biçimi

Yönelme durumu eki +e, eklendiği sözcüğe yön belirteci anlamı verir. Bir yer, yön, mekân sözcüğüne eklenebildiği gibi, gönderilecek bir eşya, mektup gibi bir nesnenin kime veya kimin adresine gideceğini belirtmek için özel adlara veya adılara da eklenebilir.

- (18) 南へ 行った。
Minami+e it-ta.
Güney+YÖN git-GEÇ.
Güneye gittim.

- (19) 田中 先生へ
Tanaka Sensei+e
Tanaka Hoca+YÖN
Tanaka Hoca'ya

1.1.4.2.2. Yönelme Durumunun +ni (〜に) Biçimi

Yönelme durumu eki +ni, eklendiği sözcüğe yön belirteci anlamı verir. Bu ek, +e yerine de kullanılabildiği gibi, bir nesnenin verildiği kişiyi, eylemin kimin için veya kime doğru yapıldığını ifade eden sözcüğe de eklenebilir.

- (20) 山田さんに 本を あげた。
Yamada san+ni hon+o age-ta.
Yamada Bey/Hanım+YÖN kitap+YÜK ver-GEÇ.
Yamada Bey'e/Hanım'a kitap/kitabı verdi.

- (21) 子供に 英語を 教えた。
Kodomo+ni Eigo+o oşie-ta.
Çocuk+YÖN İngilizce+YÜK öğret-GEÇ.
Çocuğa İngilizce öğretti.

(22) ゴミ箱に ゴミを 捨てた。

Gomibako+**ni** gomi+**o** sute-ta.

Çöp kutusu+YÖN çöp+YÜK at-GEÇ.

Çöp kutusuna çöp attım.

(23) 先生に 相談 した。

Sensei+**ni** sōdan ši-ta.

Öğretmen+YÖN danışmak YEK-GEÇ.

Öğretmene danıştım.

(24) 南に 行った。

Minami+**ni** it-ta.

Güney+YÖN git-GEÇ.

Güneye gittim.

(25) 氷が 水に なった。

Kōri+**ga** mizu+**ni** nat-ta.

Buz+YAL su+YÖN ol-GEÇ.

Buz su oldu. (Buz suya döndü.)

(26) 田中さんが 子供を 医者に した。

Tanaka-san+**ga** kodomo+**o** işa+**ni** ši-ta.

Tanaka Bey+YAL çocuk+YÜK doktor+YÖN yap-GEÇ.

Tanaka Bey/Hanım çocuğ(un)u doktor yaptı.

1.1.5. Türkçe ve Japoncada Bulunma Durumu

Bulunma durumu eki, eklendiği ada bulunma anlamı verir. Bulunma durumu eki alan sözcük eylemle ilişki kurar. Eylemin nerede yapıldığını veya bir nesnenin nerede bulunduğunu ifade eden sözcük veya sözcük grupları bulunma durumu eki alır.

Japoncada bulunma durumu ekinin iki farklı biçimi bulunmaktadır. İki durum ekinin görevleri farklıdır.

1.1.5.1. Türkçede Bulunma Durumu

Bulunma durumu eki +DA, eklendiği sözcüğün son hecesindeki ünlünün kalınlığına inceliğine ve ünsüzle biten sözcüklerin ünsüz sertliğine yumuşaklığına göre dört biçimde bulunur: *elma+da*, *kale+de*, *salon+da*, *resim+de*, *kağıt+ta*, *tuvalet+te* vb.

Üçüncü şahıs iyelik ekleri +X, +sX, +lArI veya aitlik eki +ki bulunan bir sözcüğe bulunma durumu eki gelirse bulunma durumu ekinden önce adıl n'si gelmelidir. Adıl n'si alan bulunma durumu eki +ndA biçimlerinde görülür: *elması+nda*, *kaleleri+nde* vb.

Bulunma durumu eki, işaret adılarına (bu, şu, o) adıl n'si ile eklenir: *bu+nda*, *şu+nda*, *o+nda*. Üçüncü teklik şahıs kişi adılı o, işaret adılı o gibi adıl n'si ile bulunma durumu eki alır. Diğer kişi adılarında özel bir durum bulunmamaktadır.

1.1.5.2. Japoncada Bulunma Durumu

1.1.5.2.1. Bulunma Durumunun +de (〜で) Biçimi

Bulunma durumu eki +de, cümle içinde eklendiği sözcüğe eylemin yapıldığı yeri ifade etme özelliği verir.

(27)	食堂で	ご飯を	食べている。
	Şokudō+de	gohan+o	tabe-teiru.
	Yemekhane+BUL	yemek+YÜK	ye-ŞİM.
	Yemekhanede yemek yiyorum.		

Yapılan işi ifade eden bir eylem, cümle içinde kullanılsa da bir işin, etkinliğin adı ve bu işin, etkinliğin var olup olmadığını ifade eden bir sözcük kullanıldığında, +de eki kullanılabilir.

(28)	公園で	コンサートが	ある。
	Kōen+de	konsāto+ga	aru.
	Park+BUL	konser+YAL	var.
	Parkta konser var.		

1.1.5.2.2. Bulunma Durumunun +ni (～に) Biçimi

Japoncada hareket içermeyen durum eylemleriyle birlikte +ni eki kullanılır.

- (29) 教室に 学生が います。
Kyōşitsu+ni gakusei+ga i-masu.
Sınıf+BUL öğrenci+YAL var-KİBŞİM.
Sınıfta öğrenci var.

- (30) イスタンブールに 住んでいる。
İsutanbūru+ni sun-deiru.
İstanbul+BUL yaşa-ŞİM.
İstanbul'da yaşıyorum. (İstanbul'da ikamet ediyorum.)

1.1.6. Türkçe ve Japoncada Çıkma Durumu

Türkçede çıkma durumu, bir kişinin veya nesnenin nereden ayrıldığını, kaynağını, ilişkisini, sebebini ifade eder.

Japoncada çıkma durumu, üç farklı ek ile sağlanır. Bunlar +kara, +ni ve +yori ekleridir. +yori ekinin tarihi biçimleri +yu ve +yuri'dir.¹⁰⁸ Kullanım alanları ortak olabildiği gibi genellikle farklı görevlerde kullanılmaktadır.

1.1.6.1. Türkçede Çıkma Durumu

Çıkma durumu eki +DAn, eklendiği sözcüğün son hecesindeki ünlünün kalınlığına inceliğine ve ünsüzle biten sözcüklerin ünsüz sertliğine yumuşaklığına göre dört biçimde bulunur: *elma+dan*, *kale+den*, *salon+dan*, *resim+den*, *kağıt+tan*, *tuvalet+ten* vb.

Üçüncü şahıs iyelik ekleri +X, +sX, +lArI veya aitlik eki +ki bulunan bir sözcüğe çıkma durumu eki gelirse çıkma durumu ekinden önce adıl n'si gelmelidir. Adıl n'si alan çıkma durumu eki +ndAn biçimlerinde görülür: *elması+ndan*, *kaleleri+nden* vb.

¹⁰⁸ Talat Tekin, *Japonca ve Altay Dilleri*, Doruk Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1993, s. 39.

Çıkma durumu eki, işaret adılarına (bu, şu, o) adıl n'si ile eklenir: *bu+ndan*, *şu+ndan*, *o+ndan*. Üçüncü teklik kişi adılı o, işaret adılı o gibi adıl n'si ile çıkma durumu eki alır. Diğer kişi adılarında özel bir durum bulunmamaktadır.

1.1.6.2. Japoncada Çıkma Durumu

1.1.6.2.1. Çıkma Durumunun +kara (〜から) Biçimi

Bir zamanın başlangıcını, çıkılan mekânı, kaynak olan kişiyi veya malzemeyi ifade etmek için kullanılır.

- (31) 明日から 冬 休み です。
Aşita+kara fuyu yasumi desu.
Yarın+ÇIK kış tatil KOŞ.
Yarından (itibaren) kış tatilidir.

- (32) 教室から 出た。
Kyōşitsu+kara de-ta.
Sınıf+ÇIK çık-GEÇ.
Sınıftan çıktı.

1.1.6.2.2. Çıkma Durumunun +ni (〜に) Biçimi

Çıkma durumunun +ni biçimi yalnızca bir kişiden alınan veya sağlanan bir şeyi ifade etmek için kullanılır.

- (33) 山田さんに プレゼントを もらった。
Yamada-san+ni purezento+o morat-ta.
Yamada Bey/Hanım+ÇIK hediye+YÜK al-GEÇ.
Yamada Bey'den/Hanım'dan hediye aldım.

1.1.6.2.3. Çıkma Durumunun +yori (～より) Biçimi

Aslında +kara gibi bir yerden ayrılma veya zamanın başlangıcını da ifade edebilen +yori eki, günümüz Japoncasında daha çok kıyaslama* görevinde kullanılmaktadır. Kıyaslama görevi dışında +yori eki, +kara ekinin bütün görevlerini karşılayabilir.

(34)	金は	銀より	高い。
	Kin+wa	gin+yori	taka-i.
	Altın+VUR	gümüş+ÇIK	pahalı+SYE.
	Altın gümüşten pahalı.		

1.1.7. Türkçe ve Japoncada Araç Durumu

Türkçede araç durumu, eylemin yapıldığı aracı veya birlikteliği ifade eder. Japoncada vasıta durumunun iki biçimi vardır. Kullanım alanları farklılık göstermektedir.

1.1.7.1. Türkçede Araç Durumu

Araç durumu eki +IA, *ile* ilgecinin sözcükle birleşip ekleşmesi ile oluşmuştur. İlgeç olan *ile* hem ilgeç hem de bağlaç olarak işlek olarak kullanılmaktadır. Sözcüğün son hecesinin kalınlık incelik durumuna göre araç durumu ekinin iki biçimi bulunur: *adam+la* (adam **ile**), *kalem+le* (kalem **ile**) vb. Ünlü ile biten sözcüklerde +y yardımcı sesi de eklenmektedir: *araba+yla* (araba **ile**), *elbise+yle* (elbise **ile**) vb.

Araç durumu eki, *onlar* hariç kişi adlarıyla ve işaret adlarıyla birlikte çoğu zaman ilgi durumu eki ile kullanılır: *benimle, seninle, onunla, bizimle, sizinle, bununla, şununla*. Konuşma dilinde nadiren ilgi durumu eki almadan da kullanılabilir: *benle, senle, onla, bizle, sizle; bunla, şunla*.

1.1.7.2. Japoncada Araç Durumu

1.1.7.2.1. Araç Durumunun +to (～と) Biçimi

Araç durumu eki +to, eklendiği sözcüğe birliktelik anlamı verir.

(35)	田中さんと	学校へ	行った。
	Tanaka-san+to	gakkō+e	it-ta.
	Tanaka Bey/Hanım+ARA	okul+YÖN	git-GEÇ.
	Tanaka Bey/Hanım'la (beraber) okula gittim.		

* Yakut Türkçesinde kıyaslama durumu eki +TAAğAr (bulunma durumu eki +TAA ve yön gösterme eki +ğAr birleşmesiyle oluşmuştur) bulunmaktadır: bk. M. Fatih Kirişcioğlu, Bilgehan Atsız Gökdağ, vd., *Türk Dilinin Uzak Lehçeleri*, Ahmet Buran (Ed.) Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2018, s. 132.

1.1.7.2.2. Araç Durumunun +de (〜で) Biçimi

Araç durumu eki +de, eklendiği sözcüğe araç anlamı verir.

- (36) 筆で 字を 書く。
Fude+de ci+o kak-u.
Fırça+ARA harf+YÜK yaz-ŞİM.
Fırçayla harf çizerim.

1.2. TÜRKÇE VE JAPONCADA DURUM EKLERİNİN SÖZCÜK ÖBEKLERİNDEKİ İŞLEVLERİ

Sözcük öbeği oluşturmak için en az iki sözcüğe ihtiyaç vardır. Bu sözcükler yapıcı ve anlamca uyumlu olur. Öbeği oluşturan sözcüklerin arasında tamlayan tamlanan gibi bir ilişki bulunur. Öbekler başka öbeklerle birleşebilir veya bir ögesi birden çok ögeyle öbek yapabilir.¹⁰⁹

Türkçede ve Japoncada durum eki almış sözcükle başka sözcükler arasında ilişki kurularak sözcük öbekleri oluşturulabilir. Her iki dilde farklı durum ekleriyle farklı sözcük grupları kurulabilmektedir. İki dilde bu sözcük gruplarının kuruluşunda benzer ve farklı yönler bulunmaktadır. Bu başlık altında durum ekleriyle oluşturulan sözcük grupları incelenecektir.

1.2.1. Türkçe ve Japoncada Yalın Durumla Oluşturulan Sözcük Öbekleri

Türkçede yalın durumdaki sözcükler ve Japoncadaki yalın durum eki almış sözcükler veya eksiz sözcükler sözcük öbekleri oluşturabilmektedir. Her iki dilde de yalın durumdaki sözcüklerle sıfat tamlaması, belirteç öbeği, unvan öbeği, kişi adı öbeği, ikileme, isnat öbeği, birleşik eylem, sayı öbeği, ilgeç öbeği oluşturulabilmektedir.

1.2.1.1. Sıfat Tamlaması

1.2.1.1.1. Türkçede Sıfat Tamlaması

Türkçede yalın durumdaki bir ad ile ad, sıfat tamlaması oluşturabilir. Sıfat tamlamasındaki tamlayan sözcük, yalnız kullanıldığında sıfat olarak kullanılmayan bir

¹⁰⁹ Mustafa Altun, *Türkçede Kelime Grupları “Türk Romanlarından Örneklerle”*, MVT Yayınları, İstanbul 2011, s. 14-15.

sözcük olabilir: *altın+θ bilezik, elma+θ yanak, hangi+θ gün, iki+θ kilo, üç+θ kişi, kız+θ kardeş, sağ+θ kol, gök+θ bayrak, iyi+θ insan, az+θ insan, hangi+θ gezegen, bu+θ kitap, hiç+θ kimse, sabahki+θ kargo* vb.

Sözcüğü sıfatlaştıran +sXz ve +lX gibi ekleri alan sözcüklerle sıfat tamlaması oluşturulabilir: *ek+siz+θ tamlama, soğan+lı+θ salata* vb. Eklendiği sözcüğü sıfat yapan aitlik eki +ki eki alan sözcük de sıfat tamlaması yapabilmektedir: *sabah+ki+θ ders* vb.

Türkçede eylemsi sıfatlar ile de sıfat tamlaması yapılabilir: *gelecek+θ gün, tanıdığım+θ insan, bilmiş+θ çocuk* vb.

Türkçede birden fazla sıfat tamlaması ile zincirleme sıfat tamlaması kurulabilir: *kırmızı+θ büyük+θ elma, güzel+θ esmer+θ kız, bilindik+θ iyi+θ kişi* vb.

1.2.1.1.2. Japoncada Sıfat Tamlaması

Japoncada sıfat tamlamaları, yalın durumda eksiz biçimde oluşturulur. Japoncada sözcüğün yapısına göre, sıfat yapan +na veya +i eklerinden birini alan sıfatlar vardır. Bu eklerden birini alan sıfattan sonra ad gelerek sıfat tamlaması oluşur ve tamlama arasında herhangi bir durum eki bulunmaz.

(37)	冷たい	水
	Tsumeta-i	mizu
	Soğuk+SYE	su
	Soğuk su	

(38)	静かな	街
	Şizuka+na	maçi
	Sakin+SYE	şehir
	Sakin şehir	

Japoncada bir şeyin malzemesini bildiren sözcükler eksiz yapıdadır. Malzemeyi belirten eksiz bir ad, başka bir adla birleşerek birleşik ad oluşturur.

(39)	花	火
	Hana	bi
	Çiçek	ateş

1.2.1.2. Belirteç Öbeği

1.2.1.2.1. Türkçede Belirteç Öbeği

Türkçede yalın durumdaki iki sözcük belirteç öbeği oluşturabilir.

(40) *Türkçeyi **ne+ø güzel** konuşuyorsun!*

(41) ***O+ø kadar** bilmiyorum.*

(42) ***Çok+ø geç** kaldın.*

1.2.1.2.2. Japoncada Belirteç Öbeği

Japoncada yalın durumdaki bir belgisiz sıfat ile başka bir sıfat, sıfat tamlaması oluşturabildiği gibi belirteç öbeği de oluşturabilir.

(43)	とても	遅く	来ました。
	Totemo	oso-ku	ki-maşıta.
	Çok	geç+BYE	gel-KİBGEÇ.
	Çok geç	geldin.	

1.2.1.3. Unvan Öbeği

1.2.1.3.1. Türkçede Unvan Öbeği

Türkçede yalın durumdaki özel ad unvan, meslek, yakınlık veya vasıf bildiren bir sözcükle birlikte unvan öbeği oluşturur: *Gülden Hoca, Alp Bey, Mehmet usta, Pınar abla, Duru bebek* vb.

1.2.1.3.2. Japoncada Unvan Öbeği

Japoncada da Türkçedeki gibi özel adlardan sonra gelen bir unvan sözcüğü ile unvan öbekleri oluşturulur.

(44)	山田	さん
	Yamada	-san
	Yamada	Bey/Hanım
	Yamada	Bey/Hanım

- (45) 田中 先生
Tanaka sensei
Tanaka Hoca
Tanaka Hoca

1.2.1.4. Kişi Adı Öbeği

1.2.1.4.1. Türkçede Kişi Adı Öbeği

Türkçede özel ad yalın durumdayken ad, soyadı ve baba adı olarak kullanılan başka bir özel ad ile kişi adı öbeği oluşturur. Ünlü bir kişinin sıfatı veya mahlası da kişi adı öbeğine dahil olabilir: *Mustafa Kemal Atatürk, Mirseyit Heydergaliyeviç Sultangaliyev, Âşık Mahzuni Şerif* vb.

1.2.1.4.2. Japoncada Kişi Adı Öbeği

Japoncada önce soyadı, sonra ad olmak üzere kişi adı öbekleri oluşturulur. Kişi adı öbeği yalın yapıda kurulur.

- (46) 村上 春樹
Murakami Haruki
Haruki Murakami

1.2.1.5. İkileme

1.2.1.5.1. Türkçede İkileme

Türkçede yalın durumdaki iki sözcük ikileme oluşturabilir. Bu sözcükler aynı veya farklı, eş veya zıt anlamlı olabilir: *beyaz beyaz, sarı kırmızı, gece gündüz, siyah beyaz* vb. Yansıma sözcükler de yalın durumda ikileme oluşturabilir: *şırıl şırıl, çatır çutur* vb. Türkçede ekli sözcükler de ikileme oluşturabilir: *analı kızlı* vb. İkilemelerin ikisi veya biri çekim ek almış olabilir.

- (47) **Annen+in baban+ın** sözünü dinle.
(48) **Para pul+u** önemsemem.

Sayı ifade eden sözcükler eksiz biçimde veya üleştirme eki almış biçimde olabilir. İkilemeyi oluşturan sözcükler aynı sayı adı veya farklı sayı adı olabilir.

(49) **İki üç** gün kalacağım.

(50) **Bir bir** anlattı.

(51) **İkişer ikişer** dağıttım.

1.2.1.5.2. Japoncada İkileme

Japoncada genellikle yansıma sözcükler ikileme oluşturur:

(52) そろそろ 歩きましょう。

Soro soro aruki-maşō.

Yavaş yavaş Yürü-KİBEMİ.

Yavaş yavaş yürüyelim.

Bazen aynı sözcüğün iki kere tekrarından da ikilime oluşur:

(53) 時々 寒く なります。

Toki doki samu-ku nari-mas-u.

Zaman zaman Soğuk+BYE ol-KİBŞİM.

Zaman zaman (bazen) soğuk olur.

Japoncada bazen ikilemeler çoğul anlam verebildiği için aşağıdaki gibi örneklerin Türkçe çevirileri ikilemeli değil, çoğul biçimde olmaktadır.

(54) 人々が 笑っている。

Hito bito+ga warat-teiru.

İnsan insan+YAL gül-ŞİM.

İnsanlar gülüyor.

1.2.1.6. İsnat Öbeği

1.2.1.6.1. Türkçede İsnat Öbeği

Yalın durumda isnat edilen sözcük, kendisinden sonra bir sıfat veya sıfat belirten bir sözcük grubu ile isnat öbeği (dayanma grubu¹¹⁰) oluşturur: *boyu uzun, yeşili bol* vb. Ayrıca eylemsiler de isnat öbeği oluşturabilir: *gelişi güzel* vb.

İsnat öbekleri, kendisinden sonra *olmak* eylemiyle yapılan bir eylemsi sıfat veya eylemsi belirteç düşmesi sonucu ortaya çıkar. Eylemsi sıfat veya eylemsi belirteç olan bir öbek olması durumunda anlam değişmez.

(55) **Boy** *uzun* (olan) adam

(56) *Salatayı yeşili bol* (olarak) hazırladım.

1.2.1.6.2. Japoncada İsnat Öbeği

Japoncada yalın durum eki +ga ile isnat öbeği oluşturulur. Japoncada da isnat öbeği cümleyi de sıfat tamlamasının tamlayanını da oluşturabilir.*

(57)	背が	高い	人
	Se+ga	taka-i	hito
	Boy+YAL	yüksek-SYE	insan
	Boy <i>uzun</i> insan		

Japoncada ilgi durumu eki +no ile de isnat öbeği oluşturulabilir.¹¹¹

¹¹⁰ Sürer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2003, s. 379.

* Japoncada isnat öbeği yapılarının karşılaştırmaları için bk. Çikako Yamamoto, *Kakucōshi "+ga, +no"no Kōbunronteki Kōsatsu*, Ryūkyoku Daigaku, Kokubungaku Ronsō, 52, 225-20, 2, 2007, s. 78-96. [山本千賀子, 「格助詞「が・の」の構文論的考察」, 龍谷大学, 國文學論叢 52, 225-207, 2007-02.]

¹¹¹ Eunji Kim, *Gendaigono Rentai Şūshokusetsuni Okeru Coşi "+no"*, Japanese linguistics, 25, 2009-04, s. 23-42. [金銀珠, 「現代語の連体修飾節における助詞「の」」, 『日本語科学』, 25, 23-42, 2009-04]

1.2.1.7. Birleşik Eylem

1.2.1.7.1. Türkçede Birleşik Eylem

Yalın durumdaki sözcük, kendisinden sonra gelen yardımcı eylem ile birleşik eylem oluşturur: *namaz+ø kılmak*, *vefat+ø etmek* vb. Kökleri aynı olan eylemlerle de birleşik eylem oluşturulabilir: *yemek+ø yemek* vb.*

1.2.1.7.2. Japoncada Birleşik Eylem

Japoncada büyük çoğunluğu Çince'den ödünç alınmış olan, tek başına ad gibi gözüken eylemler, *suru* yardımcı eylemi ile eylemleşir. *Suru* eylemiyle birlikte birleşik eylemi kuran sözcük yalın durumda bulunur. Japoncada +ga ile gösterilen özne belirten yalın durum, bu yapıda eksizdir.

(58)	彼は	卒業	した。
	Kare+wa	sotsugyō	şi-ta.
	O+VUR	mezun (olmak)	YEK-GEÇ.
	O mezun oldu.		

1.2.1.8. Sayı Öbeği

1.2.1.8.1. Türkçede Sayı Öbeği

Türkçede büyük basamak değerini ifade eden sayı önce, küçük basamak değerini ifade eden sayı sonra yalın durumda gelerek sayı öbeğini oluşturur: *yirmi dokuz*, *doksan bir* vb.

Yüzler basamağı ve daha sonraki basamaklarda basamağı ifade eden sayıdan önce gelen sayı, basamağın sayısını nitelediği için sıfat tamlaması oluşturur. Türkçede basamağı ifade eden sözcükten önce *bir* gelmez: *beş yüz otuz yedi* (Bu cümlede *beş*, yüzler basamağını niteleyen bir sıfat durumundadır) vb.

1.2.1.8.1. Japoncada Sayı Öbeği

Japoncada da Türkçedeki gibi sayılar 10'luk sistemde ve basamaklara göre sayılır. Büyük basamaktaki bir sayı ile küçük basamaktaki bir sayı birlikte sayı öbeği oluşturur. Türkçedeki gibi basamaktan önce gelen rakam, basamağın sıfatı durumundadır.

* Bu yapının Eski Türkçede de örnekleri vardır: *sü+ø süle-*, *ekin+ø ek-*, *yağmur+ø yağ-*, *yaşın+ø yaşna-* vb. Kökteş eylemlerle oluşturulmuş birleşik eylemlerle ilgili olarak ayrıca bk. Gülsel Sev, *Tarihi Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2007, s. 90-91.

Japoncada da onlar, yüzler ve binler basamağından önce “bir” anlamına gelen *içi* sözcüğü gelemmez.

(59)	千	九百	二十	三
	Sen	kyū hyaku	ni cū	san
	Bin	dokuz yüz	iki on	üç
	Bin dokuz yüz yirmi üç			

1.2.1.9. İlgeç Öbeği

1.2.1.9.1. Türkçede İlgeç Öbeği

Kendisinden önce yalın durumda sözcük kabul eden ilgeçler, yalın durumdaki sözcüklerle birlikte ilgeç öbeği oluşturur: *altın gibi, sanat için, metro ile* vb. Bunun gibi bazı ilgeçler, adıyla birlikte ilgi durumu eki alabilir: *senin gibi, onun için, bizim ile* vb.

1.2.1.9.2. Japoncada İlgeç Öbeği

Japoncada da kendisinden önce yalın durumda sözcük kabul eden ilgeçler, yalın durumdaki sözcüklerle ilgeç öbeği oluşturur.

(60)	秋葉原	まで	歩きました。
	Akihabara	made	aruki-maşi-ta.
	Akihabara	kadar	yürü-KİBGEÇ.
	Akihabara'ya kadar yürüdüm.		

1.2.2. Türkçe ve Japoncada İlgi Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri

İlgi durumu ekiyle Türkçede ve Japoncada ad tamlamaları ve ilgeç öbekleri oluşturulabilir. Japoncada iyelik ekleri olmadığı için ad tamlamalarının kuruluşu farklılık göstermektedir.

1.2.2.1. Ad Tamlamaları

Türkçede üç çeşit ad tamlaması olduğu kabul edilmektedir. Hem tamlayanında ilgi durumu eki hem de tamlananında iyelik eki bulunanlar *belirtili ad tamlaması*, sadece tamlananında iyelik eki bulunanlar *belirtisiz ad tamlaması* hem tamlayanı hem tamlananı eksiz olanlar *takısız ad tamlaması* olarak adlandırılırlar. Bunları sırasıyla *1'inci tip ad*

tamlaması, 2'nci tip ad tamlaması ve 3'üncü tip ad tamlaması olarak adlandıranlar da vardır.¹¹²

1.2.2.1.1. Türkçede Ad Tamlamaları

1.2.2.1.1.1. Türkçede Belirtili Ad Tamlaması

Belirtili ad tamlaması kalıbındaki adlar sahiplik, aitlik, sebep, tahsis, nitelik, belirsizlik belirtir.¹¹³ Belirtili ad tamlamasında tamlayana ilgi durumu eki gelmelidir. Tamlanana ise çoğu zaman iyelik eki eklenir: *ben+im araba+m*, *ağaç+ın dal+ı* vb. Belirtili ad tamlamasında nadiren tamlanana iyelik eki gelmeyebilir: *ben+im araba*, *biz+im kız* vb.*

Belirtili ad tamlamasında tamlayan ve/veya tamlanan birden fazla sözcükten oluşabilir. Bir tamlama ile bir sözcüğün veya bir tamlamanın oluşturduğu tamlamaya *zincirleme ad tamlaması* denir:¹¹⁴ *cep telefon+u+nun kab+ı*, *cep telefon+u+nun kırmızı kab+ı*, *telefon+un kırmızı kabı* vb.*

Belirtili ad tamlamasında birden fazla tamlayan veya tamlanan bulunabilir: *Ahmet'+in*, *Mehmet'+in kalem+i*; *Ahmet'+in kalem+i*, *silgi+si* vb. Tamlananda iyelik eki bulunduğu için adıl olan tamlayan düşebilir: *(ben+im) kalem+im* vb. Belirtili ad tamlaması, eylemsilerle de kurulabilir: *o+nun gidiş+i*, *sen+in gelme+n*, *gülüşün+ün güzelliğ+i*, *ben+im geldiğ+im zaman* vb. Sıfat soylu bir sözcük, ad olarak kullanılması durumunda ad tamlamasında tamlayan veya tamlanan olabilir: *zengin+in mal+ı*, *iş+in kötü+sü*, *deli+nin bir+i* vb.

Çalkalamaya izin veren Türkçede belirtisiz ad tamlamalarında öğelerin yeri değişmezken belirtili ad tamlamasında tamlayan ve tamlanan yer değiştirebilir. Günlük konuşmada pek rastlanmasa da şiirsel anlatımda daha çok tercih edilir:¹¹⁵ *gidiş+i o+nun* (onun gidişi) vb.

¹¹² Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2003, s. 363.

¹¹³ Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982, s. 118-119.

* Leyla Karahan “bizim çocuklar” örneğini Sıfat Tamlaması başlığı altında vermiştir. Türkçede ilgi durumu ekiyle sıfat tamlaması yapılması mümkün olmasa da Japoncada ilgi durumu ekiyle sıfat tamlaması oluşturmak mümkündür: bk. Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, 26. Baskı, Ankara 2019, s. 49.

¹¹⁴ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 275.

* Birden çok tamlananlı ad tamlamaları için ayrıca bk. Seda Akpınar, *Processing Genitive-Possessive Long Distance Dependencies in Turkish*, Boğaziçi University, Institute for Graduate Studies in Social Sciences, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015.

¹¹⁵ Raşit Keskin, *Türkçe Dil Bilgisi Kelime ve Cümle Tahlilleri*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım, Konya 2003, s. 169-170.

1.2.2.1.1.2. Türkçede Belirtisiz Ad Tamlaması

Türkçede ad soylu kök, eylemden ad veya addan ad yapan yapım eki almış sözcük veya birleşik adlar ilgi durumu eki almadan da ilgi kurabilir. Belirtisiz ad tamlaması yapısı; adın genel, belirsiz ada aitlik, özel ada aitlik, tür, ad, sebep, amaç, yer, zaman, parça-bütün, araç, kaynak özelliklerini belirtmek için kullanılır.¹¹⁶ Belirtisiz ad tamlamasında tamlayan belirtisiz, yani ilgi durumu eki almadan bulunmaktadır. Belirtisiz ad tamlamasında tamlayan ve tamlanan arasında belirtisiz fakat sürekli bir ilişki kurulur:¹¹⁷ *Ekim+Ø Devrim+i, Oğuz+Ø Beyler+i, Antep+Ø fıstığı+ı* vb.

Belirtisiz ad tamlaması, bir belirtili tamlamanın tamlananı olduğunda kendi iyelik eki yerine tamlayanın iyelik ekini alır:¹¹⁸ *ben+im çamaşır+Ø makine+m.* (çamaşır+Ø makine+si) vb. Belirtisiz ad tamlamasının tamlayanı cümle olabilir: “*Kiralıktır.*”+Ø *levha+ı* vb. İyelik eki alan tamlayana ilgi durumu eki gelmemesi nadir olarak görülebilmektedir. Timurtaş bu kullanımı *eksiz tayinli izafet* olarak adlandırmıştır:¹¹⁹ *amca+m oğl+u* (amca+m+ın oğl+u), *yüz+ü su+yu* (yüz+ü+nün su+yu) vb. Belirtisiz ad tamlamaları, sıfat ile nitelenebilir fakat tamlayan ve tamlanan arasına sıfat gelemmez:¹²⁰ *eski+Ø adalet+Ø bakan+ı* (“adalet+Ø eski+Ø bakan+ı” olamaz.) vb.

Ad tamlamaları belirtili veya belirtisiz olarak değişebilse de bazı özel ad oluşturan belirtisiz ad tamlamaları belirtili olamaz:¹²¹ *Tuz+Ø Göl+ü, İstanbul+Ø Şehr+i* vb. Kalıplaşarak yeni anlam oluşturmuş belirtisiz ad tamlamaları birleşik yazılır:¹²² *elbezi* vb.

1.2.2.1.1.3. Türkçede Eksiz Tamlama

Türkçede belirtisiz ad tamlamalarının kalıplaşmasıyla eksiz tamlamalar oluşmuştur. Son zamanlarda yabancı dillerdeki özel ad türetme şekli dilimize girmiştir.¹²³ İlgi durumu eki ve iyelik eki almamış tamlamalara *takısız ad tamlaması* diyenler de

¹¹⁶ Erdal Şahin, *Tarihi ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Hâl Ekleri ve İşlevleri*, Marmara Üniversitesi doktora tezi, İstanbul 2003, s. 103.

¹¹⁷ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 272.

¹¹⁸ Leyla Karahan, *a.g.e.*, s. 45.

¹¹⁹ Faruk Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer Metin Sözlük*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1977, s. 67.

¹²⁰ Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, İstanbul 2017, s. 30.

¹²¹ Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, İstanbul 2017, s. 30.

¹²² Raşit Keskin, *Türkçe Dil Bilgisi Kelime ve Cümle Tahlilleri*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım, Konya 2003, s. 173.

¹²³ Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, İstanbul 2017, s. 31.

vardır: *Paşabahçe* (paşa+**o** bahçe+**si**), *Keçiören* (keçi+**o** ören+**i**) vb. Yabancı dillerdeki eksiz tamlama biçimleri ise şöyledir: *Deniz+**o** Otel+**o***, *Türk+**o** Nippon+**o** Sigorta+**o*** vb. Bu tür eksizleşmiş tamlamaların bir bozulma olduğunu da söyleyebiliriz.¹²⁴

1.2.2.1.2. Japoncada Ad Tamlamaları

1.2.2.1.2.1. Japoncada Belirtili Ad Tamlaması

Japoncada ilgi durumu eki alan sözcük ve tamlanan görevindeki bir sözcük belirtili ad tamlaması oluşturur. Türkçenin aksine Japoncada kişi iyelik ekleri bulunmamaktadır.

- (61) 私の 本
Wataşi+**no** hon
Ben+İLG Kitap
Benim kitabım

Japoncada da belirtili ad tamlaması yön bildiren sözcüklerle de kurulabilir.

- (62) 机の上
Tsukue+**no** ue
Masa+İLG üst
Masanın üstü

- (63) 国の 南
Kuni+**no** minami
Ülke+İLG güney
Ülkenin güneyi

Japoncada da Türkçedeki gibi, ilgi durumu eki alan sözcük eylemsilerle de tamlama oluşturabilir.

- (64) 川の流れ
Kawa+**no** nagare
Nehir+İLG akış
Nehrin akışı

¹²⁴ Abdurrahman Özkan, vd., *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Palet Yayınları, 2. Baskı, Konya 2016, s. 60-61.

Eylemlerin eylemsi sıfat olduğu durumlarda, tamlayan ada ilgi durumu eki +no veya yalın durum eki +ga gelebilir. Bu durumda anlam farkı oluşmamaktadır. Japoncada eylemsi sıfatlar çekimli durumda kalır ve başka bir ek almazlar.

- (65) 雨の 降った 日
Ame+no fut-ta hi
Yağmur+İLG yağ-GEÇ gün
Yağmurun yağdığı gün

- (66) 雨が 降った 日
Ame+ga fut-ta hi
Yağmur+YAL yağ-GEÇ gün
Yağmur yağdığı gün

1.2.2.1.2.2. Japoncada Belirtisiz Ad Tamlaması

Japoncada belirtisiz ad tamlamasının kullanım alanı oldukça sınırlıdır. Belirtisiz ad tamlamasının kurulabilmesi için tamlayanın vurguç alması gerekir. Bu durumda tamlayan cümlelerin *konusu* olmalıdır.*

- (67) 私は 頭が 痛い。
Wataşi+wa atama+ga ita-i.
Ben+VUR baş+YAL ağrı-SYE.
Benim başım ağrıyor.

Yukarıdaki belirtisiz ad tamlamasındaki tamlayana vurguç olan +wa yerine ilgi durumu eki +no gelerek belirtili ad tamlaması oluşur fakat anlamı değişmez. Japonca belirtisiz ad tamlaması, konuşma dilinde vurguç olmadan da kurulabilir.

- (68) 私、 頭が 痛い。
Wataşi, atama+ga ita-i.
Ben, baş+YAL ağrı-SYE.
Başım ağrıyor.

* Bu biçimde kurulan tamlama biçimce belirtisiz olsa da anlamca Türkçedeki belirtisiz tamlamaya karşılık gelmez. Benzer şekilde, ilgi durumu eki ile belirtili biçimde olan Japonca tamlamalar anlamca Türkçedeki belirtisiz ad tamlamalarına denk gelebilir: bk. Ayşe Nur Tekmen, Akiko Takano, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2016, s. 141.

Japoncada da tamlamanın tamlayanı cümlede bulunmayabilir. Japoncada iyelik eki bulunmadığı için tamlayansız tamlama biçimce görünmez ancak cümlenin anlamından aslında öznenin ad tamlaması olduğunu anlaşılabılır. Yukarıdaki örneklerde ben (wataşi) cümleden düşürülerek tamlayanı düşmüş tamlama özne olur. Bu tür tamlayanı düşmüş özneler Kitagawa¹²⁵, T-özne (Tematik özne) adını vermektedir.

1.2.2.2. İlgeç Öbeği

1.2.2.2.1. Türkçede İlgeç Öbeği

Türkçede bazı ilgeçler kendisinden önceki adı yalın olarak kabul etmesine rağmen adılarla birlikte kullanıldığında adıla ilgi durumu eki eklenir:¹²⁶ *sen+in için, o+nun gibi* vb. İlgi durumlu adıla gelebilen ilgeçler konuşma dilinde yalın durumda da olabilir: *sen+ø gibi* vb.

1.2.2.2.2. Japoncada İlgeç Öbeği

Japoncada bazı ilgeçler, Türkçedekinin aksine sözcüğün adıl olup olmadığından bağımsız olarak ilgi durumuna gereksinim duyar.

- (69) 私の 為
Wataşi+no tame
Ben+İLG için
Benim için

- (70) 子供の ため
Kodomo+no tame
Çocuk+İLG için
Çocuk için

1.2.2.3. Sıfat Tamlaması

1.2.2.3.1. Japoncada Sıfat Tamlaması

Japoncada ilgi durumu ekiyle sıfat tamlaması oluşturulabilir.

- (71) 緑の シャツ
Midori+no şatsu

¹²⁵ Yoshihisa Kitagawa, *Subjects in Japanese and English*, Routledge, Volume 2, London and New York 2019, s. 220-223.

¹²⁶ Erdal Şahin, *Tarihi ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Hâl Ekleri ve İşlevleri*, Marmara Üniversitesi doktora tezi, İstanbul 2003, s. 102.

Yeşil+İLG gömlek

Yeşil gömlek

1.2.3. Türkçe ve Japoncada Yükleme Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri

Japoncada yükleme durumu ile oluşturulabilen sözcük öbeği bulunmamaktadır. Türkçede ise yükleme durumuyla oluşturulabilen sözcük öbeği oldukça kısıtlıdır. Çoğu zaman ism-i fâ'il veznindeki Arapça alıntı sözcükler yükleme öbekleri için kullanışlıdır.

1.2.3.1. Yükleme Öbeği

1.2.3.1.1. Türkçede Yükleme Öbeği

Türkçede yükleme öbeği, diğer durum eki öbeklerine göre daha kısıtlı kullanıma sahiptir. Yükleme öbeği, yükleme durumu eki alan sözcük ve sıfat veya yardımcı eylemi düşmüş birleşik eylemin bir araya gelmesiyle oluşur: *yüz+ü aşkın vb.*

1.2.4. Türkçe ve Japoncada Yönelme Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri

Türkçede ve Japoncada yönelme durumu ekiyle yönelme öbeği ve ilgeç öbeği oluşturulabilmektedir. Japoncada yönelme durumu ekiyle, aitlik öbeği de oluşturulabilmektedir.

1.2.4.1. Yönelme Öbeği

1.2.4.1.1. Türkçede Yönelme Öbeği

Yönelme durumu ek alan sözcük, başka bir sözcükle birlikte yönelme öbeği oluşturur. Yönelme öbeği çoğu zaman sıfat oluşturmaktadır: *övgü+ye layık, takdir+e şayan vb.*

1.2.4.1.2. Japoncada Yönelme Öbeği

Yönelme durumu eki alan sözcük ve sonrasında gelen sözcük grubu ile kurulan öbeklerdir.

(72)	健康に	いい	野菜
	Kenkō+ni	ii	yasai
	Sağlık+YÖN	iyi	sebze

1.2.4.2. İlgeç Öbeği

1.2.4.2.1. Türkçede İlgeç Öbeği

Yönelme durumu eki alan sözcük ve kendisinden önce yönelme durumu eki almış olan sözcük kabul eden ilgeçler, ilgeç öbeği oluşturur: *dağ+a doğru*, *yatan+a kadar* vb.

1.2.4.2.2. Japoncada İlgeç Öbeği

Yönelme durumu eki +ni alan sözcük ve kendisinden önce yönelme durumu eki almış olan sözcük kabul eden ilgeçler, ilgeç öbeği oluşturur.

- (73) 見かけに よらず
Mikake+ni yorazu
Görünüş+YÜK bakmaksızın
Görünüşüne bakmaksızın (rağmen)

- (74) 実状に 即して
Citsucō+ni soku şite
Gerçek durum+YÖN göre
Gerçek duruma göre

1.2.4.3. Aitlik Öbeği

1.2.4.3.1. Japoncada Aitlik Öbeği

Japoncada yönelme durumu eki +e'ye +no eki eklenebilir. Buradaki +no, ilgi durumu eki ile karıştırılmamalıdır. Bu iki eki alan sözcük, başka bir sözcükle birlikte aitlik öbeği oluşturur.

- (75) 君への 手紙
Kimi+e+no tegami
Sen+YÖN+AIT mektup
Sana (olan) mektup

Aitlik eki alan sözcük, sonrasında durum eki veya vurguç olarak başka bir sözcüğe gereksinim duymadan cümle içinde kullanılabilir.

- (76) 君へのは、 これ だ。
Kimi+e+no+wa, kore da.
Sen+YÖN+AIT+VUR, bu KOŞ.
Sana olan, budur.

1.2.5. Türkçe ve Japoncada Bulunma Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri

Türkçede ve Japoncada bulunma durumu ekiyle ikişer farklı sözcük öbeği oluşturulabilmektedir. Bunlar bulunma öbeği ve aitlik öbeğidir.

1.2.5.1. Bulunma Öbeği

1.2.5.1.1. Türkçede Bulunma Öbeği

Bulunma durumu eki alan sözcük ve başka bir sözcük bir araya gelerek bulunma öbeği oluşturur: yüz+**de** elli vb.

1.2.5.1.2. Japoncada Bulunma Öbeği

Japoncada da bulunma durumu eki alan sözcük ve başka bir sözcük, bulunma öbeği oluşturur.

- (77) 週に 一回
Şū+ni ikkai
Hafta+BUL bir kez
Haftada bir kez

1.2.5.2. Aitlik Öbeği

1.2.5.2.1. Türkçede Aitlik Öbeği

Bulunma durumu eki almış olan sözcük aitlik eki +ki olarak başka bir sözcükle birlikte aitlik öbeği oluşturur: eliniz+**de+ki** kalem, masa+**da+ki** defter vb.

1.2.5.2.2. Japoncada Aitlik Öbeği

Japoncada bulunma durumu eki almış olan sözcük, aitlik eki +no alarak başka bir sözcükle birlikte aitlik öbeği oluşturur.*

(78)	ここでの	仕事
	Koko+ de +no	şigoto
	Bura(sı)+BUL+AİT	iş
	Buradaki iş	

1.2.6. Türkçe ve Japoncada Çıkma Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri

Türkçe ve Japonca sözcük öbeği oluşturabilme özelinde en az benzeyen durum eki, çıkma durumu ekidir. Türkçede çıkma durumu ekiyle çıkma öbeği ve ilgeç öbeği oluşturulabilirken Japoncada oluşturulamamaktadır. Japoncada aitlik öbeği bulunmasına rağmen Türkçede bulunmamaktadır.

1.2.6.1. Çıkma Öbeği

1.2.6.1.1. Türkçede Çıkma Öbeği

Çıkma durumu eki alan sözcük, başka bir sözcükle yan yana gelerek çıkma öbeği oluşturabilir: *siz+den kimler*, *beş saat+ten fazla* vb. Çıkma öbeğinin ikinci ögesi olan sözcük düşerek çıkma durumu ekli sözcük çeşit belirten sözcük olarak kullanılabilir: *elmalar+dan* (elmalar+**dan** biri+**ni**) vb. Bu durumda yükleme ve çıkma durumu nöbetleşmesi bulunmaktadır.¹²⁷

1.2.6.2. İlgeç Öbeği

1.2.6.2.1. Türkçede İlgeç Öbeği

Çıkma durumu eki alan sözcükler, kendilerinden önce çıkma durumu eki kabul eden ilgeçlerle birlikte ilgeç öbeği oluştururlar: *sen+den başka*, *çocukluk+tan beri* vb.

* Japoncada bulunma durumlu aitlik öbekleri için ayrıca bk. Bunran Yō, ""Başo NP_1deno NP_2"ni Okeru "Başo NP_1" to "NP_2"no Tagu Şurui oyobi Sono Tagu Bunpu", *Integrated Sciences for Global Society Studies*, Kyushu University, (3) 2015, s. 87-100. [楊, 雯嬾, 「場所 NP_1 デノ NP_2」における「場所 NP_1」と「NP_2」のタグ種類及びそのタグ分布, 『地球社会統合科学研究』, 九州大学, 3 号 87 ~ 100, 2015.]

¹²⁷ Nazmi Alan, "+{DAn} Durum Biçimbirimi ve Nöbetleşmeleri", *IX. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, İlhan Erdem, Ersin Aycan (ed.), İnönü Üniversitesi, Malatya 2018, s. 140-148.

Çıkma durumu eki alan eylemsi sıfatlardan sonra da ilgeç gelerek ilgeç öbeği oluşturur: *geçtik+ten sonra vb.**

1.2.6.3. Aitlik Öbeği

1.2.6.3.1. Japoncada Aitlik Öbeği

Japoncada çıkma durumu eki +kara'dan sonra +no eki gelebilir. Bu şekilde Japoncada çıkma durumlu aitlik öbeği oluşturulabilir.

- (79) 先生からの メール
Sensei+kara+no mēru
Hoca+BUL+AİT e-posta
Hocadan (olan) e-posta

1.2.6.4. Sıfat Tamlaması

1.2.6.4.1. Türkçede Sıfat Tamlaması

Türkçede çıkma durumu eki alan bir sözcük sıfat olabilir. Çıkma durumu eki alan sözcük tamlananın malzemesini ifade eder¹²⁸: *yün+den çorap vb.*

1.2.7. Türkçe ve Japoncada Araç Durumuyla Oluşturulan Sözcük Öbekleri

Türkçe ve Japoncada araç durumu ekleriyle araç durumu öbeği oluşturulabilmektedir. Türkçede de Japoncada da araç durumu eki, bağlaç olarak da kullanılmaktadır fakat bu durumda araç durumu öbeği oluşmaz.

1.2.7.1. Araç Durumu Öbeği

1.2.7.1.1. Türkçede Araç Durumu Öbeği

Araç durumu eki alan sözcük, bir başka sözcükle birlikte araç durumu öbeği oluşturur. Bu araç durumu öbeği, tek başına da cümlelerin bir ögesi olabilir, bir cümle ögesinin sıfatı da olabilir: *dünkü+yle aynı, senin+le benzer vb.*

Araç durumu eki +İA, ilgeç ve bağlaç görevinde kullanılan ile sözcüğünün ekleşmesiyle oluşmuştur. Araç durumu eki +İA, ilgeç olan *ile* anlamında kullanılabildiği

* *Alıp* (Baş., Kkp., Nog., Tat.) veya *başlap* (Baş., Kar., KrT., KrB. Tat., Kum. *başlap*, Kaz. *bastap*, Kır. *baştap*, Kkp., Nog. *baslap*), ilgeçleri de çıkma durumu eki alan sözcükten sonra gelir: Tat. *şul könnän alıp*, Kaz. *büginnen bastap* (bk. Ercan Alkaya, *Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar*, Manas Yayınları, Birinci Baskı, Elâzığ 2007, s. 97-100. ve a.g.e. s. 165-171.) vb. Bu kullanım, Türkçede ilgeçsiz veya *başlayarak* eylemsi belirteci ile ifade edilebilir. Japoncada “+kara, +made” (+DAn, +A kadar) kalıbında bulunan çıkma durum eki +kara, ilgeç gibi gözükmemektedir. “+kara, +made” ilgeç öbeği için ayrıca bk. Toşinobu Mogi, “Cunco Coşi-ku “A+kara B+made”ni Tsuite”, *Tsukuba Öyö Gengo-gaku Kenkyū*, 7, 2000-12, s. 29-42. [茂木 俊伸, 順序助詞句「A から B まで」について, 『筑波応用言語学研究』7, 2000 年 12 月, pp. 29-42.]

¹²⁸ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, 26. Baskı, Ankara 2019, s. 52.

gibi bağlaç olan *ile* anlamında da kullanılabilir ve bu görünüşte her ne kadar araç durumu öbeği gibi gözükse de aslında araç durumu öbeği oluşmamıştır: *Ahmet'+le Mehmet* vb.

1.2.7.1.2. Japoncada Araç Durumu Öbeği

Japoncada araç durumu eki +to eki alan sözcük, başka bir sözcükle araç durumu öbeği oluşturur.

(80)	君と	同じ
	Kimi+to	onaci
	Sen+ARA	aynı
	Seninle aynı	

1.2.7.2. Aitlik Öbeği

1.2.7.2.1. Japoncada Aitlik Öbeği

Japoncada araç durumu eki +to ve aitlik eki +no alan sözcükle aitlik öbeği oluşturulabilir.

(81)	君との	生活
	Kimi+to+no	seikatsu
	Sen+ARA+AİT	hayat
	Seninle olan hayat	

1.3. TÜRKÇE VE JAPONCA DURUM EKLERİNİN SÖZDİZİMSEL İŞLEVLERİ

Türkçe ve Japoncada durum eki alan sözcük veya sözcük grupları, cümlelerin farklı öğelerini ifade edebilir. Bu başlık altında Türkçe ve Japoncada hangi durum eklerinin hangi cümle öğelerinde kullanılabildiği incelenecektir.

1.3.1. Türkçe ve Japoncada Yalın Durumun Cümledeki İşlevleri

Türkçede ve Japoncada yalın durumda sözcük özneyi ve belirteç tümlecini belirtebilir. Türkçede yalın durumdaki sözcük koşaçla birlikte yüklem olabilirken Japoncada bulunma durumundaki sözcük koşaçla birlikte yüklemi oluşturur.

1.3.1.1. Özne Yapma İşlevi

1.3.1.1.1. Türkçede Özne

Türkçede cümlelerin öznesi her zaman yalın durumdadır. Cümlelerin öznesi olan sözcük, sözcük grubu, adıl, eylemsi ad veya eylemsi sıfat ve tırnak içindeki bir cümle yalın durumdadır.

- (82) **Kan**+**ø** kırmızıdır.
- (83) **Türk milleti**+**ø** çalışkandır.
- (84) **Ben**+**ø** öğrenciyim.
- (85) **Okuyan**+**ø** bilir.
- (86) **Okumak**+**ø** kişiyi geliştirir.
- (87) **“Dilde, fikirde, işte birlik!”**+**ø** İsmail bey Gaspıralı'nın sözüdür.

Her ne kadar Türkçede özne genellikle cümlelerin başında bulunsun da önemli olduğu ve vurgulanmak istendiği zaman yükleme yaklaşır. Yükleme en yakın sözcük en önemli unsur olarak karşımıza çıkar.

- (88) **Ben**+**ø** o şiiri yazdım.
- (89) O şiiri **ben**+**ø** yazdım.

Bazı devrik cümle yapılarında özneyi oluşturan birden çok sözcük olması durumunda, özneyi oluşturan sözcüklerin arasına farklı öğelerin sözcükleri girebilir:

- (90) **Onun gözleri**+**ø** kapkaraydı.
- (91) **Gözleri**+**ø** kapkaraydı **onun**.

İkinci örnekte yüklemün özneyi oluşturan iki sözcük arasına girdiği görülmektedir.

1.3.1.1.2. Japoncada Özne

Japoncada yalın durumdaki sözcük +ga eki alarak cümlelerin öznesini ifade eder.

- (92) 彼が 教師 です。
Kare+ga kyōshi desu.
O+YAL öğretmen KOŞ.
O öğretmendir.

Özne olan sözcük *wa, mo, sae, koso* vb. bazı vurgu ları alması durumunda +ga yalın durum eki düşer.

- (93) 貴方も 教師 です。
Anata+mo kyōshi desu.
Sen+VUR öğretmen KOŞ.
Sen de öğretmensin.

Daha önce belirtildiği gibi Japoncada konuşma dilinde yalın durum eki +ga, anlam değişikliğine neden olmadan düşebilir. (bk. 1.1.2.2.)

1.3.1.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi

1.3.1.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci

Yalın durumdaki sözcükler, cümle nin eyleminin nasıl gerçekleştirildiğini belirtir. Bu durumda sözcük sıfat soylu olmalıdır. Kök, gövde veya birleşik şekilde bir sözcük; ikileme belirteç tümleci olabilir.

- (94) *İyi+ø öğren.*
(95) *Hızlı+ø koş.*
(96) *Adamakıllı+ø dur.*
(97) *Sık sık+ø gelirdi.*

Yalın durumdaki nesnel zaman ifade eden sözcük, eylemin zamanını veya süresini ifade eden belirteç tümleci olabilir.

- (98) *Akşam+ø televizyon seyrettim.*
(99) *Beş gün+ø çalışıyor.*
(100) *Bugün+ø tatilim.*
(101) *Gece gündüz+ø çalışıyorum.*
(102) *Beş saat+ø uyudu.*

Zaman ifade eden zaman, vakit, süre, müddet vb. sözcükler; kezlik bildiren kez, defa, kere vb. sözcükler sıfatlarla birlikte yalın durumda eylemin süresini ifade eder.

Nadiren zaman bildiren sözcük yerine sadece sıfat ya da zaman anlamlı ad soylu sözcük yalın durumda eylemin süresini ifade eder. Kezlik ifade eden belirteç tümleçleri, sadece sayı sıfatından veya sıfat tamlamasından oluşabilir.

(103) **Her zaman**+ø söylerim.

(104) **Uzun süre**+ø araba sürdü.

(105) **Kaç defa**+ø söylemeliyim?

(106) Tuvalette **uzun**+ø kalma.

(107) **Daima**+ø burada kalacağım.

(108) **Beş yıl önce**+ø öğrenciydim.

(109) **Bir**+ø ölüp **bin**+ø dirildik.

Saat bildiren *geç-* ve *kal-* eylemlerinden önce sayı sıfatları saatin dakikasını ifade ederek cümlelerin zaman belirteci olur.

(110) *Beşi* **on**+ø geçiyor.

Sıfat tamlaması +DXr eki alarak yalın durumda süre ifade eder. Sayı sıfatı +DXr eki alarak yalın durumda kezlik ifade eder.

(111) **İki saat**+ø bekliyorum.

(112) **İkidir**+ø geç kalıyorsun!

Miktar belirten sıfat soylu sözcükler bir adla birlikte sıfat tamlaması oluşturduğunda da belirteç olabilirler. Belirteç tümleci nesneden önce gelerek nesnenin niteleyicisi olabilir. Bu durumda cümledeki belirteç tümleci ortadan kalkmış olur:

(113) *Bir tabak mantı yedim.* (Bir tabak mantı: nesne)

(114) *Mantıyı **bir tabak**+ø yedim.* (Mantıyı: nesne, bir tabak: belirteç tümleci)

Yalın durumdaki *ne*, *nasıl* gibi sözcükler soru ifade eden belirteç olur.

(115) **Nasıl**+ø yazdınız?

1.3.1.2.2. Japoncada Belirteç Tümleci

Japoncada yalın durumdaki eksiz bir ikileme, eylemin nasıl yapıldığını ifade edebilir.

- (116) そろそろ 歩きましょう。
Soro soro+Ø aruki-maşō.
Yavaş yavaş+Ø yürü-KİBEMİ.
Yavaş yavaş yürüyelim.

Eylemin zamanını ifade eden sözcük, eksiz yalın biçimde bulunabilir.

- (117) 昨日 勉強 しました。
Kinō+Ø benkyō ši-maşıta.
Dün+Ø ders çalışmak YEK-KİBGEÇ.
Dün ders çalıştım.

Türkçede sıfat olarak cümlelerin bir ögesinde bulunan sözcük, Japoncada eksiz yalın durumda belirteç tümleci olarak bulunur.¹²⁹ Belirteç olarak kullanılan sözcüğün nesnenin sıfatı olarak da kullanılması mümkündür fakat bu kullanım daha nadirdir.

- (118) リンゴを 二つ 買いました。
Ringo+Ø futatsu+Ø kai-maşıta.
Elma+YÜK iki tane+Ø satın al-KİBGEÇ.
Elmayı **iki tane** satın aldım. (İki tane elma satın aldım.)

Genel zaman ifade eden sözcük sıfat olarak belirteç tümleci oluşturabilir. Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi Japoncada eylemler sıfat olduğunda çekimli hâlde kalır ve yapım eki almazlar.

- (119) 貴方が 来た 時 僕は いなかった。
Anata+ga ki-ta toki+Ø boku+wa i-na-katta.
Sen+YAL gel-GEÇ zaman+Ø ben+VUR Bulun-OLM-GEÇ.
Sen geldiğin zaman ben yoktum.

¹²⁹ Shigeru Miyagawa, *Case, argument structure, and word order*, Routledge, Newyork and London 2012, s. 2-5.

Öncelik sonralık belirten sözcükler de yalın durumda zamanı ifade eder.

- (120) 卒業 する 前 論文を 書かなければなりません。
Sotsugyō su-ru mae+ø ronbun+ø kak-ana-kereba nari-masen.
Mezun olmak YEK-ŞİM önce+ø tez+YÜK yaz-OLM-ŞAR ol-KİBOLM.
Mezun olmadan tez yazmalıyım.

Soru adıları yalın durumda belirteç tümleci olabilir.

- (121) どう ありましたか。
Dō+ø nari-maşıta-ka?
Nasıl+ø ol-KİBGEÇ-SOR?
Nasıl oldun?

1.3.1.3. Yüklem Yapma İşlevi

1.3.1.3.1. Türkçede Yüklem

Türkçede +DXr koşacı veya kişi ekleri sayesinde ad soylu sözcükler yüklem olabilir. Koşaçlar ve kişi ekleri, yalın durumdaki sözcükle de kullanabilir.

- (122) *Ben öğrenci+yim.*

- (123) *O genç.*

1.3.2. Türkçe ve Japoncadaki İlgı Durumunun Cümledeki İşlevleri

İlgı durumu doğrudan eylem istemi tarafından yönetilmediğinden hem Türkçede hem Japoncada ilgı durumu eki, cümle içinde diğer durum ekleri kadar işlek değildir. Her iki dilde de yalnızca yüklem ilgı durumu eki alabilmektedir. Bunun dışında ilgı durumu eki, sözcük öbekleri oluşturmada kullanışlıdır.

1.3.2.1. Yüklem Yapma İşlevi

1.3.2.1.1. Türkçede Yüklem

İlgı durumu eki alan sözcük sonrasında koşaç, kişi eki veya sıfır biçimbirim olarak cümlelerin yüklemi olabilir.

- (124) *Bu kitap sen+in.*

(125) *Karabağ Azerbancan'+in+dır.*

Belirtili ad tamlamasının tamlananı düşürülüp ilgi durumu eki almış sözcüğün bir yardımcı eylemle birlikte yüklemi belirtmesi mümkündür.

(126) *Sen+in olsun.*

Biçimce adlarla eylemler arasında ilişki kuruyor gibi gözüken ilgi durumu eki, aslında anlamca kendisinden sonraki bir adı çağrıştırmaktadır.¹³⁰ Yukarıdaki örnekler “*Bu kitap, senin kitabındır.*”, “*Karabağ Azerbaycan'ın toprağıdır.*”, “*Senin defterin olsun.*” şeklinde yeniden kurulabilirler.

1.3.2.1.2. Japoncada Yüklem

Japoncada da ilgi durumu eki alan sözcük, sonrasında koşaç gelmesi durumunda yüklem olur. Cümle sonunda eylemin duygusunu güçlendirmek için kullanılan -no eki, ilgi durumu eki olan +no ile karıştırılmamalıdır.

(127)	この	本は	貴方の	です。
	Kono	hon+wa	anata+no	desu.
	Bu	kitap+VUR	sen+İLG	KOŞ.
	Bu kitap senindir .			

1.3.3. Türkçe ve Japoncada Yükleme Durumunun Cümledeki İşlevleri

Yükleme durumu, Türkçede ve Japoncada cümlelerin nesnesini belirtir. Türkçede yükleme durumu soyut olabilmektedir. Japoncada ise konuşma dilinde düşebilir veya vurgu varken kullanılmayabilir.

1.3.3.1. Nesne Yapma İşlevi

1.3.3.1.1. Türkçede Nesne

Nesne, cümlede özne tarafından etkilenen ve geçişli eylemlerle birlikte bulunabilen cümle ögesidir. Türkçede yükleme durumu, eksiz biçimde belirtisiz nesneyi ifade eder. Eksiz biçimdeki yükleme durumunda nesnenin belirsiz, genel bir anlamı bulunur. Yükleme durumu ek almış nesne (belirtili nesne) ile yükleme durumu ek

¹³⁰ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 270.

almamış nesnenin (belirtisiz nesne) arasındaki fark, belirtili nesnenin bilinir olması, belirtisiz nesnenin ise bilinmez olmasıdır.

(128) **Kitap+ø okuyorum.**

Yükleme durumu eki, sözcüğe eklenerek cümlelerin nesnesini ifade eder. Yüklem durumu ekli nesne, *belirtili nesne* olarak adlandırılır. Belirtili nesne, özellikleri bilinen nesnedir.

(129) **Mektubun+u okudum.**

Belirtili nesne, kendisinden önce belgisiz sıfat geldiğinde belirtili nesne yapısını korumasına rağmen anlam olarak belirtisiz nesne özelliği gösterir.

(130) **Birkaç öğrenci+yi dövmüştü.**

Türkçede özel adlar, unvan öbekleri, iyelik eki almış adlar, işaret sıfatlı sıfat tamlamaları ve aitlik öbekleri nesne olduklarında yüklem durumu eki almak zorundadırlar.

(131) **Mehmet'+i çağırdı.**

(132) **Ahmet Bey'+i gördü.**

(133) **Senin defterin+i aldım.**

(134) **Bu kelime+yi daha önce duymadım.**

(135) **Dünkü olay+ı duydun mu?**

Türkçede ettirgen fonksiyonlu eylemden eylem yapan yapıya eki alan eylemden etkilenen yüklem durumu ekli sözcük, cümlelerin nesnesi olur fakat anlam olarak aslında eylemi gerçekleştireni ifade eder.

(136) **Kardeşi+ni okutuyor.**

Ettirgen çatılı eylemin bulunduğu cümlede anlam olarak etkilenen öge bulunması durumunda eylemi yapan, yüklem durumu eki yerine yönelme durumu eki alır.

(137) **Kardeşine kitab+ı okutuyor.**

Türkçede iyelik eklerinden sonra da yüklem durumu eki gelir; çok nadiren ve çoğu zaman şiirsel metinlerde iyelik eki almış sözcük, yüklem durumu eki eklenmeden de nesne ifade edilebilir.

(138) **Gözün** aç. (Gözün+ü aç)

Yükleme durumu eki, eylemsi adlara veya eylemsi sıfatlara eklenerek cümlelerin nesnesini belirtir.

(139) **Geleceğin+i** tahmin etmişti.

(140) **Bildiklerin+i** söyle.

Yükleme durumu eki alan sözcük, eylemin gerçekleştiği yeri ifade edebilir.

(141) **Bu yol+u** yürüdük.

Yükleme durumu eki alan sözcük; dakika belirten sözcük ve *geçe* sözcüğü veya *geç-* eyleminin çekimli şekilleri ile yükleme grubu oluşturarak eylemin zamanını belirtir.

(142) **Altı+yı on** geçe

(143) Saat **sekiz+i** beş geçiyor.

1.3.3.1.2. Japoncada Nesne

Japoncada yükleme durumu eki alan sözcük cümlelerin nesnesini gösterir. Japoncada dilbilgisel olarak belirtili ve belirtisiz nesne kavramı yoktur ancak sözcükten önce gelen bir işaret sıfatı (*kono, sono, ano vb.*), nesneyi anlam olarak belirtili duruma getirir.

(144) 本を 読んだ。
Hon+o yon-da.
Kitap+YÜK oku-GEÇ.
Kitap okudum. (**Kitabı** okudum)

(145) その 本を 読んだ。
Sono hon+o yon-da.
Şu kitap+YÜK oku-GEÇ.
Şu kitabı okudum.

Türkçede olduğu gibi Japoncada da yürünen bir yolu, ilerlenen bir mesafeyi ifade eden sözcük bulunma durumu eki dışında yükleme durumu eki de alabilir. Cümlede eylemin gerçekleştiği yeri ifade etse de yükleme durumu eki alan yer ifade eden sözcük geçişli eylem olarak nesneyi ifade etmektedir.

- (146) 道を歩きました。
Miçi+o aruki-maşıta.
Yol+YÜK yürü-KİBGEÇ.
Yolu yürüdü.

1.3.3.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi

1.3.3.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci

Türkçede yükleme durumu, zaman ifade eden sözcüğe eklenerek belirteç tümleci oluşturulabilir. Türkiye Türkçesinde bu biçim iyelik eki almış gibi gözükebilir ancak Türk dillerinin diğer kollarına ve ağızlarına baktığımızda bu yapının yükleme durumu ekiyle kurulduğu anlaşılmaktadır.¹³¹

- (147) *Geceler+i ders çalışır.*

1.3.4. Türkçe ve Japoncada Yönelme Durumunun Cümledeki İşlevleri

Yönelme durumu eki, Türkçe ve Japoncada cümlenin dolaylı tümlecine veya belirteç tümlecine gelebilir. Türkçede yönelme durumu eki almış sözcük koşaç, kişi eki veya sıfır biçimbirincik olarak yüklem olabilir. Japoncada yönelme durumu eki almış sözcüğe koşaç gelmemektedir fakat eksilteli cümlelerde (Örneğin; mektuplarda mektubun kime gideceğini belirtir.) cümle sonundaki sözcüğe yönelme durumu eki gelebilir.

- (148) 山田さんへ
Yamada-san+e
Yamada Bey/Hanım+YÖN
Yamada Bey'e/Hanım'a

1.3.4.1. Dolaylı Tümleç Yapma İşlevi

1.3.4.1.1. Türkçede Dolaylı Tümleç

Yönelme durumu eki, sözcüğe eklenerek eylemin gerçekleştirildiği yeri belirtir.

- (149) *At+a bindim.*

- (150) *Ev+e döndüm.*

Yönelme durumu eki, eylemin ne için veya kim için yapıldığını belirtebilir.

¹³¹ Ahmet Buran, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s. 129.

(151) *Bunu **san+a** aldım.*

Duygu belirten bir sözcük ile kullanılabilir. Bu durumda yönelme durumu eki, eylemin gerçekleştirildiği mekânı değil, etkilenen kişi veya nesneyi ifade eder.

(152) ***Bu konu+ya** ılımlı bakmıyorum.*

(153) ***Acılı yemekler+e** dayanıksızdır.*

(154) ***O+na** âşıkı.*

Yönelme durumu eki, sözcüğe eklenerek eylemin konusunu belirtebilir.

(155) ***Gelmeniz+e** çok sevindim.*

(156) ***Bu konu üzeri+ne** konuştuk.*

Türkçede *inanmak, üzölmek, kırılmak, güvenmek* vb. soyut eylemlerle birlikte yönelme durumu eki, nesneyi belirtir.

(157) ***San+a** güvenmiyorum.*

Ettirgen çatılı ve edilgen çatılı cümlelerde yönelme durumu eki alan sözcük, özne olmamasına rağmen eylemin kılıcısı olur.

(158) *Duvarı **o+na** ördürdü.*

(159) ***Polis+e** yakalandı.*

Yönelme durumu eki alan sözcük, eylemin sonucundaki değişimi belirtebilir.

(160) *Burayı **cennet+e** çevirmişti.*

(161) *Saçını **kızıl+a** boyadı.*

(162) *Haruki Murakami'nin romanını **Türkçe+ye** çevirdiler.*

Yönelme durumu eki almış eylemsi sıfat veya yerine ilgeci, yerine değiştirme anlamında kullanılabilir.

(163) *Bu saatte **uyuyacağı+na** oyun oynuyor.*

(164) *Tatarca konuşmak **yeri+ne** Rusça konuşuyor.*

Yönelme durumu eki, görüş sahibini belirtebilir.

(165) ***Ban+a** öyle geliyordu.*

1.3.4.1.2. Japoncada Dolaylı Tümleç

Japoncada da yönelme durumu eki alan sözcük, eylemin gerçekleştirildiği yeri ifade eder.

- (166) 家に 帰った。
İe+ni kaet-ta.
Ev+YÖN dön-GEÇ.
Eve döndüm.

Yönelme durumu eki alan sözcük, eylemin kimin için yapıldığını veya bir nesnenin kime verildiğini ifade eder.

- (167) 貴方に 日本語を 教えた。
Anata+ni Nihongo+o oşie-ta.
Sen+YÖN Japonca+YÜK öğret-GEÇ.
Sana Japonca öğrettim.

- (168) 友達に プレゼントを あげました。
Tomodaçi+ni purezento+o age-maşıta.
Arkadaş+YÖN hediye+YÜK ver-KİBGEÇ.
Arkadaşa hediye verdim.

Japoncada da Türkçedeki gibi yönelme durumu eki alan sözcük, duygu belirten bir eylemle de kullanılabilir.

- (169) 辛さに 耐えられない。
Karasa+ni tae-rare-nai.
Acı+YÖN dayan-YET-OLM.
Acıya dayanamaz.

Japoncada da Türkçedeki gibi, ettirgen çatılı cümlelerde yönelme durumu eki alan sözcük, özne olmamasına rağmen eylemin kılıcısı olur.*

- (170) お母さんは 息子に 字を 書かせた。
O-kaa-san+wa musuko+ni ci+o kak-ase-ta.
SÖE-anne Bey/Hanım+VUR çocuk+YÖN harf+YÜK yaz-ETT-GEÇ.
Annesi çocuğuna harf yazdırdı.

* Japonca ettirgen çatılı eylemlerin yönettiği üyeler hakkında bk. Chiharu Uda Kikuta, *Complex Predicates in Japanese*, Routledge, Volume 4, London and New York 2019.

Japoncada da yönelme durumu eki alan sözcük, eylemin sonucunu belirtir. Japoncada Türkçeden farklı olarak yönelme durumu eki alan sözcük *olmak, yapmak* gibi eylemlerle de eylemin sonucunu belirtebilir.

- (171) お父さんは 息子^を 医者^に した。
O-tō-san+**wa** musuko+**o** işa+**ni** şti-ta.
SÖE-baba Bey/Hanım+VUR çocuk+YÜK doktor+YÖN yap-GEÇ.
Babası çocuğunu **doktor** yaptı.

- (172) 彼は 教師^に なった。
Kare+**wa** kyōshi+**ni** nat-ta.
O+VUR öğretmen+YÖN ol-GEÇ.
O **öğretmen** oldu.

Japoncada eylemin sonucunu belirten sözcüğün sıfat olduğu durumlarda, *-i sıfatı* ise sözcükten *-i* eki düşer ve sözcük *-ku* eki alır fakat yönelme durumu eki almaz; *+na sıfatı* ise sözcüğün yalın formu eksiz olduğu için sadece *+ni* yönelme durumu eki alır. Yani biçim olarak *-i sıfatı* durum eki almamış gözükür.

- (173) 髪^を 赤く 染めた。
Kami+**o** aka-ku some-ta.
Saç+YÜK kırmızı+SYE boya-GEÇ.
Saçını **kırmızıya** boyadı.

- (174) 髪^を 緑^に 染めた。
Kami+**o** midori+**ni** some-ta.
Saç+YÜK yeşil+YÖN boya-GEÇ.
Saçını **yeşile** boyadı.

Japoncada *-no* eki ile eylemsi yapılabilir. Bu eki alan eylemden sonra yönelme durumu eki *+ni*, *için* anlamında kullanılır.

- (175) 東京へ 行く^{のに} 時間^が かかる。
Tōkyō+**e** ik-u-no+**ni** cikan+**ga** kakar-u.
Tokyo+YÖN git-ŞİM-AYE+YÖN zaman+YAL sür-ŞİM.
Tokyo'ya gitmek zaman alır. (Tokyo'ya gitmeye zaman sürer)

Yönelme durumu eki alan eylemsi sıfat veya *kawari+ni* ilgeci, yerine değıştirme anlamında kullanılabilir.

- (176) 部長の 代わりに 懇親会に 出席 しなければならない。
Buçō+no kawari+ni konşinkai+ni şusseki şı-na-kereba nar-anai.
Patron+İLG ikâme+YÖN oryantasyon+YÖN katılmak YEK-OLM-ŞAR ol-OLM.
Patronun yerine, oryantasyona katılmalısın.

1.3.4.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi

1.3.4.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci

Yönelme durumu eki, eklendiğı sözcüğe eylemin zamanını ifade etme özelliğı verebilir. Eklendiğı sözcüğe göre eylemin süresini de ifade edebilir.

- (177) *Akşam+a* gelecekler.
(178) *Üç vakt+e* kısmetin var.
(179) *Duvarı beş gün+e* örер.

Addan ad yapan yapım eki +lXk eklenmiş *zaman*, *süre* gibi sözcüklerde yönelme durumu eki, süreyi belirtir.

- (180) *Kısa süreliğı+ne* buradaydım.

Yönelme durumu eki, eklendiğı sözcüğe veya eylemsi ada *sebeb* anlamı verir. Türkçede çıkma durumu ekiyle ifade edilen *sebeb*, ağızlarda ve Türkçenin diğerkollarında yönelme durumu ekiyle ifade edilebilir.*

- (181) *Ni+ye* gelmedin?
(182) *Gürültü+ye* uyandım.
(183) *Gelmemen+e* üzıldüm.
(184) *Tanıştığım+a* memnun oldum.
(185) *Balık tutma+ya* gittim.

* Ahmet Buran'ın aktardığı Edirne ağızı örneğı: “burada çok durmadına (durmadığından) dīşik konuşur.” (bk. Ahmet Buran, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s. 220) Ayrıca örneğın geçtiğı kaynak için: Mecdur Mansuroğlu, “Edirne Ağızında Yapı, Anlam, Deyim ve Sözdizimi Özellikleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 8 (1960), s. 181-187.

(186) *Av+a gitti.*

Yönelme durumu eki, eklendiği sözcüğe *araç* anlamı verir.

(187) *Onu para+ya boğmuştu.*

(188) *Cenazede herkes siyahlar+a bürünmüştü.*

Yönelme durumu eki, yine araç fonksiyonunda eklendiği sözcüğe karşılık anlamı da verir.

(189) *Tişörtü yirmi lira+ya satın aldım.*

Yönelme durumu eki alan sözcük eylemin yapılış şeklini ifade edebilir.

(190) *Boşu+na çabalıyorsun.*

(191) *Tek başın+a mı yaşıyorsun?*

Yönelme durumu eki, +CA eki alan sözcüğe veya eylemsi sıfat eki +AsI alan sözcüğe eklenerek yine eylemin yapılış şeklini ifade eder.

(192) *Ölürcesi+ne nefes alıp veriyordu.*

(193) *Ölesi+ye seviyordu.*

Birisi eksiz veya üçüncü teklik kişi iyelik eki almış sözcük ve yönelme durumu eki almış sözcükten oluşan ikilemeler de eylemin yapılış şeklini ifade edebilir. Aynı şekilde çıkma durumu eki eklenmiş sözcük ve yönelme durumu eki almış sözcükten oluşan ikilemeler de eylemin yapılış şeklini ifade edebilir.

(194) *Boşu boşu+na geldik.*

(195) *Kendi kendi+ne oyun oynuyor.*

(196) *İç+ten iç+e kızıyordu.*

1.3.4.2.2. Japoncada Belirteç Tümleri

Japoncada yönelme durumu eki, eklendiği sözcüğe eylemin gelecek bir zamandaki zamanını ifade etme özelliği verebilir.

(197) 永遠に 生きていけない

Eien+ni iki-te ik-e-nai.

Ebediyet+YÖN yaşa-BYE YEK-YET-OLM.

Sonsuza (kadar) yaşamak mümkün değil.

Japoncada da yönelme durumu eki, eklendiği ad soylu sözcüğe veya eylemsi ada sebep anlamı verir.

- (198) 海へ 泳ぎに 行った。
Umi+e oyog-i+ni it-ta.
Deniz+YÖN yüz-AYE+YÖN git-GEÇ.
Denize yüzmeye gittim.

- (199) 狩猟に 出かける。
Şuryō+ni dekake-ru.
Av+YÖN çık-ŞİM.
Ava çıkıyorum.

Japoncada da yönelme durumu eki almış sözcük eylemin yapılış şeklini ifade edebilir.

- (200) お金を 無駄に 使う。
O-kane+o muda+ni tsuka-u.
SÖE-para+YÜK nafile+YÖN kullan-ŞİM.
Parayı **boşuna** harcıyor.

1.3.4.3. Yüklem Yapma İşlevi

1.3.4.3.1. Türkçede Yüklem

Türkçede +DXr koşacı veya kişi ekleri sayesinde ad soylu sözcükler yüklem olabilir. Koşaçlar ve kişi ekleri, yönelme durumu eki gelmiş sözcükle de kullanılabilir.

- (201) *Sözüm sana+dır.*

- (202) *Yolumuz Antalya'+ya.*

1.3.5. Türkçe ve Japoncada Bulunma Durumunun Cümledeki İşlevleri

Türkçede ve Japoncada bulunma durumu ekleri dolaylı tümleç, belirteç tümleci ve yüklem olabilir. Japoncada koşaç bulunma durumu ekiyle kaynaşmış biçimdedir.

1.3.5.1. Dolaylı Tümleç Yapma İşlevleri

1.3.5.1.1. Türkçede Dolaylı Tümleç

Bulunma durumu eki, eklendiği sözcüğe yer anlamı verir. Bulunma durumu eki almış sözcük eylemin nerede yapıldığını gösterir.

(203) *Sınıf+ta ders işliyoruz.*

Yön bildiren sözcüklerde bulunulan yeri veya işin yapıldığı yeri belirtir.

(204) *Masanın sağ+nda sandalye var.*

Bulunma durumu eki, cümlelerin konusunu belirten ilgece gelebilir.

(205) *O sizin hakkınız+da konuşuyordu.*

Bulunma durumu eki, bir kişinin veya nesnenin nitelendiği cümlede, hangi konuda nitelendiğini belirten sözcüğe gelir.

(206) *O matematik+te iyidir.*

Bulunma durumu eki, eylemden ad yapan yapım eki -mAk'a eklenerek kalıplaşmıştır. Bu kalıp, yüklem sürerlik durumunu ifade eder.

(207) *O eve dönmek+tedir.*

1.3.5.1.2. Japoncada Dolaylı Tümleç

Japoncada bulunma durumu eki, eklendiği söze yer anlamı verir. Bulunma durumu ekinin +de biçimini almış sözcük eylemin nerede yapıldığını gösterir. Bulunma durumu ekinin +ni biçimini almış sözcük bir yerde bulunma anlamı veren eylemlerin nerede gerçekleştiğini gösterir. Yani +de biçiminde hareket gözlenirken +ni biçiminde hareketsizlik söz konusudur.

(208) 工場で 働いている。

Kōcō+de hatara-iteiru.

Fabrika+BUL çalış-ŞİM.

Fabrikada çalışıyorum.

- (209) イスタンブールに 住んでいる。
İsutanbūru+ni sun-deiru.
İstanbul+BUL ikamet et-ŞİM.
İstanbul'da yaşıyorum.

Japoncada da bulunma durumu eki, yön bildiren bir sözcüğe eklenerek eylemin yapıldığı veya bulunulan yeri belirtir.

- (210) あの 店の 左に レストランが あります。
Ano mise+no hidari+ni resutoran+ga Ari-masu.
O dükkân+İLG sol+BUL restoran+YAL Bulun-KİBŞİM.
O dükkânın solunda restoran var.

1.3.5.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi

1.3.5.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci

Bulunma durumu eki, eylemin gerçekleştiği zamanı belirten sözcüğe eklenebilir. Türkçede zaman yalın, yönelme, çıkma ve araç durumlarında da gösterilebilir. Bulunma durumu eki, nesnel bir zaman ifade eden sözcükte veya o sözcükle kurulmuş ad tamlamasında bulunarak yüklem zamanını belirtir.

- (211) Okullar *Eylül ayı+nda* açılıyor.

Tarih ve saat belirten sözcük ve sayı adlarına gelerek eylemin tarihini veya saatini belirtir.

- (212) *Saat sekiz+de* uyandım.

Bazı durumlarda bulunma durumu eki ile ifade edilen nesnel olmayan zamanlar, Türkçede çoğu zaman yalın durum ile ifade edilir: *Sen geldiğin vakit+ø ben çoktan çıkmış olurum.*

- (213) *Tam vakti+nde* geldin!

Sözcüğe +IXk eki ve bulunma durumu eki eklenerek yaşanmış veya yaşanacak bir tecrübenin zamanını ifade eder.

- (214) *Benim çocukluğum+da* akıllı telefon yoktu.

Bir işin başlangıcında, süresince, sonunda olduğunu belirten sözcüklere eklenir.

(215) **Kursun sonu+nda A1 seviyesi+nde Türkçe konuşabileceksiniz.**

(216) **Bu ara+da, sen ne düşünüyorsun?**

Aslında yer bildiren bir sözcüğe eklenerek orada yapılan işin süresini belirtebilir. Burada konuşan kişinin amacı bütünüyle anlaşılmayabilir. Konuşan ya mekânı ya da mekânda yapılan bir eylemi anlatmaktadır.

(217) **Dünkü futbol maçı+nda bir seyirci sahaya indi.**

Eylemsi sıfatlara eklenerek cümlelerin belirteç tümlecini oluşturur. Türkiye Türkçesinde bulunma durumu eki, iyelik eki almış eylemsi sıfatlara gelir.

(218) **Mezun olduğum+da on sekiz yaşımdaydım.**

Eylemsi adlara eklenerek cümlelerin belirteç tümlecini oluşturur. Eylemsi adlardan sonra iyelik eki geldiği de gelmediği de görülür.

(219) **Bir oturuş+ta üç tabak yedi.**

Eylemin belirli bir süre içerisinde yapıldığını belirtir.

(220) **Kitabı bir gün+de bitirdim.**

Bulunma durumu eki, araç anlamında da kullanılabilir. Bu kullanım sayesinde anlamı taşır.

(221) **Güneş+te ısındık.**

Bulunma durumu eki, eylemin yapılaş şeklini belirtir. Bazen *şekilde*, *hâlde* gibi sözcüklerle birlikte kullanılır. *Hâl* veya *durum* gibi sözcüklere gelerek durumu ifade edebilir. Bu sözcükler eklenmediği durumlarda da bazen durum ifade edebilir.

(222) **Sarhoş hâl+de araba kullandı.**

(223) **Uyku+da konuştun.**

(224) **Soğuk+ta yürüdüm.**

(225) **At üstü+nde köye döndü.**

(226) *Aslında, birlikte* gibi kalıplarda eylemin yapılaş şeklini belirtir.

(227) **Birlik+te** ders çalışalım.

1.3.5.2.2. Japoncada Belirteç Tümleri

Japoncada bulunma durumu ekinin +ni biçimi, zaman ifade eden sözcüğe gelerek yüklem zamanını belirtir.

- (228) 8 月に 生まれました。
Haçi gatsu+**ni** um-are-maşıta.
Sekiz ay+BUL doğ-EDL-KİBGEÇ.
Ağustos'ta doğdum. (**Sekizinci ayda** doğdum.)

- (229) 7 時に 起きた。
Şiçi ci+**ni** oki-ta.
Yedi saat+BUL uyan-GEÇ.
Saat yedide uyandım. (**Yedinci saatte** uyandım.)

Japoncada +lXk anlamı veren *koro* sözcüğüne bulunma durumu ekinin +ni biçimi gelerek eylemin zamanını belirtebilir.

- (230) 子供の 頃に 本を たくさん 読んだ。
Kodomo+**no** koro+**ni** hon+**o** takusan yon-da.
Çocuk+İLG zaman+BUL kitap+YÜK çok oku-GEÇ.
Çocukluğumda çok kitap okurdum.

Japoncada da bir işin öncesinde, sırasında veya sonunda gerçekleşen eylemin zamanını belirtmek için sözcük bulunma durumu eki alır. Bu sözcük adlaştırmış bir eylem de olabilir.

- (231) 仕事の 終わりに 話しましょう。
Şigoto+**no** owar-i+**ni** hanaşi-maşō.
İş+İLG bit-AYE+BUL konuş-KİBEMİ.
İş bitişiinde konuşalım.

Bazı sözcükler bulunma durumu ekinin +ni biçimini alarak cümlelerin belirteç tümleci olurlar.

- (232) 一気に 飲んだ。
İkki+ni non-da.
Bir nefes+BUL iç-GEÇ.
Bir nefeste içti.

Eylemin belirli bir süre içerisinde yapıldığını da belirtebilir.

- (233) 週に 3回 魚を 食べる。
Şū+ni sankai sakana+o tabe-ru.
Hafta+BUL üç kere balık+YÜK ye-ŞİM.
Haftada üç kere balık yiyorum.

Japoncada +de bulunma durumu eki de süreyi ifade eden sözcüğe eklenebilir.¹³²

- (234) 数年で 技術は あまりにも 上達した。
Sünen+de gicutsu+wa amari+ni+mo cōtatsu şi-ta.
Birkaç yıl+BUL Teknoloji+VUR Pek+YÖN+VUR Gelişmek YEK-GEÇ.
Birkaç yılda teknoloji epey gelişti.

1.3.5.3. Yüklem Yapma İşlevi

1.3.5.3.1. Türkçede Yüklem

Türkçede +DXr koşacı veya kişi ekleri sayesinde ad soylu sözcükler yüklem olabilir. Koşaçlar ve kişi ekleri, bulunma durumu eki alan sözcükle de kullanabilir.

- (235) *Sen nere+desin?*

- (236) *Ali Üsküdar'+da.*

1.3.5.3.2. Japoncada Yüklem

Japoncada da Türkçedeki gibi adlar koşaç olarak yüklem olur ancak koşaçlar bulunma ekini içerdiği için yüklem olan sözcük her zaman yeri bildirmeyebilir.

¹³² Kazumi Sugai, "Kakucōşi "de"no İmi Tokuseini Kansuru İcikōsatsu", *Nagoya Daigaku Bungakubu Kenkyū Ronşū (Bungaku)*, 1997. [菅井三実, 『格助詞「で」の意味特性に関する一考察』, 名古屋大学文学部研究論集 (文学), 1997.]

(237) 私は 学生 です。

Wataşi+wa gakusei desu.

Ben+VUR öğrenci KOŞ.

Ben öğrenciyim.

(238) 今 どこ ですか。

İma doko desu-ka?

Şimdi neresi KOŞ-SOR?

Şimdi **neredesin?**

(239) 私は 学校 だ。

Wataşi+wa gakkō da.

Ben+VUR okul KOŞ.

Ben **okuldayım.**

1.3.6. Türkçe ve Japoncada Çıkma Durumunun Cümledeki İşlevleri

Çıkma durumu eki, Türkçede ve Japoncada dolaylı tümleş, belirteç tümleci ve yüklem yapmada kullanılmaktadır.

1.3.6.1. Dolaylı Tümleş Yapma İşlevi

1.3.6.1.1. Türkçede Dolaylı Tümleş

Çıkma durumu eki, sözcüğe eklenerek eylemin yapıldığı yeri belirtir. Bir yerden ayrılma anlamı içerir.

(240) **Ev+den** çıktım.

Eylemin nereden başladığını da belirterek *ayrılma* anlamı verir.

(241) **Ev+den** buraya kadar yürüdüm.

Eylemin gerçekleştirildiği yönü belirtir.

(242) **Uzak+tan** bana bakıyordu.

Eylemin gerçekleştiği kaynağı belirtir.

(243) **Tarla+dan** mahsül alamadık.

Çıkma durumu eki, eylemden doğrudan etkilenen nesnenin bir kısmını belirtmek için kullanılır. Ediskun bu kullanımı *miktar* olarak ifade eder.¹³³

(244) *Yılanı kuyruğu+ndan* tutup fırlattı.

(245) *Su+dan* içtim.

Çıkma durumu eki alan sözcük, yönelme durumu eki alan sözcük ile yan yana gelerek ikileme oluşturur. Bu ikilemelerin bazıları kalıplaşmıştır. Yönelme durumu eki almış sözcük bazen ilgeç de alabilir.

(246) **Baş+tan** ayağa sıırıslıklam oldum.

(247) **Kulak+tan** kulağa oynayalım mı?

Çıkma durumu ekli söz, bazen eklendiği sözcüğe konu anlamı verir.

(248) *Bugün sen+den* söz ettik.

Taraf sözcüğünün iyelik eki almış biçimleriyle birlikte, edilgen çatılı cümlelerin eylemi gerçekleştirenini belirtir.

(249) *Bu şiir, Can Yücel tarafı+ndan* yazılmış.

Eklendiği yön bildiren *taraf, yön* gibi sözcüklere bakış açısı anlamı vermektedir.

(250) **Çoğu yön+den** iyi çekilmiş bir film.

Çıkma durumu eki, karşılaştırma görevinde de kullanılır. Türkçede bazen karşılaştırma yapan sözcükten önce *daha* belirteci de gelebilmektedir.

(251) *Sen on+dan* (daha) uzunsun.

Çıkma durumu eki alan sözcükten sonra yine aynı söz gelerek belirtilen sıfatın abartıldığı çıkma öbekleri oluşur.

(252) **Güzel+den** güzel bir kızım var.

Kıyaslama işlevli çıkma durumu eki, eylemsilere de eklenebilir.

(253) *Havuzda yüzmek+tense* denizde yüzmeyi tercih ederim.

¹³³ Haydar Ediskun, *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul 1999, s. 358.

Çıkma durumu eki, cümlelerin öznesinin veya nesnesinin malzemesini bildirir.

(254) *Evi ağaç+tan yaptım.*

(255) *Bu ev ağaç+tan yapıldı.*

1.3.6.1.2. Japoncada Dolaylı Tümleç

Japoncada da çıkma durumu eki alan sözcük eylemin yapıldığı yeri ifade eder.

Ayrılma anlamı verir.

(256) 学校から 来た。
Gakkō+kara ki-ta.
Okul+ÇIK gel-GEÇ.
Okuldan geldim.

Japoncada da çıkma durumu eki alan sözcük, eylemin başladığı yeri ifade eder.

(257) 家から 学校まで 歩いた。
İe+kara gakkō+made arui-ta.
Ev+ÇIK okul+İL yürü-GEÇ.
Evden okula kadar yürüdüm.

Eylemin gerçekleştirildiği yönü belirtir.

(258) 窓から 外を 見る。
Mado+kara soto+o mi-ru.
Pencere+ÇIK dışarı+YÜK bak-ŞİM.
Pencereden dışarı bakıyor.

Eylemin kaynağını belirtir.

(259) 牛から お乳を もらいます。
Uşi+kara o-çiçi+o morai-masu.
İnek+ÇIK SÖE-süt+YÜK al-KİBŞİM.
İnekten süt alıyoruz.

Japoncada çıkma durumunun +ni biçimini alan sözcük, edilgen çatılı cümlelerde eylemi gerçekleştireni ifade eder. Bu kullanımda çıkma durumu eki alan sözcükten sonra *yotte* ilgeci de gelebilir. İlgecin olması veya olmaması anlamı değiştirmez.¹³⁴

(260)	この	車は	トヨタに	よって	作られた。
	Kono	kuruma+ wa	Toyota+ ni	yotte	tsukur-are-ta.
	Bu	araba+VUR	Toyota+ÇIK	İL	üret-EDL-GEÇ.
	Bu araba Toyota tarafından üretildi.				

Japoncada çıkma durumunun sadece +yori biçimi karşılaştırma görevinde kullanılır. Çıkma durumunun +yori biçimi, +kara biçiminin sahip olduğu bütün görevleri de kapsar.

(261)	この	シャツは	あの	シャツより	高い	です。
	Kono	şatsu+ wa	ano	şatsu+ yori	taka-i	desu.
	Bu	gömlek+VUR	o	gömlek+ÇIK	yüksek-SYE	KOŞ.
	Bu gömlek o gömlekten pahalıdır.					

Japoncada da çıkma durumunun karşılaştırma görevindeki +yori biçimi, eylemsilere eklenebilir. Bu kalıpta durum ekinden sonra *mo* vurgucu da gelebilir. Japoncadaki adlaşmış eylemler, eylemin çekimli ve çekimsiz biçimleriyle sesteş olabilir: *suru* “yapmak”, *suru* “yapar”, *şi-* “yap-”, *şi-* “yap-ı-” (BYE almış eylem) vb.

(262)	手で	書くよりも	パソコンで	書いた方が	いい。
	Te+ de	kak-u+ yori+mo	pasokon+ de	kai-ta hō+ ga	ii.
	El+ARA	yaz-AYE+ÇIK+VUR	bilgisayar+ARA	yaz-GEÇ taraf+YAL	iyi.
	Elle yazmaktansa bilgisayarla yazmak daha iyi.				

Japoncada da çıkma durumu eki alan sözcük malzemeyi ifade edebilir. Türkçeden farklı olarak Japoncada ortaya çıkan ürün, kullanılan malzeme ile farklı görünüme sahipse çıkma durumu eki +kara gelir. Kullanılan malzemenin yapısı ile ortaya çıkan ürün aynı ise araç durumu eki +de gelir. (bk. 3.7.1.2)

(263)	紙は	木から	作られる。
	Kami+ wa	ki+ kara	tsukur-are-ru.
	Kağıt+VUR	ağaç+ÇIK	üret-EDL-ŞİM.

¹³⁴ Kazumi Sugai, *Kakucōshi "Ni"no Tōitsū-teki Bunsekini Muketa Ninchi Gengogaku-teki Apurōchi*, "Sekaino Nihongo Kyōiku", 17, 6, 2007, s. 113-135. [菅井三実, 「格助詞「に」の統一的分析に向けた認知言語学的アプローチ」, 『世界の日本語教育』, 17, 2007 年 6 月, 113-135.]

Kağıt ağaçtan üretilir.

1.3.6.2. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi

1.3.6.2.1. Türkçede Belirteç Tümleci

Çıkma durumu eki alan sözcük, eylemin yapıldığı zamanı veya yapılmaya başladığı zamanı belirtir. Yapılmaya başladığı zamanı belirtirken çoğu zaman *beri* ilgeci ile kullanılır.

(264) *Fasulyeyi **akşam+dan** suya koydum.*

(265) ***Mart ayı+ndan beri** hiç dışarı çıkmadım.*

Çıkma durumu eki, eylemden belirteç yapan -mAdAn ekinin içinde kaynaşmış biçimde bulunur ve cümlelerin belirtecini belirtir. Bu BYE almış sözcükten sonra *önce*, *evvel* gibi ilgeçler gelebilir. Bu kullanım zaman ifade ettiği gibi tarz da ifade edebilir.

(266) ***Yatma+dan** (önce) ışıkları söndür.*

(267) ***Konuşma+dan** yemeğini ye.*

Çıkma durumu eki alan sözcük, *beri* anlamında kullanılabildiği gibi *sonra*, *itibaren* ilgeçleriyle de kullanılabilmektedir.

(268) ***Saat sekiz+den sonra** yola çıkarız.*

Çıkma durumu eki, -DXk SYE'sine eklenerek cümlelerin belirtecini belirtir. Bu şekilde oluşan -DXkTAn kalıbı *sonra*, *itibaren* sözleriyle birlikte kullanılır. SYE ve çıkma durumu eki ile oluşmuş olan -DXkTAn, iyelik ekleriyle kullanılırsa *beri*, nadiren de *önce* sözcüğüyle kullanılır.

(269) *Ders **başladık+tan sonra** sınıfa girmeyiniz.*

(270) *Pandemi **başladığı+ndan beri** evden hiç çıkmadım.*

Çıkma durumu eki; *birazdan*, *önceden*, *sonradan*, *önden*, *çoktan* gibi aslında belirteç olan sözcüklere gelip kalıplaşarak belirsiz bir zamanı ifade eder.

(271) *Maç **biraz+dan** başlayacak.*

Çıkma durumu eki alan sözcük, yönelme durumu eki almış aynı sözcükle ikileme oluşturarak eylemin başlangıcını ve sonunu ifade eder. İkileme olmayan ve farklı sözcüklerle kurulmuş belirteç öbeklerinde ikinci sözcükten sonra *kadar* ilgeci de gelebilir.

(272) **Gün+den gün+e** daha da hasta oluyordu.

(273) **Sabah+tan akşam+a (kadar)** ders çalıştı.

Çıkma durumu eki alan sözcük, eylemin sebebini belirtebilir. Çıkma durumu eki; *sebepten, nedenden, yüzünden* gibi sözcüklerle kalıplaşarak sebep belirtir. Yine kalıplaşmış biçimdeki *neden, hangi sebepten, bu nedenden (bu nedenle), bu sebepten, bundan dolayı* sözcük grupları da cümlelerin sebebini belirtir.

(274) **Bu sebep+ten** böyle düşündüm.

(275) **Açlık+tan** bir deri bir kemik kalmıştı.

(276) **Kuraklık yüzü+nden** bu yıl mahsul alamadık.

Çıkma durumu eki, -DXk SYE'sinin iyelik eki almış biçimine gelerek yüklem sebebini ifade eder.

(277) **Fazla yediği+nden** karnı ağrıyor.

Çıkma durumu eki alan sözcük, eylemin aracını ifade edebilir.

(278) **“Leb”+den** leblebiyi anlamak.

(279) **Bir harf+ten** bütün kelimeyi çıkardı.

Fiyat ve ücret bildiren sözcüklerle genellikle yönelme durumu eki kullanılsa da çıkma durumu ekine de nadiren rastlanır.¹³⁵ İki şekilde de eylemin aracı ifade edilmiş olur.

(280) Bunu **kaç+tan** satıyorsun? (Bunu **kaç+a** satıyorsun?)

(281) Kilosunu **beş lira+dan** aldım. (Kilosunu **beş lira+ya** aldım.)

Çıkma durumu eki alan sözcük, eylemin yapılış şeklini belirtebilir.

(282) **Bir+den** içeri girince şaşırdım.

(283) **Yeni+den** spora başladım.

¹³⁵ Nazmi Alan, a.g.e., 2018.

Çıkma durumu eki, üleştirme eki almış sıfatlara gelebilir. Bu durumda, aslında sıfat olan üleştirme sayı sıfatı cümlede belirteç görevi görür. Bu kullanım, üleştirme sayı sıfatlarından oluşan ikilemelerin yerine geçer.

(284) *İskambil kağıtlarını herkese **dörder+den** dağıttım.*

1.3.6.2.2. Japoncada Belirteç Tümleci

Japonca çıkma durumu ekinin +kara biçimini alan sözcük, eylemin başladığı zamanı ifade eder. Hem *beri* hem de *itibaren* anlamında kullanılabilir.

(285) この 店は 去年から 閉まっている。
Kono mise+wa kyonen+kara şimat-teiru.
Bu dükkan+VUR geçen yıl+ÇIK kapan-ŞİM.
Bu dükkan **geçen yıldan beri** kapalı.

(286) 明日から 休み です。
Aşita+kara yasumi desu.
Yarın+ÇIK tatil KOŞ.
Yarından itibaren tatil.

Japoncada BYE -te alan sözcük, çıkma durumu ekinin +kara biçimini alarak cümlelerin belirtecini belirtir. Türkçedeki -DXktAn (*sonra, itibaren*) kalıbıyla aynı anlamı verir ve Türkçedeki gibi ayrıca *sonra, itibaren* gibi bir sözcük gerekmez.

(287) 昼ごはんを 食べてから 歯を 磨いた。
Hiru gohan+o tabe-te+kara ha+o migai-ta.
Öğle yemek+YÜK ye-BYE+ÇIK diş+YÜK fırçala-GEÇ.
Öğle yemeğini yedikten sonra dişlerimi fırçaladım.

1.3.6.3. Yükleme Yapma İşlevi

1.3.6.3.1. Türkçede Yükleme

Türkçede +DXr koşacı veya kişi ekleri sayesinde ad soylu sözcükler yükleme olabilir. Koşaçlar ve kişi ekleri, çıkma durumu eki gelmiş sözcüklerle de kullanılabilir.

(288) *Ben **Azerbaycan'+danım**.*

1.3.6.3.2. Japoncada Yükleme

Japoncada da çıkma durumu eki alan sözcük, koşaç eklenerek yükleme olabilir.

- (289) 彼は 大阪から です。
Kare+wa Ōsaka+kara desu.
O+VUR Osaka+ÇIK KOŞ.
O, Osaka'dandır.

1.3.7. Türkçe ve Japoncada Araç Durumunun Cümledeki İşlevleri

Araç durumu ekiyle Türkçe ve Japoncada belirteç tümleci oluşturulabilir. Yalnızca Türkçede araç durumu ekiyle yüklem oluşturulabilmektedir.

1.3.7.1. Belirteç Tümleci Yapma İşlevi

1.3.7.1.1. Türkçede Belirteç Tümleci

Araç durumu eki alan sözcük, eylemin hangi araç ile yapıldığını ifade eder.

- (290) Çorbayı **kaşık+la** içti.

Eylemin kimle birlikte yapıldığını ifade eder. Bu durumda özneye eşlik eden birini de özneye karşı aynı eylemi gerçekleştiren birini de ifade edebilir. Bazen bu birliktelik ve karşıtlık anlamının karışmaması ve birliktelik anlamını güçlendirmek için *birlikte*, *beraber* vb. belirteçler kullanılabilir.

- (291) **Arkadaşım+la** (beraber) *yemeğe gittik.*

- (292) *Azerbaycan, Ermenistan'+la savaştı.*

Araç durumu eki, eylemin yapılış şeklini ifade eden sözcüğe eklenir.

- (293) **Güler yüz+le** karşıladı.

Türkçede araç durumu ekinin ada eklenerek zaman ifade etmesi nadir görülür. Vaktiyle sözünde belirsiz bir zamanı ifade eder. Zaman ifade eden araç durumu eki, eylemsilere eklenir.

- (294) *Tan ağarması+yla işe gidişler başladı.*

Araç durumu eki alan sözcük, eyleme sebep olan belirteci ifade edebilir.

- (295) **Gelişi+yle** mutlu oldum.

- (296) Çocukları **ihmalkarlık+la** kötü yetiştirecek.

1.3.7.1.2. Japoncada Belirteç Tümleci

Japoncada da araç durumu eki alan sözcük, eylemin hangi araç ile yapıldığını ifade eder. Aracı ifade eden araç durumu eki, +de biçimindedir.

- (297) スパゲッティを フォークで 食べる。
Supagetti+o fōku+de tabe-ru.

Spagetti+YÜK çatal+ARA ye-ŞİM.

Spagettiye **çatalla** yiyor.

Japoncada araç durumu ekinin +to biçimi, eylemin kiminle gerçekleştirildiğini ifade eder. Japoncada da beraberlik bildiren +to ekinden sonra *beraber*, *birlikte* anlamına gelen *işşo+ni* belirteci gelebilir. Türkçedeki gibi bu araç durumu eki, birlikte gerçekleştirilen eylemi de karşılıklı gerçekleştirilen eylemi de ifade edebilir.

(298) 友達と 一緒に 学校へ 行った。
Tomodaçi+**to** işşo+**ni** gakkō+**e** it-ta.
Arkadaş+ARA beraber+BUL okul+YÖN git-GEÇ.

Arkadaşla birlikte okula gittik.

(299) 日本は ロシアと 戦いました。
Nihon+**wa** Roşia+**to** tatakai-maşıta.
Japonya+VUR Rusya+ARA savaş-KİBGEÇ.
Japonya **Rusya'yla** savaştı.

Japoncada araç durumu ekinin +de biçimi, eylemin yapılış şeklini ifade eden sözcüğe eklenir.

(300) 田中さんは 大きい 声で 話した。
Tanaka-san+**wa** ōki-i koe+**de** hanaşi-ta.
TanakaBey/Hanım+VUR büyük-SYE ses+ARA konuş-GEÇ.
Tanaka Bey/Hanım **yüksek sesle** konuştu.

Japoncada çıkma durumu ekinin +kara biçimiyle nesnenin malzemesi ifade edilebildiği gibi araç durumu ekinin +de biçimiyle de nesnenin malzemesi ifade edilebilir. Bu kalıpta nesne, kullanılan malzemeden farklı görünüme sahip olmaz.

(301) 机を 木で 作った。
Tsukue+**o** ki+**de** tsukut-ta.
Masa+YÜK ağaç+ARA yap-GEÇ.
Masayı **ağaçtan** yaptım.

Japoncada eylemi gerçekleştiren kişi sayısını ifade etmek için araç durumu ekinin +de biçimi kullanılır.

- (302) 一人で 暮らしている。
Hitori+**de** kuraşi-teiru.
Bir kişi+ARA yaşa-ŞİM.
Tek başına yaşıyor.

Japoncada araç durumu ekinin +de biçimi, fiyatı ifade edebilir.

- (303) 30 万円で 買った。
300.000 En+**de** kat-ta.
300.000 Yen+ARA satın al-GEÇ.
300.000 Yen'e satın aldım.

Araç durumu ekinin +de biçimini alan sözcük, eylemi gerçekleştiren bir kişiyi veya kişi topluluğunu ifade edebilir. Türkçedeki dönüşlü adılın anlamı, Japoncada bu kalıpla ifade edilir.

- (304) クラスで 旅行に 出かけた。
Kurasu+**de** ryokō+**ni** dekake-ta.
Sınıf+ARA gezi+YÖN çık-GEÇ.
Sınıfça tatile çıktık.

- (305) この 料理を 自分で 作った。
Kono ryōri+**o** cibun+**de** tsukut-ta.
Bu yemek+YÜK kendi+ARA yap-GEÇ.
Bu yemeği **kendim** yaptım.

Japoncada benzerlik ifade eden eylemlerden etkilenen nesneler, araç durumu ekinin +to biçimini alır.

- (306) 田中さんは お父さんと 似ています。
Tanaka-san+**wa** o-tō-san+**to** ni-teimasu.
Tanaka Bey/Hanım+VUR SÖE-baba Bey/Hanım+ARA benze-KİBŞİM.
Tanaka Bey/Hanım **babasına** benziyor.

- (307) 貴方の パソコンは 私の パソコンと 同じ。
Anata+**no** pasokon+**wa** wataşi+**no** pasokon+**to** onaci.

Sen+İLG bilgisayar+VUR ben+İLG bilgisayar+ARA aynı.
Senin bilgisayarın **benim bilgisayarım**la aynı.

Araç durumu eki +de, cümlede sebebi belirtir.

- (308) 大雪で 学校が 休んだ。
Taisetsu+de gakkō+ga yasun-da.
Yoğun kar+ARA okul+YAL tatil ol-GEÇ.
Yoğun kar yağışıyla okul tatil oldu.

1.3.7.2. Yükleme Yapma İşlevi

1.3.7.2.1. Türkçede Yükleme

Türkçede +DXr koşacı veya kişi ekleri sayesinde ad soylu sözcükler yükleme olabilir. Koşaçlar ve kişi ekleri, araç durumu eki gelmiş sözcüklerle de kullanılabilir.

- (309) Bugün *kardeşim*+leyim.

2. TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Chomsky, dünya dillerinin cümle yapılarının ortak şekilde çözümleneceği bir kuram oluşturmak için Evrensel Dilbilgisini oluşturur. Bununla ilgili ilk çalışmaları eleştirilince kuramını yaklaşık on yılda bir yeniler. Chomsky'nin Evrensel Dilbilgisini beş döneme ayırabiliriz.

2.1. ÜRETKEN DÖNÜŞÜMLÜ DİLBİLGİSİ

Chomsky, Evrensel Dilbilgisi'nin ilk dönemi olan Üretken-Dönüşümlü Dilbilgisi'nin (Transformational-Generative Grammar) temellerini 1957 yılında yayınladığı *Syntactic Structures* (Söz Dizimsel Yapılar) adlı eseriyle atmıştır. Chomsky, dili sınırlı sayıda dilbilgisi kuralı ve ses özellikleriyle sınırsız sayıda cümle oluşturulabilen bir yapı olarak tanımlar.¹³⁶ Geleneksel dilbilgisinde cümleyi öğelerine ayırma olarak tanımlanan kavram Üretken Dönüşümsel Dilbilgisinde öbek yapı olarak tanımlanır. Bu öbek yapı kavramına göre bir cümle en az bir ad öbeği (AÖ) bir de eylem öbeği (EÖ) içermek zorundadır.* Cümlede eylemin yönetmediği, eylemi gerçekleştiren

¹³⁶ Noam Chomsky, *Syntactic Structures*, Second Edition with an Introduction by David W. Lightfoot, Mouton de Gruyter, Berlin-Newyork 2002, s. 2.

* Klasik dilbilgisine göre ise cümlede özne ve yükleme olmak üzere iki öge bulunmalıdır: bk. A. N. Baskakov, *Çağdaş Türkçede Cümle*, Oktay Selim Karaca (çev.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2017, s. 12-17.

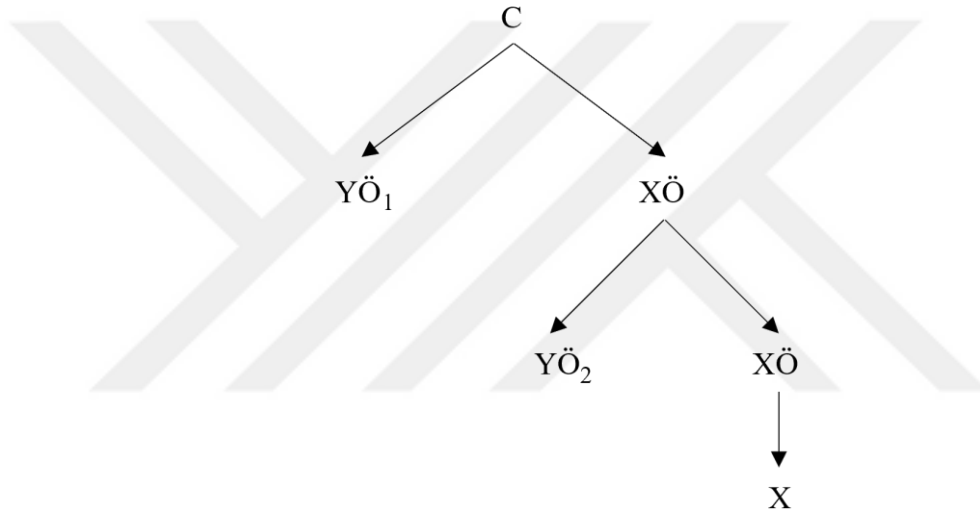
özne cümleyi oluşturan ad öbeğidir. Cümleyi oluşturan eylem öbeği ise yüklem ve yüklem yonettiği diğer ad öbekleridir. Chomsky bu öbek yapıları İngilizcenin söz dizimi kurallarına göre özne, yüklem, nesne (ÖYN) sıralamasıyla ağaçlandırmıştır.¹³⁷ Türkçe söz dizimi kurallarına göre Türkçe cümlelerin öbek yapısını aşağıdaki örnekle açıklayabiliriz:

(1) *Ahmet suyu içti.* (Ahmet + suyu içti.)

AÖ: Ahmet

EÖ: suyu içti.

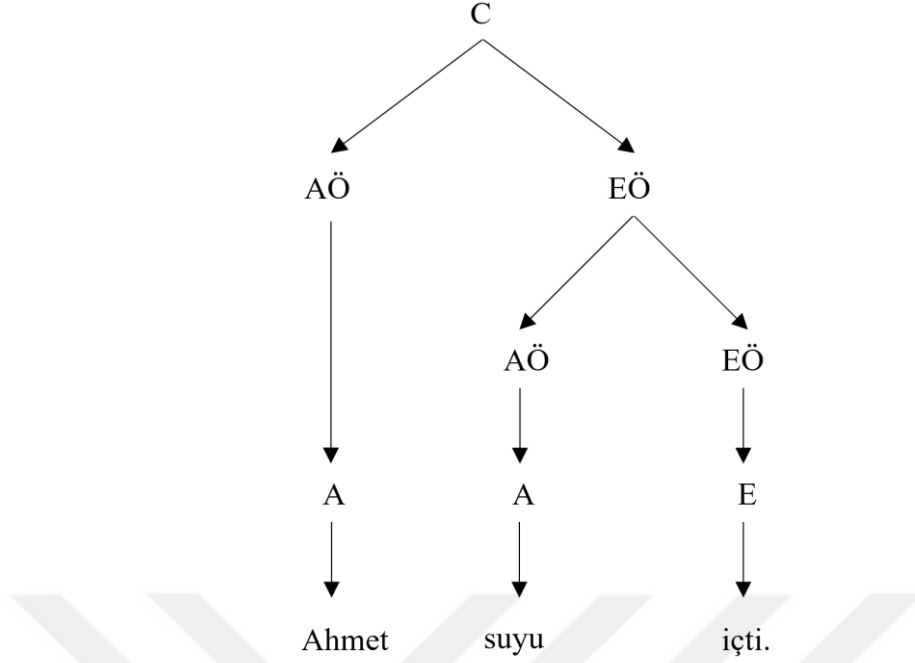
Öbek yapıları daha iyi anlamak için aşağıdaki gibi ağaçlandırabiliriz:

Şekil 3.1

Yukarıda cümlelin yöneticisi olan EÖ'ler XÖ olarak gösterilmiştir. Özneyi oluşturan AÖ, YÖ₁ olarak ifade edilirken eylemin yönettiği AÖ ise YÖ₂ olarak ifade edilmiştir. Aşağıdaki tabloda daha anlaşılır şekilde görülebilir.

¹³⁷ Noam Chomsky, *Syntactic Structures*, Second Edition with an Introduction by David W. Lightfoot, Mouten de Gruyter, Berlin-Newyork 2002, s. 27.

Şekil 3.2

Yukarıdaki ağaçlandırma yöntemiyle cümlelerin birer AÖ ve EÖ ile oluştuğu görülmektedir. Ağaç modelinin dallanmaları tek bir sözcük kalana kadar devam etmelidir. Cümledeki öbek tek sözcükten oluşsa bile ağaç modelinde başta öbek yapı olarak gösterilir, sonra ad veya eylem olduğu belirtilir. Dallandırma işleminde sadece sözcüklerin kaldığı düzleme “sonuncul dizim” denir.¹³⁸

Türkçede öbekleri yöneten sözcük her zaman sağda (eyleme yakın) olup “baş” olarak adlandırılır.¹³⁹ Öbek yapılar bu kurala göre incelenip sağda bulunan sözcüğün türüne göre adlandırma yapıldığında Türkçedeki öbek yapılar ad öbeği (AÖ), sıfat öbeği (SÖ), belirteç öbeği (BÖ), ilgeç öbeği (İÖ) ve eylem öbeği (EÖ) olarak beş temel başlıkta ele alınabilir.¹⁴⁰ Öbeği yöneten baş sözcüğün baş olup olmadığını, baş sözcüğü cümleden çıkardığımızda cümlelerin dilbilgiselliğini yitirmesinden anlarız.¹⁴¹

¹³⁸ Nadir Engin Uzun, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000, s. 23.

¹³⁹ Nadir Engin Uzun, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000, s. 18.

¹⁴⁰ Hürriyet Gökdayı, “Türkiye Türkçesinde Öbekler”, *Turkish Studies*, Volume 5/3 (2010), s. 1317.

¹⁴¹ Tuba Arı Özdemir, *Yönetim Bağlama Kuramı Temelinde Çağdaş Türk Lehçelerinde Hal Eki Yükleme Kuramı*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Manisa 2020, s. 46.

Birinci dönemin öbek yapıdan sonra en önemli unsuru ise dönüşümdür. Dönüşümler ekleme (soru eki, olumsuzluk eki vb.), yer değiştirme (çalkalama), silme (belirtisiz nesne vb.), adlaştırma (yan cümle durumuna getirme vb.) gibi işlemlerle yapılır.

Chomsky'nin *morphophonemic* (morfofonemik veya biçim sesbirim) diye bahsettiği unsur ise İngilizcedeki eylemlerin geçmiş zaman çekimlerinin eksiz olarak şekil değiştirmesiyle (take + GEÇ = took) alakalıdır.¹⁴² Bu durum Türkçeye, eylemin ek aldığıda gerçekleşen ses olayları ile uyarlanabilir: et- + ŞİM = ediyor.

2.2. STANDART KURAM

Chomsky, 1965 yılında *Aspects of the Theory of Syntax* (Söz Dizimi Kuramının Görünüşleri) adlı eserini yayınlarak kuramının ikinci dönemini başlatır. Bu dönemde kurama *edinç-edim*, *derin yapı-yüzey yapı*, *taban*, *sesbilim* ve *anlambilim* kavramlarını ekler.

Chomsky, bir dilin konuşucusunun-dinleyicisinin zihninde bulunan dilbilgisine *edinç* (competence), kişinin bu dili nasıl kullandığına ise *edim* (performance) adını verir.¹⁴³ Bir cümle anlamsız olarak da *dilbilgisel* olabilir. *Dilbilgisel* olup anlamı mantıklı olmayan cümle ise dille ilgili edince sahip konuşur tarafından *kabul edilmez* olarak anlaşılır. Chomsky bu durumu “Colorless green ideas sleep furiously.”¹⁴⁴ (Renksiz yeşil fikirler öfkeyle uyuyorlar.) örneğiyle açıklar. Cümledeki öbek yapılar kurallı bir şekilde oluşturulmuş olsa da sözcüklerin anlam olarak ilişkileri bulunmamaktadır. Dolayısıyla cümle *dilbilgisel* olmasına rağmen *kabul edilir* değildir.

Chomsky, sınırlı sayıda kural ve ses bilgisi yapısı ile sınırsız sayıda cümle kurulacağına dair iddiasına istinaden, “anlam”ı gözardı etmemek için *derin yapı* ve *yüzey yapı* kavramlarını da kuramına eklemiştir. *Yüzey yapı* cümlelerin görünen biçimiyken, *derin yapı* her bir üyenin anlamsal olarak temsil ettiği yapıları ifade eder. Diğer bir deyişle *yüzey yapı* cümlelerin sözdizimsel olarak üretilen somut biçimidir,¹⁴⁵ *derin yapı* ise cümlelerin yine sözdizimsel olarak oluşturulan soyut biçimidir.¹⁴⁶ Örneğin “Senin geldiğini duydum.” cümlesi derin yapıda “Sen geldin.” ve “(Ben) duydum.” anlamları vardır. Derin yapıdaki bu iki cümle *dönüşüm* geçirerek “Senin geldiğini duydum.” şeklinde *yüzey*

¹⁴² Noam Chomsky, *Syntactic Structures*, Second Edition with an Introduction by David W. Lightfoot, Mouton de Gruyter, Berlin-Newyork 2002, s. 32.

¹⁴³ Noam Chomsky, *Aspects of the Theory of Syntax*, The M.I.T. Press, Fourteenth printing, Massachusetts 1985, s. 4.

¹⁴⁴ Noam Chomsky, *Syntactic Structures*, Second Edition with an Introduction by David W. Lightfoot, Mouton de Gruyter, Berlin-Newyork 2002, s. 15.

¹⁴⁵ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, 2. Baskı, İstanbul 2007, s. 227.

¹⁴⁶ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, 2. Baskı, İstanbul 2007, s. 70.

yapıya çıkar. Vardar dönüşümü “Bir tümcenin derin yapısından yüzeysel yapısına geçilmesini sağlayan kural ve bu kuralın uygulanmasıyla ortaya çıkan süreç...”¹⁴⁷ şeklinde tanımlamıştır.

2.3. GENİŞLETİLMİŞ STANDART KURAM

Chomsky, *Studies on Semantics in Generative Grammar* (Üretken Dilbilgisinde Anlambilim Üzerine Çalışmalar) adlı kitabıyla kuramın üçüncü dönemini başlatır. Standart Kuram’da anlambilimsel özellik sadece derin yapıda varsayılırken Genişletilmiş Standart Kuram’da yüzey yapı da anlambilimsel özelliğe sahip varsayılır.¹⁴⁸

2.4. YÖNETİM VE BAĞLAMA KURAMI

ED’nin dördüncü dönemi Chomsky’nin *Lectures on Government and Binding: The Pisa Lectures* (Yönetim ve Bağlama Üzerine Dersler: Pisa Dersleri) adlı eseri ile başlar. Bu kuram üzerinde birçok dilbilim çalışması yapılır. Bu dönemde kural yerine *ilkeler* (principles) ve *değiştirgenler* (parameters) kavramları benimsenir. Bütün dünya dillerinde olan sabit kurallar *ilkeler*, farklı dillerde farklı sesbilimsel, biçimbilimsel ve sözdizimsel özelliklerin olmasına ise *değiştirgenler* denir.¹⁴⁹

Bu dönemde derin yapı *d-yapı*, yüzey yapı *y-yapı* olarak anılmaya başlamıştır. *Y-yapı* ile yüzey yapının farkı, *y-yapı*’nın cümlelerin oluşturulduktan sonra seslendirilmeden önceki son durumu olmasıdır. Önceki dönemlerde ise yüzey yapı, cümlelerin seslendirilmiş durumudur. *Y-yapı*’dan sonra ise *sesçil yapı* ve *mantıksal yapı* ortaya çıkar.¹⁵⁰

2.4.1. Yönetim Kuramı

Yönetim Kuramında (Government Theory) sözdizimindeki *yönetici* (governer) ve *yönetilen* (governee) üyeler açıklanır. YK’ye göre *yönetim* (government), buna bağlı olarak da *yönetici* ve *yönetilen* olmalıdır. *Yönetim* veya Karaağaç’a göre *yönetme*; AÖ ve AÖ veya AÖ ve EÖ yapılarının birbirleriyle olan ilişkileridir.¹⁵¹ *Yönetici*, başka birimlerin

¹⁴⁷ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, 2. Baskı, İstanbul 2007, s. 82.

¹⁴⁸ Noam Chomsky, *Studies on Semantics in Generative Grammar*, Mouton, Third Printing, The Hague-Paris 1976, s. 116-117.

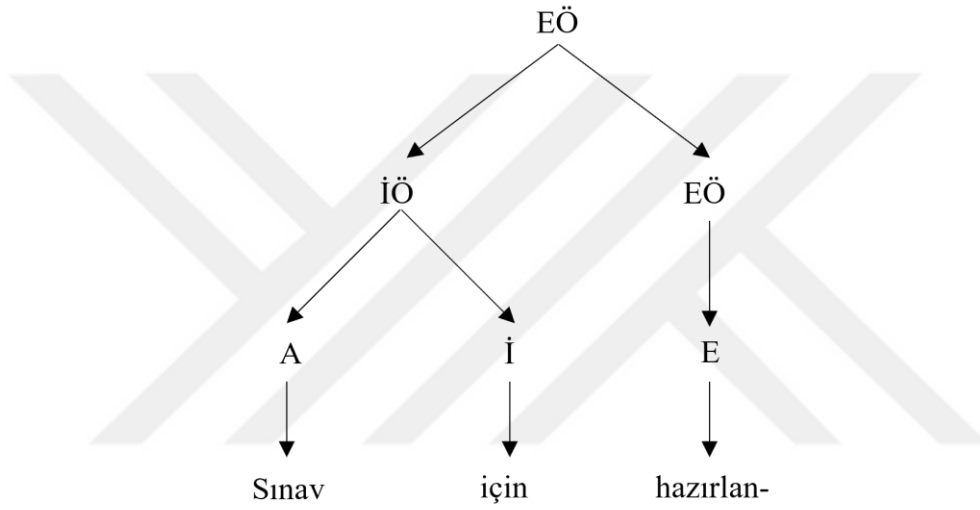
¹⁴⁹ Noam Chomsky, *Lectures on Government and Binding The Pisa Lectures*, Mouton de Gruyter, 7th edition, Berlin-Newyork 1993, s. 135.

¹⁵⁰ Nadir Engin Uzun, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000, s. 93-94.

¹⁵¹ Günay Karaağaç, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s. 872.

bağlı olduğu birim olarak tanımlanır.¹⁵² *Yönetilen* ise *yönetenin* k-buyurduğu üyedir.¹⁵³ Örneğin *kırmızı elma* sıfat tamlamasında *elma* yöneticidir.

Bu açıklamaya göre yönetim, yönetici ve yönetilenin öbekteki durumlarının belirleyicisidir. Yönetici ve yönetilenin her ikisi de yönetimden dallandığı için yönetici, yönetilene; yönetilen, yöneticiye kurucu buyurur (k-buyurur).¹⁵⁴ Her iki üye birbirine k-buyursa da bir üye daha baskın olabilir. Yönetici üyeyi anlamak için, cümleden çıkarıldığında cümlemin dil bilgisel yapısının bozulup bozulmadığına bakmak gerekir. Ayrıca aynı dallanma sırasında gözükten üyeler her zaman birbirine k-buyuramaz. Bunu büyükçül buyurma (b-buyurma) ile aşağıdaki tablo ile açıklanabilir.

Şekil 3.3

Eylem, aynı sırada yer alan ada ve ilgece k-buyuramaz. İÖ'yü oluşturan ilgeç ve ad birbirine k-buyurur. EÖ, İÖ'ye k-buyurur; eylem ise İÖ'ye b-buyurur.

Tesnière'in 1965'te yazdığı *Éléments de Syntaxe Structurale* (Yapısal Sözdizimi Unsurları) adlı eseriyle *Bağımsal Dilbilgisi* (Dependence Grammar) kuram olarak ortaya atılmış olur. Bu eserle birlikte *istem* (Fr. valence, İng. valency) terimi de kullanılır. Bir eylem, bir veya daha çok üyeyi yönetebilir. Bir eylemin yönetebileceği *eyleyen*¹⁵⁵ (Fr. actant) sayısına *istem* denir. *İstemlerin* tamamı kullanılmayabilir.¹⁵⁶ Banguoğlu'na göre

¹⁵² Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, 2. baskı, İstanbul 2007, s. 225.

¹⁵³ Kamile İmer, Ahmet Kocaman, A. Sumru Özsoy, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, Birinci Basım, İstanbul 2011, s. 274.

¹⁵⁴ Nadir Engin Uzun, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000, s. 170.

¹⁵⁵ Lucien Tesnière, *Éléments de Syntaxe Structurale*, Librairie C. Klincksieck, Paris 1959 s. 105.

¹⁵⁶ Lucien Tesnière, *Éléments de Syntaxe Structurale*, Librairie C. Klincksieck, Paris 1959 s. 238-239.

istem, eylem veya ilgeçlerin birtakım durumları istemesidir.¹⁵⁷ *Eyleyen*, eylemin yönettiği üyelerdir.¹⁵⁸ Yönetim Kuramında yönetici *baş*, İstem Kuramında ise *düğüm*¹⁵⁹ olarak adlandırılır. İstem Kuramında diğer üyelere ise *katılan* adı verilir. Katılanlar da *eyleyen* ve *tümleyen* diye ikiye ayrılır. Örneğin bir tamlamada tamlayan *tümleyen*, tamlanan ise *eyleyendir*.

2.4.2. Bağlama Kuramı

Bağlama Kuramı (Binding Theory) YBK'nin alt kuramlarından olup AÖ'lerinin gönderimlerini, başka bir deyişle cümle içinde geçen bir AÖ'nün başka bir AÖ veya *adıl* yerine kullanılıp kullanılmadığını inceler. Örneğin; “Ali annesini çağırdı”, “Ali onu çağırdı” ve “Ali kendini çağırdı” cümlelerinde klasik öge ayırma işlemine göre *Ali* özne, *annesini*, *onu*, *kendini* nesne, *çağırdı* ise yüklem olacaktır fakat *annesini* ve *onu* öznenen farklı kişileri ifade ederken *kendini* sözcüğü özne ile aynı kişidir. YK'de olduğu gibi BK'de de bir *bağlayan* ve bir *bağlanan* olmak zorundadır. Yukarıdaki örnekte Ali *bağlayan*, kendini ise *bağlanandır*. Dönüşlülük zamirleri, işteş zamirler, taşınmış AÖ'lerin bıraktığı izler *gönderge*dir. Zamirseller kişi adılarını, *adıl* ve ADILı içerir. Gönderimsel anlatım (g-anlatım) ise cümle dışındaki bir addan anlam kazanır. Buna göre yukarıda verilen örneklerde *Ali* ve *annesini* g-anlatım, *onu* zamirsel, *kendini* ise *gönderge*dir.

Gönderge (anaphor), *zamirsel* (pronominal) ve *g-anlatım* (R-expression) kavramlarını Chomsky aşağıdaki ilkelerle maddeleştirir:

- “(A) Bir *gönderge* kendi yönetim kategorisinde bağımlıdır.
- (B) Bir zamirsel kendi yönetim kategorisinde bağımsızdır.
- (C) Bir g-anlatım (tamamen) bağımsızdır.”¹⁶⁰

Chomsky'nin bu kuramı İngilizce dil yapısına göre kurulmuş olup dünyadaki birçok dil için eksik olması sebebiyle eleştirilmiştir. Uzun, Türkçedeki dönüşlü *adıl kendinin*, işteş *adıl birbirinin* ve kişi *adılı onun* sadece özneyi ifade etmemesini örnek vermiştir.¹⁶¹ Örneğin “Ahmet kendisini sever” cümlesinde *kendisini*, *Ali*'yi de bir başkasını da ifade edebilir.

¹⁵⁷ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 3. Basılış, Ankara 1995, s. 386.

¹⁵⁸ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, 2. baskı, İstanbul 2007 s. 98.

¹⁵⁹ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, 2. baskı, İstanbul 2007, s. 85.

¹⁶⁰ Noam Chomsky, *Lectures on Government and Binding Theory Pisa Lectures*, Mouton de Gruyter, Seventh Edition, Berlin-New York 1993, s. 188.

¹⁶¹ Nadir Engin Uzun, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000, s. 255-259.

2.4.3. Durum Kuramı

Durum, geleneksel dilbilgisine göre sözcüğün işlevine göre belirlenir. Durum Kuramı (Case Theory) ise durumları, AÖ'lerin birbiriyle etkileşimine göre sözdiziminde ortaya çıkan şekilsel yapılar olarak tanımlar.¹⁶² Diğer bir deyişle Durum Kuramı, durumun soyut olarak atanması ve morfolojik olarak gerçekleşmesiyle alakalıdır.¹⁶³ Durum kavramı Türkçede son ek olan durum ekleriyle sağlanırken bazı dünya dillerinde adlar veya ilgeçlerle sağlanabilir. Eksiz karşılanan durumlara *soyut DURUM*¹⁶⁴, biçimbirim ile karşılanan durumlara *biçimbilimsel DURUM*¹⁶⁵denir. Örneğin geleneksel dilbilgisinde *belirtili* ve *belirtisiz* olarak ayrılan nesnelerin ikisi de yükleme durumu almış olur. Belirtili nesne *biçimbilimsel DURUM*, belirtisiz nesne ise *soyut DURUM* almıştır.

Cümledeki her üye her DURUMu alamaz. *DURUM Filtresi* (CASE Filter) hangi üyenin hangi DURUMu alabileceğini belirler. Boş kategoriler, ZAM DURUM ve izler dışında her AÖ DURUM almak zorundadır.¹⁶⁶ Bir başka deyişle, DURUM Yükleme Kuralına göre bir cümlede yüzey yapıdaki her ad veya AÖ, bir DURUM almalıdır.¹⁶⁷

AÖ'lerde yönetici üye DURUM alır. Alınan DURUM bütün AÖ'yü kapsar. Yönetim Kuramındaki *yönetici*, Durum Kuramında *DURUM yükleyici* olarak anılır.

Dilbilgisel DURUM yüklenen bir öğeye anlambilimsel DURUM olan ROL de yüklenmiştir.¹⁶⁸ Yapısal DURUM'a ve içsel DURUM'a göre DURUM ve ROL birbirine bağımlı veya birbirinden bağımsız olarak yüklenebilir. Cümle edilgenleşirken nesnenin özne olduğunda yükleme durumu yerine yalın durum alması yapısal DURUM'dur fakat çıkma, bulunma, yönelme durumları cümle edilgenken de değişmediği için içsel DURUM'dur.

¹⁶² Nadir Engin Uzun, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000, s. 189-190.

¹⁶³ Noam Chomsky, *Lectures on Government and Binding Theory Pisa Lectures*, Mouton de Gruyter, Seventh Edition, Berlin-New York 1993, s. 6.

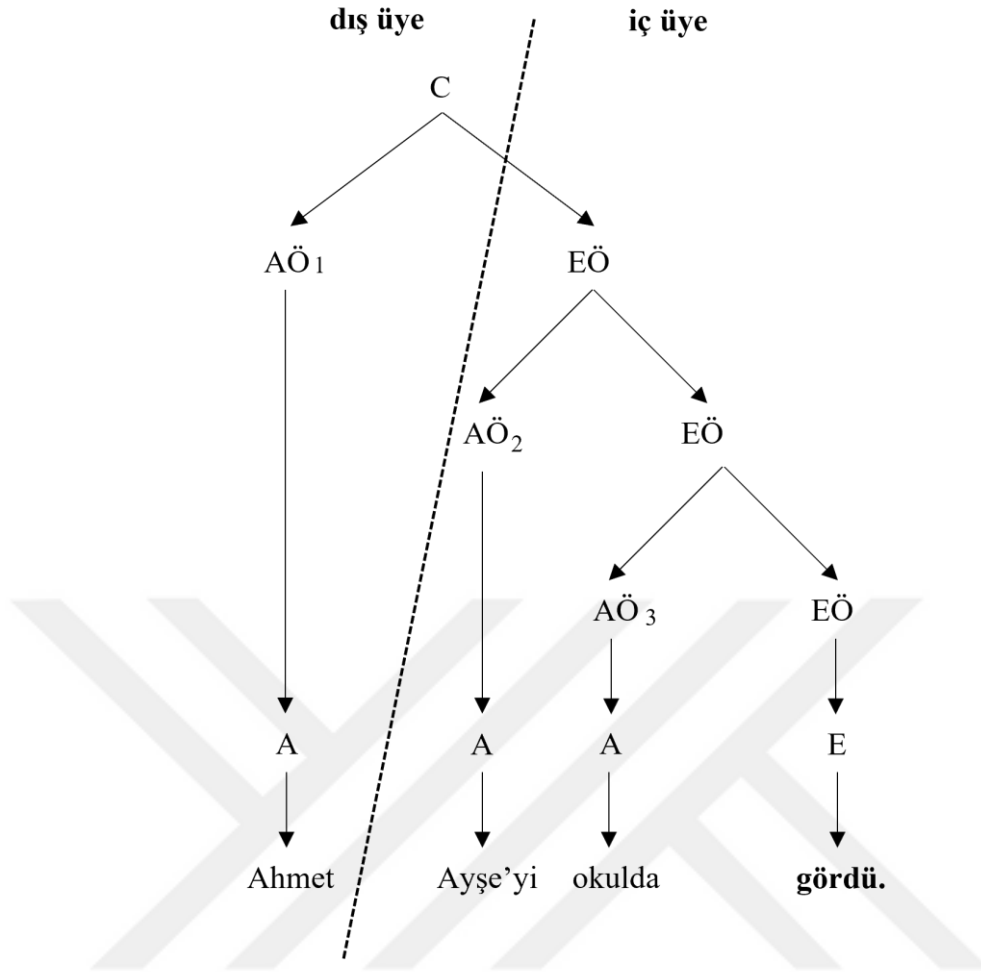
¹⁶⁴ Kamile İmer, Ahmet Kocaman, A. Sumru Özsoy, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, Birinci Basım, İstanbul 2011, s. 227.

¹⁶⁵ Kamile İmer, Ahmet Kocaman, A. Sumru Özsoy, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, Birinci Basım, İstanbul 2011, s. 52.

¹⁶⁶ Noam Chomsky, *Lectures on Government and Binding Theory Pisa Lectures*, Mouton de Gruyter, Seventh Edition, Berlin-New York 1993, s. 49.

¹⁶⁷ Ferhat Karabulut, *Relative Clause Constructions in Kazakh*, University of Wisconsin-Madison, Languages and Cultures of Asia, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Wisconsin 2003, s. 62.

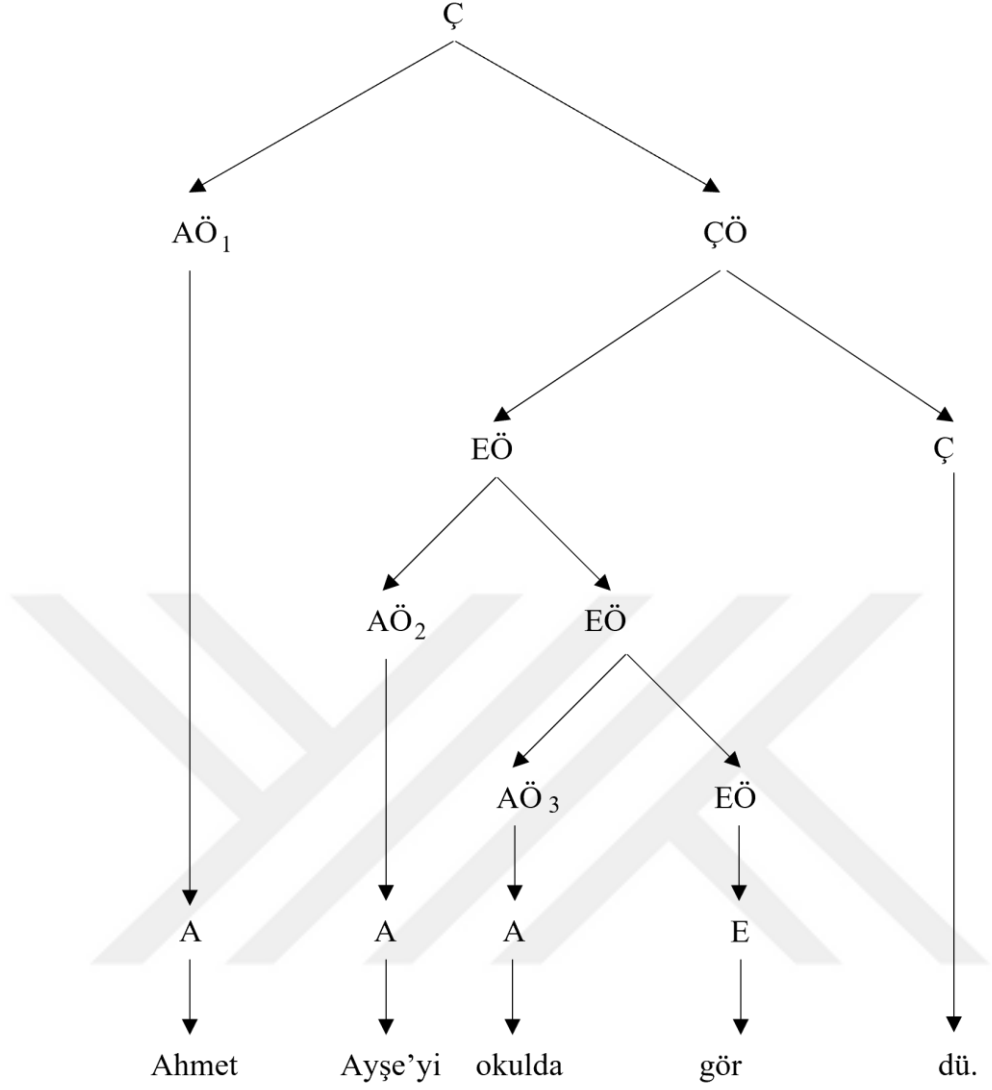
¹⁶⁸ Liliane Haegemann, *Introduction to Government and Binding Theory*, Blackwell Publishers, Second Edition, Oxford 1994, s. 194.

Şekil 3.4

Yukarıda görüldüğü gibi iç üye ve dış üyelerin yönetimi farklı olup iç üyeler EÖ tarafından yönetilirken dış üye olan özne Ç tarafından yönetilmektedir. *EÖ-içi Özne Hipotezine* göre özne, önce EÖ altında ROL yüklenir, sonra ÇÖ altında DURUM yüklenir.¹⁶⁹ Bu durum aşağıdaki gibi ağaçlandırılabilir:

¹⁶⁹ Nadir Engin Uzun, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000, s.180-183.

Şekil 3.5

2.5. MİNİMALİST PROGRAM

ED'nin son dönemi olan Minimalist Program ise Chomsky'nin aynı adlı eserinden adını alır.¹⁷⁰ MP, dil hakkında olabildiğince genel ve basit açıklamalar yapmayı amaçlar. *Kuram* yerine *program* sözcüğünün tercih edilmesi ise, bunun devam etmekte olan bir araştırma olmasıdır.¹⁷¹

¹⁷⁰ Noam Chomsky, *The Minimalist Program*, The MIT Press, Third printing, Cambridge Massachussets 1995.

¹⁷¹ David Crystal, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Blackwell Publishing, 6th Edition, 2008, s. 306.

3. EYLEMLERİN DURUM İSTEMİNE GÖRE ANALİZİ

Bu bölümde, daha önce bahsedilen, Japonca eğitim kitabı olan Minna No Nihongo'dan seçilmiş 59 eylemin ve bu eylemlerin Türkçe karşılıklarının durum istemleri incelenip karşılaştırılacaktır. Eylemler türlerine göre durum eylemleri, kılış eylemleri ve oluş eylemleri¹⁷² olarak üç başlık altında toplanmıştır.

Türkçe ve Japonca eylemler tek başlık altında incelenmiştir. Başlık altında sırasıyla eylemin anlamı, eylemin üye kütüğü, eylemin üyelerinin sözdizimsel görünüşlerinin ağaçlandırması, bu kütük ve ağaçlandırmanın açıklaması; örnek cümle ve eylemin örnek cümle üzerinden analizi yazılmıştır. Eylemlerin zorunlu ve seçimli üyeleri kütükte, bu üyelerin sözdizimindeki görünüşleri ağaçlandırma yöntemi ile gösterilmiştir.

Eylem tarafından yönetilmeyen *ilgi durumu* bu başlık altında incelenmeyecektir. Eylemin yönetebildiği *yalın durum*, *yükleme durumu*, *yönelme durumu*, *bulunma durumu*, *çıkma durumu* ve *araç durumu* incelemeye dahil edilmiştir. Ö her zaman yalın durum, N ise her zaman yükleme durumunda ele alınmıştır. Japoncada yönelme durumu eki alan öznelerin¹⁷³ kullanımı kısıtlı olup incelemede bu yapıya yer verilmemiştir. Tümleçler ise diğer durumlardan herhangi birini alabilmektedir.

3.1. DURUM EYLEMLERİ

Durum eylemleri nesne almayan eylemlerdir. Bu başlık altında 14 eylem incelenecektir.

3.1.1. Gel- (kuru 来る)

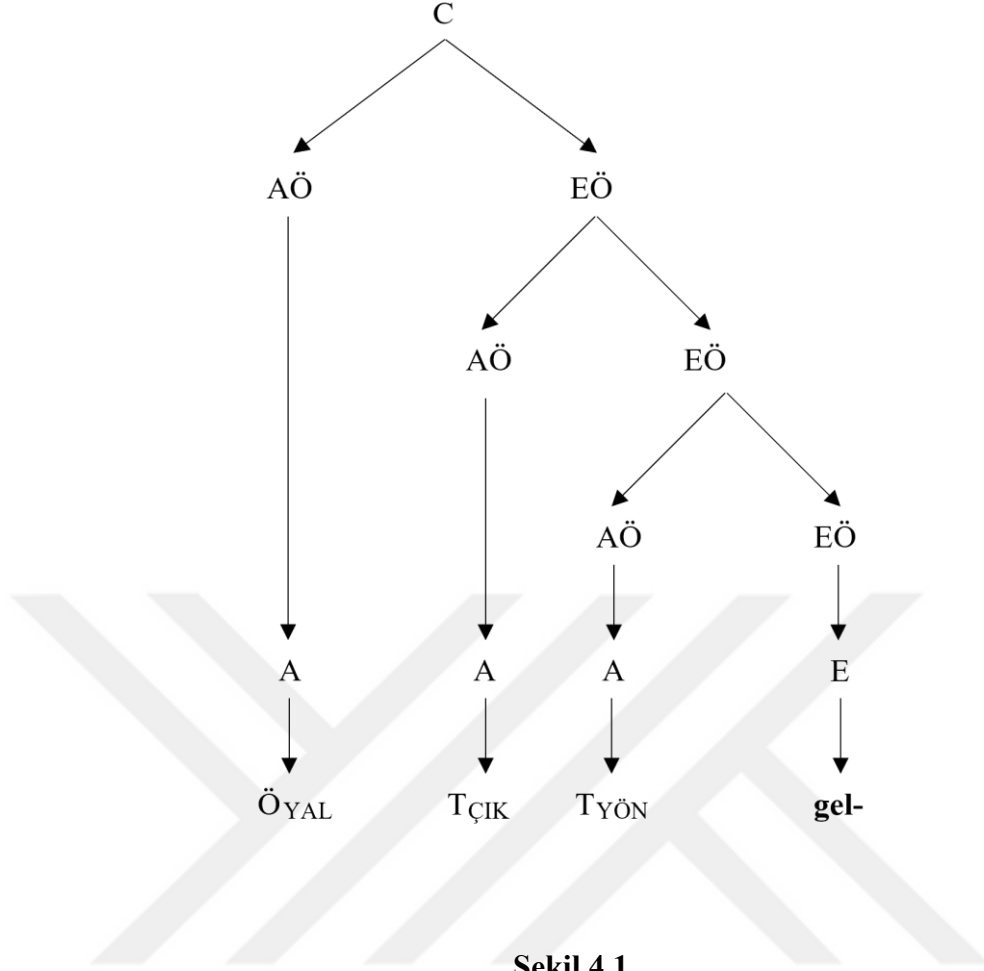
Tr: *Ulaşmak, varmak.*¹⁷⁴

Gel-: [ÖYAL] [TÇIK] [TYÖN]

¹⁷² Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Basılış, Ankara 1995, s. 408.

¹⁷³ Hideki Kishimoto, "Valency and case alternations in Japanese", *Transitivity and Valency Alternations: Studies on Japanese and Beyond (Trends in Linguistics: Studies and Monographs)*, Walter de Gruyter, Volume 297, Berlin/Boston 2016, s. 125-154.

¹⁷⁴ TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe Sözlük*, On birinci baskı, Ankara 2011, s. 923.

Şekil 4.1

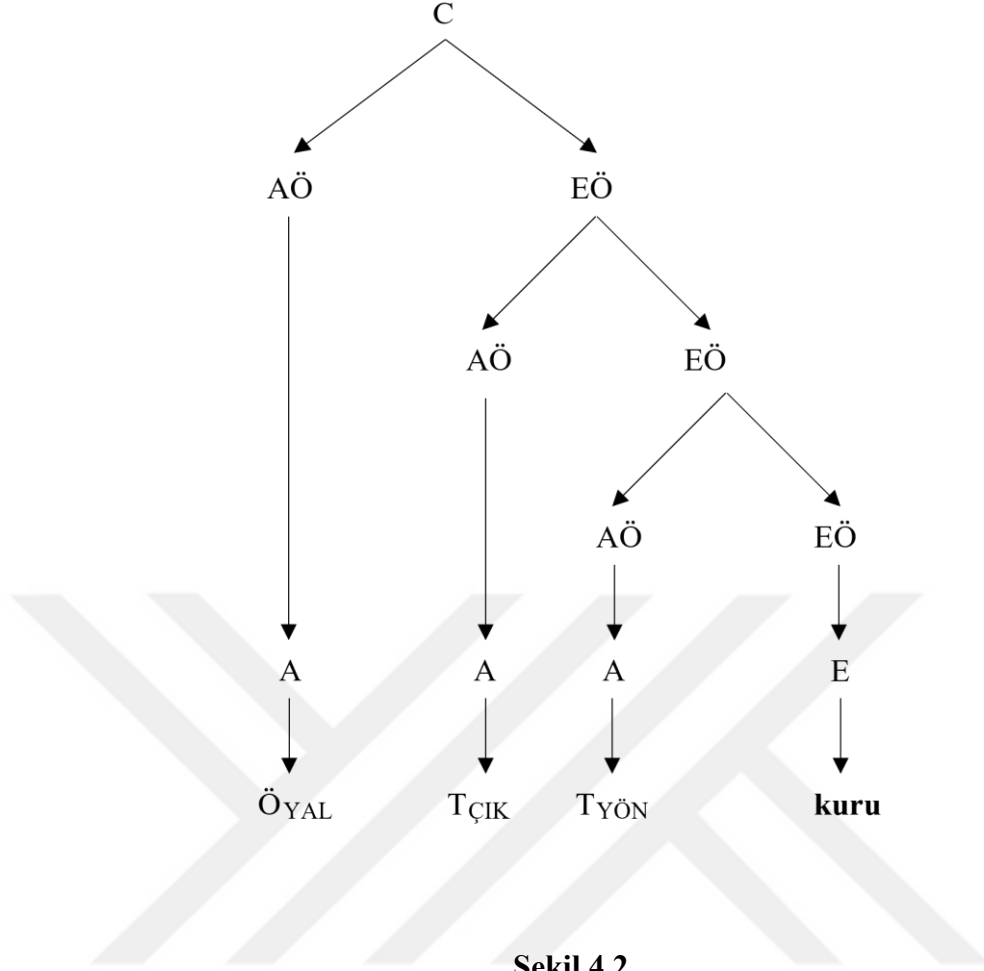
Yukarıda gel- eyleminin üç zorunlu üyesi olduğu görülmektedir. Gel- eylemi bir yerden başka bir yere gerçekleşmek zorundadır.

- (1) “Çoğu kere derslerini hazırlamadan okula geliyordu.” (W-EA16B1A-0096-2283)

Örnekte gel- eyleminin zorunlu üyelerinden yalnızca biri, yönelme durumu bulunmaktadır. Derin yapıda eylemin çıkma durumu istemi bulunsa da cümleye yansımamıştır, “okula” tümleci ile yönelme durumu cümlede kullanılmıştır. “Çoğu kere” ve “derslerini hazırlamadan” ise BÖ’dür.

Jp:

Kuru: [ÖYAL] [TÇIK] [TYÖN]

Şekil 4.2

Yukarıda görüldüğü gibi kuru eyleminin durum istemleri Türkçedeki gel- ile aynıdır.

- (2) 1943年、 私は 両親と 沖縄から 本土へ 来た。
 1943-nen, Wataşi+wa ryōşin+to Okinawa+kara hondo+e kita.
 1943 yılı, ben+VUR ebeveyn+ARA Okinawa+ÇIK anakara+YÖN gel-GEÇ.
 1943 yılı, ben ebeveynlerimle Okinawa'dan anakaraya geldim.

İşikawa Bunyō, *Tekuteku Kamera Kikō*, 2004, s. 291. (石川文洋著 『てくてくカメラ紀行』, 2004, 291)

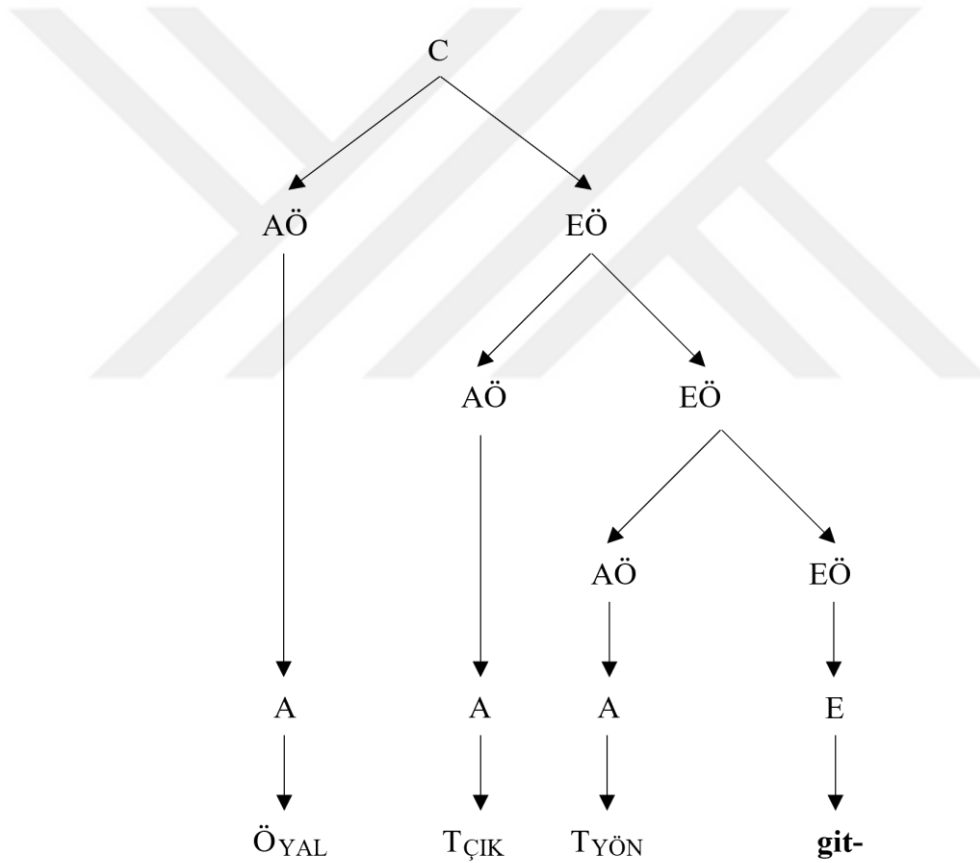
Yukarıdaki örnekte eylemin bütün zorunlu üyeler bulunmaktadır. Ağaçlandırmada yer almayıp örnekte bulunan araç durumu eki, isteğe bağlı üyedir. Eylemin anlamıyla doğrudan ilgili değildir.

Türkçedeki gel- ve Japoncadaki kuru eylemlerinin zorunlu üyeleri tamamen aynıdır. Türkçede birliktelik anlamında araç durumu eki alan sözcüğü araç anlamında kullanılacak sözcükten ayırmak için sözcükten sonra *birlikte*, *beraber* ve benzeri ilgeçlerden yararlanılır. Japoncada da benzer şekilde ara. durumu eki alan sözcükten sonra *işşoni* edatı gelerek birliktelik anlamı güçlendirilir. Türkçede kullanılan aracı ifade eden araç durumu eki de aynı biçimdedir fakat Japoncada birlikteliği ifade eden araç durumu eki +to, aracı ifade eden araç durumu eki +de biçimlidir.*

3.1.2. Git- (iku 行く)

Tr: *Bir yere doğru yönelmek.*¹⁷⁵

Git-: [Ö_{YAL}] [T_{ÇIK}] [T_{YÖN}]

Şekil 4.3

* Örnek cümledeki gelme eylemi bir araç ile gerçekleştirilmiş olsaydı, araç durumunun +de biçimini alacaktı. Cümleye “otobüsle” ifadesi Japonca “basu+de” (バスで) şeklinde eklenecekti. Bu işlevde +to eki kullanılamaz.

¹⁷⁵ TDK, s. 948.

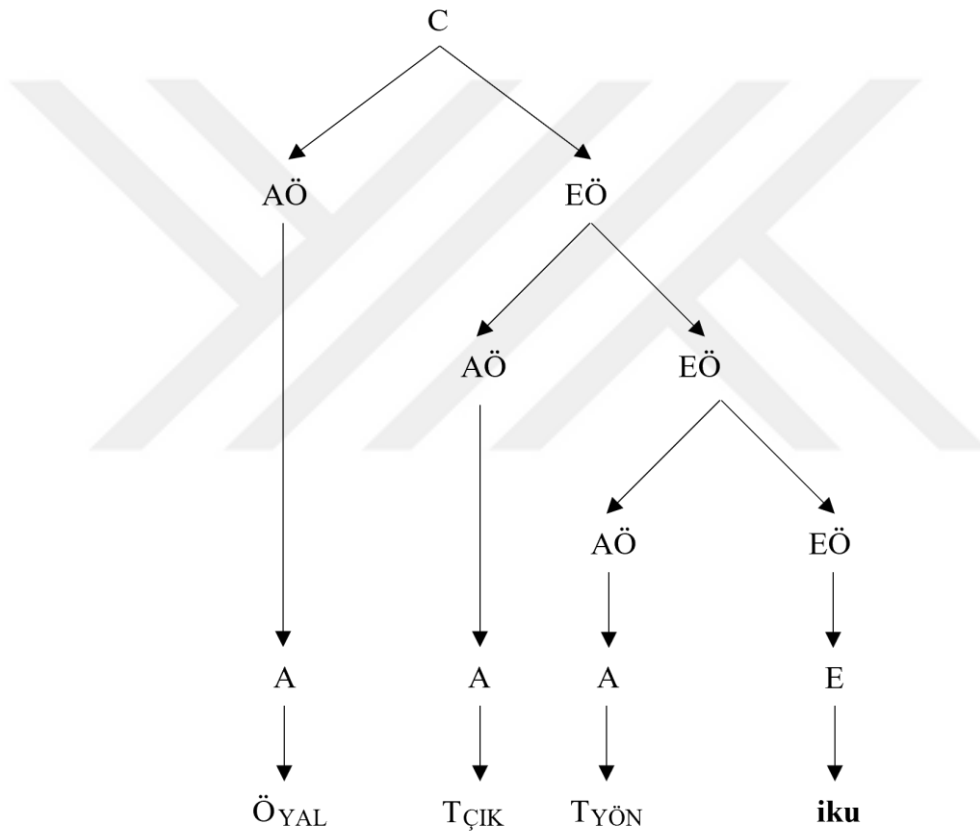
Yukarıda git- eyleminin zorunlu üyelerinin gel- eyleminin zorunlu üyeleriyle aynı olduğu görülmektedir.

(3) “Kahvaltı için kahveye gittim.” (W-IA16B3A-0602-1048)

Örnek cümlede git- eyleminin zorunlu üyelerinin sadece biri (kahveye) bulunmaktadır. Çıkma durumu cümlede kullanılsa da eylem aslında bir yerden başlamış olmalıdır. “Kahvaltı için” cümlede BÖ olarak bulunur.*

Jp:

İku: [Ö_{YAL}] [T_{ÇIK}] [T_{YÖN}]

Şekil 4.4

Japondaki iku eyleminin zorunlu üyeleri de Türkçe git- eyleminin zorunlu üyeleriyle aynıdır.

* Birçok dilbilgisi kitabında ilgeç öbeği hem sözcük öbeği türü hem de cümle ögesi türü olarak ele alınmıştır. Bazı eserlerde ise ilgeç öbeği sadece sözcük öbeği türü olarak ele alınmış, cümle ögelerinde ise BÖ'ye dahil edilmiştir. Bu incelemede de ilgeç öbekleri BÖ olarak ele alınacaktır.

- (4) コーヒー 一杯 八百円の 喫茶店に 行く。
 Kōhī ippai happyaku en+no kissaten+ni iku.
 Kahve(nin) bir fincan(ı) sekiz yüz Yen+İLG kahvehane+YÖN git-ŞİM.
 Kahvenin bir fincanı sekiz yüz Yen olan kahvehaneye giderim.

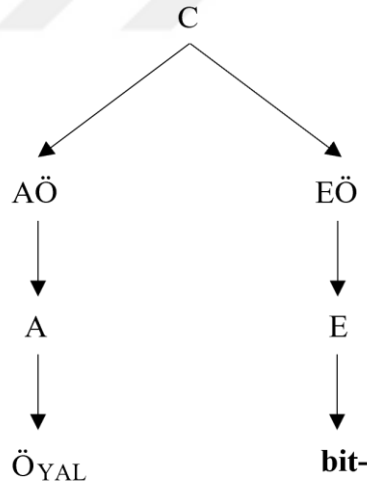
(LBs8_00005)

Örnek cümlede iku eyleminin bir zorunlu üyesi bulunmaktadır. Yönelme durumu eki, bir tamlamaya eklenmiştir. Eyleme en yakın sözcüğe eklenen durum eki, bütün tamlamayı (kahvenin bir fincanı sekiz yüz Yen olan kahvehaneye) kapsamaktadır.

3.1.3. Bit- (owaru 終わる)

Tr: *Tükenmek*.¹⁷⁶

Bit-: [Ö_{YAL}]

Şekil 4.5

Bir- eyleminin yalın durumdan başka zorunlu üyesi yoktur.

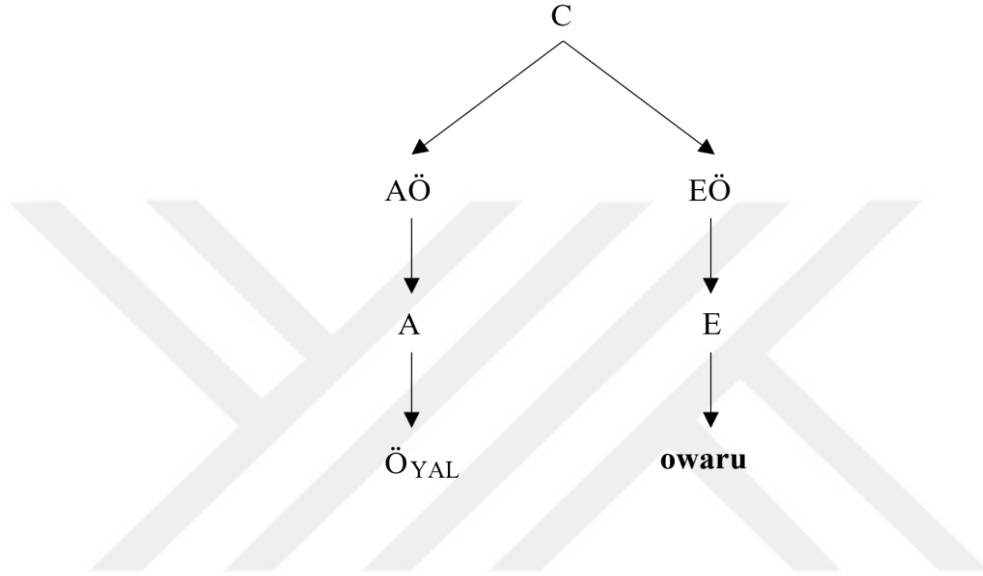
- (5) “Şu senaryo bir an önce bitmeli.” (W-DA16B4A-0384-1891)

¹⁷⁶ TDK, s. 365.

Örnekte zorunlu üye olan yalın durumdaki özne (şu senaryo) ve isteğe bağlı üye olan BÖ (bir an önce) vardır. Bit- eylemi bulunan cümlede diğer durum ekleri isteğe bağlı bulunabilir.

Jp:

Owaru: [Ö_{YAL}]

Şekil 4.6

Japondaki owaru eylemi de sadece yalın durumu zorunlu üye olarak kabul eder.

- (6) イネの 収穫が 終わった。
İne+no şükaku+ga owat-ta.
Pirinç+İLG Hasat+YAL bit-GEÇ.
“Pirinç hasadı bitti.”

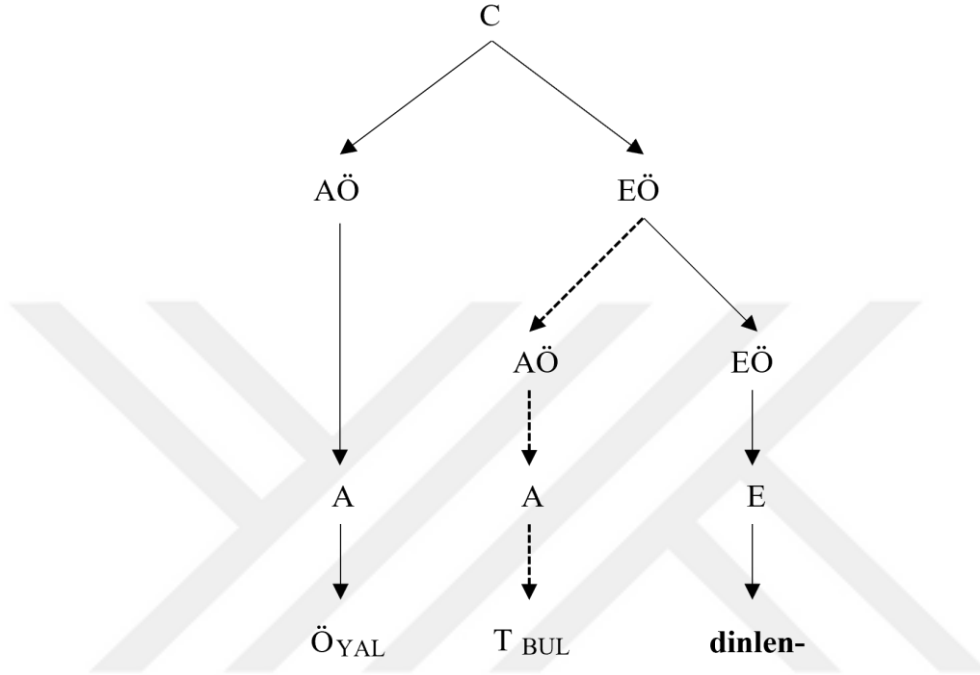
(LBhn_00007)

Örnekte görüldüğü gibi owaru eyleminin tek zorunlu üyesi cümlede ekli biçimde bulunmaktadır. Türkçede yalın durumun eki olmadığı için örneğin çevirisi eksizdir.

3.1.4. Dinlen- (yasumu 休む)

Tr: Güç kazanmak için çalışmaya ara vermek, yorgunluğunu gidermek, soluklanmak, istirahat etmek.¹⁷⁷

Dinlen-: [Ö_{YAL}] (T_{BUL})

Şekil 4.7

Dinlen- eyleminin bir zorunlu bir de seçimli üyesi vardır. Eylemin seçimli üyesi olan bulunma durumu, tümleç olarak cümlede bulunur. Dinlen- eylemi bir yerde gerçekleştirilebildiği gibi bir yerde gerçekleştirilmek zorunda değildir. Örneğin, dinlendirici bir işle uğraşarak dinlenme eylemi gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla bulunma durumu seçimli üyedir.

(7) “Öylece kapının kenarına açılmış oyuk**ta** dinleniyordunuz.” (W-SA16B1A-0914-566)

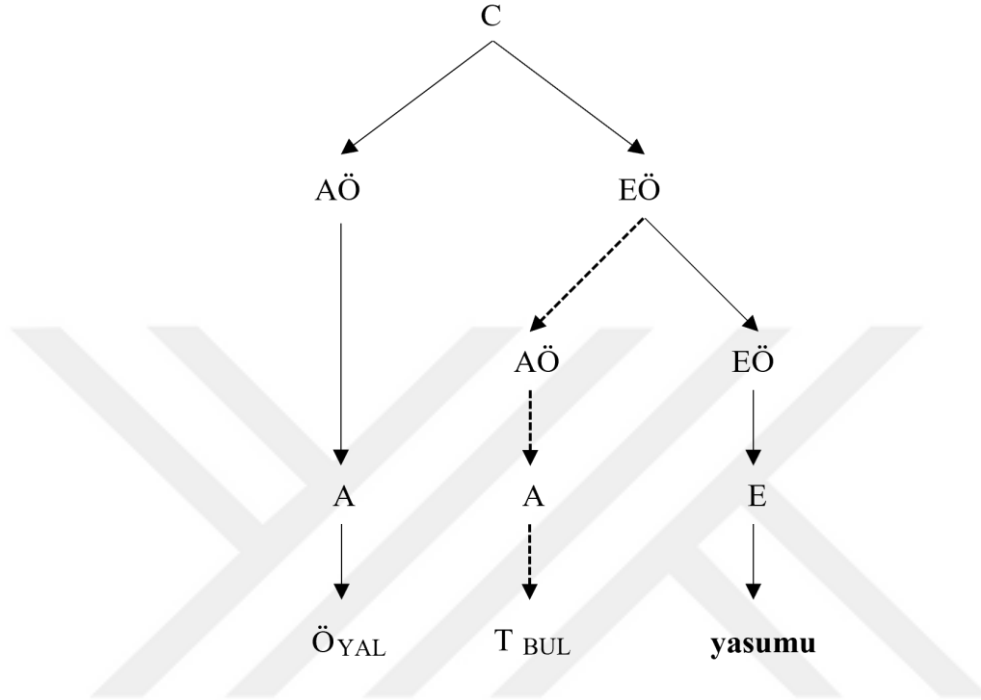
Örnek cümlede eylemin seçimli üyesi bulunmaktadır. Örnekteki “öylece kapının kenarına açılmış oyuk**ta**” tümleci yerine “müzik dinleyerek” BÖ’sü eklenebilirdi. Cümle “Müzik dinleyerek dinleniyordunuz.” şeklinde değiştirilirse bulunma durumu zorunlu olarak bulunamayacaktır. Çünkü böyle bir örnekte eylemin bir yerde gerçekleştirilmesi

¹⁷⁷ TDK, s. 672.

eylemin anlamıyla ilişkili olmayacaktır. Eylemin anlamıyla ilişkili bir şekilde cümlede hem bulunabildiği hem de bulunmayabildiği için bulunma durumu seçimlidir.

Jp:

Yasumu: [Ö_{YAL}] (T_{BUL})

Şekil 4.8

Japonca yasumu eyleminin üye istemi Türkçe dinlen- eyleminin üye istemi ile aynıdır.

- (8) 俺たちは バスで シンガポールに 移動して、 ホテルで 休んでいた。
 Wataşitaçi+wa basu+de Şingapōru+ni idō şite, hoteru+de yasundeita.
 Biz+VUR otobüs+ARA Singapur+YÖN hareket et-BYE, otel+BUL dinlen-SÜRGEÇ.
 “Biz otobüsle Singapur’a gidip, otelde dinleniyorduk.”

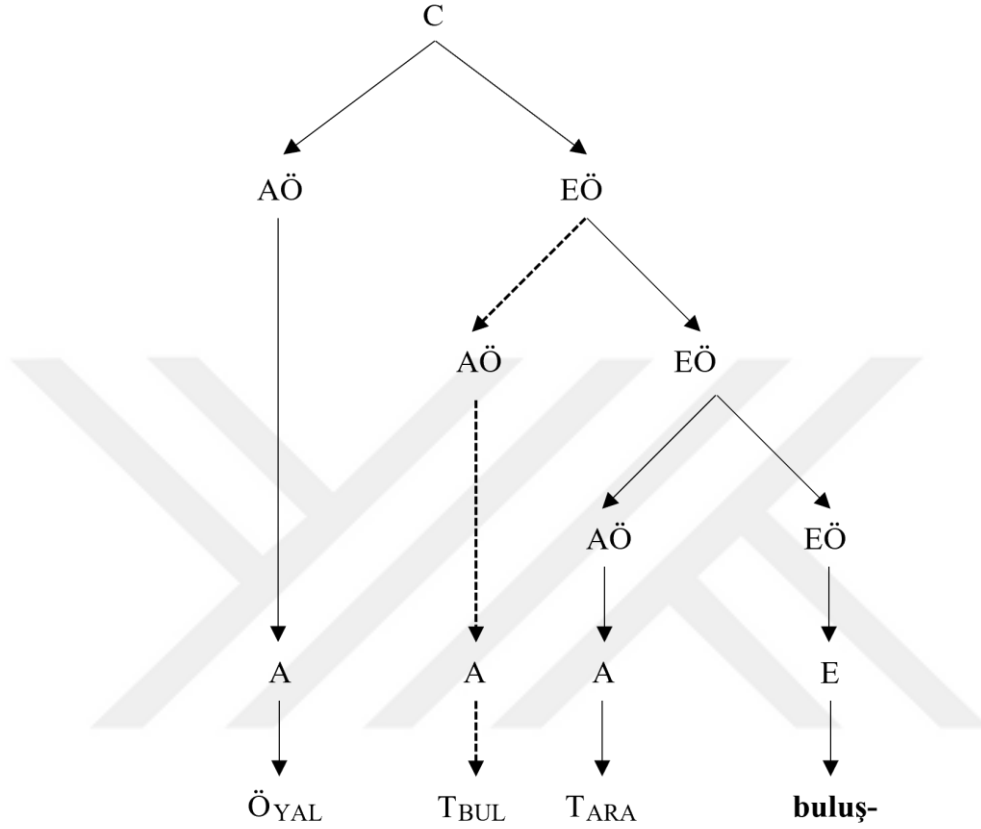
(LBm7_00048)

Yukarıdaki örnekte cümle birleşik olduğu için, yüklem isteminin görüldüğü basit kısmı inceleyelim: “otelde dinleniyorduk.” Türkçedeki gibi seçimli üye olan bulunma durumu cümlede yer almaktadır.

3.1.5. Buluş- (au 会う)

Tr: *Bir araya gelmek.*¹⁷⁸

Buluş-: [Ö_{YAL}] (T_{BUL}) [T_{ARA}]

Şekil 4.9

Buluş- eyleminin iki zorunlu, bir seçimli üyesi vardır. Zorunlu üye olan araç durumu, eylemin en az iki kılıcı tarafından gerçekleşmesi gerektiğini bize gösterir. Bulunma durumu, buluş- eyleminin her zaman bir yerde yapılma zorunluluğu olmaması sebebiyle seçimlidir. Örneğin “bakışlarımız buluştu” gibi bir cümle kurduğumuzda buluş- eylemi, yer ifade eden bir durum istemine sahip olmaz.

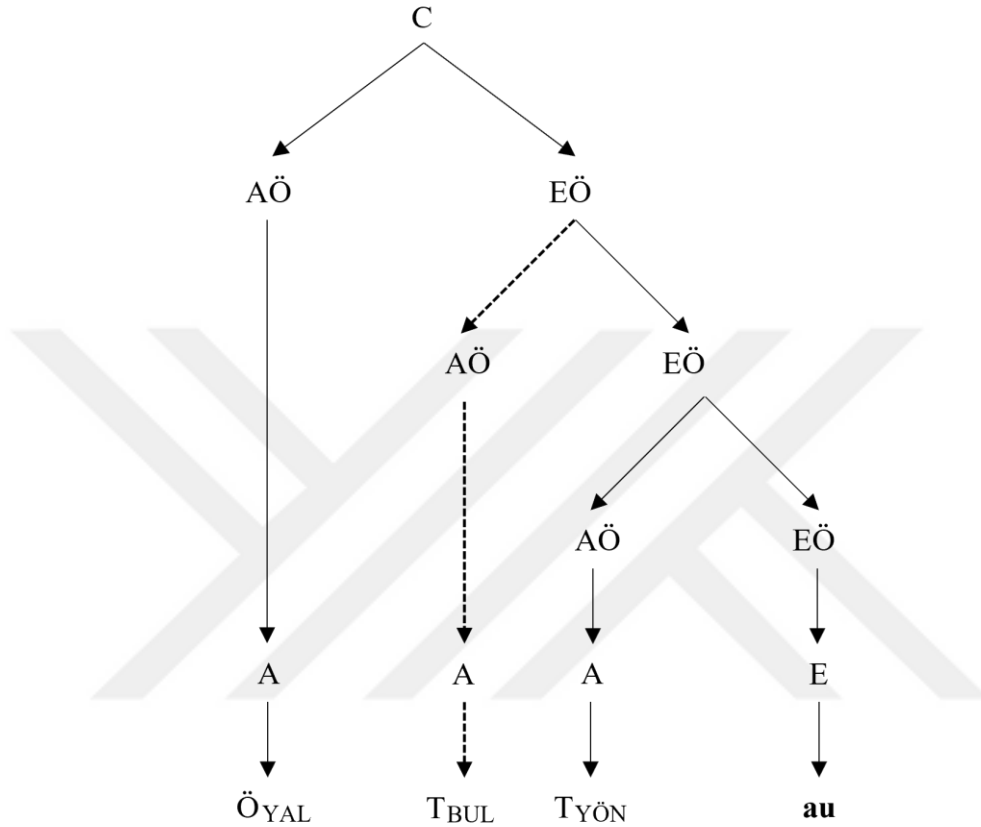
(9) “Senin**le** yukarı mahalledeki mezarlığın kapısı**nda** buluşuruz.” (W-OA16B2A-1253-1772)

¹⁷⁸ TDK, s. 411.

Yukarıdaki örnekte buluş- eyleminin seçimli ve zorunlu üyesi bulunmaktadır. Yalın durumdaki “biz” öznesi gizlidir.

Jp:

Au: [Ö_{YAL}] (T_{BUL}) [T_{YÖN}]

Şekil 4.10

Au eylemi de Türkçedeki gibi iki zorunlu bir seçimli üyeye sahiptir fakat au eyleminin zorunlu üyesi Türkçedeki gibi araç durumu değil, yönelme durumudur. Yine Türkçedeki gibi bulunma durumu seçimli üyedir.

- (10) でも 僕は とにかく そこで クミコに 会ったのだ。
- Demo boku+**wa** tonikaku soko+**de** Kumiko+**ni** at-ta-no-da.
- Ama ben+VUR her halükarda burası+BUL Kumiko+YÖN buluş+GEÇ+GÜÇ+KOŞ
- “Ama ben her halükarda burada Kumiko’yla buluştum.”

(OB4X_00154)

Örnekte “burada” AÖ’sü seçimli üye olan bulunma durumunu almıştır. Türkçe çevirisi araç durumu ekiyle gösterilmiş olan “Kumiko’yla”, Japonca aslında +ni yönelme durumu ekini almıştır. Yalın durumdaki “ben” (boku), +wa vurgucunu aldığı için yalın durum eki +ga’yı almamıştır. “Ama” (demo) cümlede bağlaç, “her halükarda” (tonikaku) ise BÖ’dür.

(11)	昨夜	レニングラードで	セルゲイ・チェルノコフと	会ってるんだ。
	Sakuya	Reningurādo+de	Serugei Çerunokofu+to	at-teru-n-da.
	Dün gece	Leningrad+BUL	Sergey Çelnokov+ARA	karşılaş-GEÇ-GÜÇ-KOŞ
	Dün gece	Leningrad’da	Sergey Çelnokov’la	karşılaştım.

(LBg9_00104)

Au eylemi yukarıdaki ikinci örnekte de görüldüğü gibi araç durumu ile de kullanılabilir. Yalnız bu durumda eylemin anlamı buluş- yerine karşılaş- olmaktadır.* Cümlede “dün gece” (sakuya) BÖ, seçimli üye bulunma durumu eki almış sözcük ve araç durumu eki almış sözcükler tümleçtir.

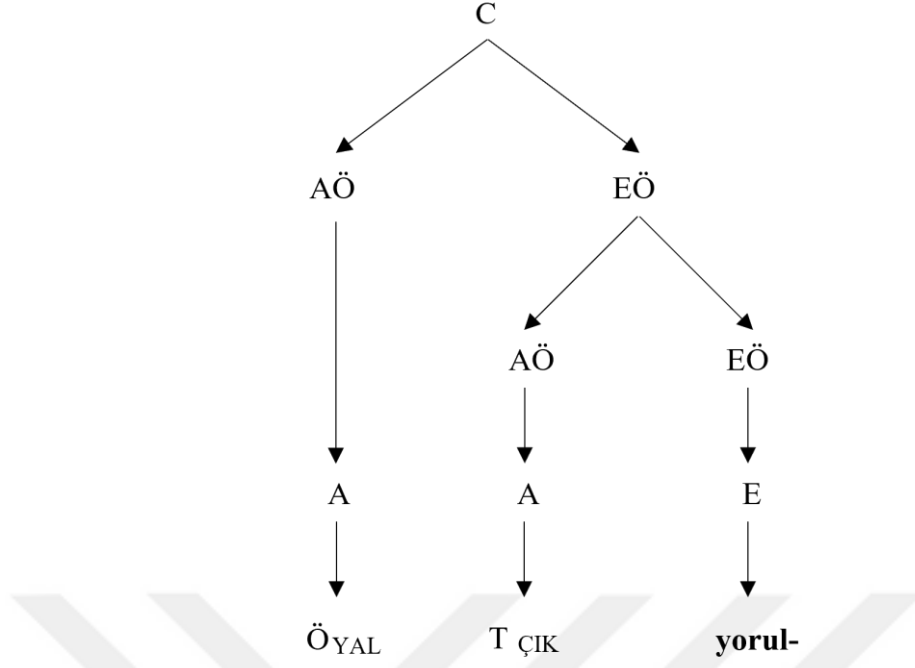
3.1.6. Yorul- (tsukareru 疲れる)

Tr: *Yorgun duruma gelmek.*¹⁷⁹

Yorul-: [Ö_{YAL}] [T_{ÇIK}]

* “Karşılaşmak”, “rastlamak” (au) gibi eylemler Türkçede yönelme durumunu zorunlu üye olarak kabul ederken Japoncada araç durumunu zorunlu istem olarak kabul etmesi ve “buluşmak” (au) eylemi ise tam tersine Türkçede araç durumunu zorunlu istem olarak kabul ederken Japoncada yönelme durumunu zorunlu istem olarak kabul etmektedir.

¹⁷⁹ TDK, s. 2609.

Şekil 4.11

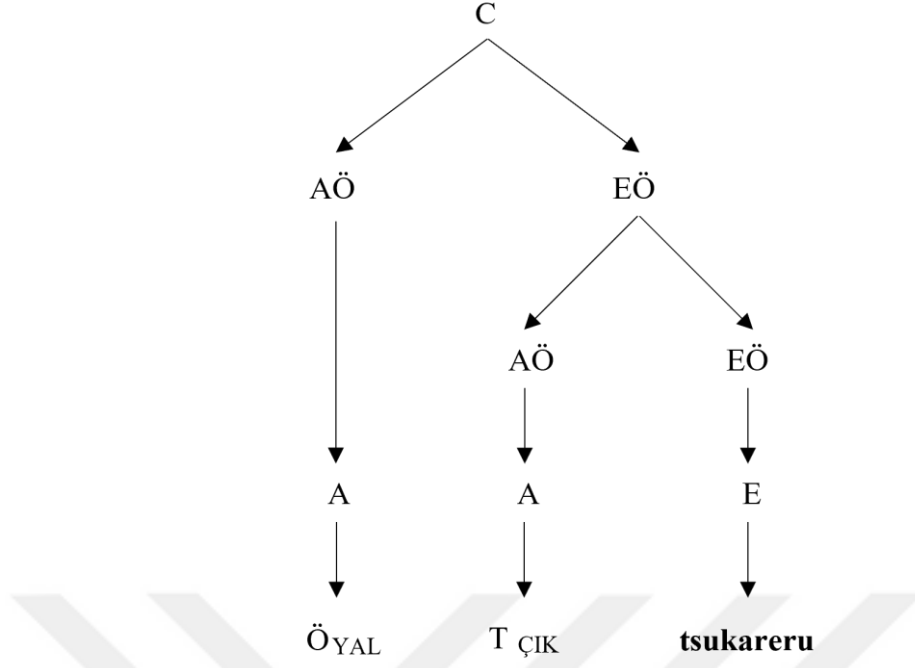
Yorul- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. Yorul- eylemi, bir sonuç ifade ettiği için sebebe ihtiyaç duyar. Cümleye bulunma durumu, isteğe bağlı üye olarak eklenebilir. Çünkü yorul- eyleminin bir yerde gerçekleşmesi, eylemin anlamıyla ilişkili değildir. Örneğin “İşte yoruludum.” cümlesinde bulunma durumu isteğe bağlı üyedir.

(12) “Ana, kız ayakta durmak**tan** yorulmuşlardı.” (W-HA16B4A-0979-507)

Yukarıdaki örnekte “ayakta” ayrı bir öbek olarak ele alınamaz. Eylemin yönettiği AÖ, “ayakta durmak**tan**”dır. Diğer zorunlu üye olan yalın durum ise iki öznede görülmektedir.

Jp:

Tsukareru: [Ö_YAL] [T ÇIK]

Şekil 4.12

Tsukareru eylemi Türkçe yorul- eylemi gibi çıkma durumunu zorunlu üye olarak yönetir.

- (13) 「私も、 もう あなたとの 生活に 疲れたの…」
 “Wataşi+**mo**, mō anata+**to+no** seikatsu+**ni** tsukare-ta-no…”
 Ben+VUR, artık sen+ARA+AİT hayat+ÇIK yorul-GEÇ-GÜÇ
 “Ben de artık **seninle** olan hayatt**an** yorul

(PB12_00228)

Örnek cümlede “seninle olan hayattan” (anataono seikatsuni) AÖ’sü, eylemin zorunlu üyesi olan çıkma durumunu almıştır. Özne olan “ben” (wataşi), +mo vurgucunu aldığı için yalın durum eki +ga’yı almamıştır. Cümlede “artık” (mō) ise BÖ’dür.

- (14) 長旅で 疲れているだろう。
 Nagatabi+**de** tsukare-teiru darō.
 Uzun yolculuk+BUL yorul+GEÇ KOŞ
 Uzun yolculuk**ta** yorulmuşundur.

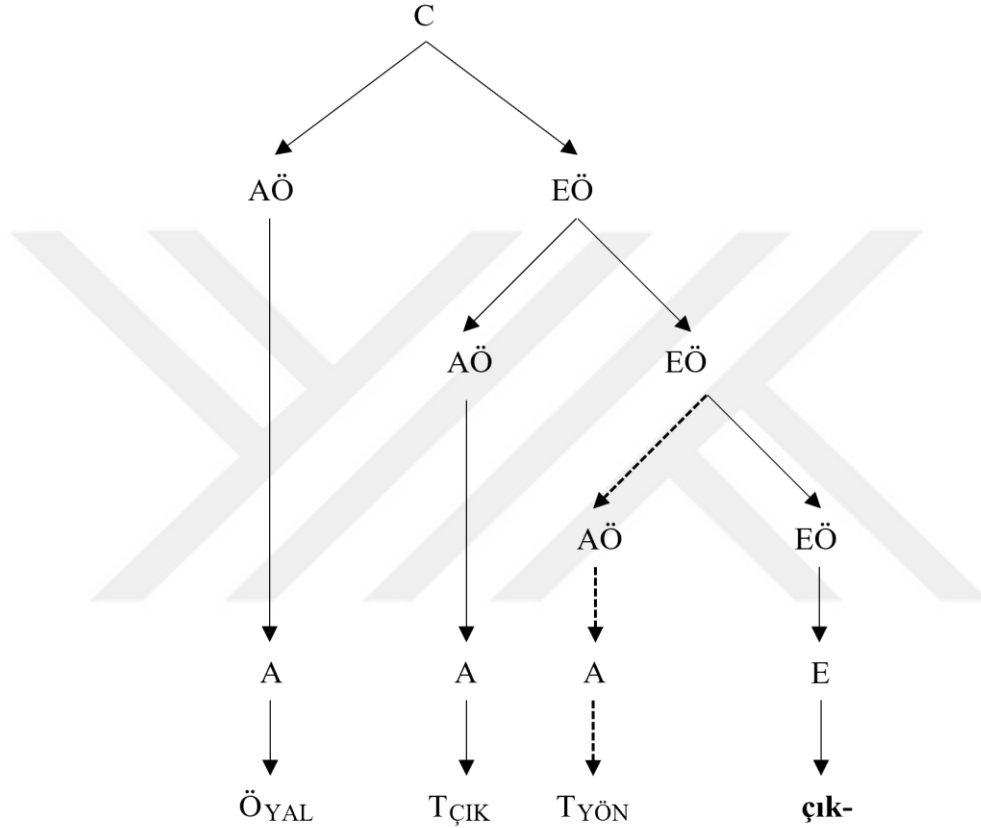
(LBf9_00145)

Yukarıdaki örnekte eylemin isteğe bağlı üyesi bulunmaktadır.* Bulunma durumu Türkçede de isteğe bağlı üye olarak bulunabilmekteydi.

3.1.7. Çık- (deru 出る)

Tr: İçeriden dışarıya varmak, gitmek.¹⁸⁰

Çık-: [Ö_{YAL}] [T_{ÇIK}] (T_{YÖN})

Şekil 4.13

Çık- eylemi iki zorunlu bir seçimli üyeye sahiptir. Çıkma durumu zorunlu iken yönelme durumu seçimlidir. Yönelme durumu her ne kadar zorunlu üye gibi algılsa da, çık- eyleminin anlamında nereye çıkıldığından ziyade nereden çıkıldığı önceliklidir. Yönelme durumu bu nedenle seçimli olarak cümlede yer alır.

* Japoncada durum eki nöbetleşmeleri için ayrıca bk. Hiroko Takayama, *Kakucōşini Mirareru Kōtano Mekanizumuni Kansuru Kenkyū*, Kansai Gakuin Daigaku Daigakuin, Gengo Komyunikēşon Bunka Kenkū-ka, Hakuşi Gakuin Ronbun, 2017. [高山弘子, 「格助詞に見られる交替のメカニズムに関する研究」, 関西学院大学大学院, 言語コミュニケーション文化研究科, 博士学位論文, 2017.]

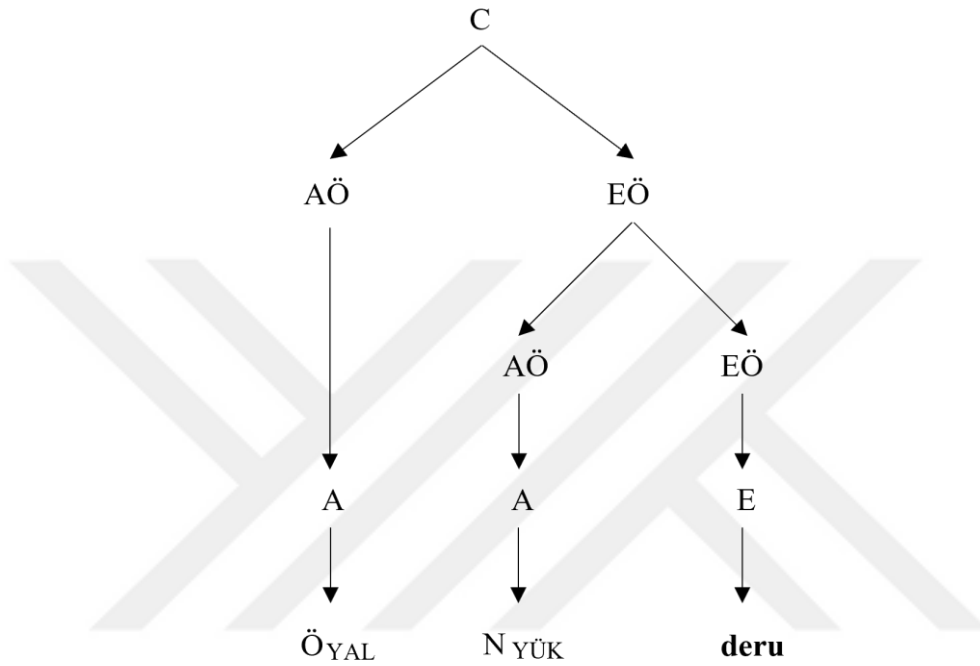
¹⁸⁰ TDK, s. 533.

(15) “Emre sessizce odadan çıktı.” (W-RA16B2A-0316-1569)

Örnekte de görüldüğü gibi eylem çıkma durumu eki almış AÖ’yü zorunlu yönetmektedir. “Emre” yalın durumdaki özne, “sessizce” ise BÖ’dür.

Jp:

Deru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 4.14

Japonca deru eylemi, Türkçedeki çık- eyleminden farklı olarak yükleme durumunu zorunlu üye olarak yönetir. Yükleme durumu eki alan sözcük nesnedir.*

- (16) ふたりは 水飲み場で 顔を 洗い、 公園を 出た。
Futari+wa mizunomiba+de kao+o ara-i, kōen+o de-ta.
İki kişi+VUR çeşmeler+BUL yüz+YÜK yıka-BYE, park+YÜK çık-GEÇ.
İkimiz çeşmelerde yüzümüzü yıkayıp parktan çıktık.

* Çık- anlamındaki deru eyleminin nesne alabilmesi, bu eylemin “kılış eylemi” olarak da değerlendirilebileceği anlamına gelebilir. Türkçedeki çık- eyleminin de yükleme durumu eki alan AÖ’yü üye olarak yönetebildiği unutulmamalıdır: *merdivenleri çık* vb.

Yuikawa Kei, *Koibito made no Kyori*, 1995, s. 913. (唯川恵著 『恋人までの距離』, 1995, 913)

Yukarıdaki örnekte cümlelerin basit kısmını inceleyelim: “parktan çıktılar.” (Kōeno deta.) Türkçeye çıkma durumu ekiyle çevrilen örnekteki AÖ, Japonca aslında yükleme durumudur.

- (17) 「すると 犯人は 脱衣所の ドアから 外に 出たのか？」
“Suruto hannin+wa datsuico+no doa+kara soto+ni de-ta-no-ka?”
“Böylece suçlu+VUR Soyunma odası+İLG kapı+ÇIK dışarı+YÖN Çık-GEÇ-GÜÇ-SOR?

“Böylece suçlu soyunma odasının kapısından dışarı çıktı mı?”

Asukabe Katsunori, Cunkyō Katerina Şarin, 2001, s. 913. (飛鳥部勝則著 『殉教カテナ車輪』, 2001, 913)

İkinci örneğe baktığımızda, yükleme durumu eki almış bir AÖ bulunmadığını, onun yerine çıkma ve yönelme durum eklerini almış AÖ’ler bulunduğunu görüyoruz. **“Soyunma odasının kapısından”* (datsuişono doakara) AÖ’süne gelen çıkma durumu, aslında nesnenin bir kısmını ifade etmek için kullanılmıştır.* Yönelme durumu eki alan *“dışarıya”* (sotoni) AÖ’sü isteğe bağlı üye olarak cümlede bulunmaktadır. *“Böylece”* (Suruto) BÖ, *“suçlu”* (hanninwa) özne görevinde yalın durumdaki AÖ’dür. +wa vurgucu olması sebebiyle +ga yalın durum eki AÖ’ye gelmemiştir.

3.1.8. Gir- (hairu 入る)

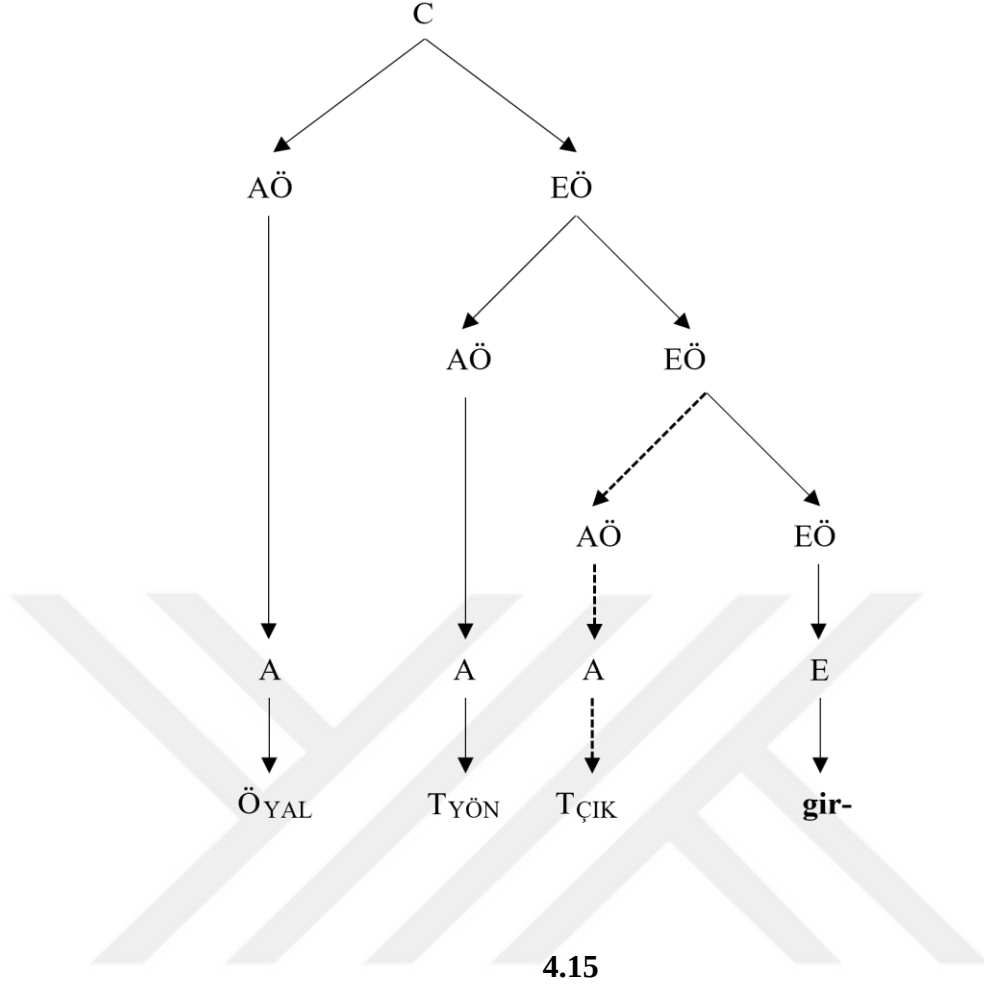
Tr: *Dışarıdan içeriye geçmek.*¹⁸¹

Gir-: [ÖYAL] [TYÖN] (TÇIK)

* Japoncada yükleme durumunun çıkma durumuyla nöbetleşmesiyle ilgili ayrıca bk. Ken-Teng Lin, *Kakocosi "no" Koa Imēcito Sono Yōhōno Kōzō: Mittsuno Kihon Yōhōo Çūşinni*, Takuşoku Daigaku, Takuşoku Daigaku Daigakuin, Gengo Kyōiku Kenkyūka, Gengo Kyōiku Senkō, Hakase Ronbun, 2015. [孫 逸珊, 「格助詞「を」のコア・イメージとその用法の構造—三つの基本用法を中心に—」, 拓殖大学, 拓殖大学大学院, 言語教育研究科, 言語教育専攻, 博士論文, 2015

* bk. 2.3.6.1.1

¹⁸¹ TDK, s. 947.

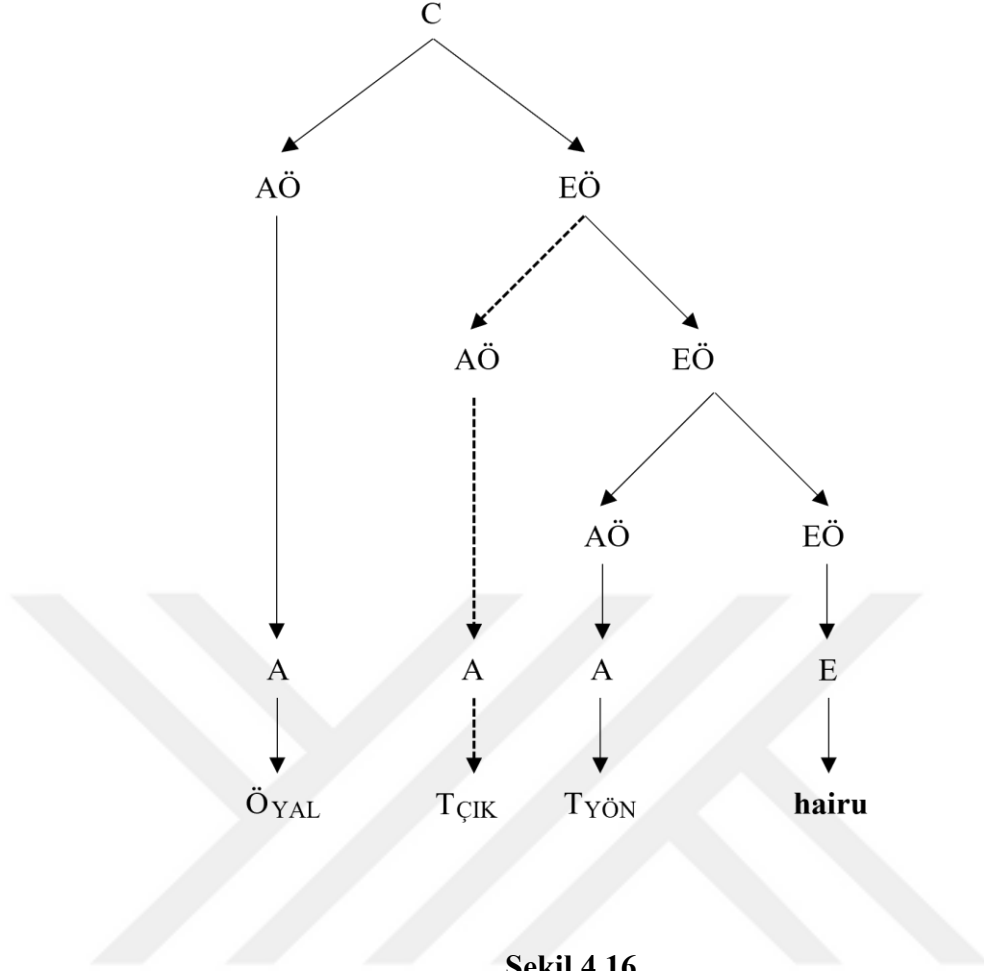
Gir- eyleminin iki zorunlu, bir seçimli üyesi bulunur. Gir- eylemi, bir yerden bir yere gerçekleştiği için çıkma durumunu da yönetebilir fakat eylem anlamı itibarıyla çıkma durumu, yönelme durumu gibi zorunlu değildir.

(18) “Ani bir karar**la** eve girdim.” (W-PA16B4A-0099-651)

Örnekte de görüldüğü gibi “eve” AÖ’sünde zorunlu üye olan yönelme durumu eki bulunur. “Ani bir karar**la**” cümlede BÖ’dür.

Jp:

Hairu: [ÖYAL] (TÇIK) [TYÖN]

Şekil 4.16

Hairu eyleminin de gir- gibi iki zorunlu, bir seçimli üyesi bulunur. Üyeler Türkçedeki ile aynı durumları kapsar.

- (19) 呂布は、 檻に 入った。
 Ryo Fu+**wa**, ori+**ni** hait-ta.
 Lü Bu+VUR, hücre+YÖN gir-GEÇ.
 Lü Bu hücreye girdi.

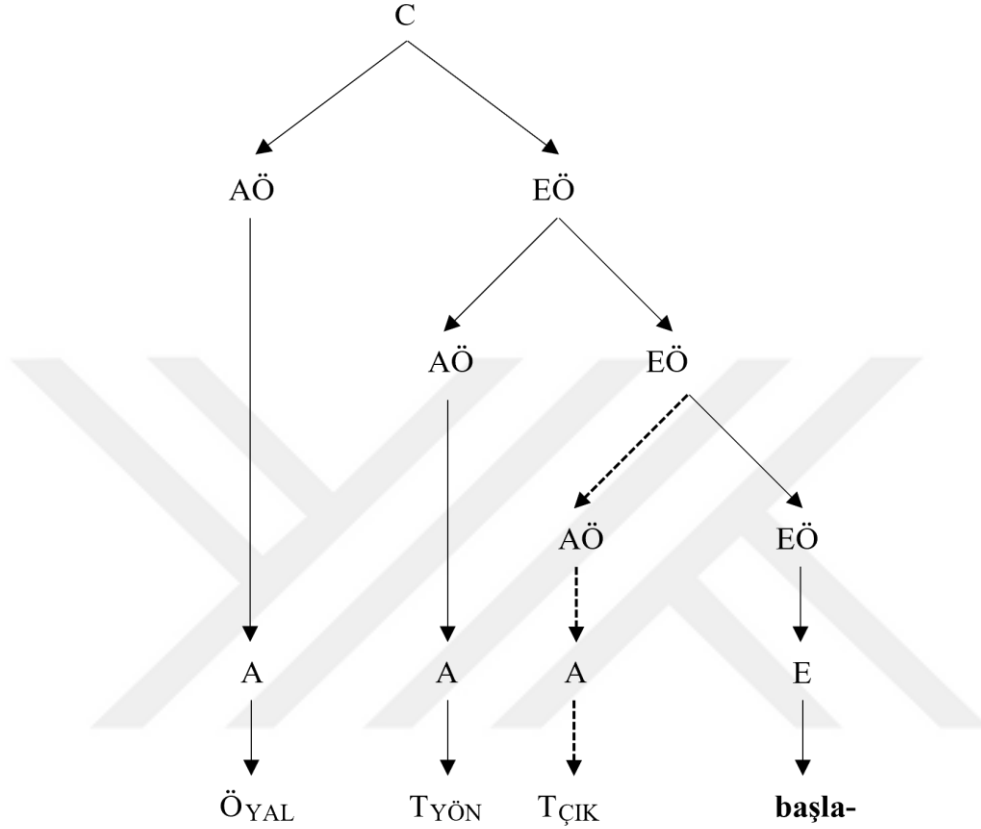
(LBe9_00101)

Örnekte iki zorunlu üye bulunmaktadır. +wa vurgucunu alan öznede +ga yalın durum eki bulunmamaktadır. Diğer zorunlu üye olan yönelme durumu, “kafese” (orini) AÖ’süne gelmiştir.

3.1.9. Başla- (hacimeru 始める)

Tr: *Bir işe girişmek, harekete geçmek.*¹⁸²

Başla-: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}] (T_{ÇIK})

Şekil 4.17

Türkçede başla- eyleminin iki zorunlu üyesi, bir seçimli üyesi vardır.

- (20) “Neyse haydi matematik yazılısına başlayalım.” (W-VA14B1A-1598-2407)

Yukarıdaki örnekte “matematik yazılısına” zorunlu üye olan yönelme durumu eki almış AÖ’dür. Çıkma durumunun seçimli üye olmasının sebebini anlamak için aşağıdaki örneği inceleyelim:

- (21) “Yazı bu sayfadan başlıyordu.” (W-QA16B4A-1287-90)

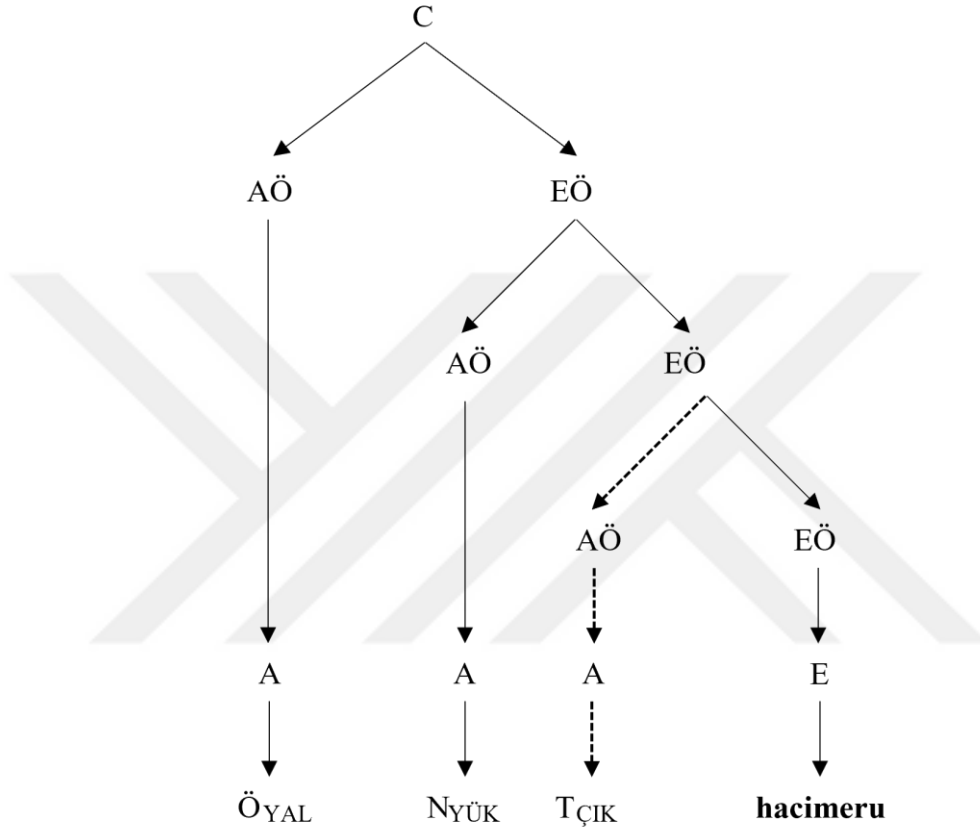
Yukarıdaki örnekte “yazı” yalın durumda AÖ, “bu sayfadan” çıkma durumundaki seçimli üye olan AÖ’dür. İlk örnekteki cümleye çıkma durumu eki alan bir AÖ eklenmiş

¹⁸² TDK, s. 276.

olsaydı yüklem zamanını ifade edecekti. İkinci örneğe baktığımızda ise çıkma durumunun eylemin anlamıyla bütünlük oluşturduğu görülmektedir. Çıkma durumu, her halükarda eylemle bütünlük oluşturamadığı için seçimli üyedir.

Jp:

Hacimeru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] (T_{ÇIK})

Şekil 4.18

Hacimeru, başla- eyleminden farklı olarak yönelme durumu yerine yükleme durumunu zorunlu üye olarak kabul eder. Seçimli üyesi tıpkı başla- gibi çıkma durumudur.

- (22) 何もかも 投げ出して、 あたらしい 生活~~を~~ はじめるんですー。
 Nanimoka+mo nage-daşi-te, atara-şii seikatsu+o hacime-ru-n-desu.
 Her şey+VUR fırlat-YEK-BYE, yeni-SYE hayat+YÜK başla-ŞİM-GÜÇ-KOŞ.
 Her şeyi bir kenara bırakıp yeni bir hayata başlayacağım.

(OB1X_00114)

Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere, “yeni hayata” (atarashi seikatsu) zorunlu üyedir. Türkçeye yönelme durumu ekiyle çevrilen AÖ, Japonca aslında yükleme durumu eki almıştır.*

- (23) きみは ヴェランダに での ドアから 始めるんだ。
 Kimi+wa veranda+ni de-ru doa+kara hacime-ru-n-da.
 Sen+VUR veranda+YÖN çık-ŞİM kapı+ÇIK başla-ŞİM-GÜÇ-KOŞ.
 Sen verandaya çıkan kapıdan başlayacaksın.

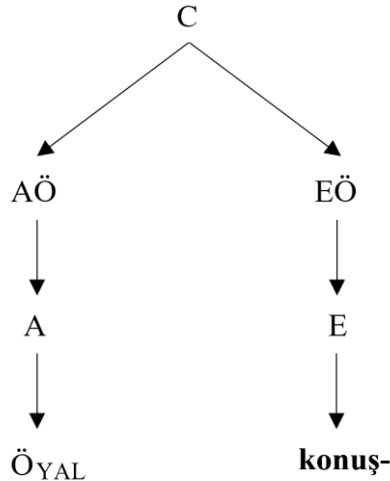
(PB59_00482)

Yukarıdaki örneğe baktığımızda, Türkçedeki gibi çıkma durumunun seçimli üye olduğunu görüyoruz. “verandaya çıkan kapıdan” (verandani deru doakara) çıkma durumu eki almış seçimli üyedir. Bu örnekte zorunlu üye olan yönelme durumu ifade edilmemiştir. Halbuki cümleden anlaşıldığı gibi yönelme durumu eki alan, başlanacak bir işi ifade eden sözcük derin yapıda mevcut olmalıdır.

3.1.10. Konuş- (hanasu 話す)

Tr: Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak.¹⁸³

Konuş-: [Ö_{YAL}]

Şekil 3.19

* Tatar Türkçesinde de Japoncada olduğu gibi yükleme durumu eki kullanılmaktadır: “Sorap-nitip tormıy süzne başladım.” (Sormadan etmeden söze başladım.) [Sorap-nitép tormıy süzné başladım.] (Neslihan Yılmaz, *Tatar Türkçesinde Fiillerin İstemi*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2016, s. 104.)

¹⁸³ TDK, s. 1477.

Konuş- eylemi, bir yetiyi ifade ettiği için yalın durum dışında bir üyeye gereksinim duymaz. Eylemin diğer anlamlarında ise isteğe bağlı durumları yönettiğini gözlemleriz.

(24) "Ne yapacağımızı sabah konuşuruz." (W-KA16B4A-0712-1259)

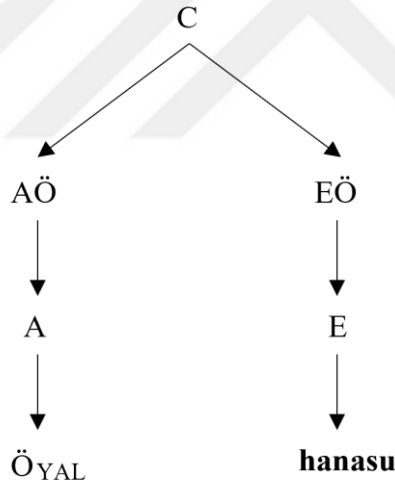
Yukarıdaki örnekte konuş- eylemi bir yetiden ziyade, fikir alışverişi yapmak anlamında kullanıldığından yükleme durumu eki almış olan "ne yapacağımızı" AÖ'sünü yönetmiştir. "Sabah" bu örnekte BÖ'dür.

(25) "Sonra da, Başkanla konuşacağım." (W-EA14B1A-1616-1312)

Eylem yine benzer bir anlamda kullanılarak bu sefer araç durumu eki almış olan "Başkanla" AÖ'sünü yönetmiştir. İki örnek cümlede de durum ekleri isteğe bağlı üye olarak yönetilmektedir.

Jp:

Hanasu: [Ö_{YAL}]

Şekil 3.20

Hanasu eyleminin de zorunlu üyesi bir tanedir.

- (26) それから、私と マーナは いろんな ことを 話した。
Sore+**kara**, wataşi+**to** Māna+**wa** ironna koto+**o** hanaşi-ta.
Bundan sonra, ben+BAĞ Marna+VUR çeşitli şey+YÜK konuş-GEÇ.
Bund**an** sonra, ben ve Marna çok şey konuştuk.

(LBd9_00042)

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, Japoncadaki hanasu eylemi ile Türkçedeki konuş- eylemiyle aynı şekilde nesne almaktadır. Nesne olan AÖ'de, yükleme durumu eki vardır. Burada yükleme durumu eki isteğe bağlı üyedir.

- (27) 「まあ、あるにせよ、イーライは おれに 話さなかった。
“Mā, aruniseyo, Īrai+wa ore+ni hanas-ana-katta.”
“Şey, yine de, Eli+VUR ben+YÖN konuş-OLM-GEÇ.”
“Şey, yine de, Eli benimle konuşmadı.”

(LBp9_00062)

İkinci örnekte Türkçedekinden farklı olarak araç durumu eki yerine yönelme durumu eki bulunan AÖ bulunmaktadır. Burada Türkçedeki araç durumu eki alan AÖ ile aynı anlamda kullanılmıştır.*

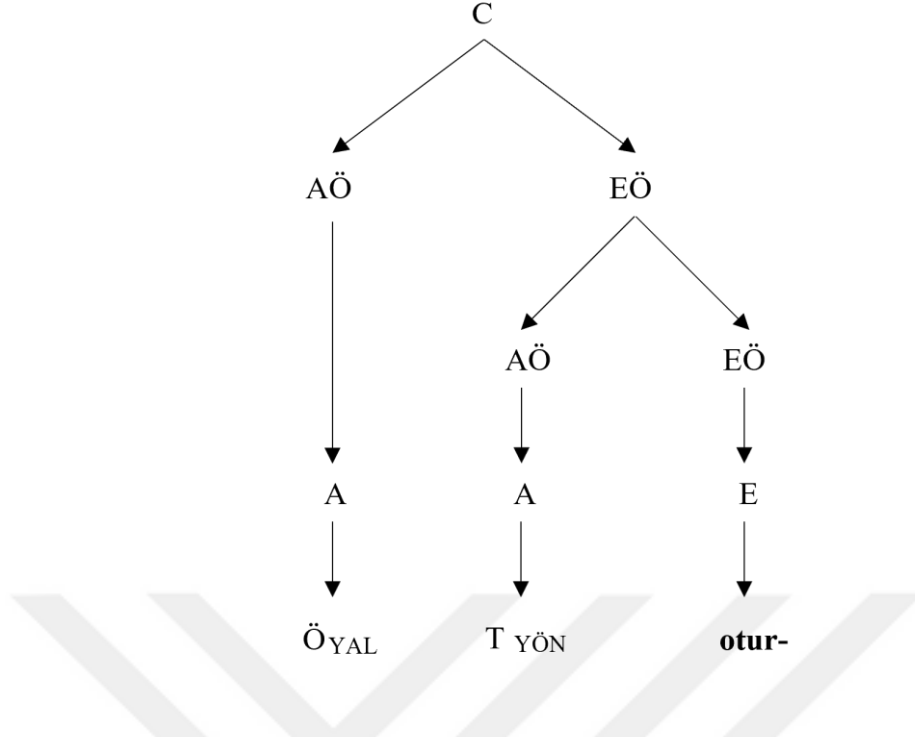
3.1.11. Otur- (suwaru 座る)

Tr: *Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.*¹⁸⁴

Otur-: [Ö_{YAL}] [TYÖN]

* Konuş- eylemi, yönelme durumu ekini yönettiğinde söyle- anlamına gelir: *sana konuşuyorum* vb.

¹⁸⁴ TDK, s. 1824.

Şekil 3.21

Otur- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunmaktadır.

- (28) “Şeyh Abdullah, masanın baş köşesine oturdu.” (W-DA16B2A-0888-1693)

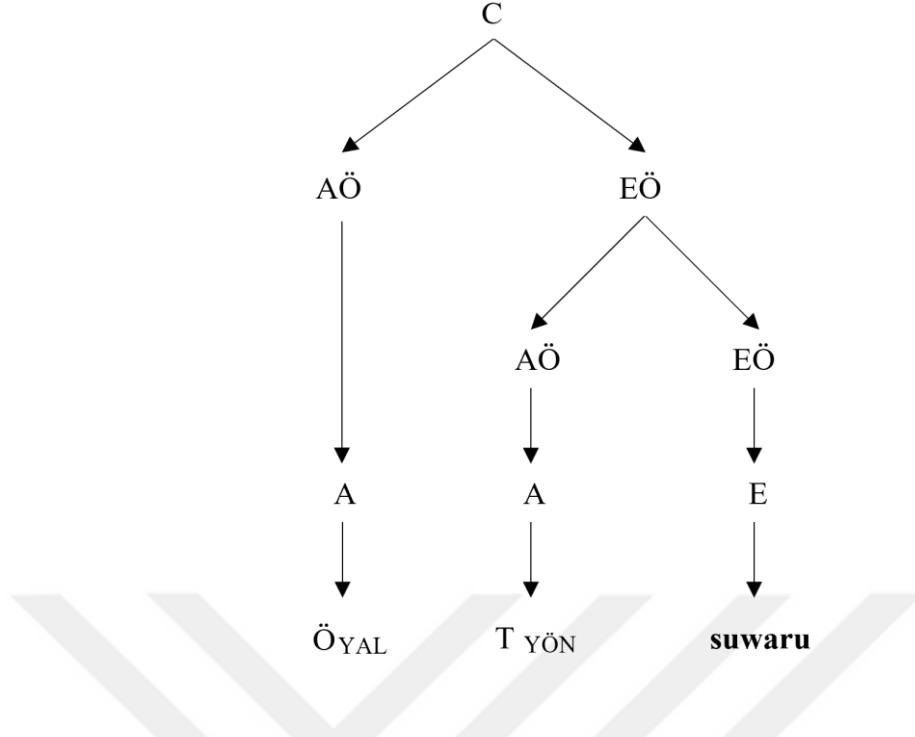
Yukarıdaki örnekte her iki zorunlu üye de mevcuttur. “Şeyh Abdullah” yalın durumda, “masanın baş köşesine” yönelme durumu ekli biçimdedir.

- (29) “Giy şunları da gidip bir yerde oturalım.” (W-DA16B3A-1494-1989)

Örnekte görebileceğimiz üzere, otur- eylemi bulunma durumu eki almış sözcüğü de yönetebilmektedir. Bulunma durumu eki almış olan AÖ, otur- eyleminden doğrudan etkilenen üyeyi ifade etmez. Dolayısıyla bulunma durumu isteğe bağlı üyedir.

Jp:

Suvaru: [ÖYAL] [TYÖN]

Şekil 3.22

Suwaru eylemi, otur- eylemi gibi yönelme durumunu yönetir.

- (30) 「どこでも、 一番 楽な 場所に 座って ください。
- “Doko+de+mo, içiban raku+na başo+ni suwat-te kudasai.
- “Nere+BUL+VUR, en rahat+SYE yer+YÖN otur-EMİ lütfen.
- “Neresi olursa, en rahat yere oturun lütfen.

(PB19_00682)

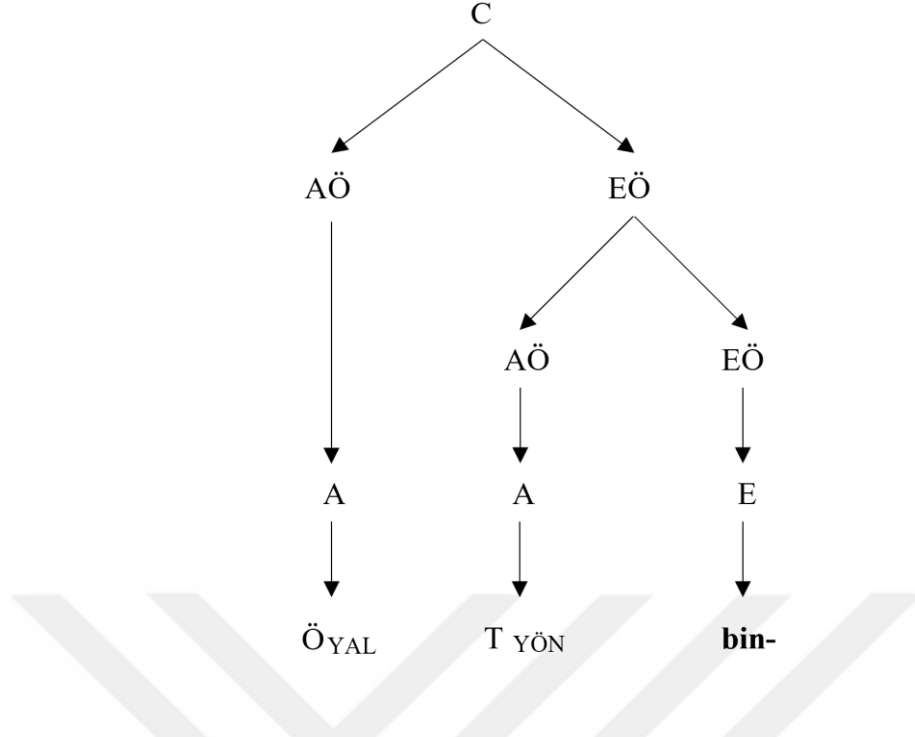
Yukarıdaki örnekte zorunlu üye, yönelme durumu eki almış olan “en rahat yere” (içiban rakuna başoni) AÖ’südür.

3.1.12. Bin- (noru 乗る)

Tr: Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.¹⁸⁵

Bin-: [ÖYAL] [TYÖN]

¹⁸⁵ TDK, s. 347.

Şekil 3.23

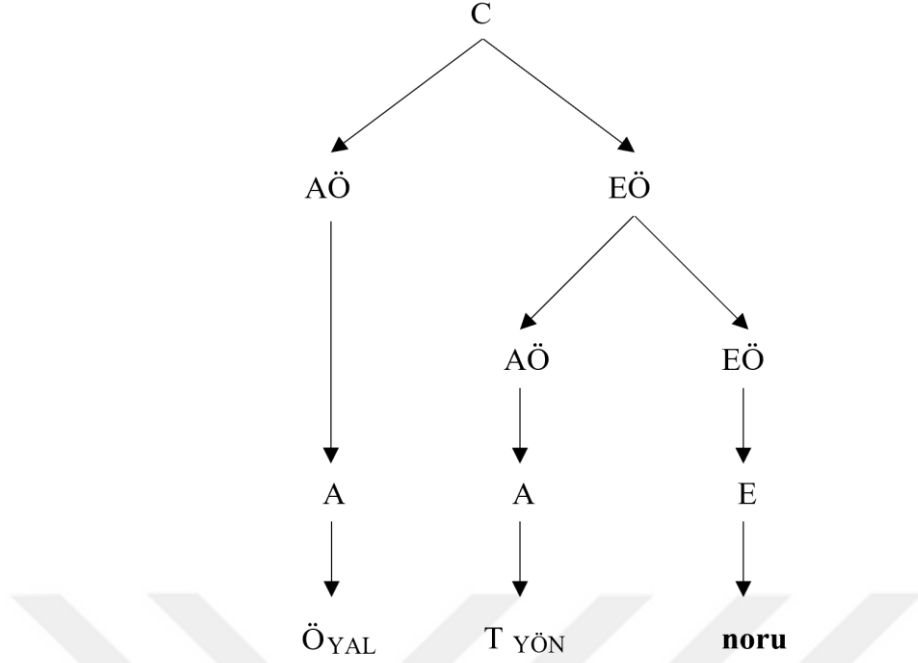
Bin- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. Yönelme durumunu zorunlu üye olarak yönetir.

(31) “Hadi lunaparka gidip atlıkarıncalara binelim.” (W-PA14B1A-1625-1061)

Yukarıdaki örnek cümlede belirteç eyleminden sonraki kısımda yönelme durumu eki almış “atlıkarıncalara” AÖ’sü zorunlu üyedir..

Jp:

Noru: [ÖYAL] [TYÖN]

Şekil 3.24

Noru eyleminin zorunlu üyeleri Türkçedeki bin- eyleminin zorunlu üyeleriyle aynıdır.

- (32) 「今泉の あの ボロ車には 乗らないのかい。」
 “İmaizumi+no ano boro guruma+ni+wa nor-anai-no-ka-i.”
 “İmaizumi+İLG o hurda araba+YÖN+VUR Bin-OLM-GÜÇ-SOR-GÜÇ.”
 “İmaizumi’nin hurda arabasına binmeyecek misin ki?”

(LBs9_00131)

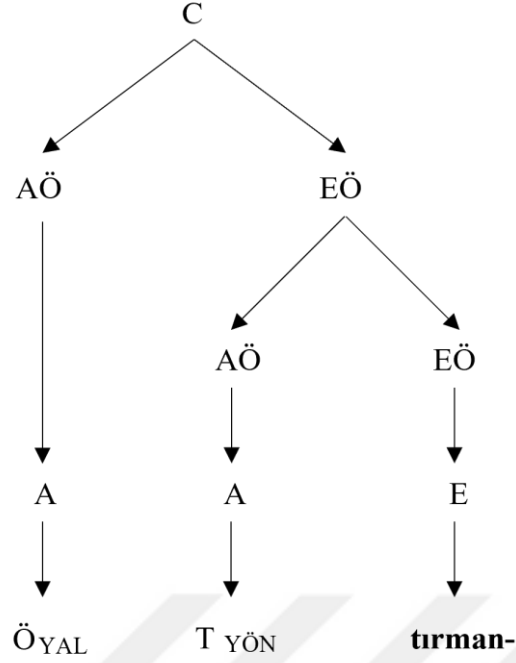
Örnekte yönelme durumu eki alan AÖ, eylemin zorunlu üyesi olarak cümlede yer almıştır.

3.1.13. Tırman- (nboru 登る)

Tr: *El ve ayaklarıyla tutunarak veya tırnaklarını iliştirerek dik bir yere çıkmak.*¹⁸⁶

Tırman-: [ÖYAL] [TYÖN]

¹⁸⁶ TDK, s. 2352.

Tırman- eyleminin zorunlu iki üyesi bulunur. Yönelme durumu zorunlu üye olarak yönetilir.

(33) “Şarkısını söyleyerek tepeye tırmanır.” (W-LA14B1A-1623-455)

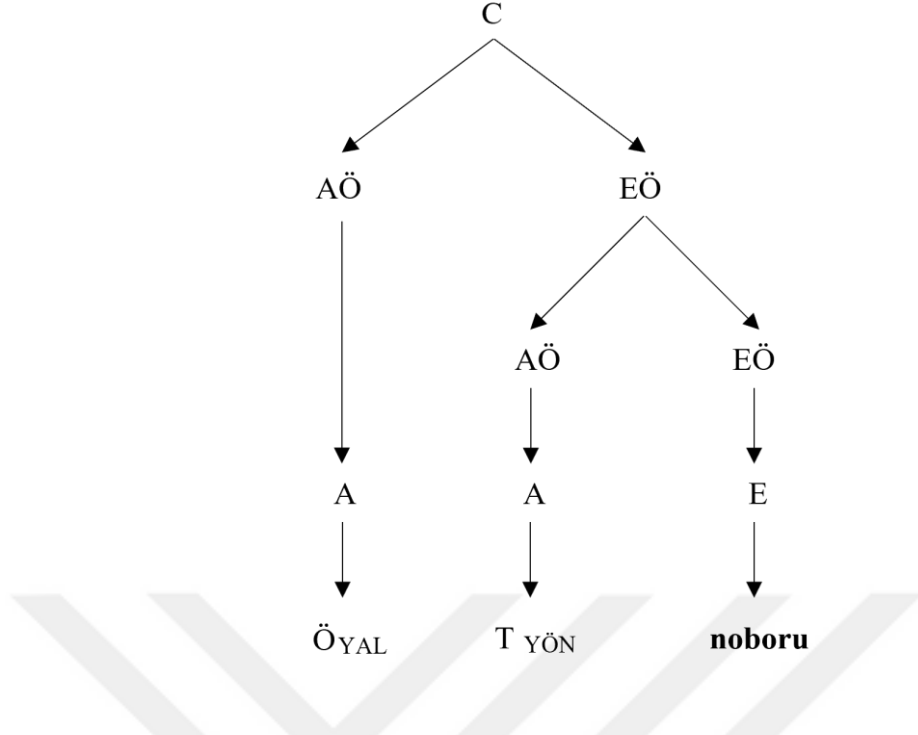
Örnekte görüldüğü gibi tırman- eylemi yönelme durumu eki almış “tepeye” AÖ’sünü zorunlu üye olarak kabul etmiştir.

(34) “Üst kata çıkan merdivenleri bir kedi sessizliğiyle tırmandı.” (W-KA16B3A-0636-726)

Yukarıdaki örnekte tırman- eyleminin yükleme durumu ekini de kabul ettiği görülmektedir.

Jp:

Noboru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.25

Noboru eyleminin de iki zorunlu üyesi vardır ve tırman- eylemi gibi yönelme durumunu zorunlu üye olarak kabul eder.

- (35) 「天井の ハッチから 屋根に 登るんだ！」
 “Tencō+no haççi+kara yane+ni nobor-u-n-da!”
 “Tavan+İLG kapak+ÇIK çatı+YÖN çık-ŞİM-GÜÇ-KOŞ!”
 “Tavanın kapağından çatıya çıkıyoruz!”

(LBa9_00100)

Örnekte görüldüğü gibi noboru yönelme durumu eki alan “çatıya” (yaneni) AÖ’sünü zorunlu üye olarak yönetir.

- (36) その 先は、 自転車 を 押して 坂を 登る。
 Sono saki+wa, citenşa+o oşi-te saka+o nobor-u.
 Şu ileri+VUR, otomobil+YÜK it-BYE bayır+YÜK tırman-ŞİM.
 Bundan önce, otomobili itip bayırı tırmanacağız.

(LBr9_00089)

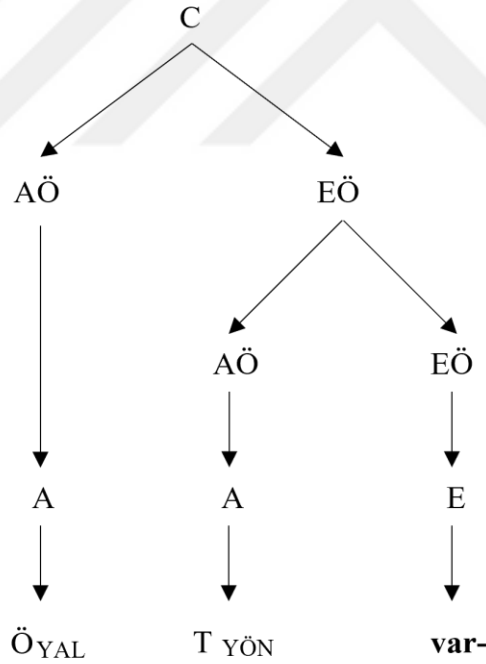
İkinci örnekte görüldüğü gibi, Japonca noboru eylemi de Türkçedeki tırman-eylemi gibi yükleme durumunu yönetebilir.

Tırman- eylemi yükleme durumunu yönettiğinde, eylemin sonucunda varılacak yer değil, eylemin gerçekleştiği yer ifade edilir. Diğer bir deyişle Türkçede “dağ**a** tırman-” dağın zirvesinde varılacak yeri, “dağ**ı** tırman-” tırmanma eylemi süresince gidilecek mesafeyi belirtir. Aynı şekilde “yokuş**u** tırman-” denebilirken “yokuş**a** tırman-” anlamsız olacaktır. Japoncada da “dağ**a** tırman-” (yamani noboru) ve “dağ**ı** tırman-” (yamao noboru) Türkçedeki ile aynı anlamlarda kullanılmaktadır ancak “yokuş**u** tırman-” (sakao noboru) kullanılabılırken “yokuş**a** tırman-” (sakani noboru) Türkçedeki gibi anlamsız olacaktır.

3.1.14. Var- (tsuku 着く)

Tr: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasil olmak.¹⁸⁷

Var-: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.26

Var- eylemi ikinci zorunlu üye olarak yönelme durumunu yönetir.

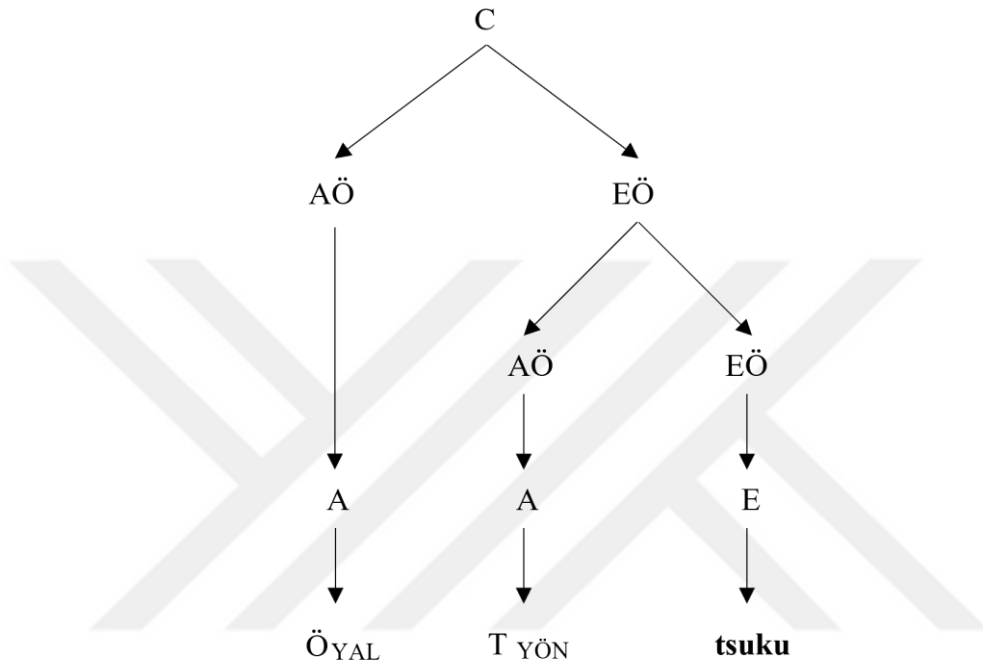
¹⁸⁷ TDK, s. 2471.

(37) “Geze geze Fatih meydanına vardım.” (W-TA16B2A-1210-424)

Örnekte eylemin yönelme durumu eki almış “Fatih meydanına” AÖ’sünü yönettiği görülmektedir. “Geze geze” cümlede BÖ’dür.

Jp:

Tsuku: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.27

Tsuku eyleminin de ikinci zorunlu üyesi yönelme durumudur.

(38) ギンドラは 西穂高口駅に 着いた。

Gondora+wa Nişiho Takaguçi Eki+ni tsui-ta.

Teleferik+VUR Nişiho Takaguçi İstasyonu+YÖN var-GEÇ.

Teleferik Nişiho Takaguçi İstasyonu'na vardı.

(PB49_00131)

Örnekte “teleferik” (gondorawa) AÖ’sü yalın durumdadır. Eylemin ikinci zorunlu üyesi, yönelme durumu eki alan “Nişiho Takaguçi İstasyonu’na” (Nişiho Takaguçi Ekini) AÖ’südür.

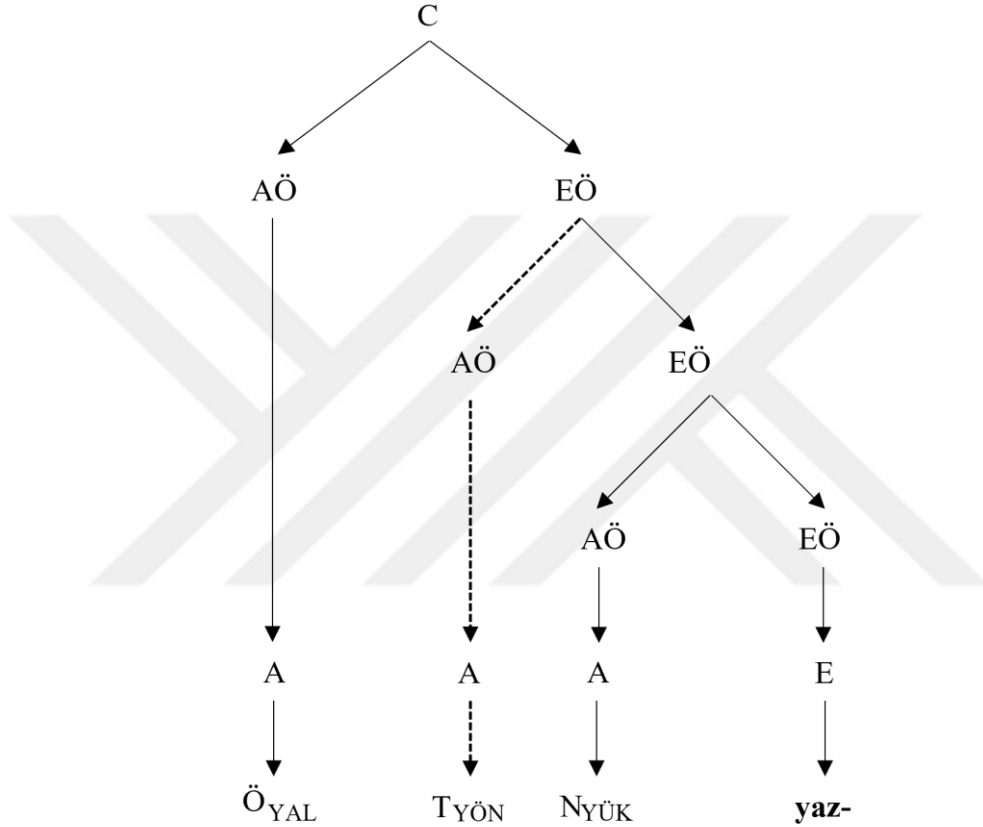
3.2. KILIŞ EYLEMLERİ

Kılış eylemleri nesne alan eylemlerdir. Bu başlık altında 41 eylem incelenecektir.

3.2.1. Yaz- (kaku 書く)

Tr: Söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak.¹⁸⁸

Yaz-: [Ö_{YAL}] (T_{YÖN}) [N_{YÜK}]

Şekil 3.28

Yaz- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur. Yönelme durumu ise seçimli üyedir.

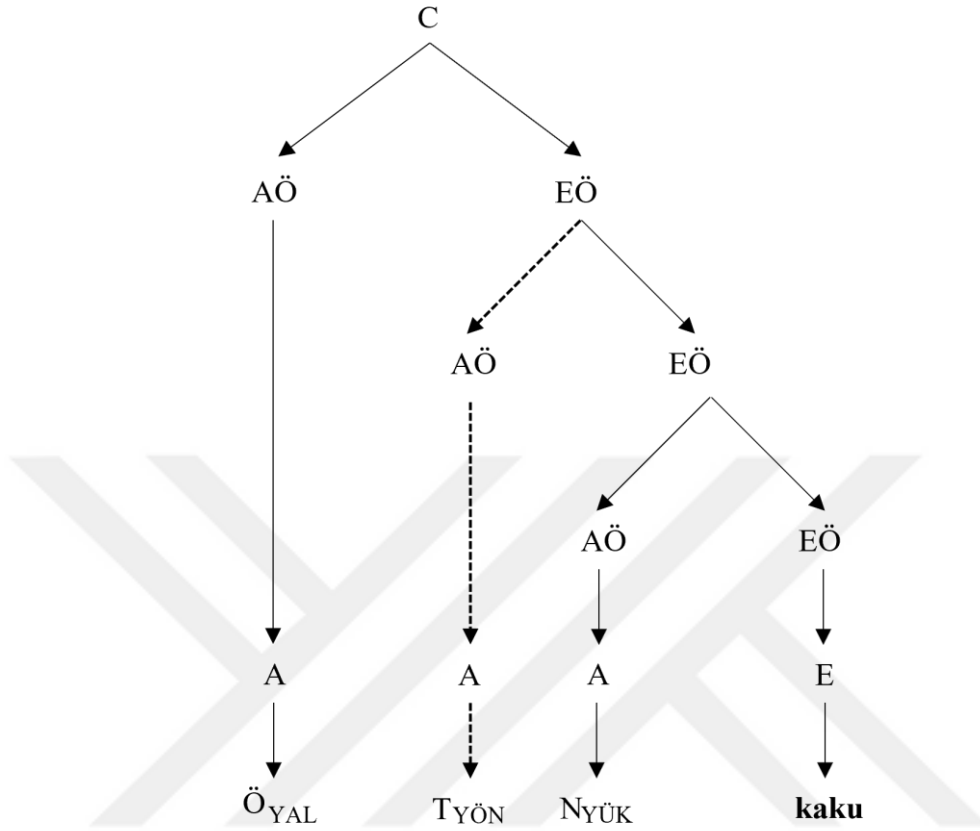
(39) “Feridun Sait **onu** mavi mürekkeple yazmıştı.” (W-RA16B4A-0885-716)

Örnekte yalın durumda “Feridun Sait” AÖ’sü ve yükleme durumu eki almış “**onu**” AÖ’sü zorunlu üyelerdir. Eylemin seçimli üyesi cümlede bulunmamaktadır. Araç durumu eki alan “mavi mürekkeple” AÖ’sü isteğe bağlı üye olarak cümlede yer almaktadır.

¹⁸⁸ TDK, s. 2562.

Jp:

Kaku: [Ö_{YAL}] (TYÖN) [NYÜK]

Şekil 3.29

Kaku eyleminin zorunlu ve seçimli üyeleri yaz- ile aynıdır.

(40) その ころ リヒテルは 戯曲を 書いている。

Sono koro Rihiteru+wa gikyoku+o kai-teiru.

Şu sıra Richter+VUR oyun+YÜK yaz-ŞİM.

O sırada Richter bir oyun yazıyordu.

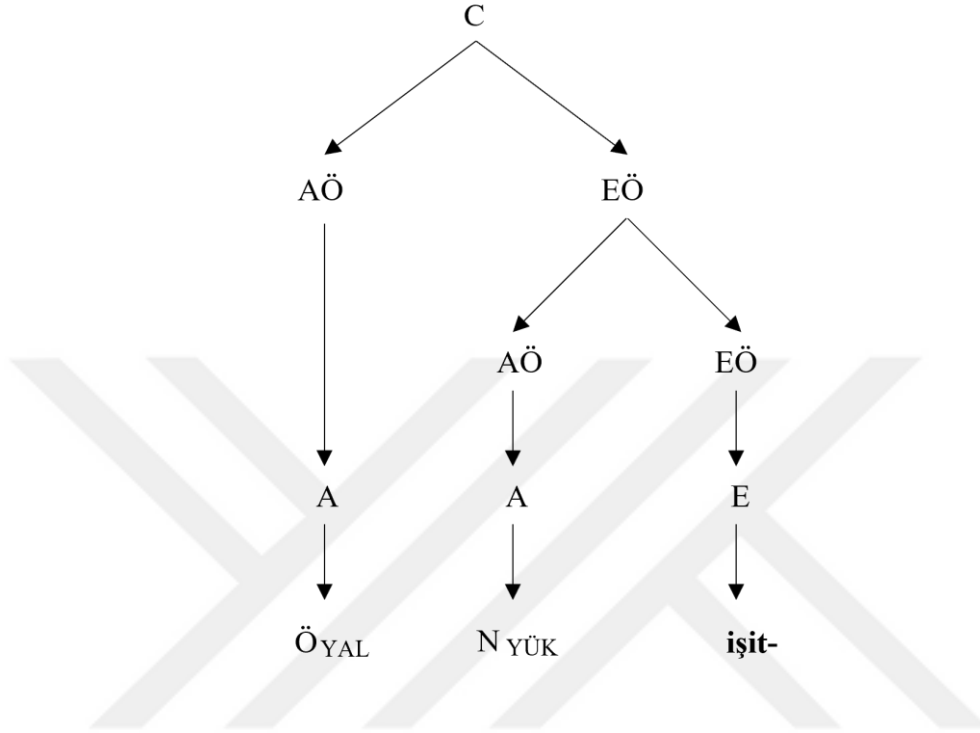
(PB37_00090)

Cümlede yalın durumda “Richter” (Rihiteruwa) ve diğer zorunlu üye olan yükleme durumu eki almış “dramı” (gikyokuo) bulunmaktadır. Seçimli üye ise bulunmamaktadır.

3.2.2. İşit- (kiku 聞く)

Tr: *Kulakla algılamak, duymak.*¹⁸⁹

İşit-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.30

İşit- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

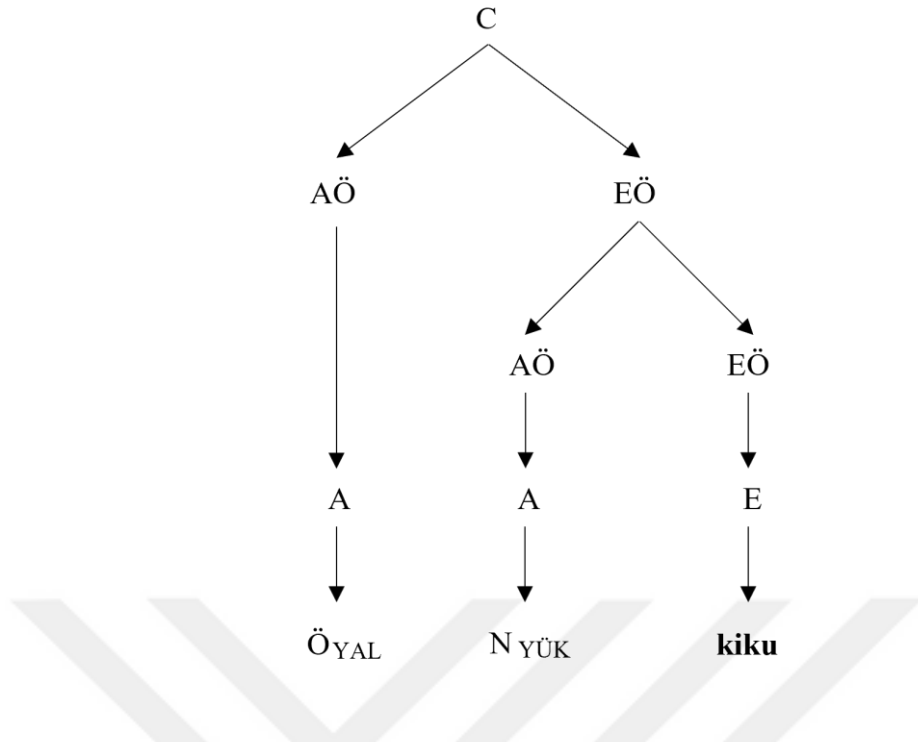
- (41) “Sonra yeniden duvardaki saatin tik taklarını*ı* işitiyorsun.” (W-RA16B0A-0151-2329)

Yukarıdaki örnekte iki BÖ bulunmaktadır. Zorunlu üye ise yükleme durumu eki alan “duvardaki saat*in* tik takları*nı*” AÖ’südür.

Jp:

Kiku: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

¹⁸⁹ TDK, s. 1224.

Şekil 3.31

Kiku eyleminin de zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

- (42) 薄明の うちに 彼は 潮騒の 音を 聞いた。
- Hakumei+**no** uçi+**ni** kare+**wa** şiosai+**no** oto+**o** kii-ta.
- Alacakaranlık+İLG İç+BUL o+VUR gelgit+İLG ses+YÜK işit-GEÇ.
- Alacakaranlık**ta** o gelgit**in** ses**ini** işitti.

Mizusawa Tatsuki, *Heiankyo Mononoke-den*, 2002, s. 913. (水沢龍樹著 『平安京物怪伝』, 2002, 913)

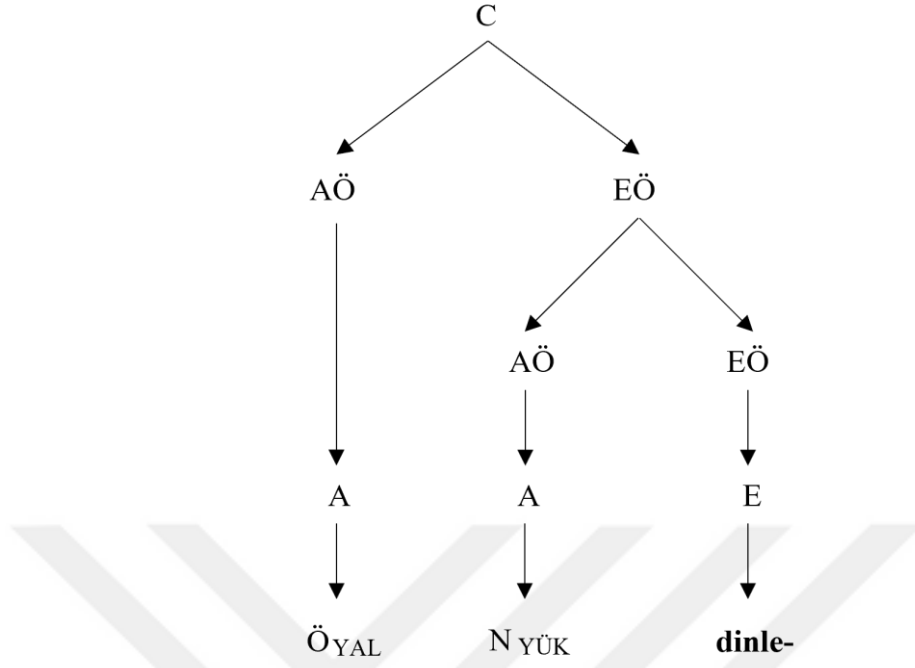
Yukarıdaki örnekte yalın durumdaki “o” (kare**wa**) AÖ’sü ve yükleme durumu eki alan “gelgit ses**ini**” (şiosai**no** oto**o**) AÖ’sü zorunlu üyelerdir. “Alacakaranlık**ta**” (hakumei**no** uçi**ni**) BÖ’sü isteğe bağlı üyedir.

3.2.3. Dinle- (kiku 聞く)

Tr: *İşitmek için kulak vermek.*¹⁹⁰

¹⁹⁰ TDK, s. 671.

Dinle-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.32

Dinle- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum ve yükleme durumudur.

(43) “Ahize**yi** dikkat**le** dinledi.” (W-PA16B1A-0917-973)

Yukarıdaki örnekte “ahize**yi**” AÖ’sü zorunlu üye olarak yükleme durumu eki almıştır. “Dikkat**le**” AÖ’sü araç durumu ekini almış olup isteğe bağlı üyedir.

Jp:

Kiku: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Japoncada işit- ve dinle- aynı eylemle (kiku) ifade edilmektedir. İstem yapısı tamamen aynı olduğu için tekrar ağaçlandırılmadı. (Ağaçlandırma için bk. 3.2.2.)

- (44) 「この 威勢の いい 声を 聞けよ！」
“Kono isei+no i+i koe+o kik-e-yo!”
“Bu güç+İLG iyi+SYE ses+YÜK dinle-EMİ-YAR*!”
“Bu güçlü sesi dinle!”

* Japoncadaki -yo ve -ne yaraçlarının kullanımı için bk. Ken Maçida, Şigehiro Katō, *Nihongo Goyōronno Şikumi*, Kenkyūşa, Tokyo 2004, s. 235-250.

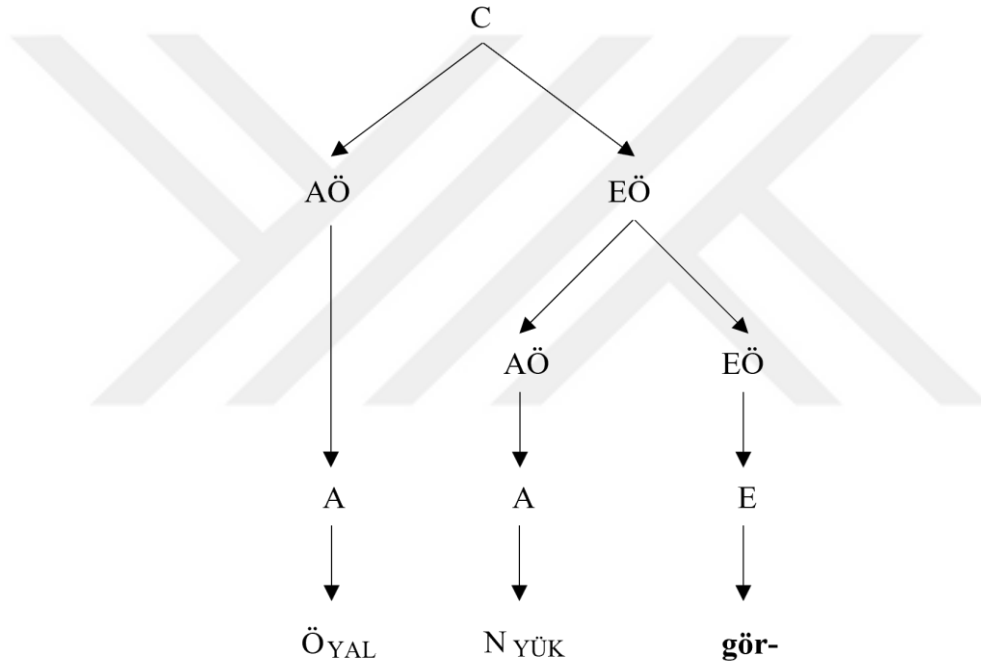
(PB49_00677)

Yukarıdaki cümlede yükleme durumu eki “bu cesur sesi” (kono iseino ii koeo) AÖ’süne gelmiştir. Örnekte de görüldüğü gibi Japoncada kiku eylemi hem işit- hem de dinle- anlamına gelmektedir.

3.2.4. Gör- (miru 見る)

Tr: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.¹⁹¹

Gör-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.33

Gör- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

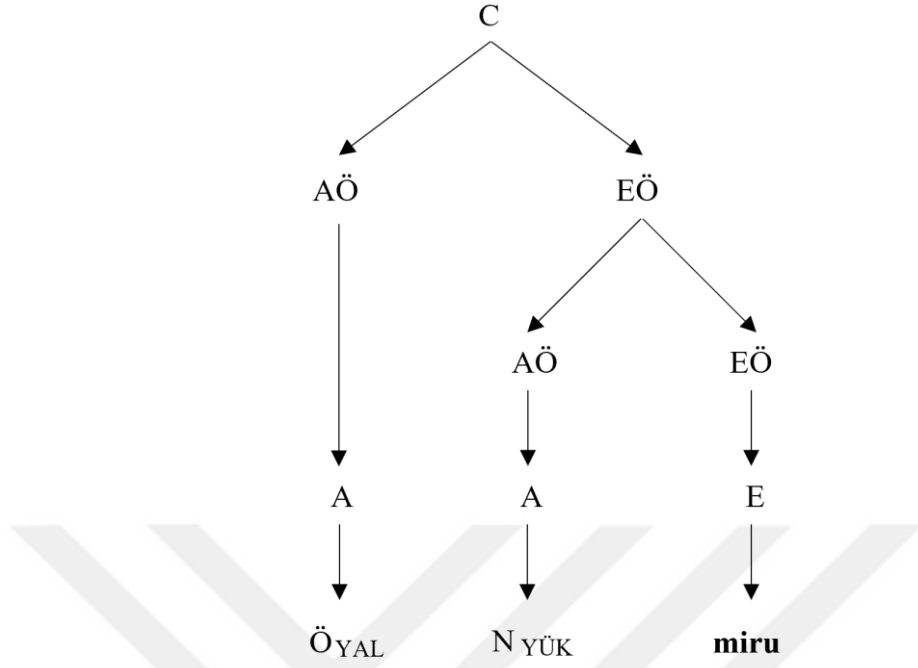
(45) “Yağmuru yağdıran dev*i* gördük.” (W-LA16B1A-1366-361)

Örnek cümlede zorunlu üye “yağmuru yağdıran dev*i*” AÖ’süne yükleme durumu eki gelmiştir.

Jp:

¹⁹¹ TDK, s. 969.

Miru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.34

Japonca miru eyleminin zorunlu üyeleri de yalın durum ve yükleme durumudur.

- (46) 圭は 爆笑する 是枝の 姿を 初めて 見た。
Kei+wa bakuşō suru Koreeda+no sugata+o hacime-te mi-ta.
Kei+VUR kakhaha YEK-ŞİM Koreeda+İLG dış görünüş+YÜK başla-BYE gör-GEÇ.
Kei, Koreeda'nın ilk defa kakhahalara boğulduğunu gördü. (Kei, kakhaha atan Koreeda'nın vaziyetini ilk defa gördü.)

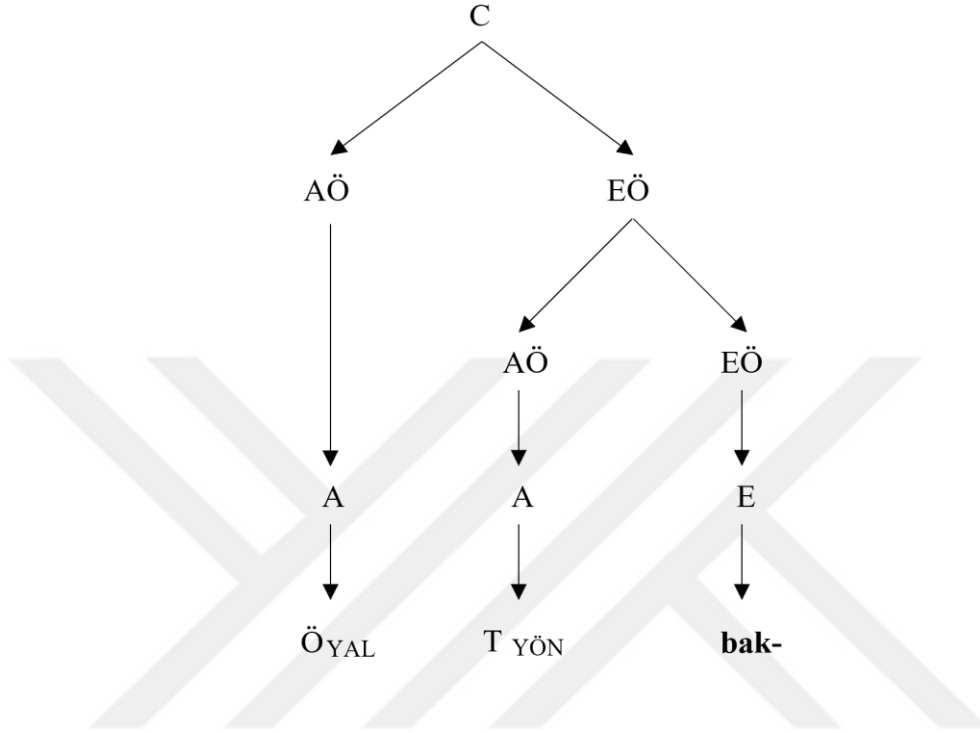
Kitagawa Tomo, *Toraburuni kio tsukero!*, 2001, s. 913. (北川とも 『トラブルに気をつけろ!』, 2001, 913)

Örnek cümlede özel ad olan “Kei” (Keiwa) AÖ'sü yalın durumda zorunlu üyedir. “İlk kez” (hacimete) cümlede BÖ'dür. “Kakhaha atan Koreeda'nın görünüşünü” (bakuşō suru Koreedano sugatao) AÖ'sü yükleme durumu eki alarak zorunlu üye olarak cümlede bulunmaktadır.

3.2.5. Bak- (miru 見る)

Tr: *Bakışı bir şey üzerine çevirmek.*¹⁹²

Bak-: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.35

Bak- eylemi ikinci zorunlu üye olarak yönelme durumu eki alan AÖ'leri yönetir.

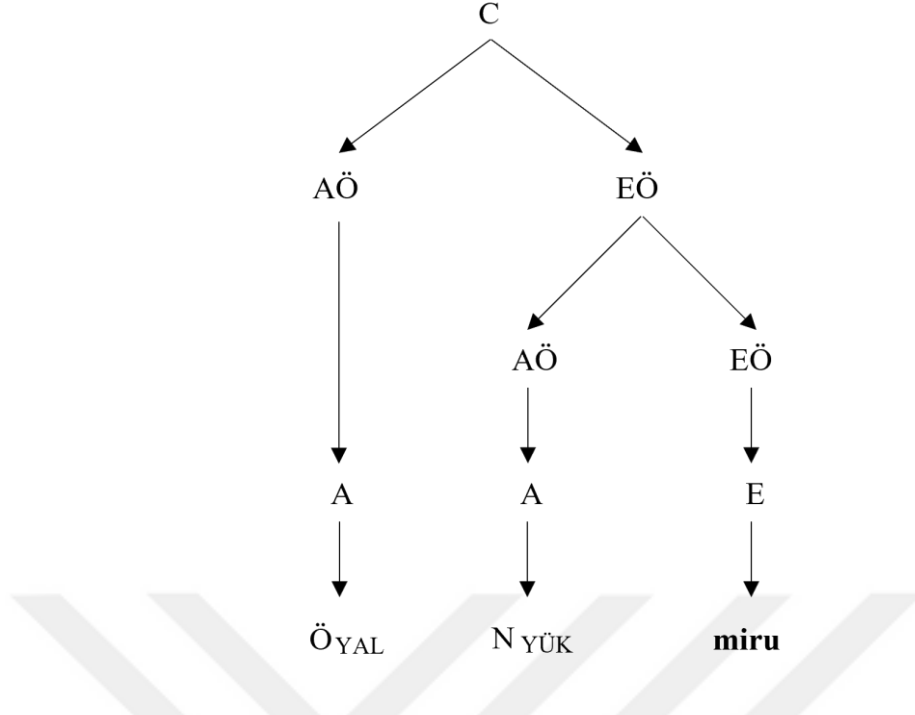
(47) "Aynaya baktı." (W-MA16B2A-0017-675)

Örnekte de görüldüğü gibi yönelme durumu eki alan "aynaya" AÖ'sü zorunlu üye olarak bulunur.

Jp:

Miru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

¹⁹² TDK, s. 240.

Şekil 3.36

Japoncada miru eylemi hem gör- hem de bak- anlamına sahiptir. Her iki durumda da yükleme durumu ekini zorunlu olarak yönetir; bak- anlamına geldiğinde Türkçedeki gibi yönelme durumunu yönetemez.

- (48) 願念は、 ちらと かや姫の ほうを 見た。
 Gannen+**wa**, çira+**to** Kaya hime+**no** hō+**o** mi-ta.
 Dilek+VUR, ani+İL Prenses Kaya+İLG taraf+YÜK bak-GEÇ.
 İradem, aniden Prenses Kaya tarafına baktı.

(LBo9_00209)

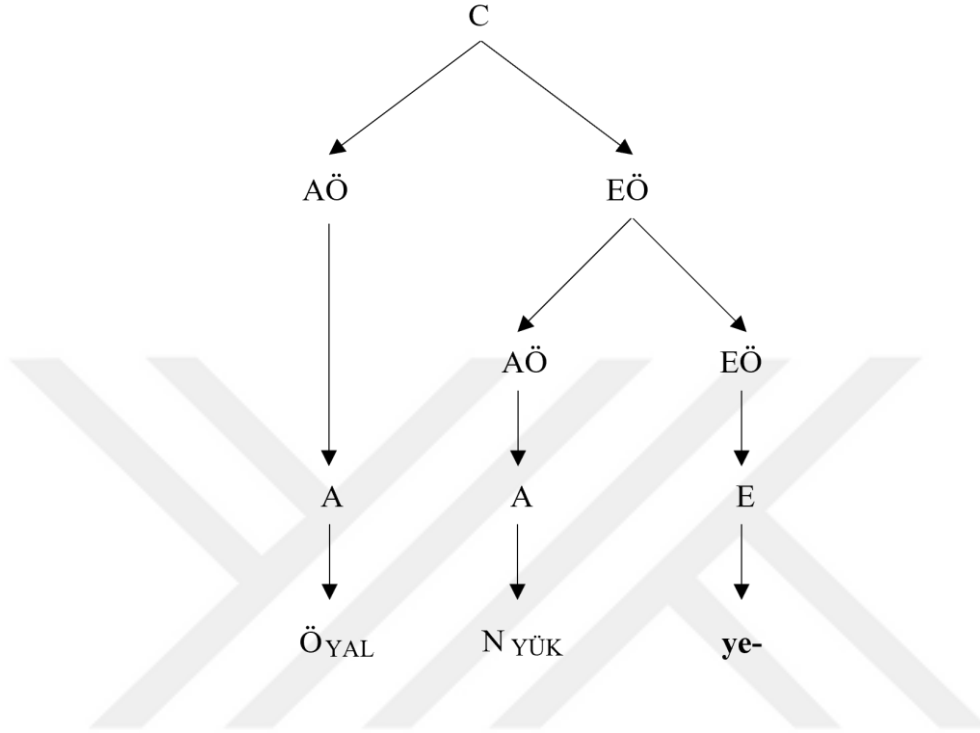
Örnek cümlede yalın durumda “dilek” (gannen**wa**) AÖ’sü zorunlu üyedir. “Birden” (çira to) cümlede BÖ olarak bulunur. “Prenses Kaya’nın tarafına” (Kaya Hime**o**) AÖ’sü, Türkçeye yönelme durumu ekiyle çevrilmiştir fakat Japonca aslında yükleme durumu eki eklenmiştir. Japoncada miru eylemi, bak- anlamında da kullanılsa yükleme durumu ekini zorunlu olarak yönetir.*

* Türk dilinin kollarında bak- eylemi ve aynı anlamdaki eylemler yönelme durumunu zorunlu yönetir fakat yönelme durumu yerine yükleme durumunu da yönetebilmektedir. Bu durumda eylem *gözetmek* anlamını kazanır. Örneğin: *çocuk bak-* (*çocuğa bak-*) vb. Türkiye Türkçesinde çoğu zaman belirtisiz olan nesne, Tatar Türkçesinde belirtili nesne

3.2.6. Ye- (taberu 食べる)

Tr: *Yemek yeme, karın doyurma işi.*¹⁹³

Ye-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.37

Ye- eyleminin ikinci zorunlu üyesi yükleme durumudur.

(49) "Mesut zaten dinlemedi bile, eliyle salata yiyor." (W-IA16B1A-2671-1002)

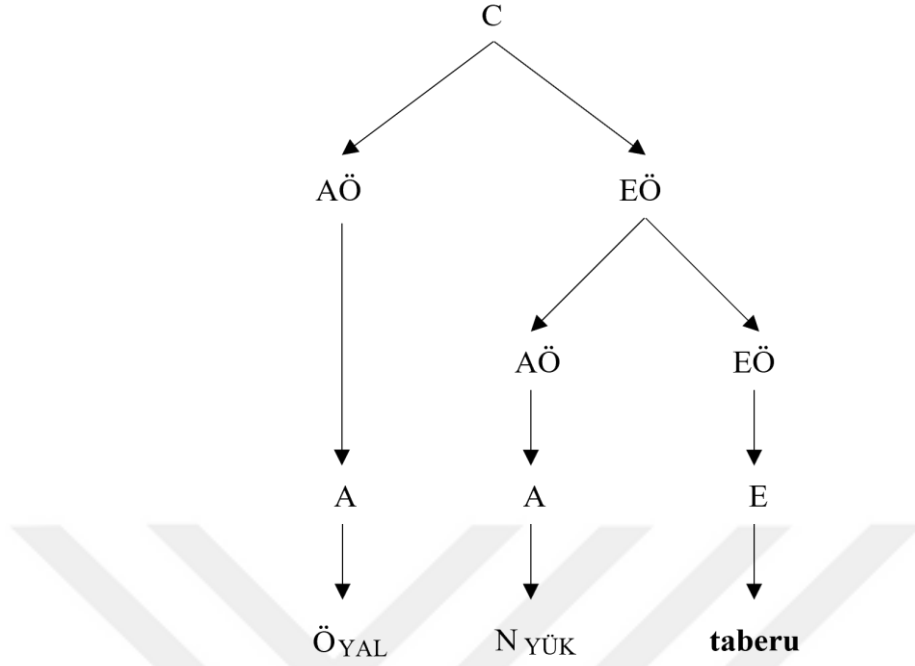
Yukarıdaki örnekte yükleme durumundaki “salata” AÖ’sü, yükleme durumu ekini almamıştır, soyut durumdadır. Araç durumu eki almış olan “eliyle” AÖ’sü, isteğe bağlı üyedir. Cümlede seçimli üye gibi gözükmesine rağmen araç durumunun isteğe bağlı üye olmasının sebebi, ye- eyleminin anlam özelliğinde kullanılan aracın önemli olmamasıdır. Örneğin bir hayvan, elini veya çatal bıçak gibi araçları kullanmadan kabındaki yemeği yiyebilir.

Jp:

olarak çokça kullanılır: *Tik sin gine, enkey tik sin[kim] (gine sabıy çaqtan) mini[kimi] bakkansın.* (Sadece sen, anne, sadece sen çocukluğumdan **bana** bakmışsın.) [Tik sin géne, enkey tik sin géne sabıy çaqtan miné baqqansıñ.] (Neslihan Yılmaz, *Tatar Türkçesinde Fiillerin İstemi*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2016, s. 96.)

¹⁹³ TDK, s. 2569.

Taberu: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.38

Taberu eyleminin de ikinci zorunlu üyesi yükleme durumudur.

- (50) そう　　いう　　時、　　私は　　よく　　そばを　　食べる。
Sō　　i-u　　toki,　　wataşi+wa　　yo-ku　　soba+o　　tabe-ru.
Şöyle　　de-ŞİM　　zaman,　　ben+VUR　　iyi-BYE　　erişte+YÜK　　ye-ŞİM.
Böyle zamanlarda, ben çokça erişte yerim.

(LBh9_00191)

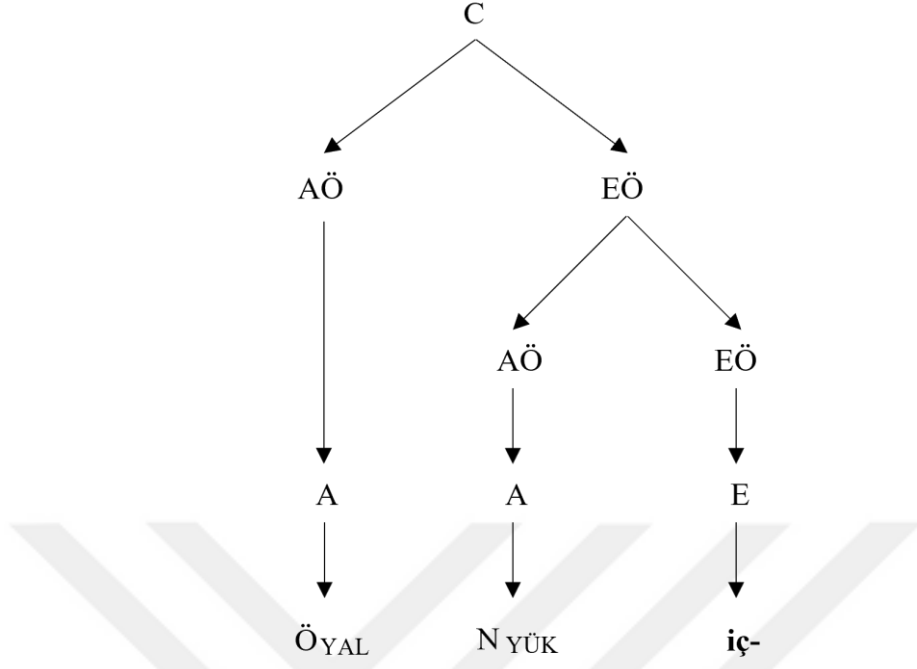
Örnekte eylemin zorunlu olarak yönettiği üye, yükleme durumu eki alan “erişte” (soba^o) AÖ’südür. Japonca örnekte yükleme durumu eki olsa da Türkçe çevirisinde yükleme durumu eki zorunlu değildir. “Ben” (wataşi^{wa}) AÖ’sü yalın durumdadır. “Çokça” (yoku) ise BÖ’dür.

3.2.7. İç- (nomu 飲む)

Tr: Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.¹⁹⁴

¹⁹⁴ TDK, s. 1148.

İç-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.39

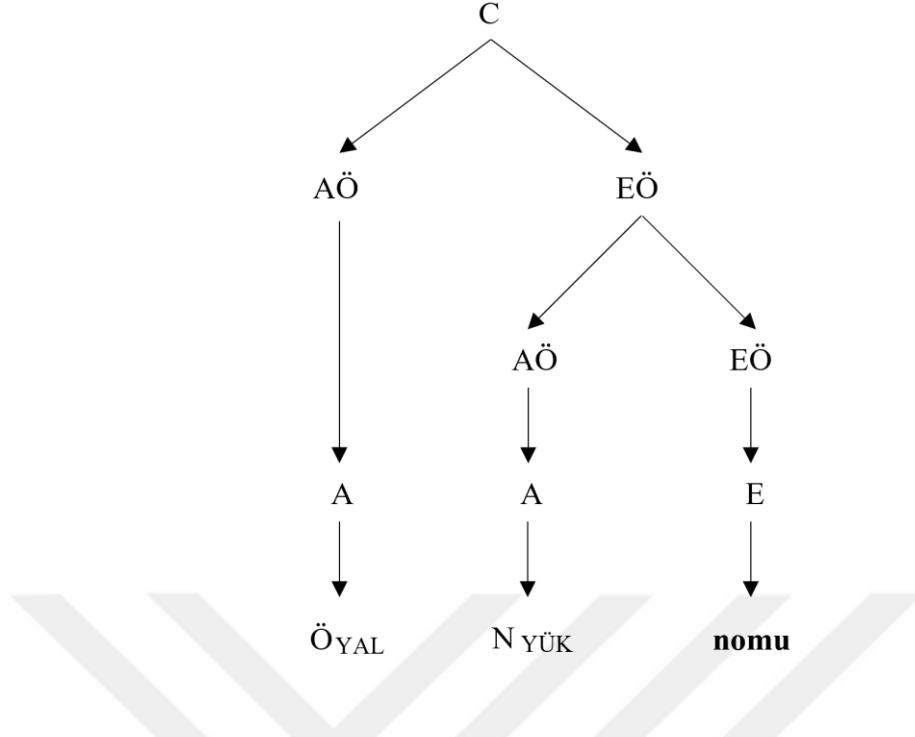
Ye- eylemiyle benzer olan iç- eyleminin de ikinci zorunlu üyesi yükleme durumu ekidir.

(51) "Kahvelerimizi içtik." (W-OA16B3A-0737-1829)

Örnekte görüldüğü gibi eylem yükleme durumu ekini alan "kahvelerimizi" AÖ'sünü zorunlu yönetmektedir.

Jp:

Nomu: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.40

Nomu eyleminin de zorunlu üyesi yükleme durumu ekidir.

- (52) ビールを 少し 飲んだ。
 Bīru+o sukoşi non-da.
 Bira+YÜK biraz iç-GEÇ.
 Biraz bira içtim.

(LBg9_00110)

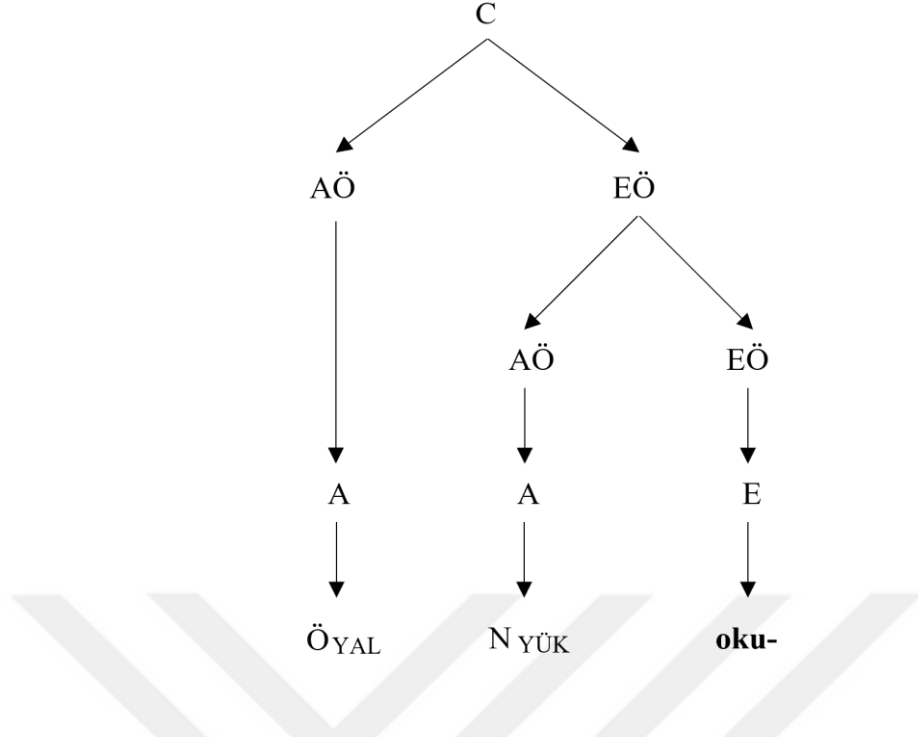
Örnekte eylemin zorunlu üyesi, yükleme durumu ekini almış “birayı” (bīruo) AÖ’südür. BÖ olan “biraz” (sukoşi) ise nesneden sonra gelmiştir. (Nesneden sonra belirteç gelmesiyle ilgili bk. 2.3.1.2.2.)

3.2.8. Oku- (yomu 読む)

Tr: Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.¹⁹⁵

Oku-: [ÖYAL] [NYÜK]

¹⁹⁵ TDK, s. 1793.

Şekil 3.41

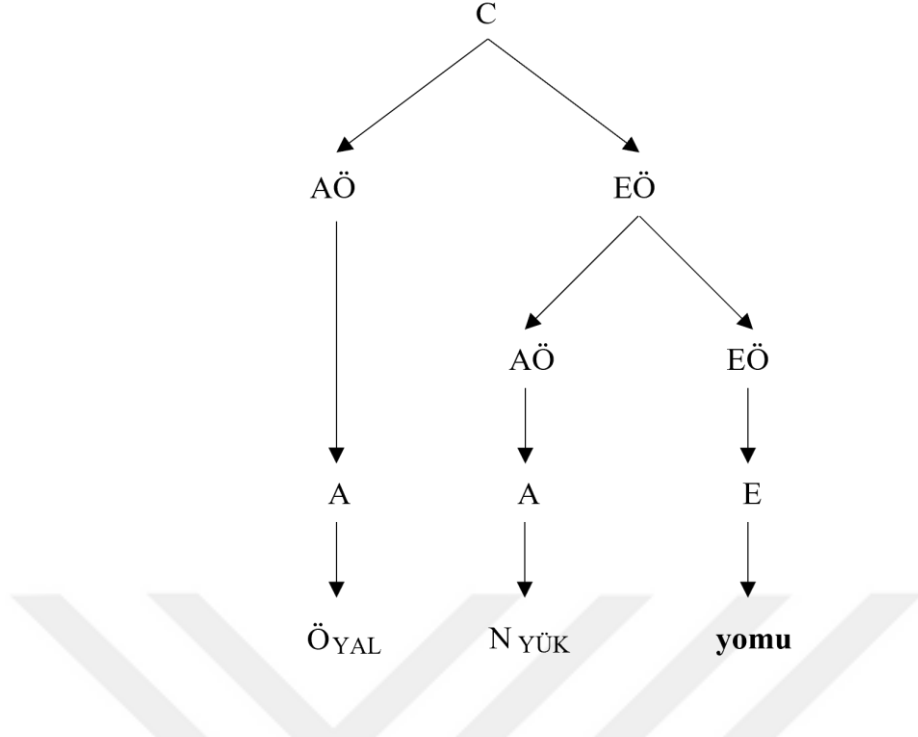
Oku- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. Bunlardan ikincisi yükleme durumu ekidir.

(53) "Şimdi elimize ulaşan bir haberi okuyorum..." (W-RA14B1A-4730-991)

Örnekte sıfat tamlaması olan "şimdi elimize ulaşan bir haberi" AÖ'sü, yükleme durumu eki alan zorunlu üyedir.

Jp:

Yomu-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.42

Yomu eyleminin de iki zorunlu üyesi bulunur. İkinci zorunlu üyesi Türkçedeki oku- eylemininki gibi yükleme durumu ekidir.

- (54) 先ず、 「橋姫」 の 冒頭を 読みます。
 Mazu, “Haşihime”+no bōtō+o yomi-masu.
 İlk önce, “Haşihime”+İLG başlangıç+YÜK oku-KİBŞİM.
 İlk önce “Haşihime”**nin** başlangıcı**ını** okuyacağız.

(PB29_00223)

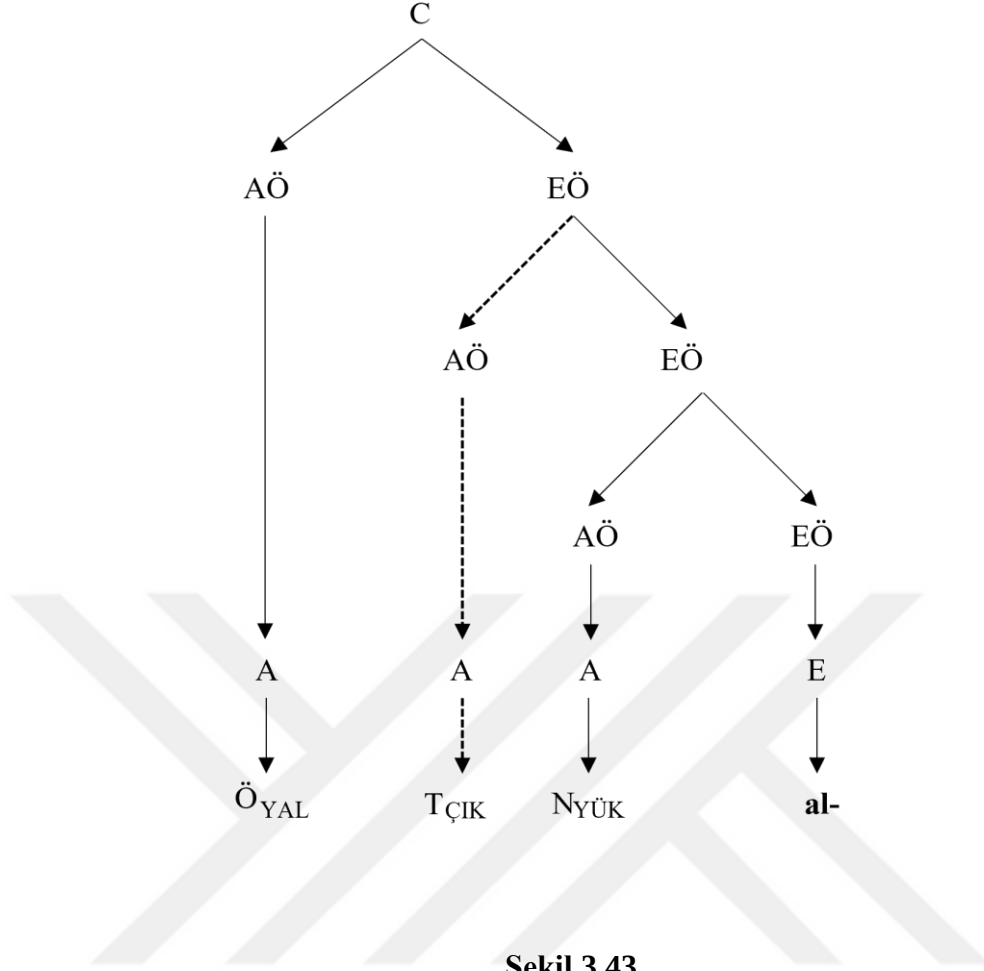
Örnekte ad tamlaması olan “Haşihime’nin başı**ını**” (Haşihime**no** bōtō**o**) AÖ’sü, yükleme durumu eki almıştır. “Öncelikle” (mazu) ise cümle başı bağlacıdır.

3.2.9. Al- (toru 取る)

Tr: Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.¹⁹⁶

Al-: [ÖYAL] (TÇIK) [NYÜK]

¹⁹⁶ TDK, s. 102.

Şekil 3.43

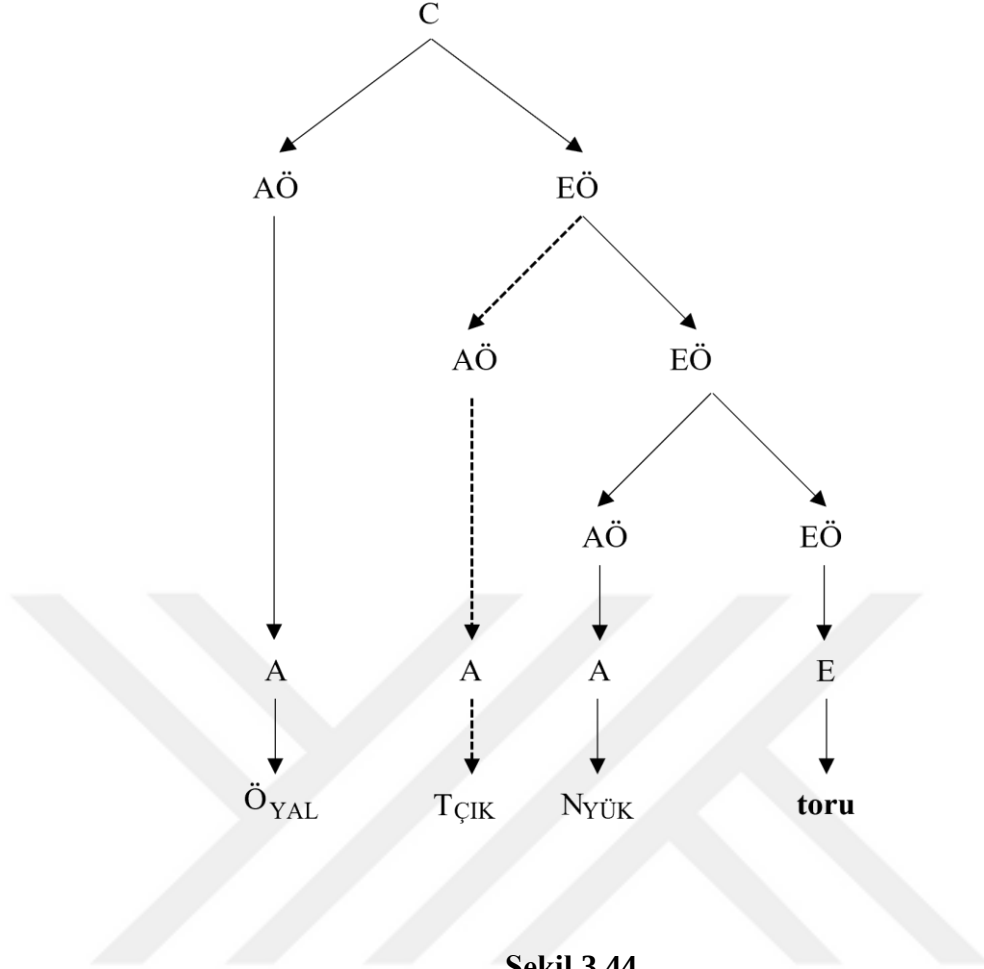
Al- eyleminin iki zorunlu, bir seçimli üyesi bulunur. Yükleme durumu eki zorunlu üye, çıkma durumu eki ise seçimli üyedir.

(55) "Masad**an** paketi alıyorum." (W-NA16B1A-1736-2303)

Örnekte seçimli üye ve zorunlu üye bulunmaktadır. Çıkma durumu eki alan “masad**an**” AÖ’sü seçimli üyedir, yükleme durumu eki alan “paketi” ise zorunlu üyedir. Al- eyleminin nesnesi olmak zorundadır. Bu yüzden yükleme durumu zorunlu üye olarak yönetilir. Nesnenin kimden veya nereden alındığı değişiklik gösterebildiği için zorunlu değil, seçimli üye olarak yönetilir.

Jp:

Toru: [Ö_YAL] (T_ÇIK) [N_YÜK]

Şekil 3.44

Toru eyleminin de seçimli ve zorunlu üyeleri al- eylemi ile aynıdır.

- (56) 太一郎は 元気に 挨拶して、 腕を 取った。
 Taiçirō+wa genki+ni aisatsu şî-te, wan+o tot-ta.
 Taiçiro+VUR sağlıklı+BYE selamlama YEK-BYE, tas+YÜK al-GEÇ.
 Taiçiro neşeyle selam verip tası aldı.

(LBn9_00046)

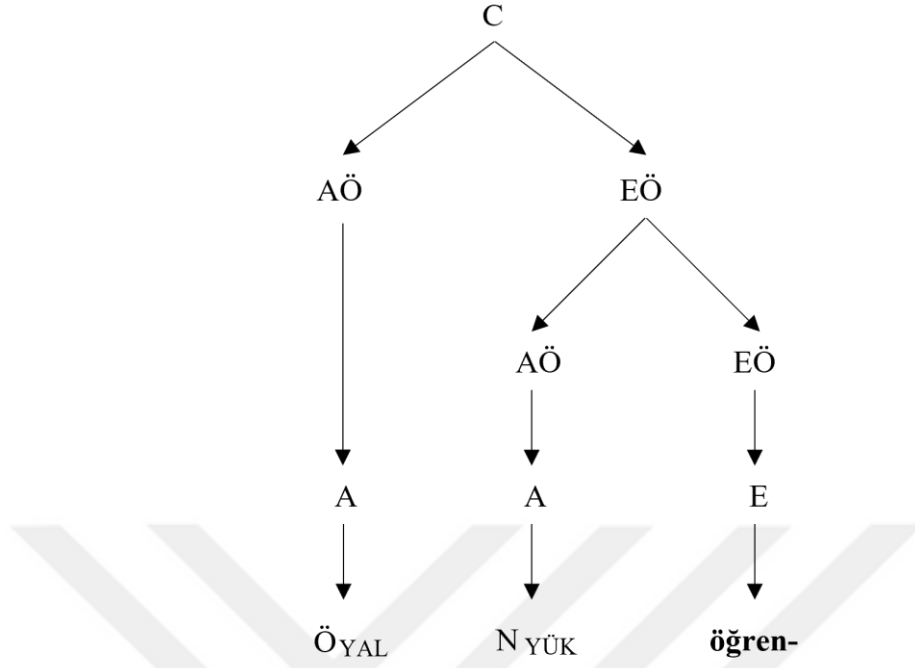
Yukarıdaki cümlede eylemin zorunlu üyesi olan “tası” (wano) AÖ’sü, yükleme durumu eki almıştır. Cümlede seçimli üye yüzey yapıda bulunmamaktadır.

3.2.10. Öğren- (narau 習う)

Tr: Bilgi edinmek.¹⁹⁷

¹⁹⁷ TDK, s. 1840.

Öğren-: [Ö_{YAL}] [NY_{ÜK}]

Şekil 3.45

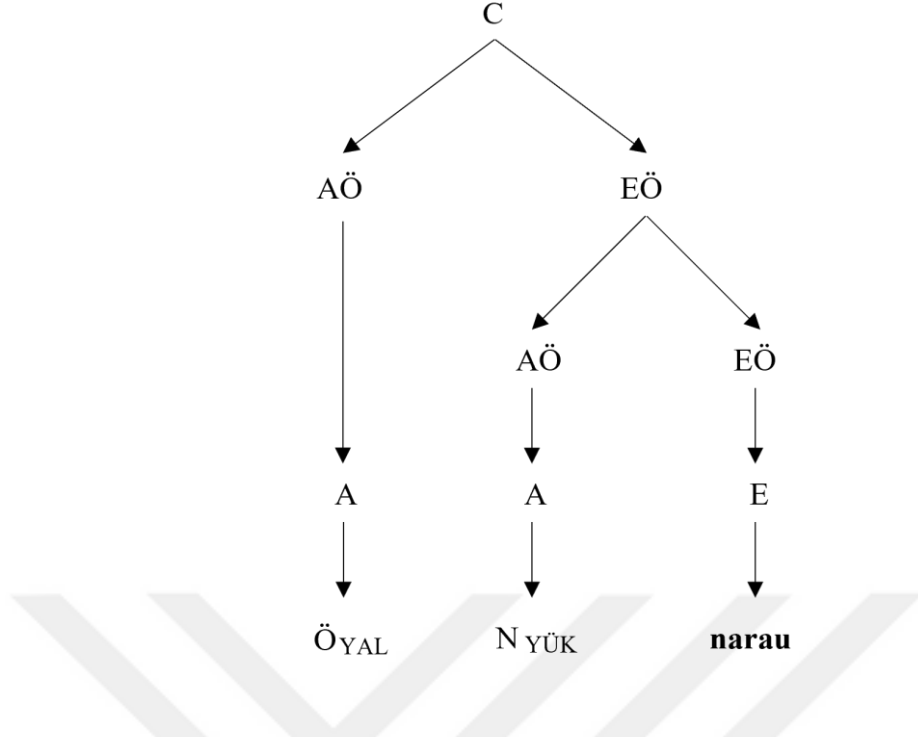
Öğren- eyleminin ikinci zorunlu üyesi yükleme durumu ekidir.

(57) "Şiiri, içimde koşuşup duran atlardan öğrendim." (W-NA16B1A-0753-1786)

Yukarıdaki örnekte yükleme durumu eki alan "şiiri" AÖ'sü zorunlu üyedir. Öğrenme işi bir kişiden veya bir olaydan ders çıkararak yapılabilir fakat bazen de kişi kendi kendine öğrenebilir. Bu durumda örnekte bulunan çıkma durumu eki almış "içimde koşuşup duran atlardan" AÖ'sünün öğren- eyleminin seçimli üyesi olmadığını fakat isteğe bağlı üyesi olduğunu söyleyebiliriz.

Jp:

Narau: [Ö_{YAL}] [NY_{ÜK}]

Şekil 3.46

Narau eyleminin de iki zorunlu üyesi bulunur. Bunlardan ikincisi yükleme durumu ekidir.

- (58) 福島は 週二回、五年間ぐらい 原田から ドラムを 習った。
 Fukuşima+**wa** şünikai, gonenkan gurai Harada+**kara** doramu+**o** narat-ta.
 Fukuşima+VUR Haftada iki kez, 5 yıl boyu yaklaşık Harada+ÇIK davul+YÜK öğren-GEÇ.
 Fukuşima haftada iki kez, yaklaşık 5 yıl boyunca Harada'dan davul öğrendi.

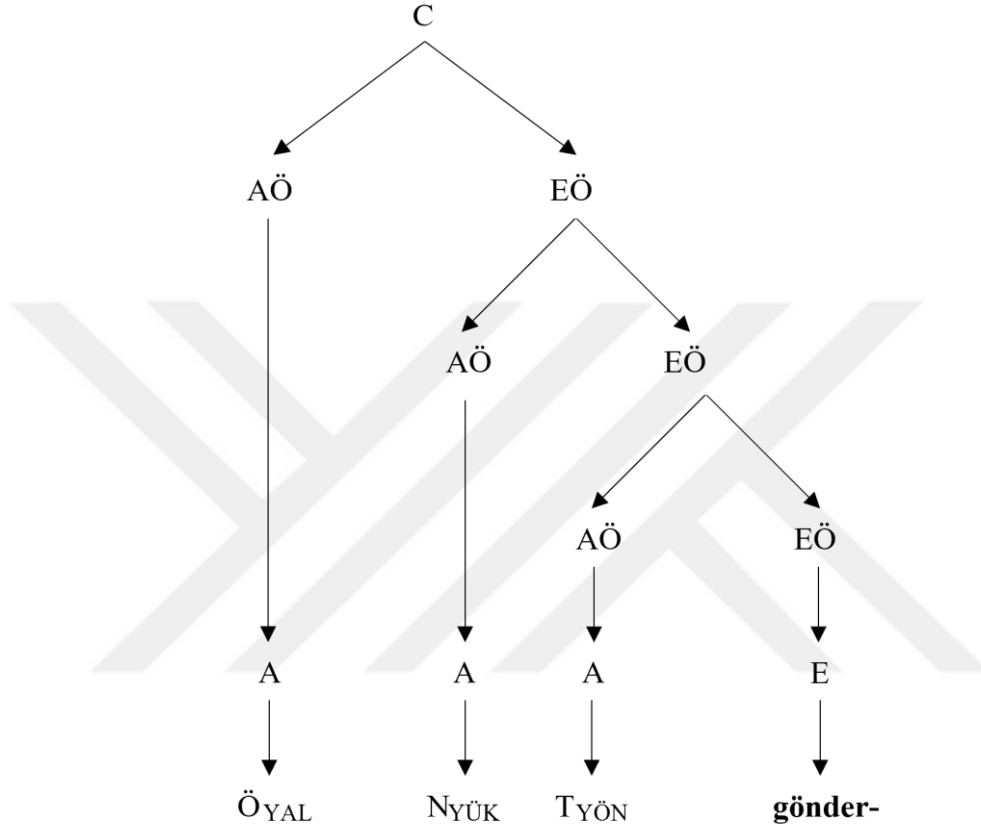
(PB17_00207)

Yukarıdaki örnekte “davulu” (doramo) AÖ’sü ikinci zorunlu üye olan yükleme durumu ekini almıştır. Cümleinin öznesi yalın durumdaki “Fukuşima” (Fukuşimaw**a**) AÖ’südür. Çıkma durumu eki alan “Harada’dan” (Haradak**kara**) AÖ’sü isteğe bağlı üyedir. “Haftada iki defa” (şünikai) ve “beş yıl kadar” (gonenkan gurai) ise BÖ’dür.

3.2.11. Gönder- (okuru 送る)

Tr: *Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek.*¹⁹⁸

Gönder-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.47

Gönder- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, yükleme durumu eki ve yönelme durumu ekidir.

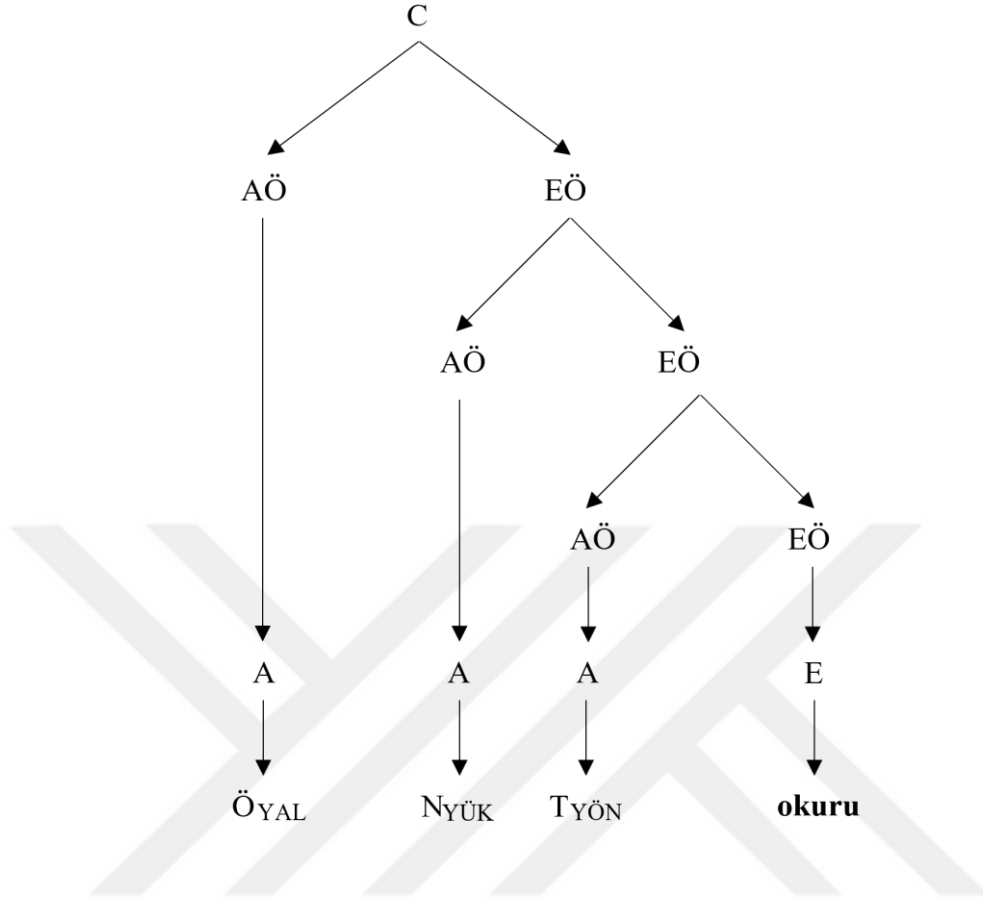
(59) "Mösyö Bernard'ı Aşkale'ye gönderiyorlar." (W-KA16B0A-1703-1511)

Cümlede yükleme durumu ekini alan "Mösyö Bernard'ı" AÖ'sü ve yönelme durumu eki alan "Aşkale'ye" AÖ'sü zorunlu üyelerdir. Gönderme eyleminden etkilenen bir nesne ve bu nesnenin gönderildiği bir yer tümleci olmak zorundadır.

Jp:

¹⁹⁸ TDK, s. 963.

Okuru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.48

Okuru eyleminin zorunlu üyeleri gönder- ile aynıdır.

- (60) 子供を スイミング スクールに 送ります。
Kodomo+o suimingu sukūru+ni okuri-masu.
Çocuk+YÜK yüzme okulu+YÖN gönder-KİBŞİM.
Çocuğu yüzme okulna gönderiyorum.

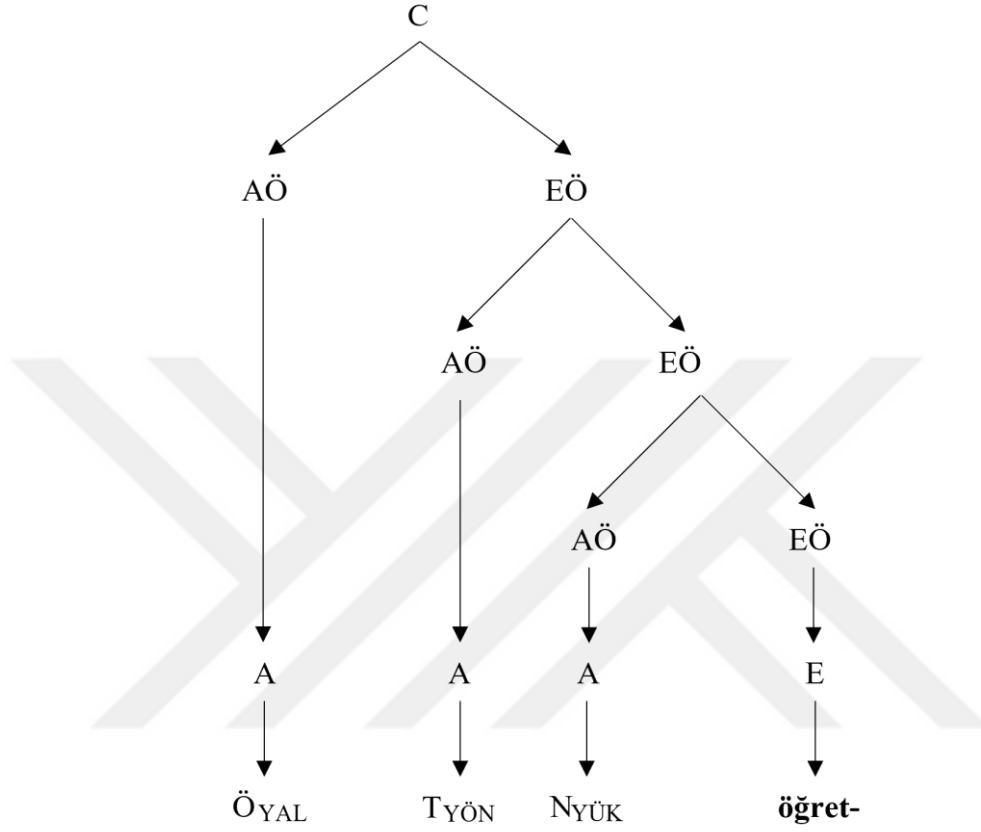
(PB11_00009)

Örnekte zorunlu üye olan “çocuğu” (kodomoo) AÖ’sü yükleme durumu ekini, diğer zorunlu üye olan “yüzme okulna” (suimingu sukūruni) AÖ’sü ise yönelme durumu ekini almıştır.

3.2.12. Öğret- (oşieru 教える)

Tr: Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak.¹⁹⁹

Öğret-: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.49

Öğret- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, yönelme durumu eki ve yükleme durumudur.

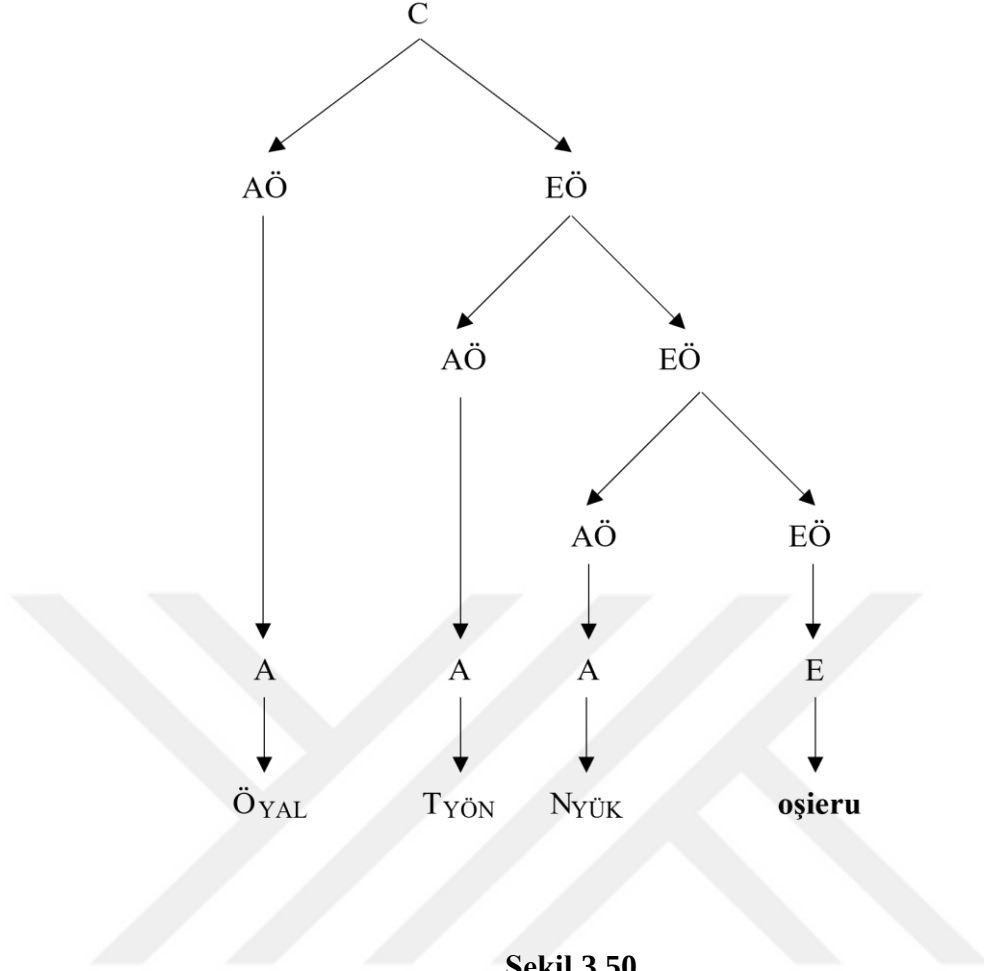
(61) "Sana Türkçe öğreteceğim." (W-FA16B2A-0872-1137)

Yukarıdaki örnekte zorunlu üyelerden biri olan yönelme durumu eki, "sana" AÖ'süne gelmiştir. Diğer zorunlu üye olan yükleme durumu ise, "Türkçe" AÖ'sünde soyut olarak bulunur.

JP:

Oşieru: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}] [N_{YÜK}]

¹⁹⁹ TDK, s. 1840.

Şekil 3.50

Oşieru eyleminin de üç zorunlu üyesi bulunmaktadır.

- (62) 東ドイツの 現実は この ことを 教えている。
 Higaşi Doitsu+no gencitsu+wa kono koto+o oşie-teiru.
 Doğu Almanya+İLG gerçek+VUR bu şey+YÜK öğret-ŞİM.
 Doğu Almanya'nın gerçekliği bu şeyi öğretiyor.

(LBm3_00166)

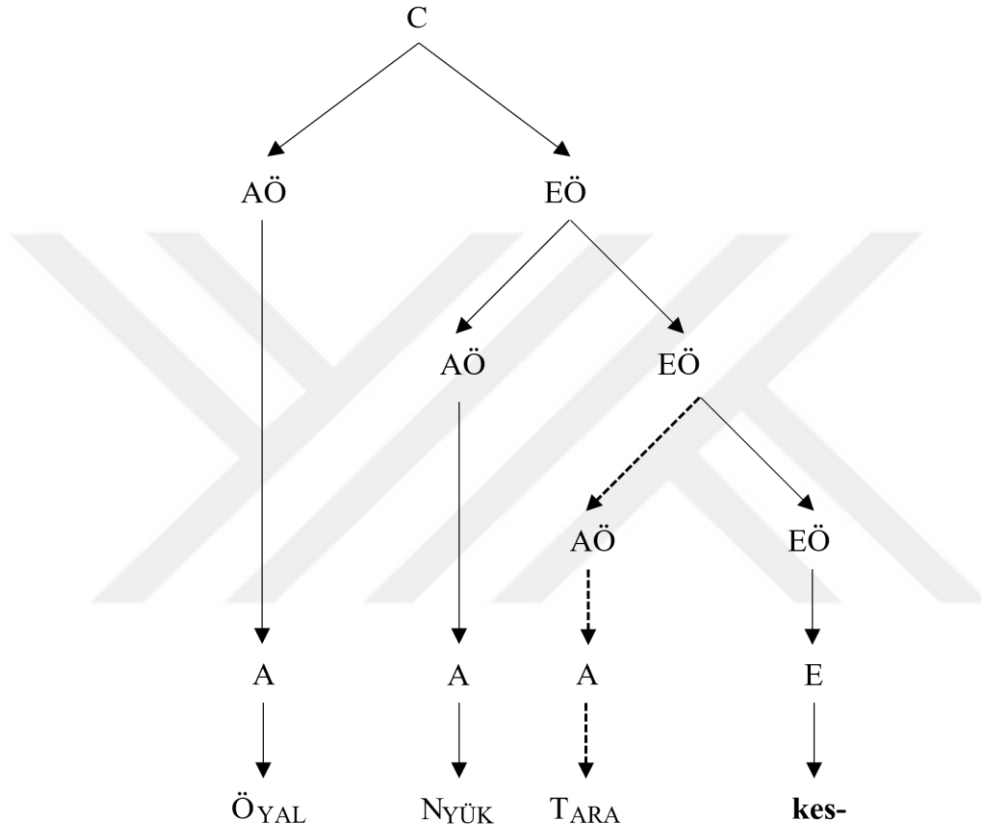
Yukarıdaki cümlede “Doğu Almanya’nın gerçekliği” (Higaşi Doitsu+no gencitsu+wa) AÖ’sü yalın durumdadır. “Bu şeyi” (kono koto+o) AÖ’sü ise yükleme durumu almış olan zorunlu üyedir. Diğer zorunlu üye olan yönelme durumu cümlede belirtilmemiştir. Oysa cümleden, öğretilen şeyin birine öğretildiğini anlıyoruz. Bu anlamı Japoncada da yönelme durumu ekiyle sağlıyoruz.

Türk dilinin bazı kollarında öğretilen şeye yönelme durumu eki, öğretilen kişiye ise yükleme durumu eklenir.*

3.2.13. Kes- (kiru 切る)

Tr: *Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak.*²⁰⁰

Kes-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] (T_{ARA})

Şekil 3.51

Kes- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. İkinci zorunlu üyesi yükleme durumudur. Araç durumu ise seçimli üyesidir.

* Tatarca, Başkurtça, Gagauzcada; Ege bölgesi ağızlarında bu durum gözlemlenmektedir. Öğret- eyleminin Başkurtçadaki işteş ve ettirgen çatılı biçimleri için bk. Nesrin Güller, *Başkurt Türkçesinde Fiil-Tamlayıcı İlişkisi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019, s. 229. Gagauzcadaki kullanımı için bk. Tuba Arı Özdemir, *Gagauz Türkçesinde İstem*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2012, s. 114. Ege bölgesi ağızlarındaki kullanım için bk. Dilek Gürses, *Ege Bölgesi Ağızlarında Fiil ve Edatlarda İstem*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2019, s. 382.

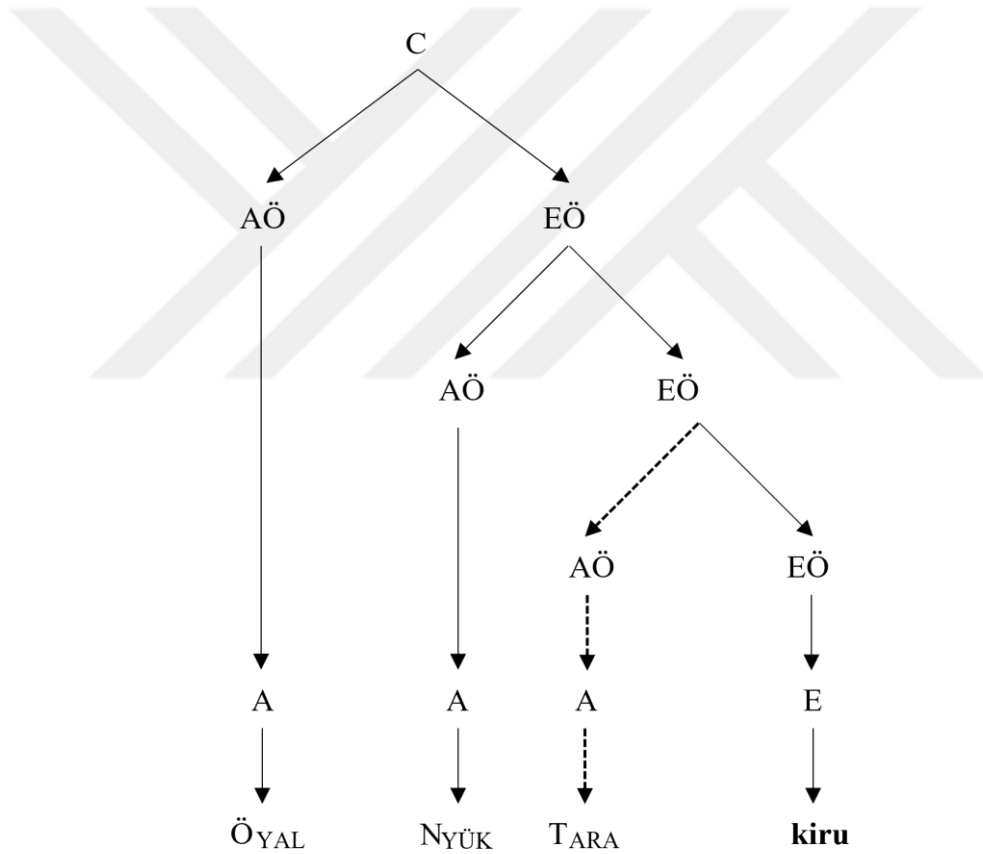
²⁰⁰ TDK, s. 1400.

(63) "Kartonun üstüne koyduğu yatağın bağlı iplerini kesti." (W-UA16B3A-0716-1445)

Yukarıdaki örnekte eylemin zorunlu üyesi olan yükleme durumu bulunmaktadır. Yükleme durumu eki, bir ad tamlaması olan "kartonun üstüne koyduğu yatağın bağlı iplerini" AÖ'süne eklenmiştir. Kesme eylemi bir araç kullanılarak yapılsa da cümlede bu araç belirtilmemiştir. Cümlede seçimli olarak *bıçak*, *makas* gibi bir AÖ bulunabilirdi. Araç durumunun seçimli üye olmasının sebebi *diş*, *bıçak* gibi örneklerin özne olması durumunda araç durumunun gerekmemesidir.

Jp:

Kiru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] (T_{ARA})

Şekil 3.52

Kiru eyleminin zorunlu ve seçimli üyeleri Türkçe kes- ile aynıdır.

- (64) 1 m m 厚の アクリル 板を 幅 1 c mに 切る。
 1 mm atsu+no akuriru ban+o haba 1 cm+ni kir-u.
 1 mm kalınlık+İLK akrilik levha+YÜK genişlik 1 cm+YÖN kes-ŞİM.
 1 mm kalınlığındaki akrilik levhayı 1 cm kalınlığında keseceğim.

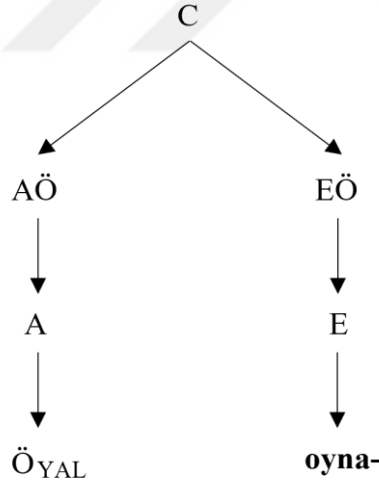
Kikan "Honō Geicutsu" Henşū-bu Kikaku Henşū, *Ro Kuroga Iranai Tōgei*, 2005.
 (季刊「炎芸術」編集部企画・編集 『ろくろがいない陶芸』, 2005)

Yukarıdaki cümlede yükleme durumu eki alan “1 mm kalınlığındaki akrilik levhayı” (içi mm atsunno akuriru bano) AÖ’sü zorunlu üye olarak yönetilir. Kullanılan kesici araç cümlede belirtilmemiştir. Yönelme durumu eki alan “bir cm genişliğine” (haba içi cmni) AÖ’sü isteğe bağlı üyedir.

3.2.14. Oyna- (asobu 遊ぶ)

Tr: *Vakit geçirme, eğlenme, oylanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak.*²⁰¹

Oyna-: [Ö_{YAL}]

Şekil 3.53

Oyna- eyleminin zorunlu üyesi tektir.

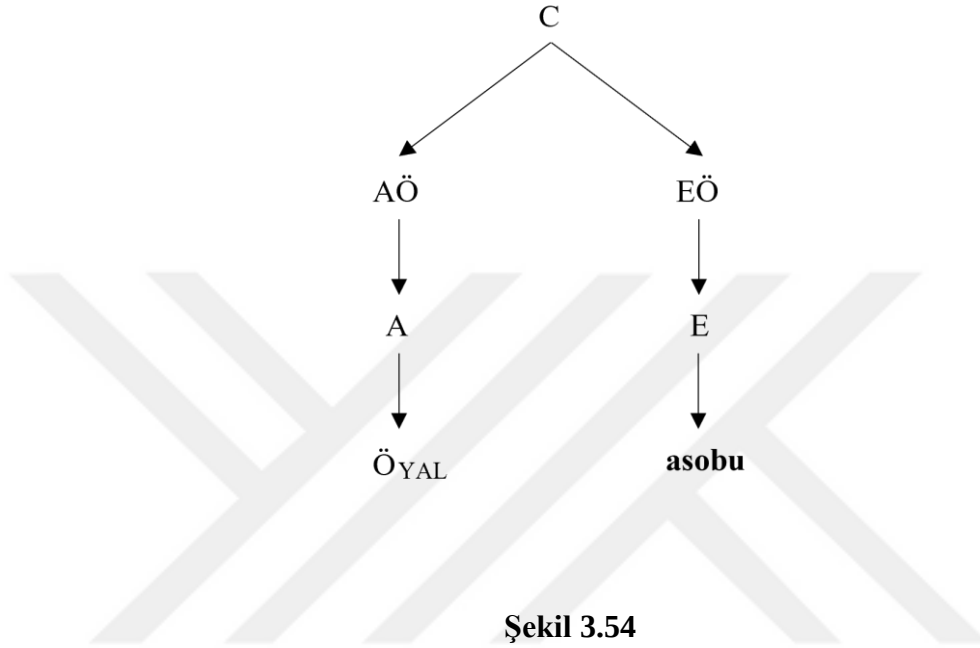
- (65) “Çiğdem bahçede arkadaşlarıyla oynuyordu.” (W-LA16B1A-1252-1856)

²⁰¹ TDK, s. 1829.

Örnekte özne olan “Çiğdem” AÖ’sü yalın durumda zorunlu üye olarak yönetilmektedir. Bulunma durumu eki alan “bahçede” ve araç durumu eki alan “arkadaşlarıyla” AÖ’leri isteğe bağlı üyelerdir.

Jp:

Asobu: [Ö_{YAL}]

Şekil 3.54

Asobu eyleminin bir zorunlu üyesi bulunmaktadır.

- (66) 飲んで、 食べて、 歌って、 踊って、 遊ぶ。
non-de, tabe-te, utat-te, odot-te, asob-u.
İç-BYE, ye-BYE, şarkı söyle-BYE dans et-BYE, oyna-ŞİM.
İçip, yiyip, şarkı söyleyip, dans edip, oynayacağım.

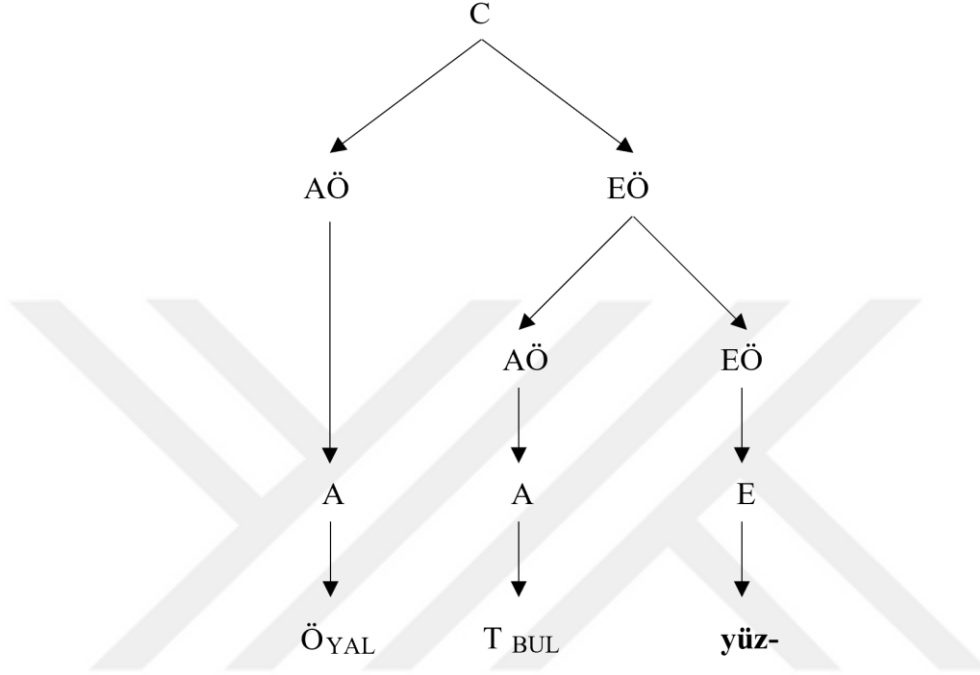
(LBf3_00020)

Yukarıda da görüldüğü gibi asobu eylemi yalın durumdan başka zorunlu üye yönetmemektedir. Cümlede yalın durumdaki özne gizlidir.

3.2.15. Yüz- (oyogu 泳 ㇿ)

Tr: *Kol, bacak, yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek, durmak.*²⁰²

Yüz-: [Ö_{YAL}] [T_{BUL}]

Şekil 3.55

Yüz- eyleminin ikinci zorunlu üyesi bulunma durumudur.

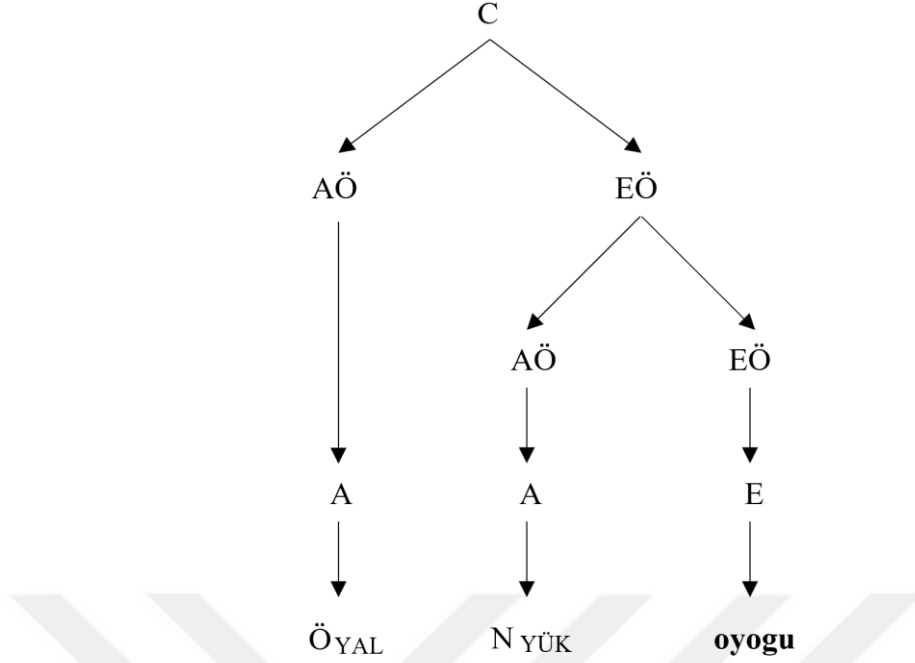
(67) "Derin sular**da** yüzüyorlar." (W-GA16B4A-0044-49)

Örnekteki “derin sular**da**” AÖ’sü bulunma durumu eki alan zorunlu üyedir. Yüz-eylemiyle mesafe belirtilecekse zorunlu üye olan bulunma durumu yerine çıkma durumu ve yönelme durumu ekleri isteğe bağlı üyeler olarak yönetilebilir. Örneğin: *Anadolu yakasından Avrupa yakasına yüzdü* vb. Yine mesafe belirtirken yükleme durumu da isteğe bağlı üye olarak yönetilebilir: *100 metreyi yüzdü* vb.

Jp:

Oyogu: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

²⁰² TDK, s. 2635.

Şekil 3.56

Oyogu eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. Bunlardan ikincisi Türkçedeki yüz-eyleminden farklı olarak yükleme durumudur.

- (68) 二羽の 鴨は 葦の 傍を 静かに 泳いでいる。
 Futaba+no kamo+wa aşi+no hata+o şizuka+ni oyoi-deiru.
 İki kuş+İLG ördek+VUR sazlık+İLG yan+YÜK sakın+BYE yüz-ŞİM.
 İki ördek sazlıkların yanında sakince yüzüyorlar.

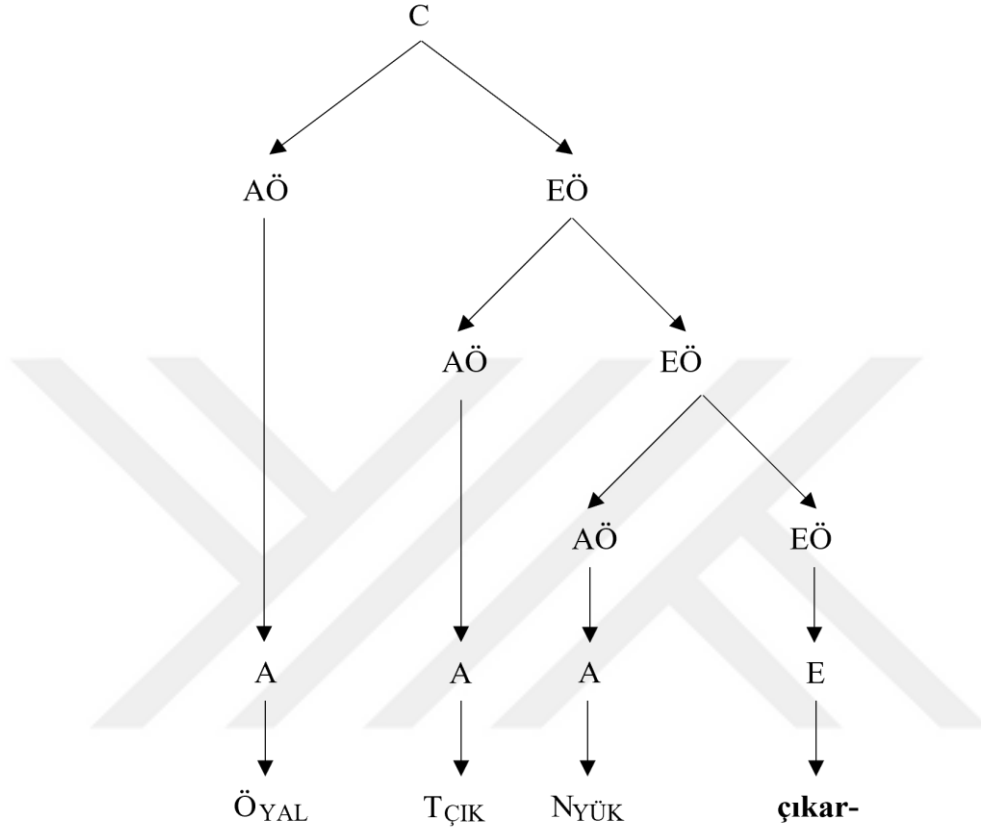
(LBe9_00172)

Örnekte “iki ördek” (futabano kamowa) AÖ’sü yalın durumda öznedir. +wa vurgucu geldiği için yalın durum eki +ga gelmemiştir. Cümlemin ikinci zorunlu üyesi, yükleme durumu eki alan “sazlıkların yanında” (aşino hatao) AÖ’südür. Türkçeye bulunma durumu ile çevrilen zorunlu üye Japonca aslında yükleme durumu eki almıştır. “Sakince” (şizukani) ise cümlede BÖ’dür.

3.2.16. Çıkar- (dasu 出す)

Tr: Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.²⁰³

Çıkar-: [Ö_{YAL}] [T_{ÇIK}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.57

Çıkar- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, çıkma durumu ve yükleme durumudur.

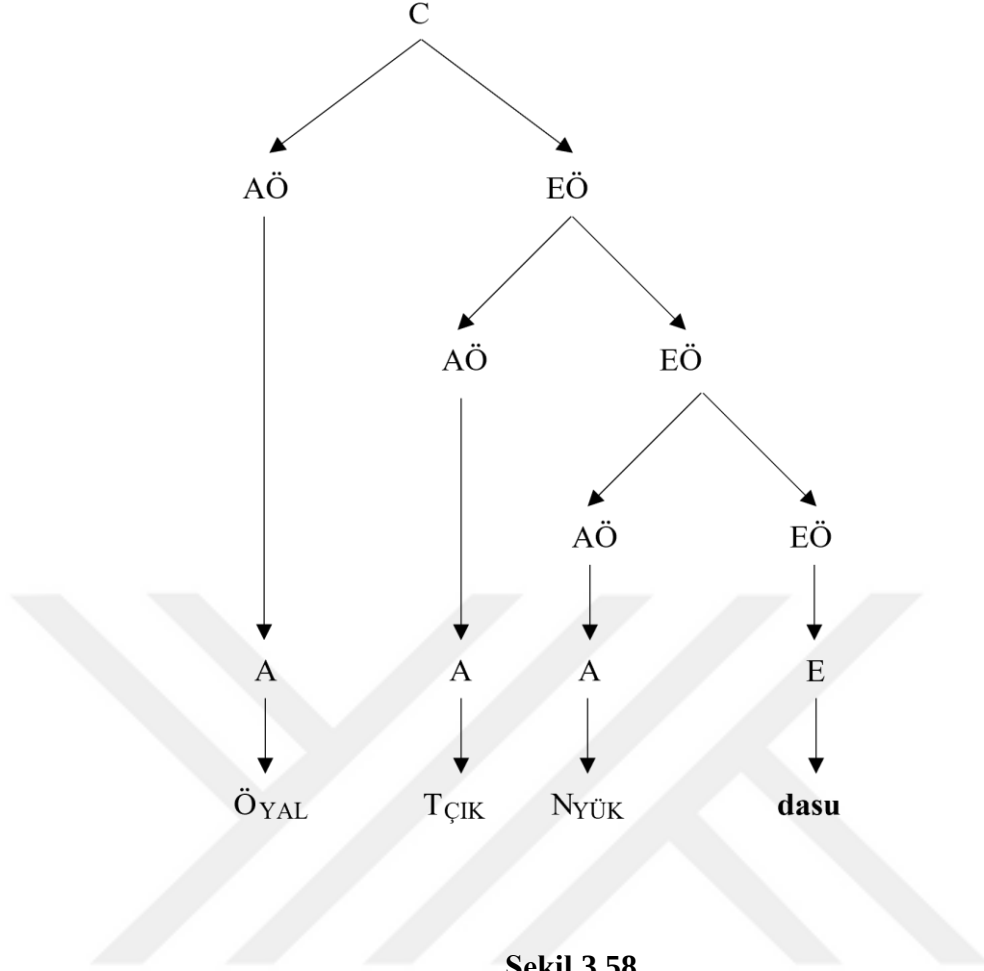
(69) "Külahı cebim**den** çıkardım." (W-RA16B1A-1214-1516)

Örnekte “külahı” AÖ’sü yükleme durumu ekini, “cebim**den**” AÖ’sü çıkma durumu ekini alan zorunlu üyelerdir. Çıkar- eylemi yönelme durumunu isteğe bağlı üye olarak yönetebilir.

Jp:

Dasu: [Ö_{YAL}] [T_{ÇIK}] [N_{YÜK}]

²⁰³ TDK, s. 530.

Şekil 3.58

Dasu eyleminin zorunlu üyeleri Türkçe çıkar- ile aynıdır.

- (70) ポケットから 名刺を 出した。
 Poketto+kara meişi+o daşi-ta.
 Cep+ÇIK kartvizit+YÜK çıkar-GEÇ.
 Cebimden kartvizitimi çıkardım.

Uçida Yasuo, *Haçiman*, 2001, s. 913. (内田康夫 『はちまん』, 2001, 913)

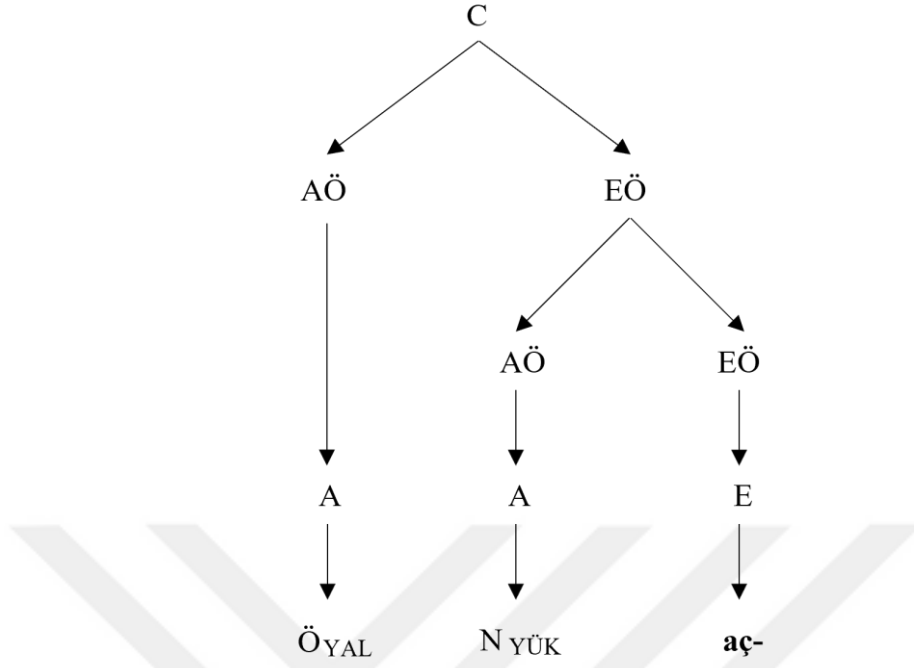
Yukarıdaki cümlede çıkma durumu eki alan “cebinden” (poketto**kara**) ve yükleme durumu eki alan “kartvizitini” (meişi**o**) AÖ’leri zorunlu üyelerdir.

3.2.17. Aç- (akeru 開ける)

Tr: Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.²⁰⁴

²⁰⁴ TDK, s. 22.

Aç-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.59

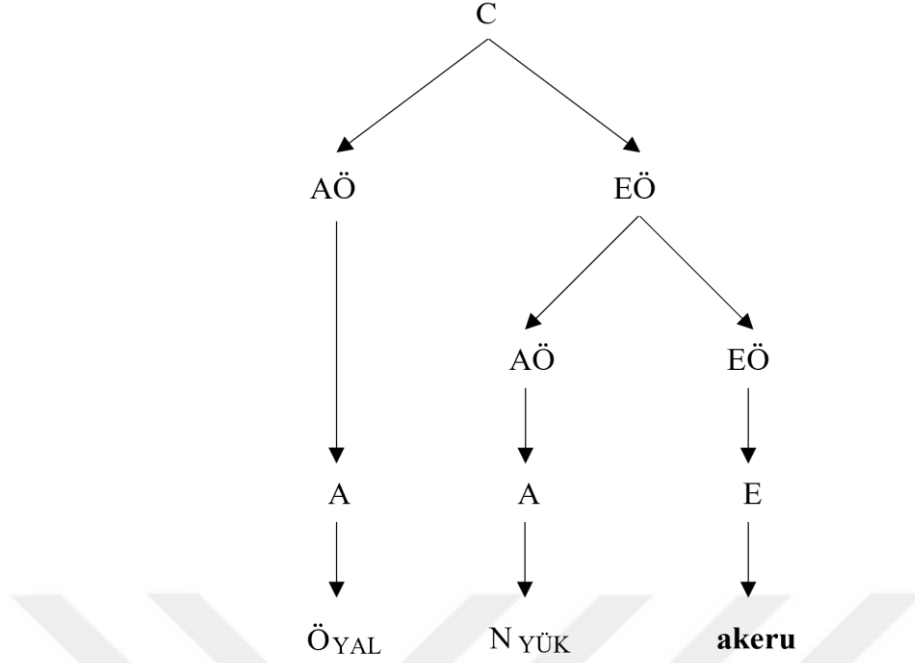
Aç- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

(71) "Padişahın perdelerini açıyorlar." (W-OA16B3A-0501-1014)

Örnek cümledeki ad tamlaması olan “padişahın perdelerini” AÖ’sü yükleme durumu eki almış zorunlu üyedir.

Jp:

Akeru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.60

Akeru eyleminin zorunlu üyeleri aç- eyleminin zorunlu üyeleri ile aynıdır.

(72)	ホテルの	従業員が	合鍵で	鍵を	開けた。
	Hoteru+no	cūgyōin+ga	aikagi+de	kagi+o	ake-ta.
	Otel+İLG	çalışan+YAL	uyan anahtar+ARA	kilit+YÜK	aç-GEÇ.
	Otel çalışanı uyan anahtarla kilidi açtı.				

Murakami Haruki, *Dansu Dansu Dansu*, 1988, s. 913. (村上春樹『ダンス・ダンス・ダンス』, 1988, 913)

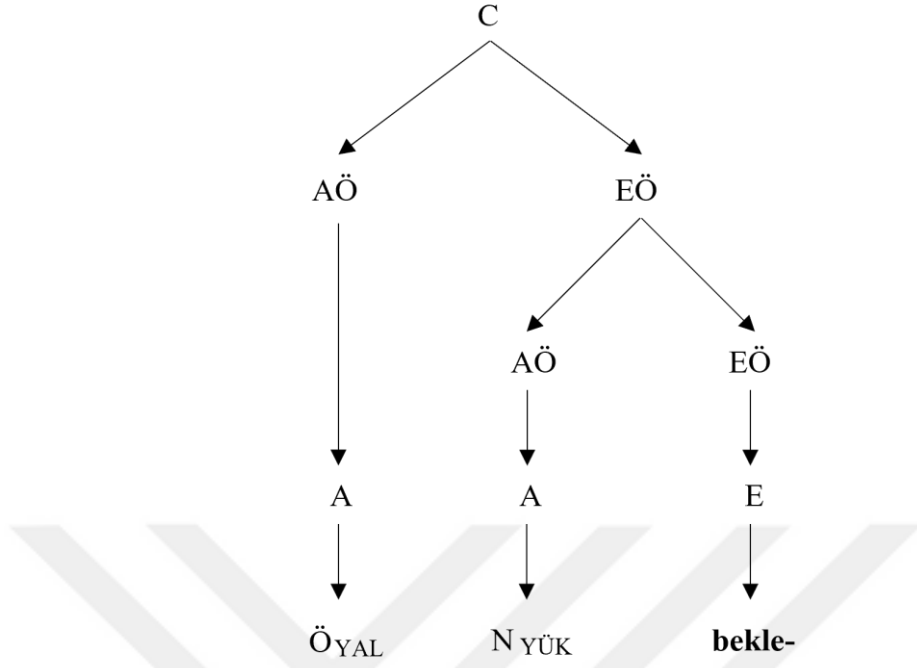
Yukarıdaki cümlede özne olan “otel çalışanı” (hoteruno cūgyōinga) yalın durum eki almıştır. Araç durumu eki alan “uyan anahtarla” (aikagide) AÖ’sü isteğe bağlı üyedir. Yükleme durumu eki alan “kilidi” (kagio) AÖ’sü ise zorunlu üyedir.

3.2.18. Bekle- (matsu 待つ)

Tr: Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak.²⁰⁵

²⁰⁵ TDK, s. 296.

Bekle-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.61

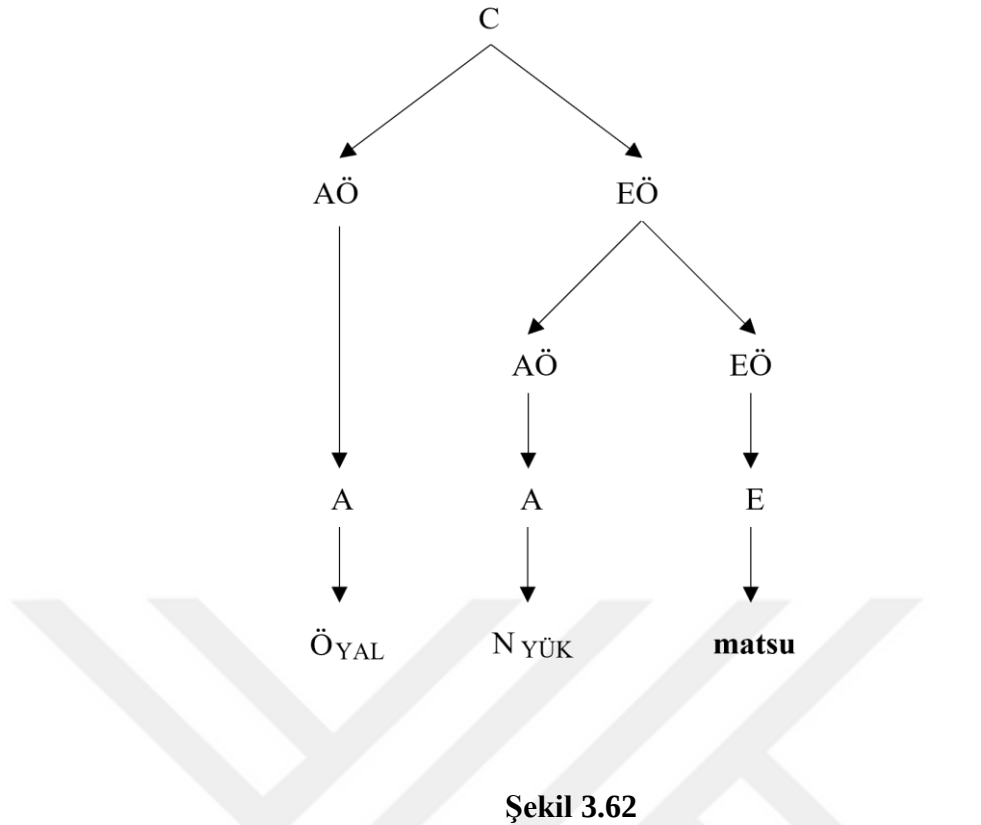
Bekle- eyleminin yönettiği zorunlu üyeler yalın durum ve yükleme durumudur.

(73) "Beni bahçe kapısı**nda** bekliyor." (W-IA16B1A-0094-1244)

Örnekte yükleme durumu eki almış “beni” AÖ’sü zorunlu üyedir. “Kapısı**nda**” AÖ’sü ise bulunma durumu eki almış isteğe bağlı üyedir.

Jp:

Matsu: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.62

Matsu eyleminin zorunlu üyeleri bekle- ile aynıdır.

- (74) この 瞬間を 待っていた。
 Kono şunkan+o mat-teita.
 Bu an+YÜK bekle-SÜRGEÇ.
 Bu anı bekliyordum.

(PB59_00460)

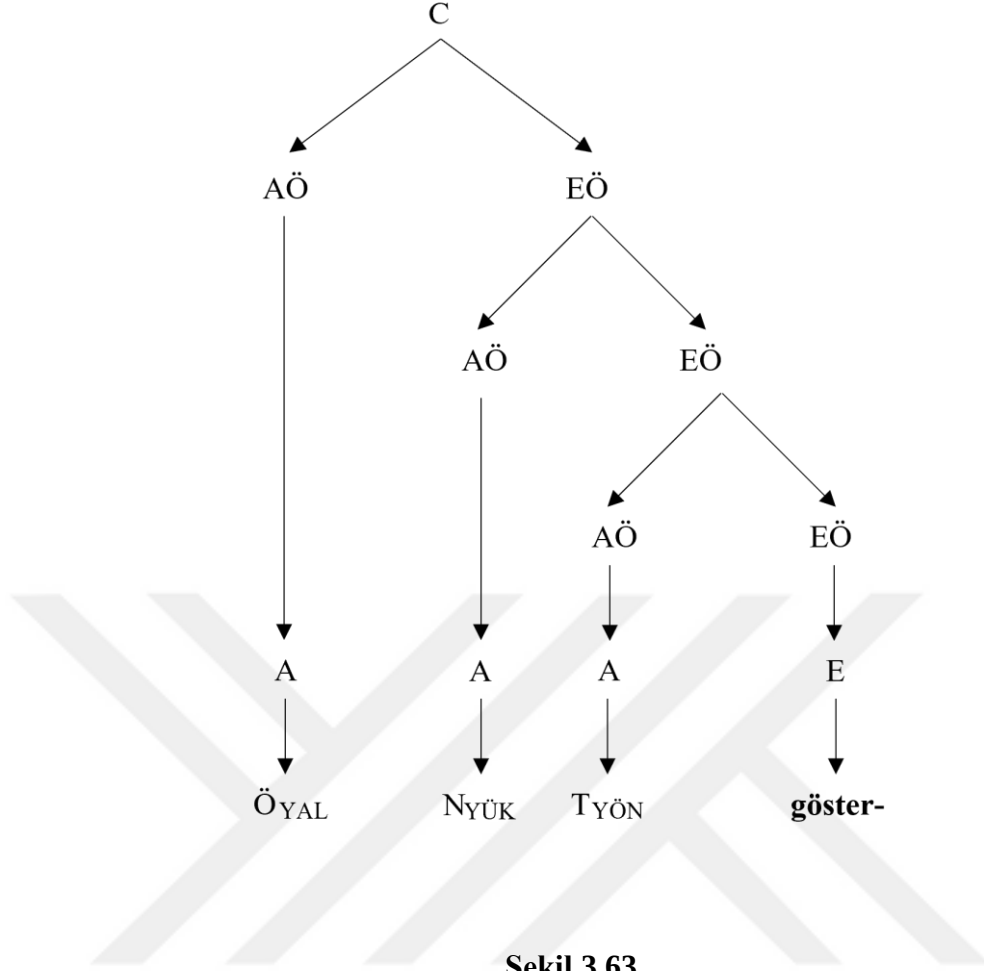
Örnekte zorunlu üye olan “bu anı” (kono şunkano) AÖ’sü yükleme durumu eki almıştır.

3.2.19. Göster- (miseru 見せる)

Tr: Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek.²⁰⁶

Göster-: [ÖYAL] [NYÜK] [TYÖN]

²⁰⁶ TDK, s. 974.

Şekil 3.63

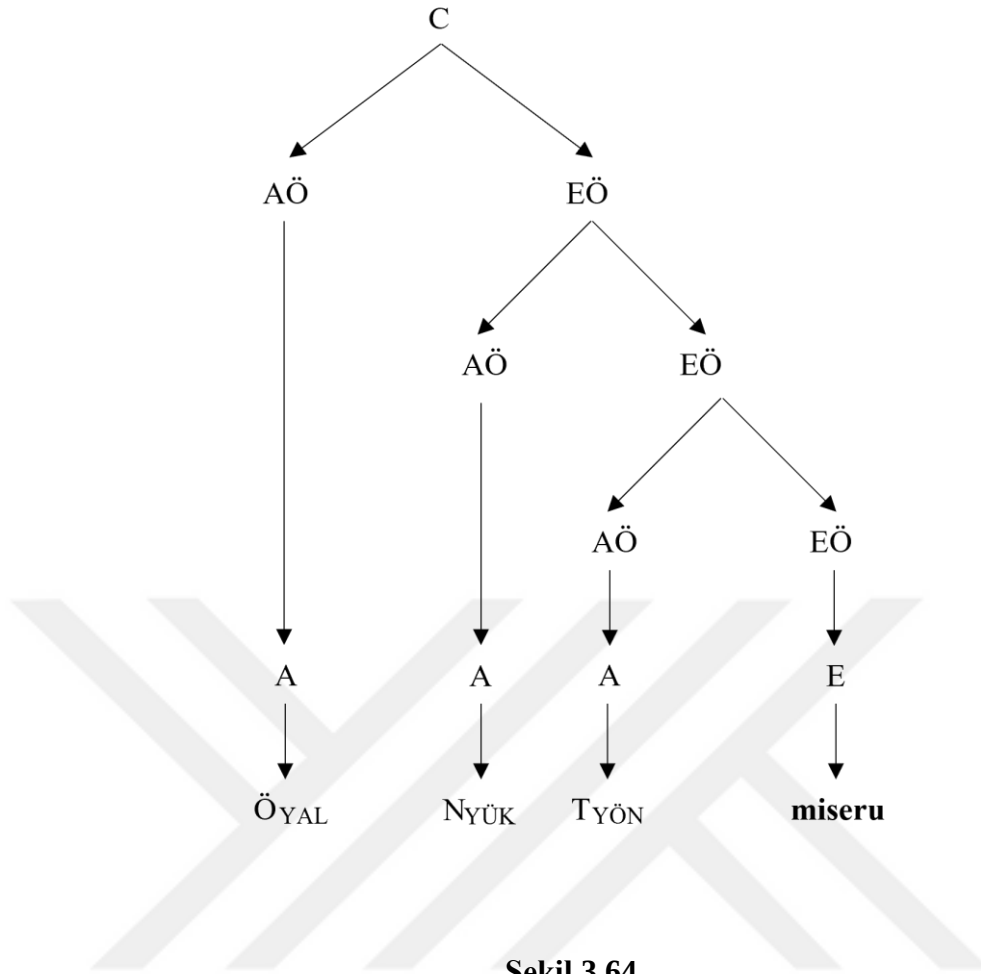
Göster- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, yükleme durumu ve yönelme durumudur.

(75) "Şimdi birbirlerine en iyi yanlarını gösteriyorlar." (W-UA16B2A-0749-1626)

Yukarıdaki cümlede “şimdi” BÖ’dür. Yönelme durumu eki alan “birbirlerine” ve yükleme durumu alan “en iyi yanlarını” AÖ’leri zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

Jp:

Miseru: [Ö_YAL] [N_YÜK] [T_YÖN]

Şekil 3.64

Miseru eyleminin zorunlu üyeleri göster- ile aynıdır.

- (76) 年配の 男が 一枚の 写真を 見せた。
 Nenpai+no otoko+ga içimai+no şaşin+o mise-ta.
 Yaşlı+İLG erkek+YAL bir sayfa+İLG resim+YÜK göster-GEÇ.
 Yaşlı adam bir fotoğraf gösterdi.

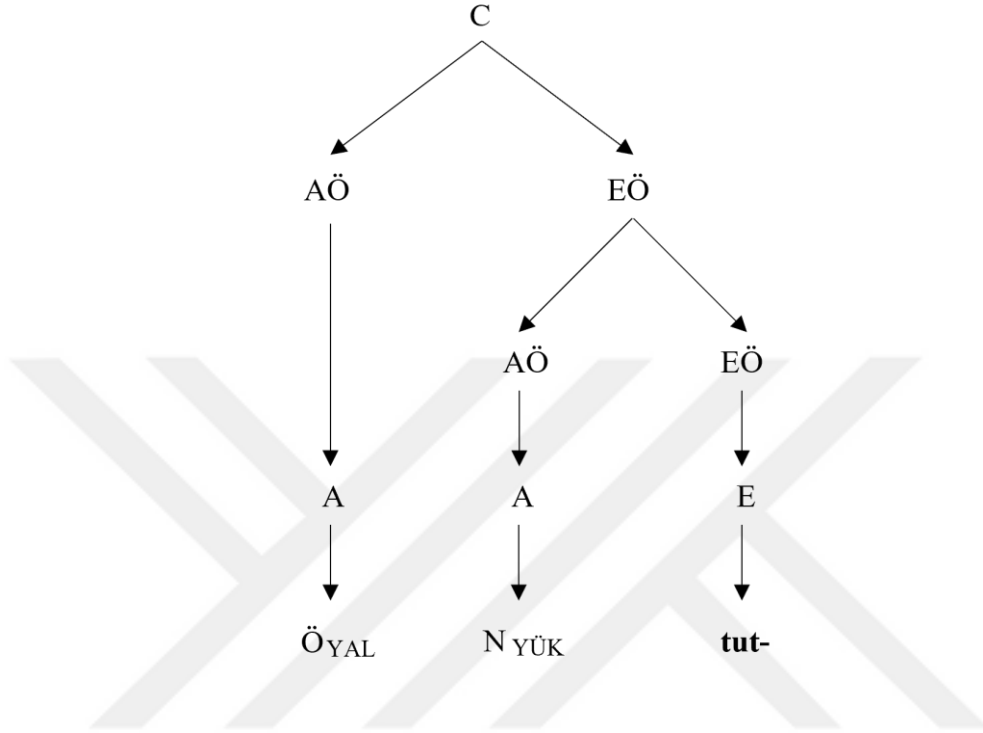
Yang Sok-il, *Zokubono Hate*, 1996, s. 913. (梁石日著 『族譜の果て』, 1996, 913)

Yukarıdaki cümlede sıfat tamlaması olan “yaşlı adam” (nenpaino otokoga) AÖ’sü yalın durum eki almıştır. Yükleme durumu eki alan “bir fotoğraf” (içimaino şaşino) AÖ’sü de zorunlu üye olarak yönetilir. Miseru eyleminin diğer zorunlu üyesi olan yönelme durumu cümlede gösterilmemiştir.

3.2.20. Tut- (motsu 持つ)

Tr: *Elde bulundurmak, ele almak.*²⁰⁷

Tut-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.65

Tut- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum ve yükleme durumudur.

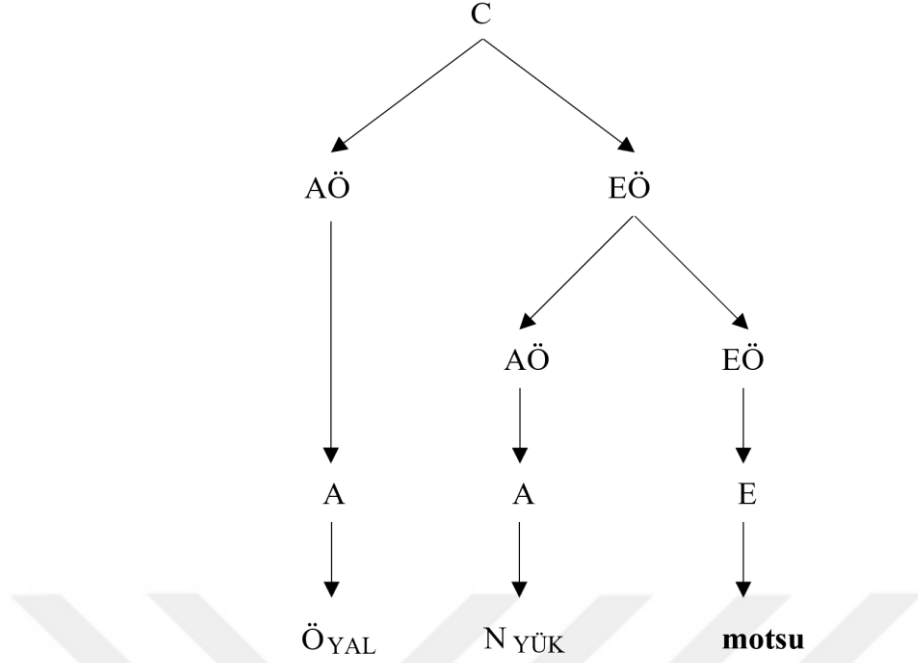
(77) "Ellerini tuttum." (W-CA16B3A-2682-1771)

Yukarıdaki cümlede zorunlu üye yükleme durumu eki alan “ellerini” AÖ’südür.

Jp:

Motsu: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

²⁰⁷ TDK, s. 2391.

Şekil 3.66

Motsu eyleminin zorunlu üyeleri tut- ile aynıdır.

- (78) 片方の 手には、 紫色の 小さな バッグを もっている。
 Katahō+no te+ni+wa, murasaki iro+no c̄isa-na baggu+o mot-teiru.
 Tek+İLG el+BUL+VUR, mor renk+İLG küçük-SYE Çanta+YÜK tut-ŞİM.
 Tek elimde, mor renkli küçük çantayı tutuyorum.

Murakami Yoşio, Yorozu Tetsugorōo Tadotte, 1997, s. 723. (村上善男 『萬鐵五郎を辿って』, 1997, 723)

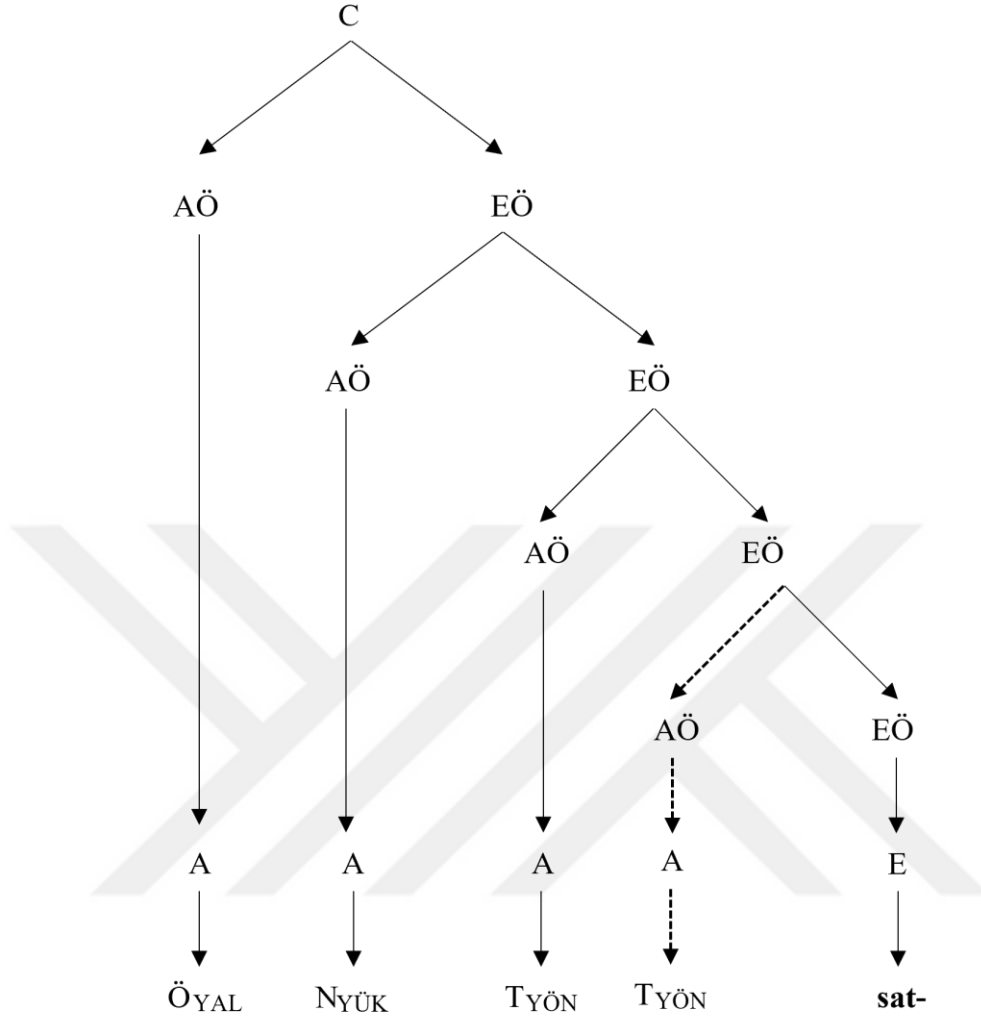
Örnek cümlede yükleme durumu eki alan “mor renkli küçük çantayı” (murasaki irono bagguo) AÖ’sü zorunlu üye olarak yönetilmektedir. Bulunma durumu eki alan “tek elimde” (katahono teniwa) AÖ’sü isteğe bağlı üye olarak cümlede bulunur.

3.2.21. Sat- (uru 売る)

Tr: Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.²⁰⁸

²⁰⁸ TDK, s. 2042.

Sat-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}] (T_{YÖN})

Şekil 3.67

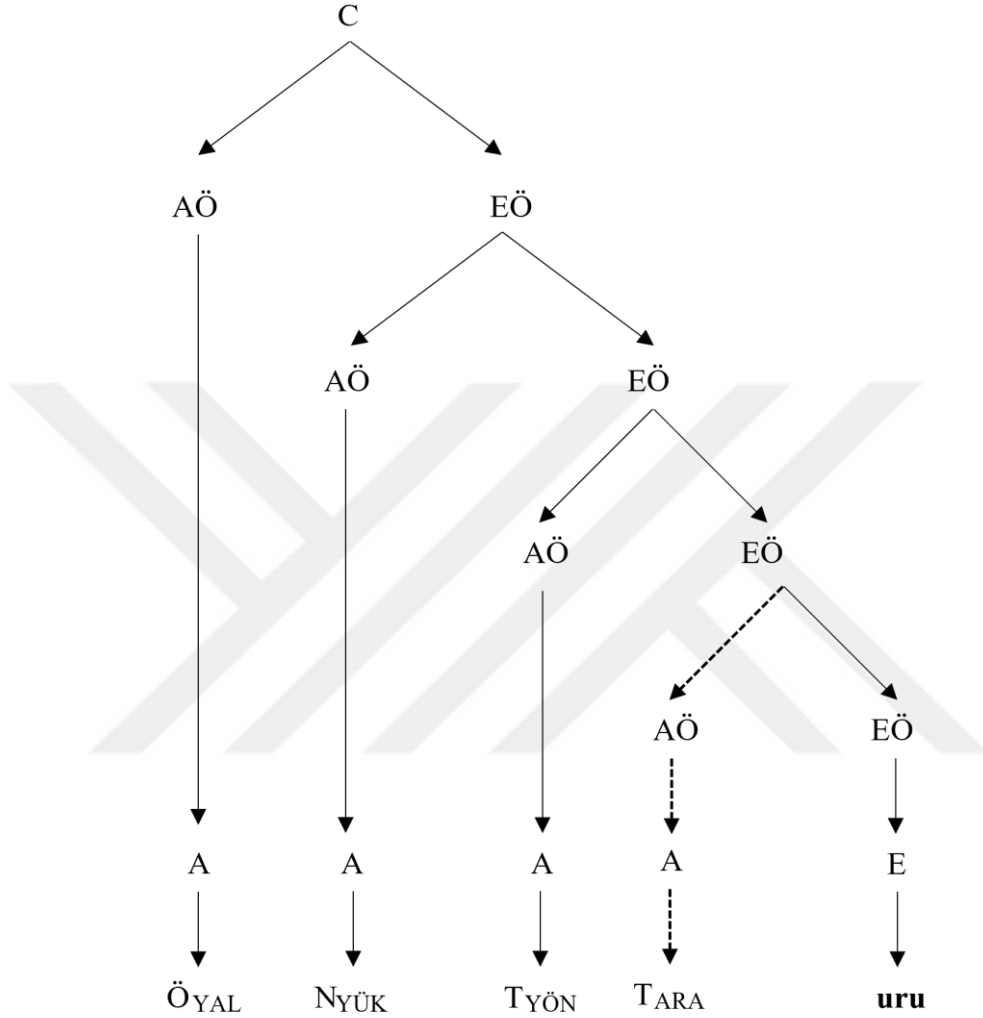
Sat- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, yükleme durumu ve yönelme durumudur. Yönelme durumu eki alan ikinci bir AÖ ise seçimli üye olarak yönetilir.

(79) "Mahmut Can yetiştirdiği tavukların yumurtalarını annemin hastanesine satabilirdi." (W-FA16B3A-0393-698)

Cümledeki "Mahmut Can" AÖ'sü yalın durumdaki öznedir. Yükleme durumu eki alan "yetiştirdiği tavukların yumurtalarını" ve yönelme durumu eki alan "annemin hastanesine" AÖ'leri zorunlu olarak yönetilmektedir. Seçimli üye cümlede bulunmasa da ürünlerin bir fiyat karşılığında satılacağını bilebiliriz ve fiyat belirten AÖ cümleye yönelme durumu ekiyle katılabilir.

Jp:

Uru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}] (T_{ARA})

Şekil 3.68

Uru eyleminin zorunlu üyeleri sat- eyleminin zorunlu üyeleri ile aynıdır. Seçimli üyesi ise Türkçedekinden farklı olarak araç durumudur.

- (80) 売れ残り 品を 通常の 半額で 売っています。
Urenokori hin+o tsücō+no hangaku+de ut-teimasu.
Satılmayan ürünler+YÜK normal+İLG yarı fiyat+ARA Sat-ŞİMKİB.
Satılmayan ürünleri normalin yarı fiyatına satıyoruz.

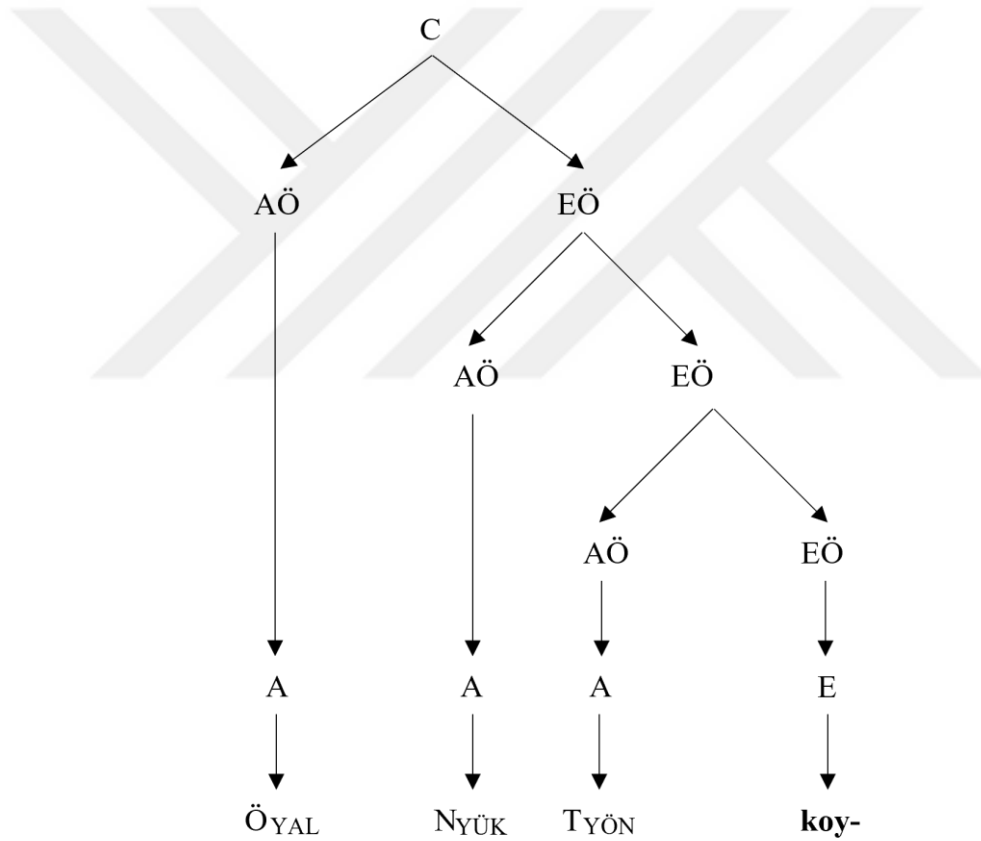
(LBq8_00022)

Yukarıdaki cümlede yükleme durumu eki alan “satılmayan ürünleri” (urenokori hino) AÖ’sü zorunlu üye olarak yönetilmektedir. Türkçeye yönelme durumuyla çevrilen “normal fiyatın yarısına” (tsücōno hangakude) AÖ’sü Japonca aslında araç durumu eki alarak seçimli üye olmuştur. Cümlede zorunlu üye olan yönelme durumu ekli AÖ bulunmamaktadır.

3.2.22. Koy- (oku 置<)

Tr: *Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.*²⁰⁹

Koy-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.69

Koy- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, yükleme durumu ve yönelme durumudur.

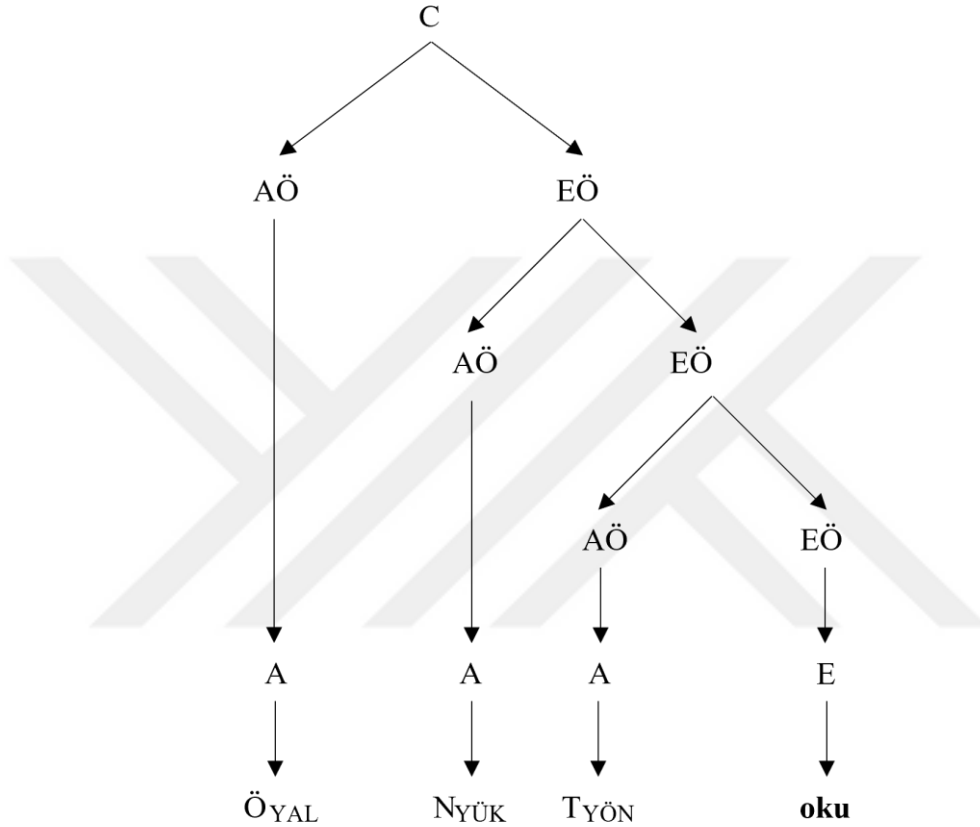
²⁰⁹ TDK, s. 1491.

(81) “Şimdi seni, demir kafes içine koymuşuz.” (W-GA14B1A-1489-529)

Örnekteki yükleme durumu eki alan “seni” ve yönelme durumu eki alan “demir kafes içine” AÖ’leri zorunlu üye olarak yönetilir. “Şimdi” ise cümlede BÖ’dür.

Jp:

Oku: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.70

Japonca oku eyleminin zorunlu üyeleri Türkçe koy- eyleminin zorunlu üyeleri ile aynıdır.

(82)	それから	グラスを	テーブルの	上に	置く。
	Sore+kara	gurasu+o	tēburu+no	ue+ni	ok-u.
	Şu+ÇIK	bardak+YÜK	masa+İLG	üst+YÖN	koy+ŞİM.

Daha sonrasında bardağı masanın üzerine koyarım.

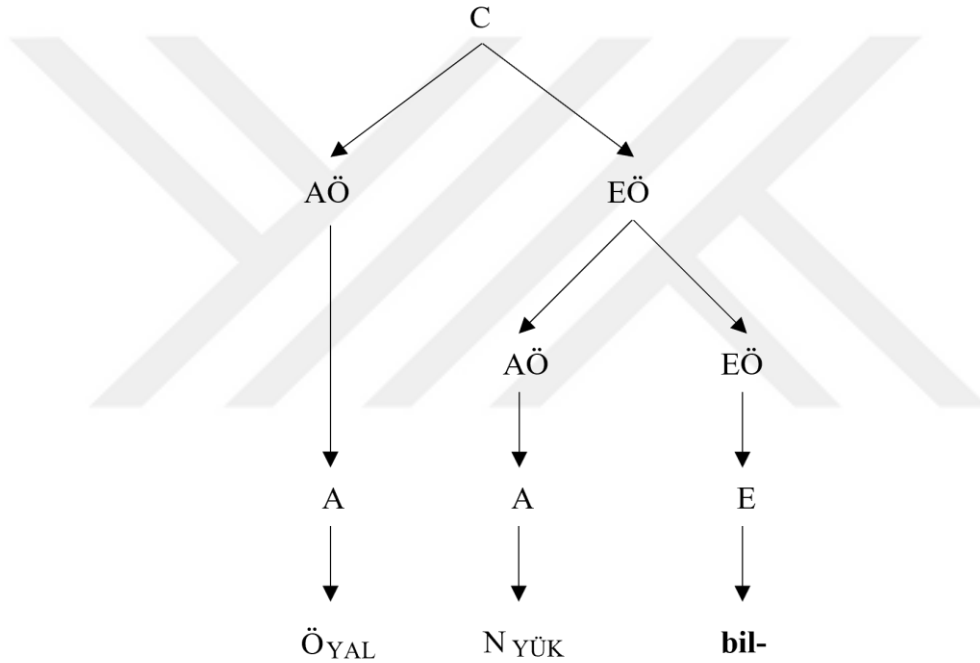
Riçādo Ruisu, Abe Curi (çev.), *Bunkaga Şōtotsu Suru Toki*, 2004, s. 361. (リチャード・ルイス著;阿部珠理訳 『文化が衝突するとき』, 2004, 361)

Örnek cümledeki “bardağı” (gurasuo) AÖ’sü yükleme durumu olarak zorunlu olarak yönetilmektedir. Diğer zorunlu üye ise yükleme durumu eki alan “masanın üzerine” (tēburuno ueni) AÖ’südür. “Daha sonrasında” (sorekara) ise BÖ’dür.

3.2.23. Bil- (şiru 知る)

Tr: *Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.*²¹⁰

Bil-: [ÖYAL] [NYÜK]

Şekil 3.71

Bil- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

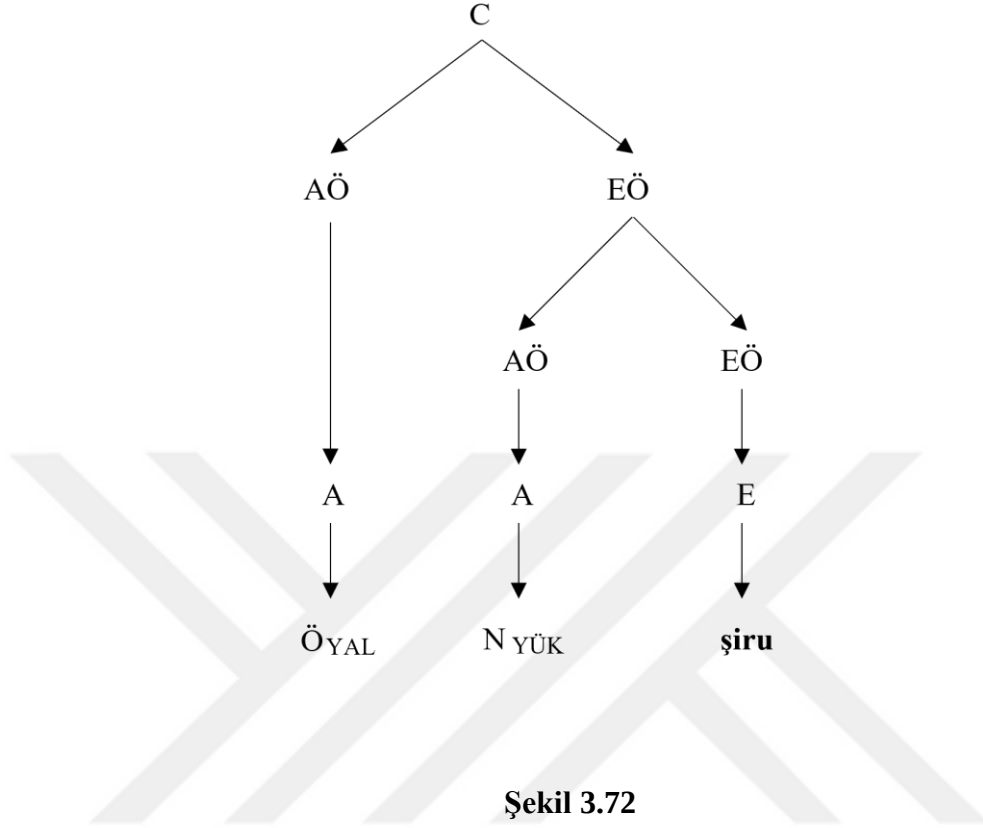
(83) "Gökyüzünün, ağaçların çocukluğunu bilirim." (W-JA16B2A-0336-1264)

Yukarıdaki örnekte “gökyüzünün, ağaçların çocukluğunu” AÖ’sü yükleme durumu ekini alarak zorunlu üye olarak yönetilmektedir. Yükleme durumu eki alan nesne iki ad tamlamasından oluşmuştur. Tamlanan iki tamlayanı yönetmektedir.

²¹⁰ TDK, s. 344.

Jp:

Şiru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.72

Şiru eyleminin zorunlu üyeleri bil- eyleminin zorunlu üyeleri ile aynıdır.

- (84) 「むずかしい 字を いっぱい 知ってたよね」
Muzuka+şii ci+o ippai şit-teta-yo-ne”
Zor+SYE harf+YÜK epey bil-SÜRGEÇ-YAR-YAR”
“Epey zor harf biliyordun ya”

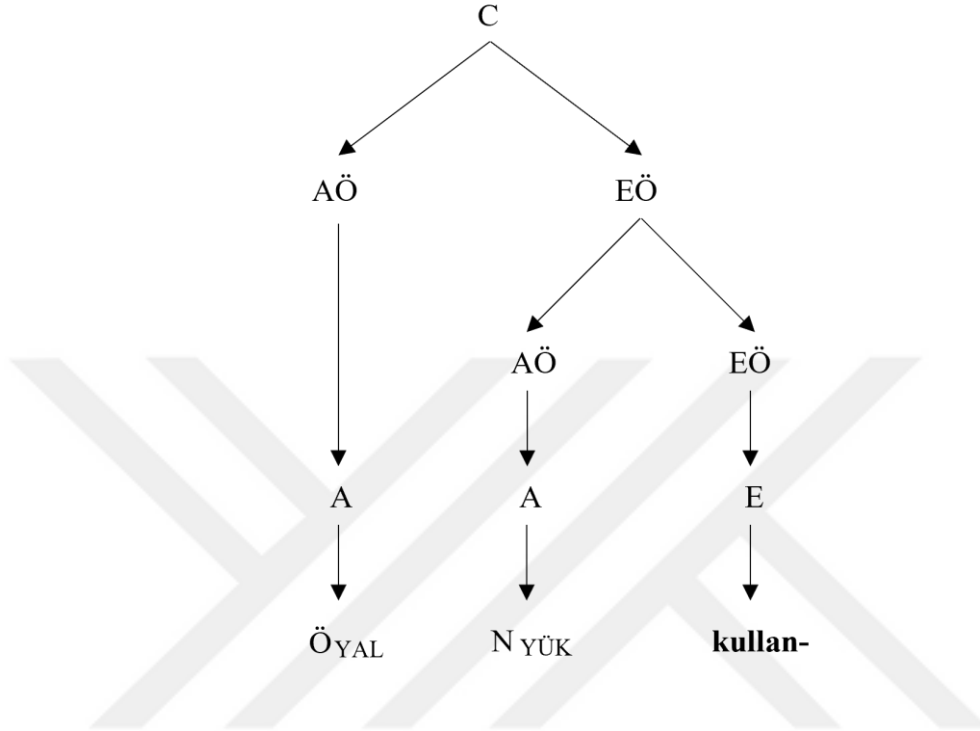
(LBr9_00243)

Cümledeki “zor harf” (muzukaşii cio) AÖ’sü yükleme durumu eki alarak zorunlu üye olarak yönetilmektedir. BÖ olan “epey” (ippai) ise eylemden önce cümlede bulunmaktadır.

3.2.24. Kullan- (tsukau 使う)

Tr: *Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak.*²¹¹

Kullan-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.73

Kullan- eylemi yalın durum ve yükleme durumunu zorunlu üye olarak yönetir.

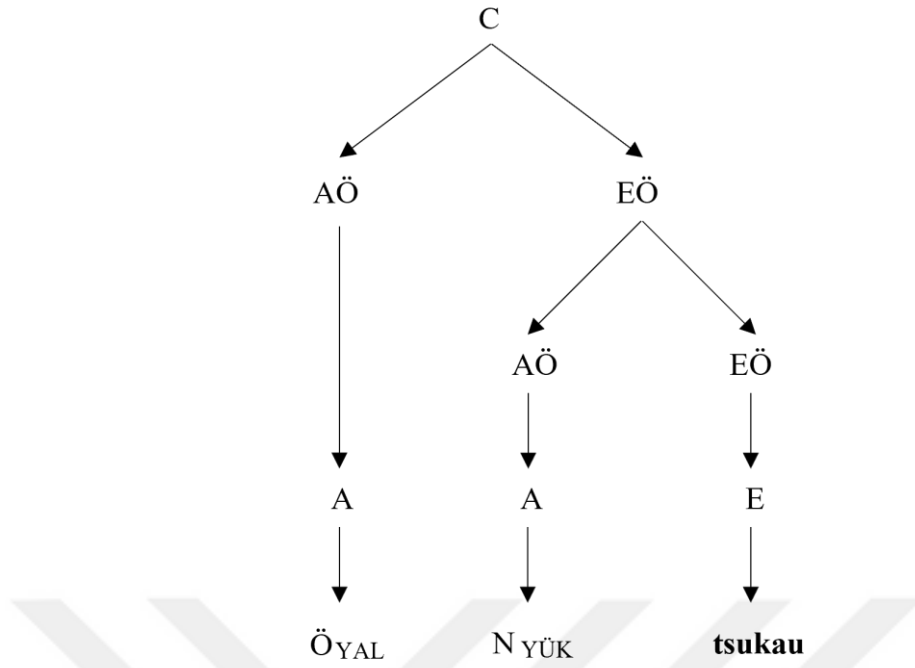
(85) "Annem**in** anahtar**ını** ilk kez kullanacağım." (W-QA16B4A-0155-650)

Örnek cümlelerin zorunlu üyesi yükleme durumu eki alan "annem**in** anahtar**ını**" AÖ'südür. "İlk kez" ise BÖ'dür.

Jp:

Tsukau: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

²¹¹ TDK, s. 1521.

Şekil 3.74

Tsukau eyleminin zorunlu üyeleri kullan- eylemiyle aynıdır.

- (86) ホルナイは 「abuse」という言葉を使っています。
 Horunai+wa “abuse”+to i-u kotoba+o tsukat-teimasu.
 Horney+VUR “abuse”+İL de-ŞİM kelime+YÜK Kullan-KİBŞİM.
 Horney “abuse” denen sözü kullanıyor.

(OB3X_00164)

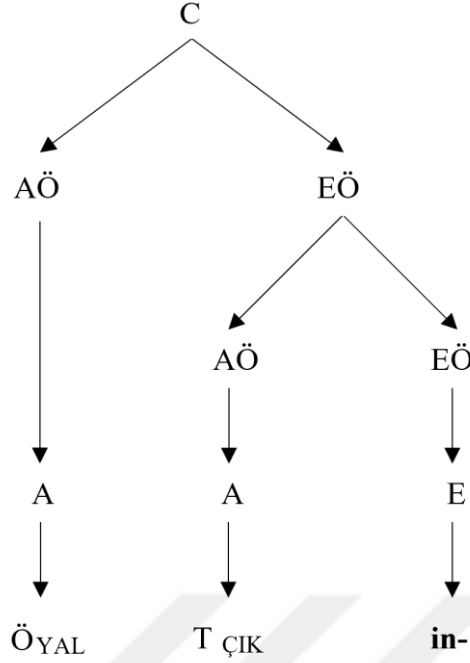
Örnek cümledeki “Horney” (Horunaiwa) AÖ’sü yalın durumdadır. +wa vurgucu geldiği için +ga yalın durum eki gelmemiştir. Diğer zorunlu üye ise yükleme durumu eki alan “‘abuse’ denen sözü” (‘abuse’ to iu kotobao) AÖ’südür.

3.2.25. İn- (oriru 降りる)

Tr: Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.²¹²

İN-: [Ö_YAL] [T_ÇIK]

²¹² TDK, s. 1195.

Şekil 3.75

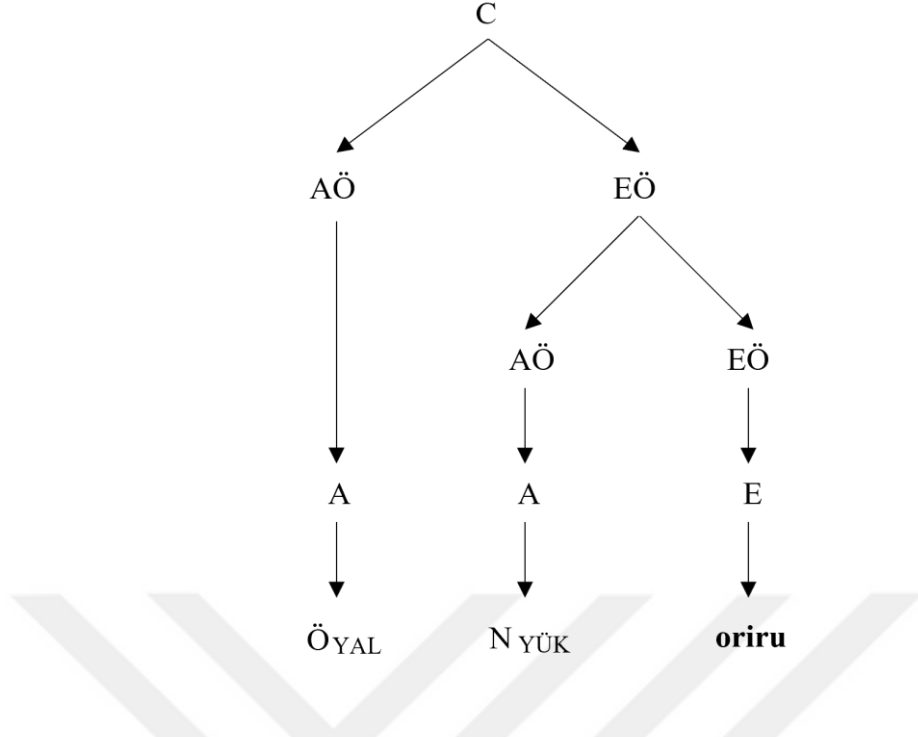
İn- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve çıkma durumudur.

(87) "Yusuf, midesinde**ki** bulantı**ya** rağmen otobüs**ten** inmiyor." (W-KA16B4A-0462-1692)

Cümlede yalın durumdaki "Yusuf" AÖ'sü zorunlu üye olan öznedir. "Midesinde**ki** bulantı**ya** rağmen" ise BÖ'dür. Çıkma durumu eki alan "otobüs**ten**" AÖ'sü ise diğer zorunlu üyedir. İn- eylemi yönelme durumunu da isteğe bağlı üye olarak yönetebilir.

Jp:

Oriru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.76

Oriru eyleminin ikinci zorunlu üyesi in- eylemininkinden farklı olarak yükleme durumudur.

- (88) 光沢は、 車を 降りる。
 Kōtaku+wa, kuruma+o ori-ru.
 Parlaklık+VUR, araba+YÜK in-ŞİM.
 İhtişam, arabadan indi.

(PB19_00377)

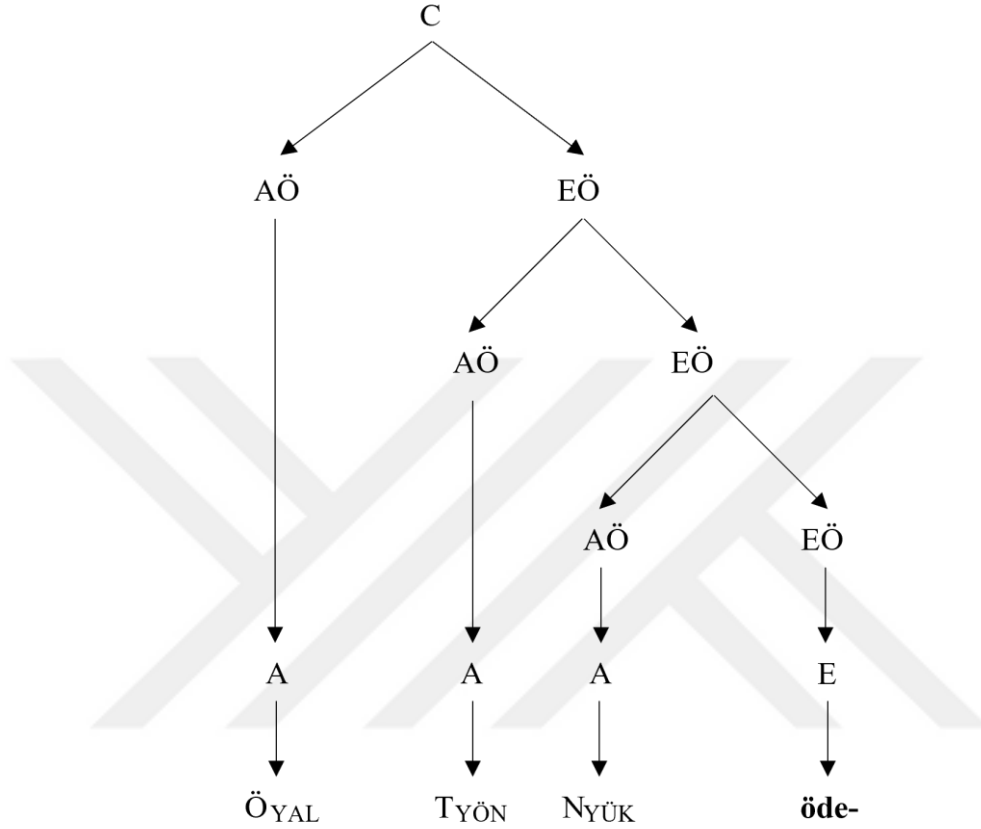
Cümledeki “ihtişam” (kōtakuwa) AÖ’sü yalın durumda öznedir. “Arabadan” (kuruma^o) AÖ’sü ise yükleme durumu ekini alan diğer zorunlu üyedir. Türkçeye çıkma durumu ekiyle çevrilen AÖ, Japonca aslında yükleme durumu eki almıştır.

Japoncada oriru eylemi, yönelme durumu ekini isteğe bağlı yönettiğinde yükleme durumu yerine çıkma durumu eki gelir. Bu şekliyle Türkçedeki istem yönetimine benzer.

3.2.26. Öde- (harau 払う)

Tr: *Bir alışveriş ilişkisinde, borcu alacaklıya vermek, tediye etmek.*²¹³

Öde-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.77

Öde- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum, yönelme durumu ve yükleme durumudur.

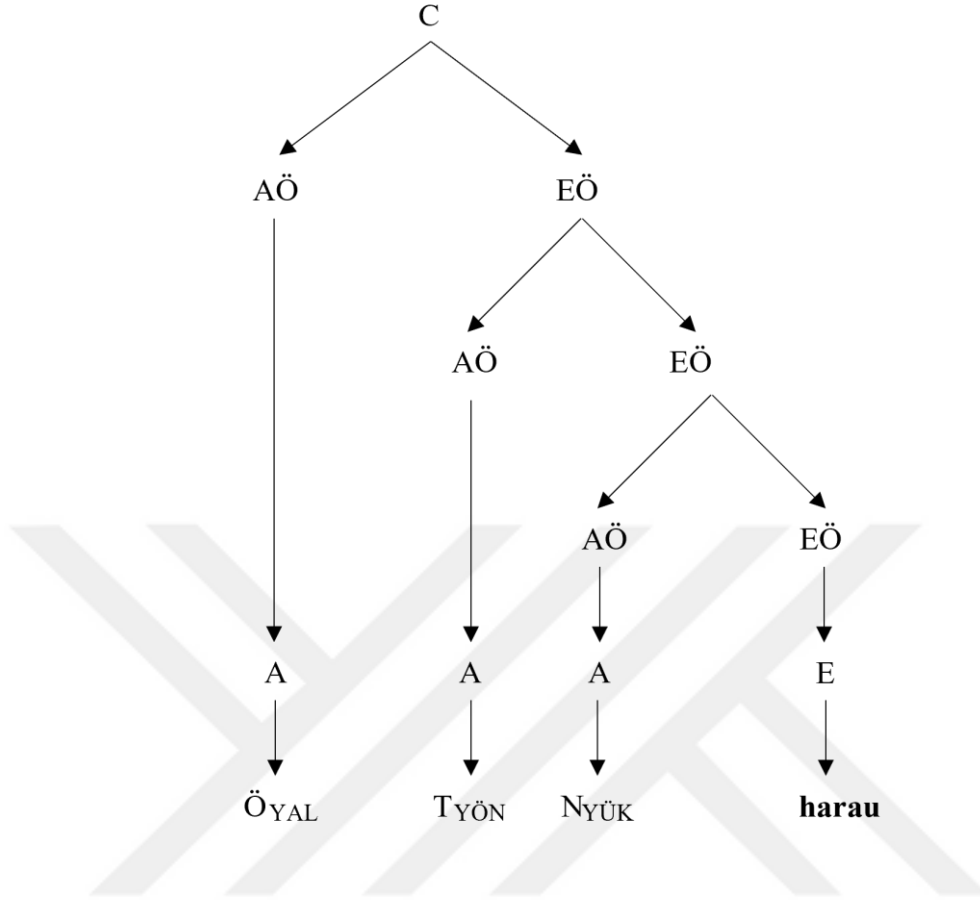
(89) "Bunun için önce Işık Lisesi'ne dünyanın parasını ödedi." (W-NA16B1A-0521-1760)

Yukarıdaki cümlede “bunun için” ve “önce” BÖ’dür. Yönelme durumu eki alan “Işık Lisesi’ne” ve yükleme durumu ekini alan “dünyanın parasını” AÖ’leri zorunlu üyelerdir. Araç durumu eki, cümlede isteğe bağlı üye olarak bulunabilirdi.

Jp:

²¹³ TDK, s. 1836.

Harau: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.78

Harau eyleminin zorunlu üyeleri öde- eyleminin zorunlu üyeleriyle aynıdır.

- (90) その 為に それ 相応の 金を 払う。
Sono tame+ni sore sōō+no kane+o hara-u.
Şu için+YÖN şu uygun+İLG para+YÜK öde-ŞİM.

Bunun için karşılık gelen parayı ödeyeceğim.

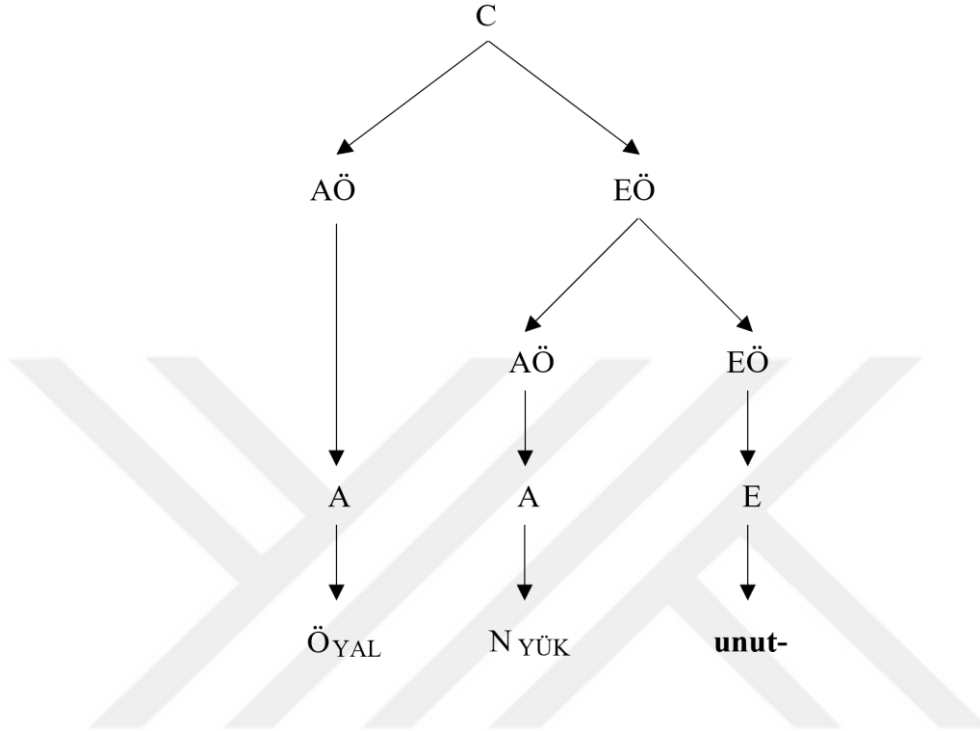
(LBq9_00014)

Örnekte zorunlu üye “karşılık gelen parayı” (sore sōōno kaneo) AÖ’sü yükleme durumu eki almıştır. Cümlede zorunlu üye olan yönelme durumu bulunmamaktadır. “Bunun için” (sono tameni) BÖ’dür.

3.2.27. Unut- (wasureru 忘れ)

Tr: *Aklında kalmamak, hatırlamamak.*²¹⁴

Unut-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.79

Unut- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

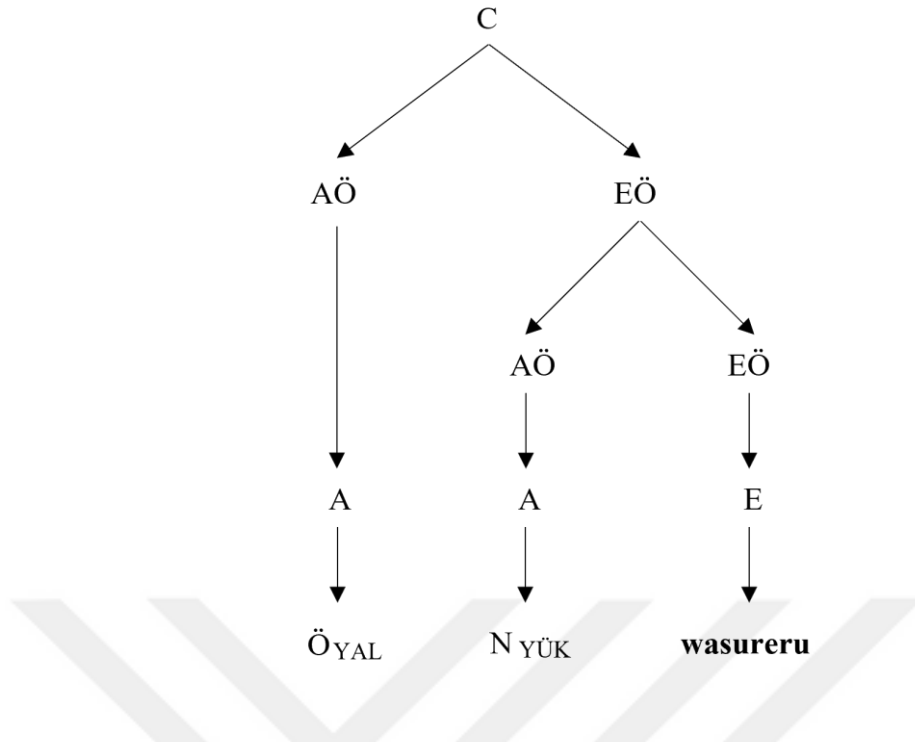
(91) "Ben sayısını unuttum." (W-RA16B2A-0406-497)

Yukarıdaki cümlede yalın durumdaki “ben” ve yükleme durumu eki alan “sayısını” AÖ’leri zorunlu üye olarak yönetilir. Cümleye bulunma durumu eki alan bir AÖ eklenerek bir eşyanın bir yerde unutulduğu anlamı verilebilir. Bu durumda bulunma durumu eki alan AÖ isteğe bağlı üye olarak yönetilir.

Jp:

Wasure: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

²¹⁴ TDK, s. 2418.

Şekil 3.80

Wasureru eyleminin zorunlu üyeleri unut- eyleminin zorunlu üyeleri ile aynıdır.

- (92) ...しかし 奴らは、 過去の 失敗を すぐに 忘れる…」
 ...Şikaşi yatsura+**wa**, kako+**no** şippai+**o** sugu+**ni** wasure-ru...”
 ...Fakat onlar+VUR, geçmiş+İLG hata+YÜK Hemen+BYE Unut-ŞİM...”
 ...Fakat onlar, geçmişin hatalarını hemen unutuyorlar.

(LBo9_00060)

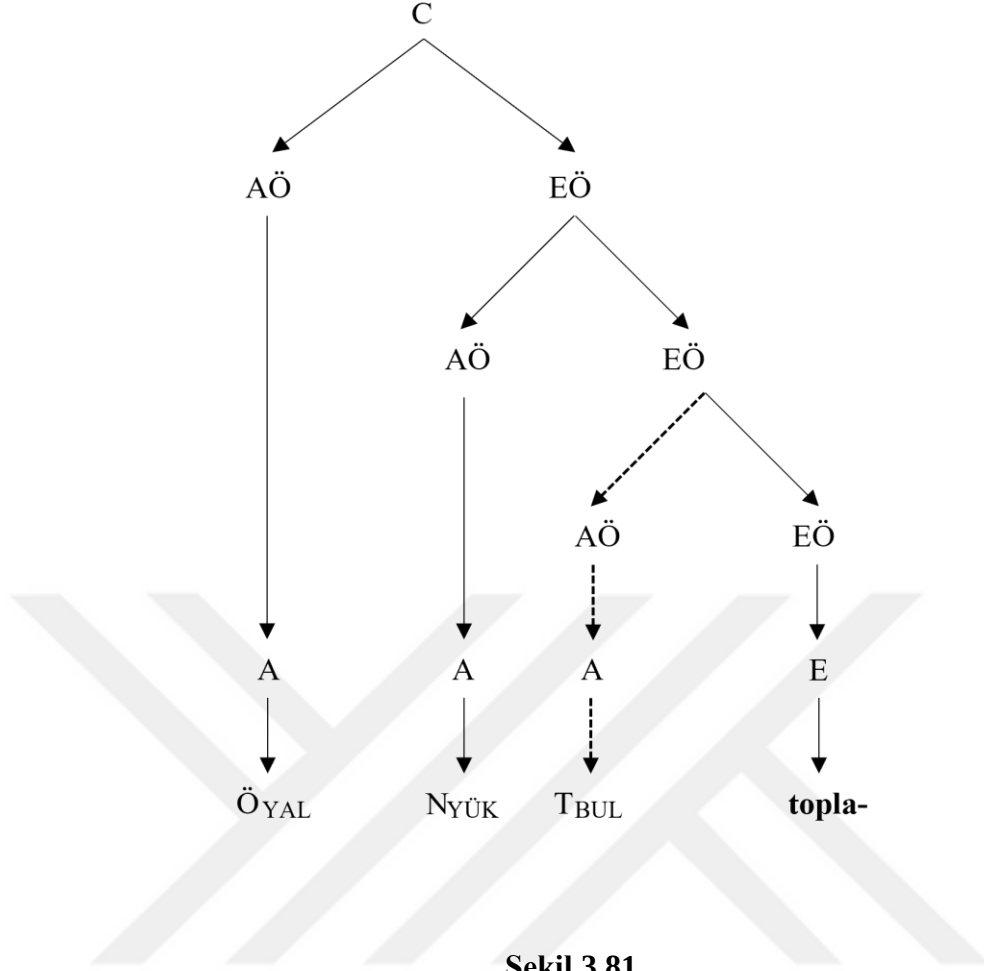
“Onlar” (yatsura**wa**) AÖ’sü yalın durumda zorunlu üye olarak yönetilmektedir. +wa vurgucu eklendiği için +ga yalın durum eki eklenmemiştir. Diğer zorunlu üye ise yükleme durumu eki alan “geçmişin hatalarını” (kako**no** şippai**o**) AÖ’südür. “Fakat” (şikaşi) bağlaç, “hemen” (sugu**ni**) ise BÖ’dür.

3.2.28. Topla- (atsumeru 集める)

Tr: Bir araya getirmek.²¹⁵

Topla-: [Ö_YAL] [N_YÜK] (T_BUL)

²¹⁵ TDK, s. 2367.

Şekil 3.81

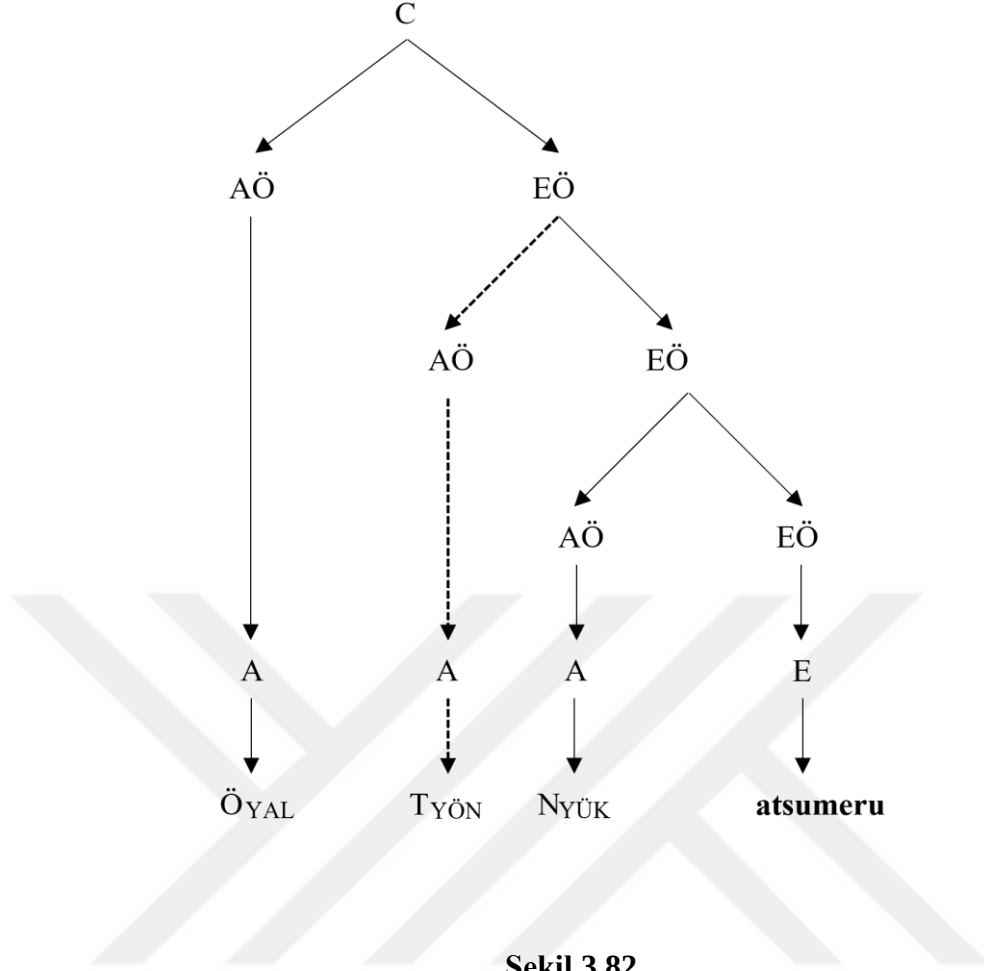
Topla- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur. Bulunma durumu ise seçimli üye olarak yönetilir.

(93) "Gemi*yi* kaçırانلار bizi güverte*de* topladılar." (W-IA16B1A-0094-1616)

Yukarıdaki cümlede yalın durumdaki "gemi*yi* kaçırانلار" ve yükleme durumundaki "bizi" AÖ'leri zorunlu üye olarak yönetilmektedir. "Güverte*de*" AÖ'sü ise bulunma durumu eki alarak seçimli üye olmuştur. Topla- eylemi yönelme durumu alan bir AÖ'yü isteğe bağlı üye olarak yönetebilir.

Jp:

Atsumeru: [ÖYAL] (TYÖN) [NYÜK]

Şekil 3.82

Atsumeru eyleminin zorunlu üyeleri topl- eyleminin zorunlu üyeleri gibi yalın durum ve yükleme durumudur. Seçimli üyesi Türkçedekinden farklı olarak yönelme durumudur.

- (94) 写真に 意識を 集める。
 Şaşin+ni işiki+o atsume-ru.
 Fotoğraf+YÖN dikkat+YÜK topla-ŞİM.
 Fotoğrafa dikkatimi topluyorum.

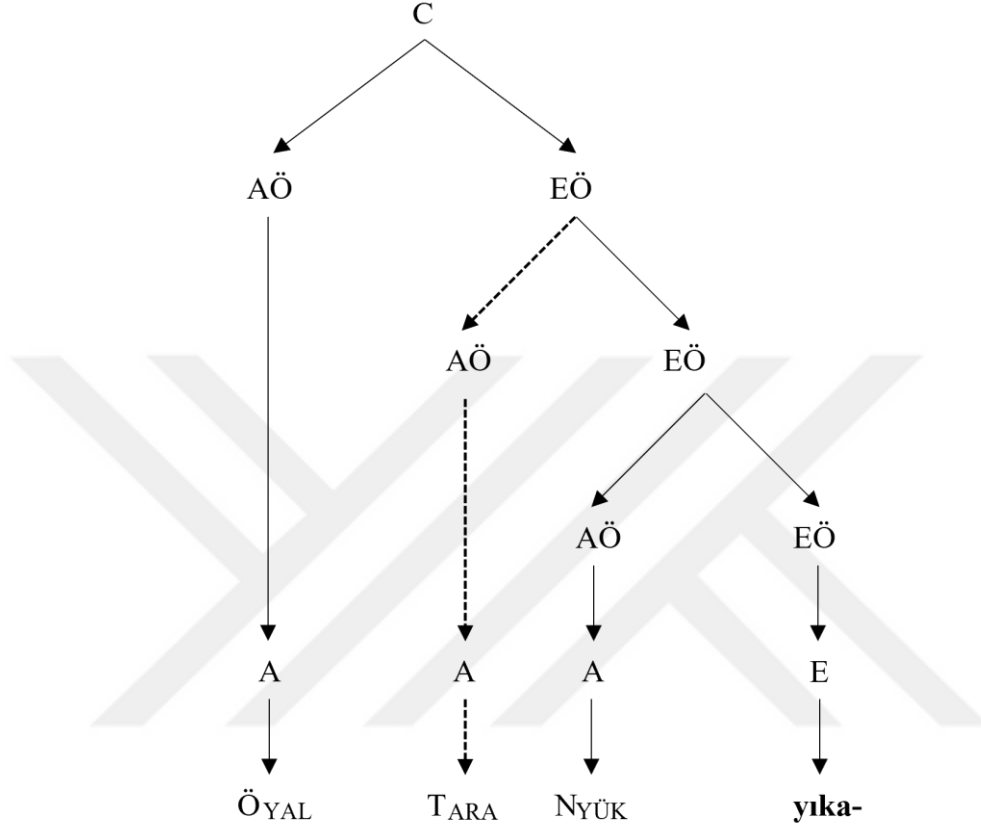
(LBi9_00077)

Örnek cümledeki yönelme durumu eki alan “fotoğrafa” (şaşinni) AÖ’sü seçimli üyedir. Yükleme durumu eki alan “dikkatini” (işikio) AÖ’sü ise zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

3.2.29. Yıka- (arau 洗う)

Tr: *Su veya başka bir sıvı kullanarak bir şeyi temizlemek.*²¹⁶

Yıka-: [Ö_{YAL}] (T_{ARA}) [N_{YÜK}]

Şekil 3.83

Yıka- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur. Araç durumu ise seçimli üyedir.

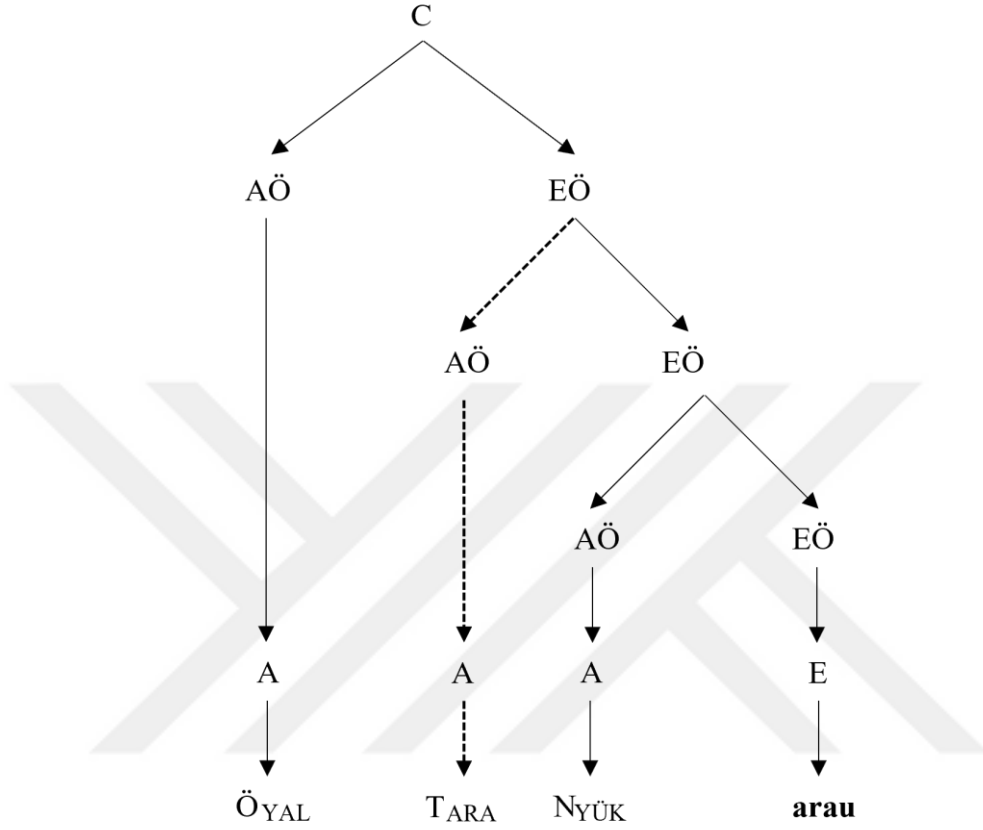
(95) "Sabun**la** bir güzel Tekir'i yıkadı." (W-HA16B2A-1934-1597)

Örnek cümledeki yükleme durumu eki alan "Tekir'i" AÖ'sü zorunlu üyedir. "Bir güzel" BÖ'dür. Araç durumu eki alan "sabun**la**" AÖ'sü seçimli üyedir. Yıka- eyleminin araç durumunu zorunlu yönetmemesinin sebebi, yıkama işinin her zaman araç gerektirmemesidir. Örneğin sadece suyla yıkama işi yapılıyorsa, yıkama eyleminin zaten bir sıvıyla yapıldığı bilindiği için tekrar *suyla* diye belirtmeye gerek kalmamaktadır.

²¹⁶ TDK, s. 2588.

Jp:

Arau: [Ö_{YAL}] (T_{ARA}) [N_{YÜK}]

Şekil 3.84

Arau eyleminin yönettiği zorunlu ve seçimli üyeler yıka- eylemininki ile aynıdır.

- (96) 準備が できたら、 まず 石けんで 手を よく 洗います。
Cunbi-+ga deki-tara, mazu sekken+de te+o yo-ku arai-masu.
Hazırlık+YAL tamamlı-ŞAR, önce sabun+ARA el+YÜK iyi+BYE yıka-KİBŞİM.
Hazırlık bitince, önce sabunla elimizi iyice yıkayacağız.

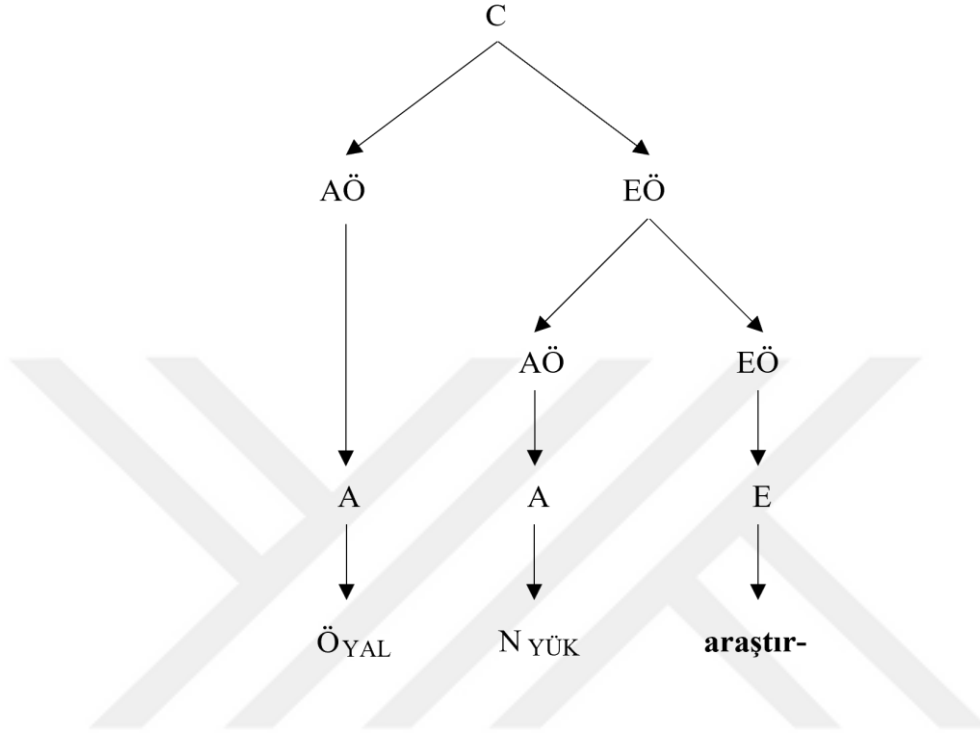
(LBk4_00046)

Birleşik cümlelerin son kısmında yer alan “önce” (mazu) ve “iyice” (yoku) BÖ’dür. Araç durumu eki alan “sabunla” (sekkende) AÖ’sü seçimli üyedir. Yükleme durumu eki alan “elimizi” (te) AÖ’sü ise zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

3.2.30. Araştır- (şiraberu 調べる)

TR: *Birini veya bir şeyi bulmak için bir yeri gözden geçirmek.*²¹⁷

Araştır-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.85

Araştır- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

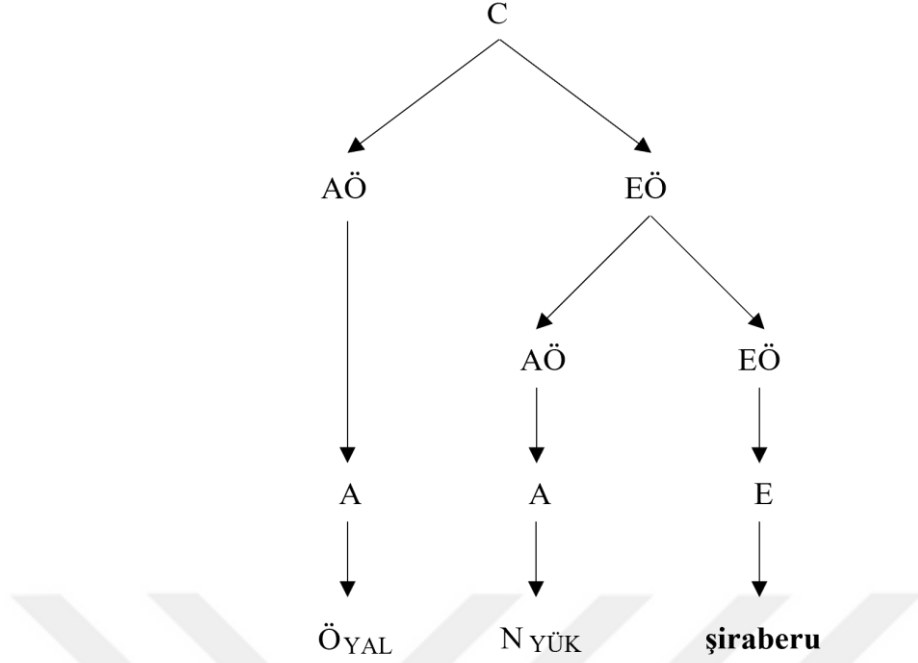
(97) "Biz burad**a** ney**i** araştırıyoruz?" (W-GA16B2A-0460-1558)

Yukarıdaki cümlede yalın durumdaki "biz" ve yükleme durumu eki alan "ney**i**" AÖ'leri zorunlu üyelerdir. Bulunma durumu eki alan "burad**a**" AÖ'sü ise isteğe bağlı üye olarak yönetilmektedir.

Jp:

Şiraberu: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

²¹⁷ TDK, s. 146.

Şekil 3.86

Şiraberu eyleminin zorunlu üyeleri araştır- eylemininkiyle aynıdır.

- (98) まず ヴェザー・ルームへ 行って、 気象を 調べる。
 Mazu vezā rūmu+e it-te, kişō+o şirabe-ru.
 Önce hava odası+YÖN git-BYE, hava durumu+YÜK araştır-ŞİM.
 Önce hava odasına gidip, hava durumunu araştıracağım.

(LBc9_00008)

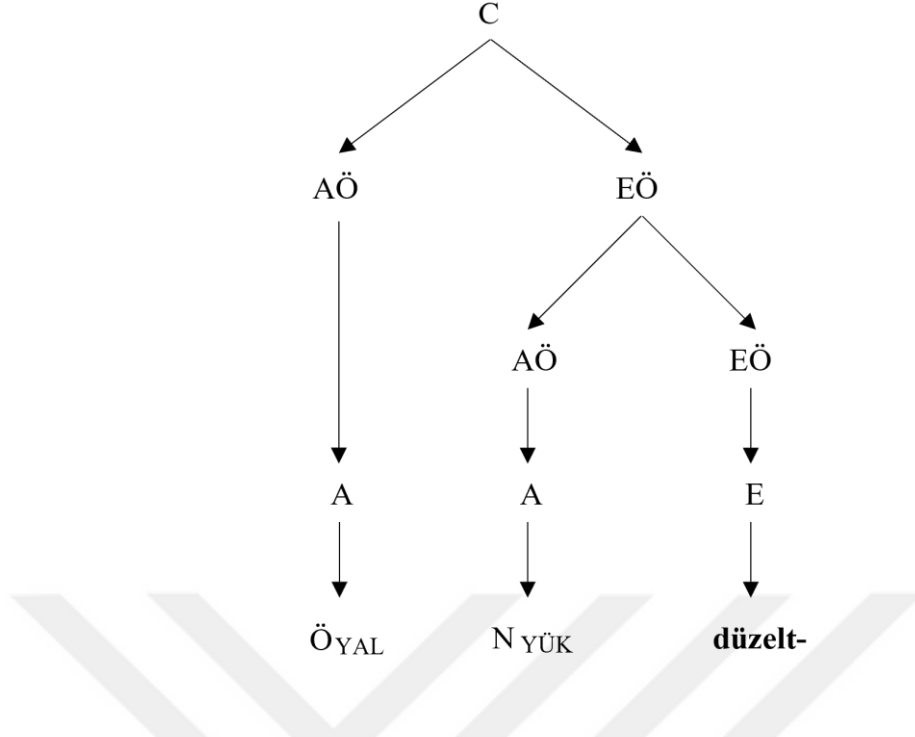
Örnek cümledeki yükleme durumu eki alan “hava durumunu” (kişōo) AÖ’sü zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

3.2.31. Düzelt- (naosu 直す)

Tr: Düzgün duruma getirmek.²¹⁸

Düzelt-: [ÖYAL] [NYÜK]

²¹⁸ TDK, s. 745.

Şekil 3.87

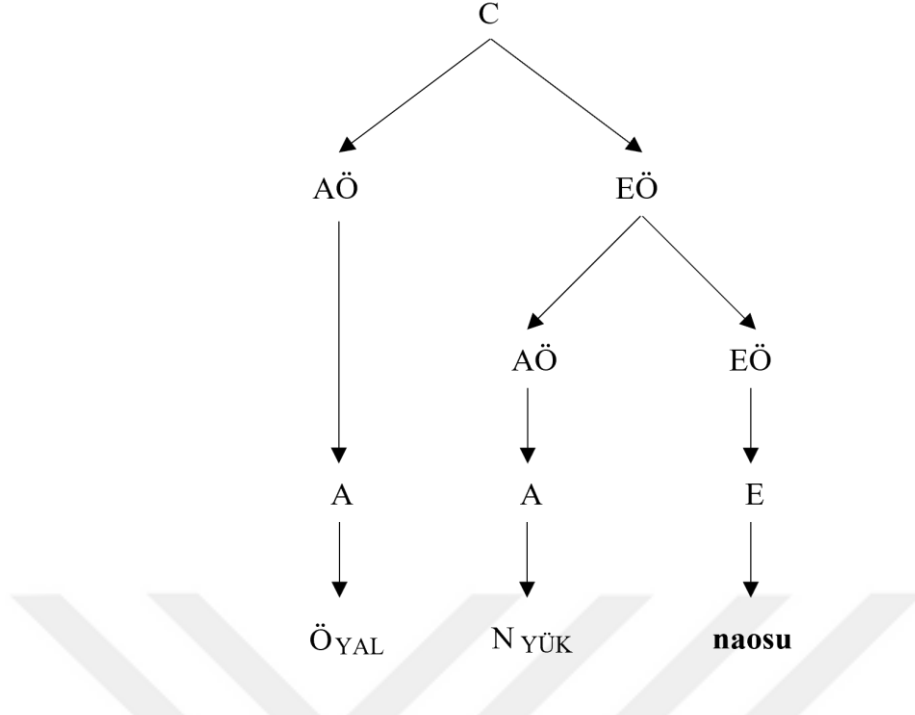
Düzelt- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

(99) "Kıyafetini düzeltti." (W-RA16B2A-0316-144)

Cümlede görüldüğü gibi düzelt- eyleminin yönettiği zorunlu üye, yükleme durumu eki alan "kıyafetini" AÖ'südür.

Jp:

Naosu: [ÖYAL] [NYÜK]

Şekil 3.88

Naosu eylemi de düzelt- eylemiyle aynı zorunlu üyeleri yönetmektedir.

(100)	「やっぱり」	お松さんは	立ち上がって	着くずれを	なおした。
	“Yappari”	Omatsu san+ wa	taçiağat-te	kikuzure+ o	naoşi-ta.
	Gerçekten...	Omatsu	kalk-BYE	giysi boşluğu+YÜK	düzelt-GEÇ.
		Bey/Hanım+VUR			
	Gerçekten... Omatsu Bey/Hanım kalkıp giysi boşluğunu düzeltti.				

(LBk9_00038)

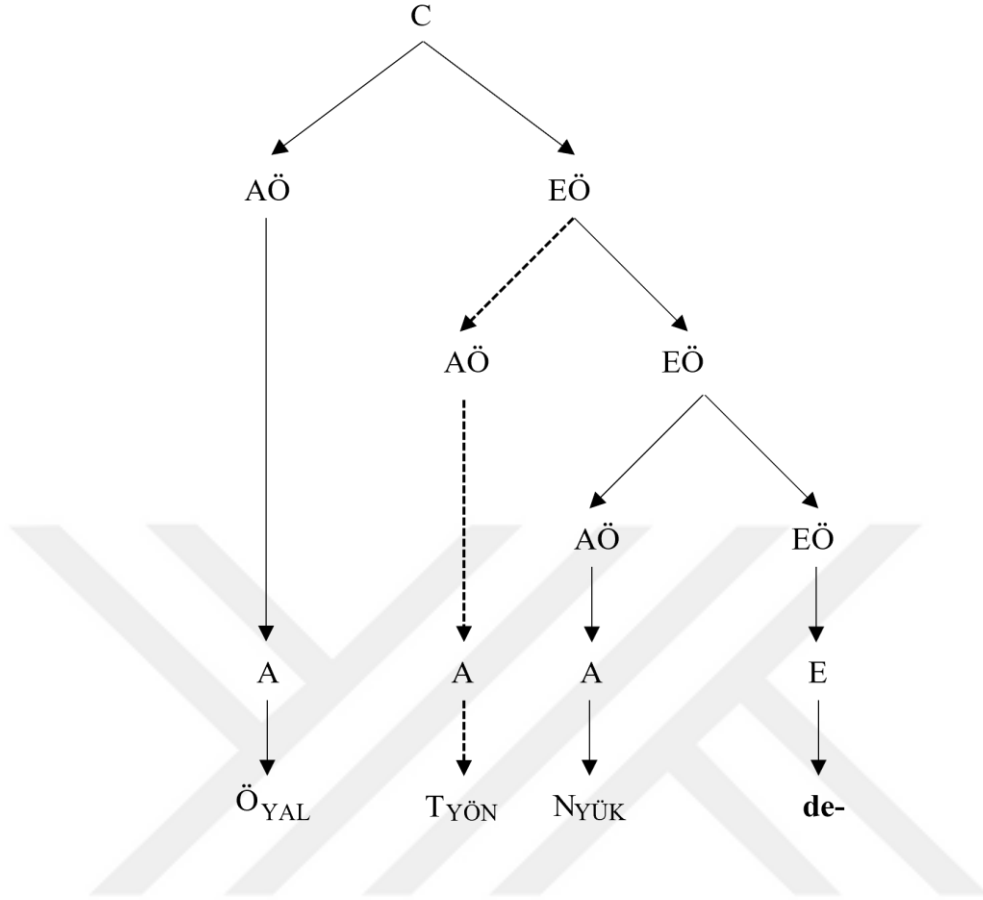
Yukarıdaki cümlede “nihayet” (yappari) bağlaçtır. Yalın durumdaki “Omatsu Bey/Hanım” (Omatsu san**wa**) ve yükleme durumu eki alan “giysi boşluğunu” (kikuzure**o**) AÖ’leri zorunlu üyelerdir. Özneye +wa vurgucu geldiği için +ga yalın durum eki gelmemiştir. “Kalkıp” (taçiağatte) ise eylemsi belirteçtir.

3.2.32. De- (iu 言う)

Tr: Söylemek, söz söylemek.²¹⁹

²¹⁹ TDK, s. 618.

De-: [Ö_{YAL}] (T_{YÖN}) [N_{YÜK}]

Şekil 3.89

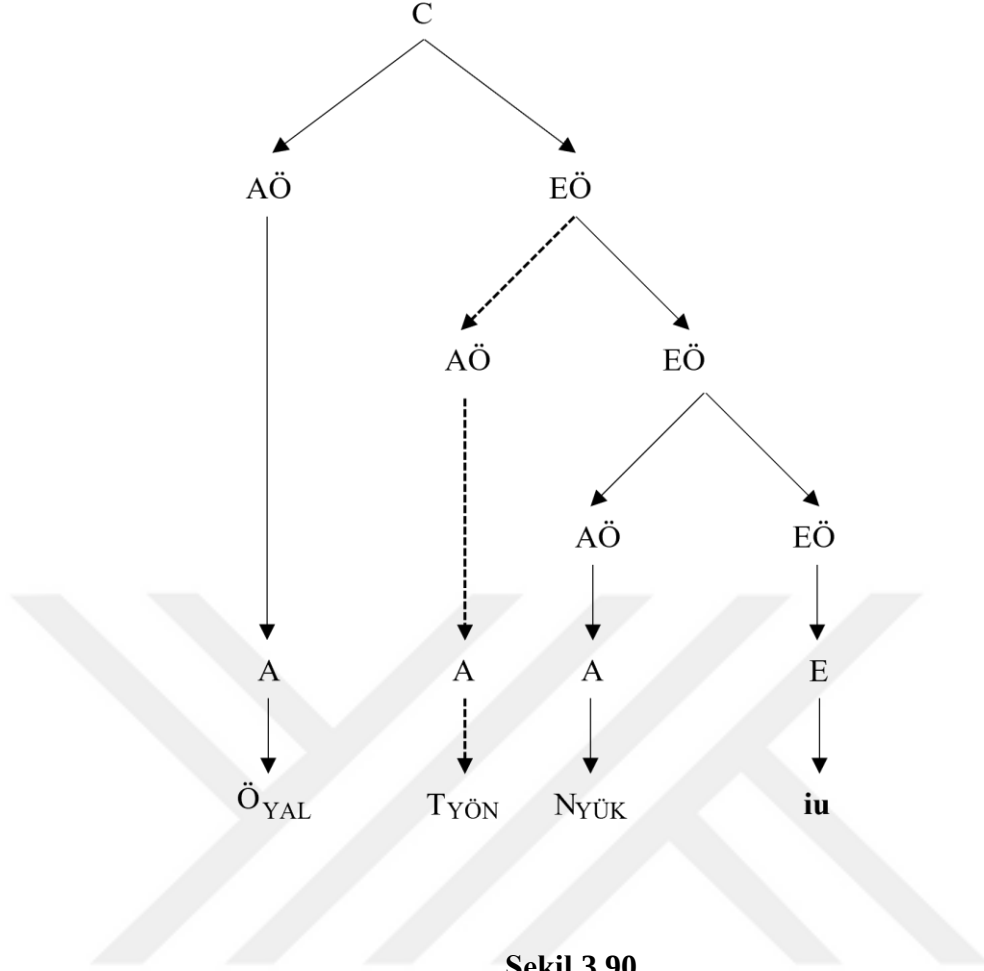
De- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur, seçimli üyesi ise yönelme durumudur.

(101) “Adını demedi.” (W-EA16B4A-0489-170)

Örnekteki “adını” AÖ’sü yükleme durumunu alan zorunlu üyedir. Seçimli üye olan yönelme durumu eki alan AÖ cümlede yer almamaktadır fakat söylenen şeyin birisine söylendiğini cümleden anlayabiliriz. Bu

Jp:

İu: [Ö_{YAL}] (T_{YÖN}) [N_{YÜK}]

Şekil 3.90

İu eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur. İu eylemi ayrıca yönelme durumunu seçimli üye olarak yönetir.

- (102) ガキっばい 意地悪を、 言って しまった。
 Gaki-ppoi iciwaru+o, it-te şimat-ta.
 Çocuk-SYE kötü söz+YÜK, de-BYE YEK-GEÇ.
 Çocuksu kötü söz deyiverdi.

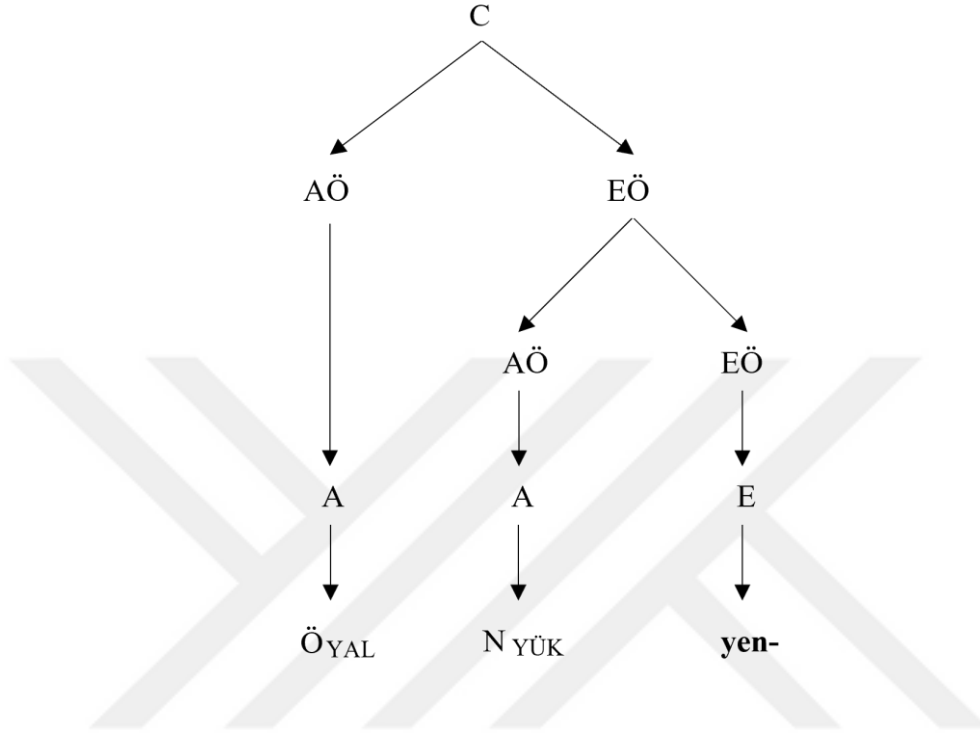
(PB49_00252)

Cümlede eylemin zorunlu üyesi, yükleme durumu eki alan “çocuksu kaba söz” (gakippoi iciwaru $\mathbf{o}$) AÖ’südür.

3.2.33. Yen- (katsu 勝つ)

Tr: Savaş veya yarışmada üstünlük sağlamak, üstün gelmek.²²⁰

Yen-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.91

Yen- eyleminin iki zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum ve yükleme durumudur.

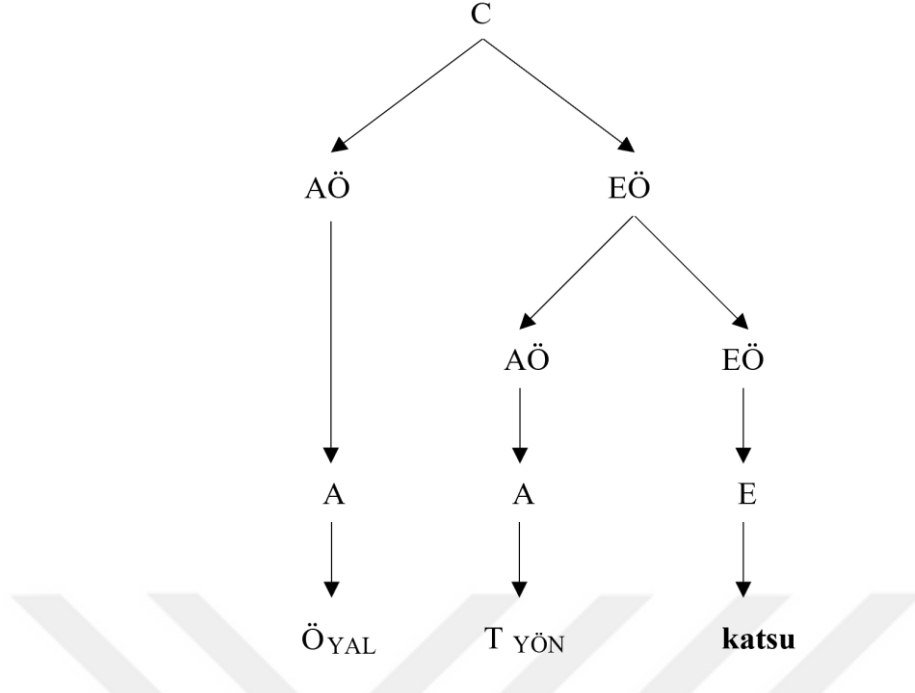
(103) "Komşu mahallen**inin** takım**ını** yenmişlerdi." (W-LA16B1A-1252-1)

Yukarıdaki örmekte eylemin zorunlu üyesi, yükleme durumu eki alan “komşu mahallen**inin** takım**ını**” AÖ’südür.

Jp:

Katsu: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}]

²²⁰ TDK, s. 2575.

Şekil 3.92

Katsu eyleminin ikinci zorunlu üyesi, yen- eyleminden farklı olarak yönelme durumudur.

(104)	まず	人に	勝つ!
	Mazu	hito+ni	kats-u!
	Önce	insan+YÖN	yen-ŞİM!
	Önce insanları yeneceğiz!		

(PB13_00641)

Yukarıdaki cümlede zorunlu üye “insanları” (hito**ni**) AÖ’südür. Türkçeye yükleme durumu ekiyle çevrilen AÖ, Japonca aslında yönelme durumu eki almıştır.*

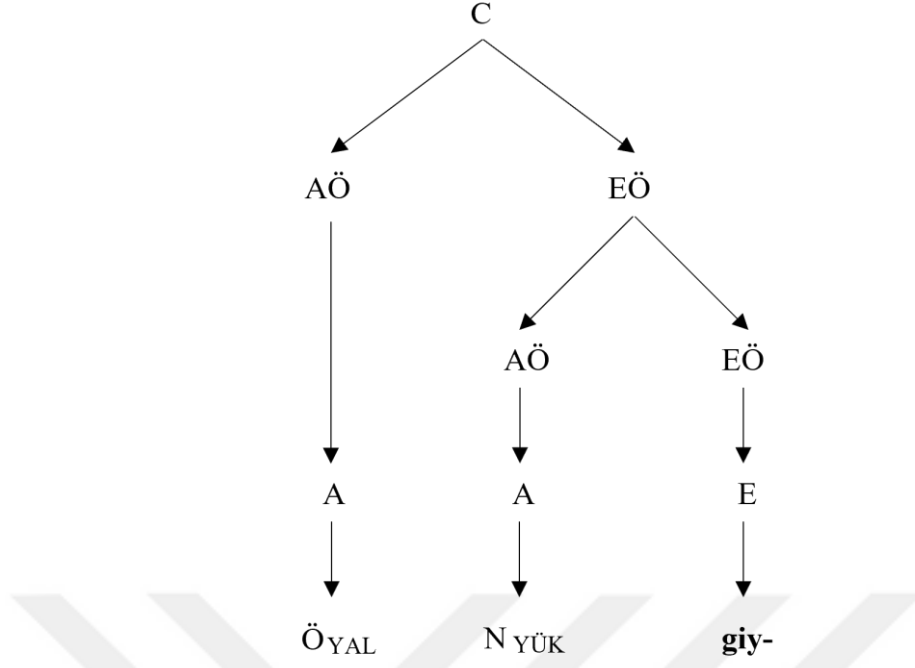
3.2.34. Giy- (kiru 着る)

Tr: Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.²²¹

Giy-: [Ö_YAL] [N_YÜK]

* Türkçede yen- anlamına gelen galip gel- birleşik eylemi de yönelme durumu eki alan bir AÖ’yü zorunlu üye olarak yönetir.

²²¹ TDK, s. 949.

Şekil 3.93

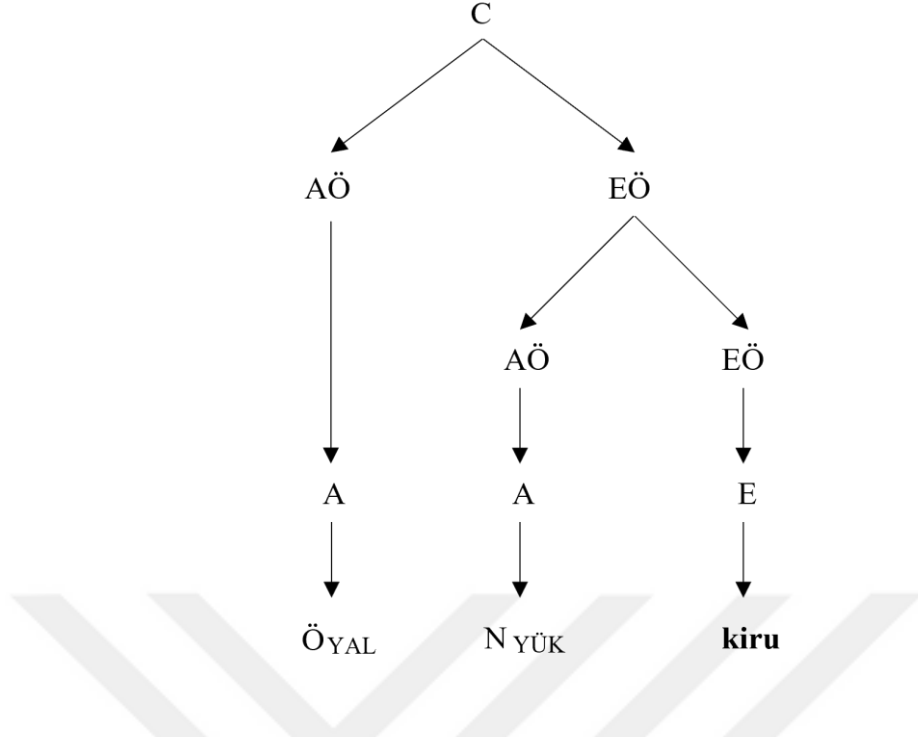
Giy- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.

(105) "Mesela ben smokin giyeyim..." (W-FA16B2A-0998-1514)

Örnek cümlede “mesela” cümle dışı ögedir. Yalın durumdaki “ben” ve yükleme durumundaki “smokin” AÖ’leri eylemin yönettiği zorunlu üyelerdir. Yükleme durumundaki AÖ, yükleme durumu eki almamıştır. Yani yükleme durumundaki AÖ biçimbirim almamış, soyut durum almıştır.

Jp:

Kiru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.94

Kiru eyleminin zorunlu üyeleri giy- eylemininkiyle aynıdır.

- (106) ルビーの ように 紅い 色の ワンピースを 着ている。
 Rubī+no yō+ni aka-i iro+no wanpīsu+o ki-teiru.
 Yakut+İLG gibi+BUL kırmızı+SYE renk+İLG elbise+YÜK giy-ŞİM.
 Yakut gibi kırmızı renkli bir elbiseyi giyiyor.

(LBq9_00010)

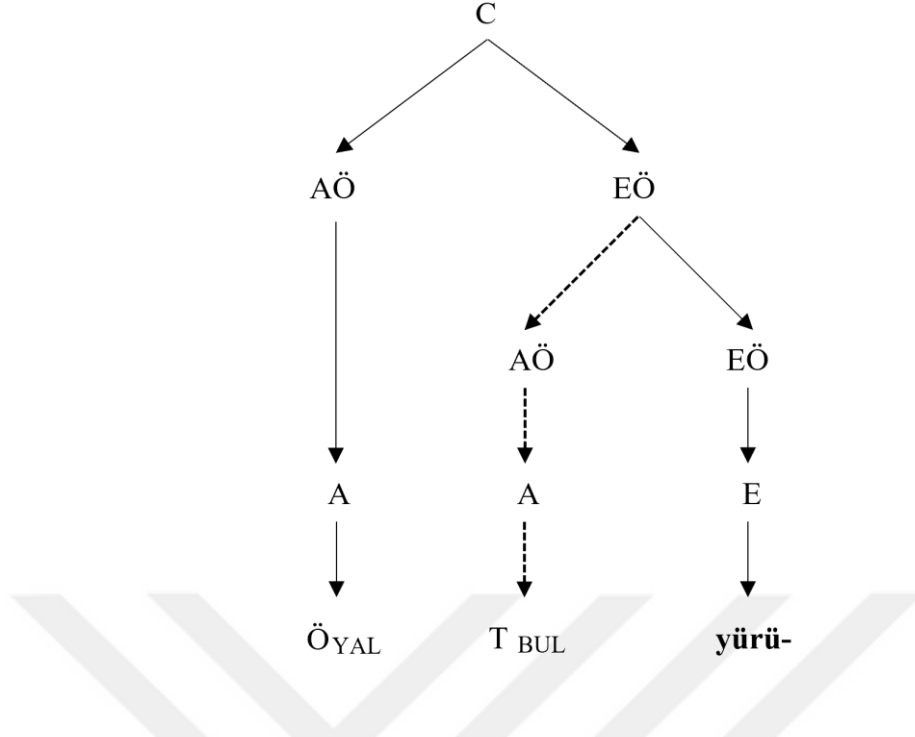
Örnek cümlede yükleme durumu eki alan “yakut gibi kırmızı renkli bir elbiseyi” (rubīno yōni akai irono wanpīsu) AÖ’sü zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

3.2.35. Yürü- (aruku 歩く)

Tr: Adım atarak ilerlemek, gitmek.²²²

Yürü-: [ÖYAL] (T_{BUL})

²²² TDK, s. 2629.

Şekil 3.95

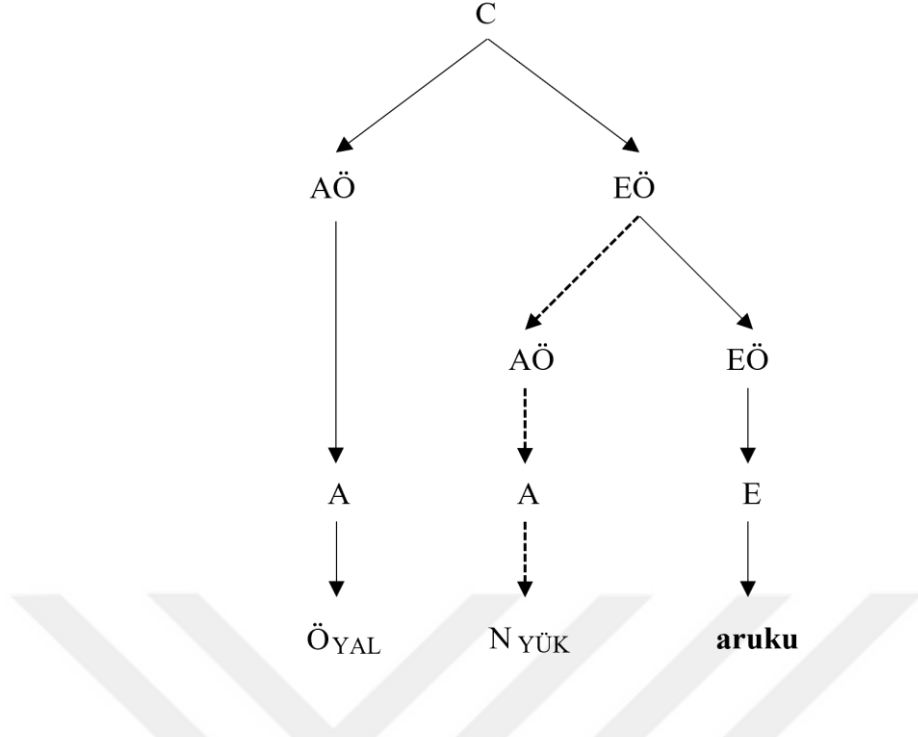
Yürü- eyleminin zorunlu üyesi tektir. Seçimli üyesi ise bulunma durumudur.

(107) "Şimdi koridord**da** ikisi yan yana yürüyorlardı." (W-RA16B3A-0649-1854)

Yukarıdaki örnekte bulunma durumu eki alan "koridord**da**" AÖ'sü seçimli üyedir. Bu durum ekinin seçimli olmasının sebebi, yürüme eyleminin bir beceri olarak bulunma durumu eki alan bir AÖ olmadan da gerçekleştirilebilmesidir. "İkisi" AÖ'sü yalın durumdaki zorunlu üyedir. "Şimdi" ve "yan yana" ise BÖ'dür.

Jp:

Aruku: [Ö_YAL] (NYÜK)

Şekil 3.96

Aruku eyleminin zorunlu üyesi Türkçe yürü- eylemi gibi tektir. Seçimli üyesi ise bulunma durum değil, yükleme durumudur.

- (108) 瀬戸橋を 渡り、 細い 道_を ぶらぶら 歩く。
Seto başı+**o** watar-i, hoso-i miçi+**o** bura bura aruk-u.
Seto Köprüsü+YÜK geç-BYE, dar-SYE yol+YÜK sallana sallana yürü-ŞİM.
Seto Köprüsü'nü geçip, dar yolda sallana sallana yürür.

Nakae Katsumi, *Edono Yūho-cutsu*, 2001, s. 210. (中江克己著 『江戸の遊歩術』, 2001, 210)

Cümledeki yükleme durumu eki alan “dar yolda” (hoso miçi**o**) AÖ’sü seçimli üyedir. Türkçeye bulunma durumu ekiyle çevrilen AÖ, Japonca aslında yükleme durumu eki almıştır.* “Sallana sallana” (bura bura) ikilemesi ise cümlede BÖ’dür.*

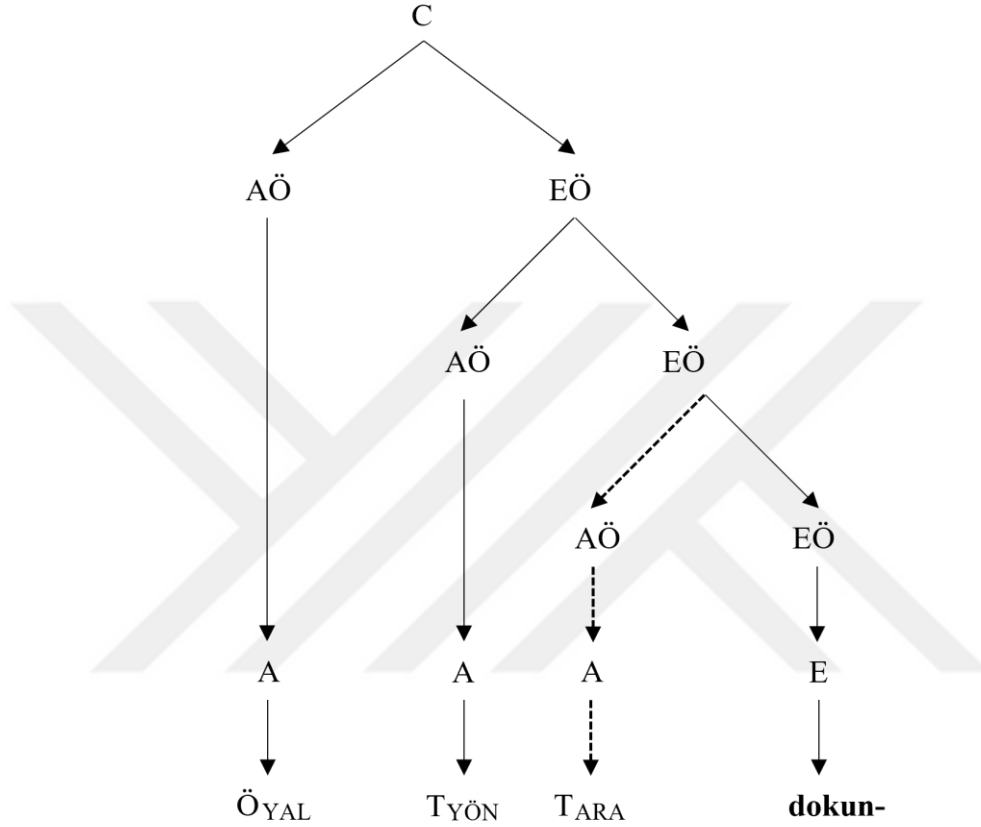
* Türkçede ve Türkçenin diğer kollarında yürü- ve bu eylemin eşdeğerleri bazen yükleme durumu eki alan bir AÖ’yü yönetebilmektedir.

* Bura bura BÖ’sü Türkçe çevirisi gibi eylemsi değil, yansımadan oluşan ikilemedir.

3.2.36. Dokun- (sawaru 触る)

Tr: Nesnelerin sıcaklık, soğukluk, sertlik, yumuşaklık vb. niteliklerini derinin altındaki sinir uçları aracılığıyla duymak, değmek, el sürmek, temas etmek.²²³

Dokun-: [Ö_{YAL}] [TYÖN] (T_{ARA})

Şekil 3.97

Dokun- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yönelme durumudur. Araç durumu ise seçimli üyedir.

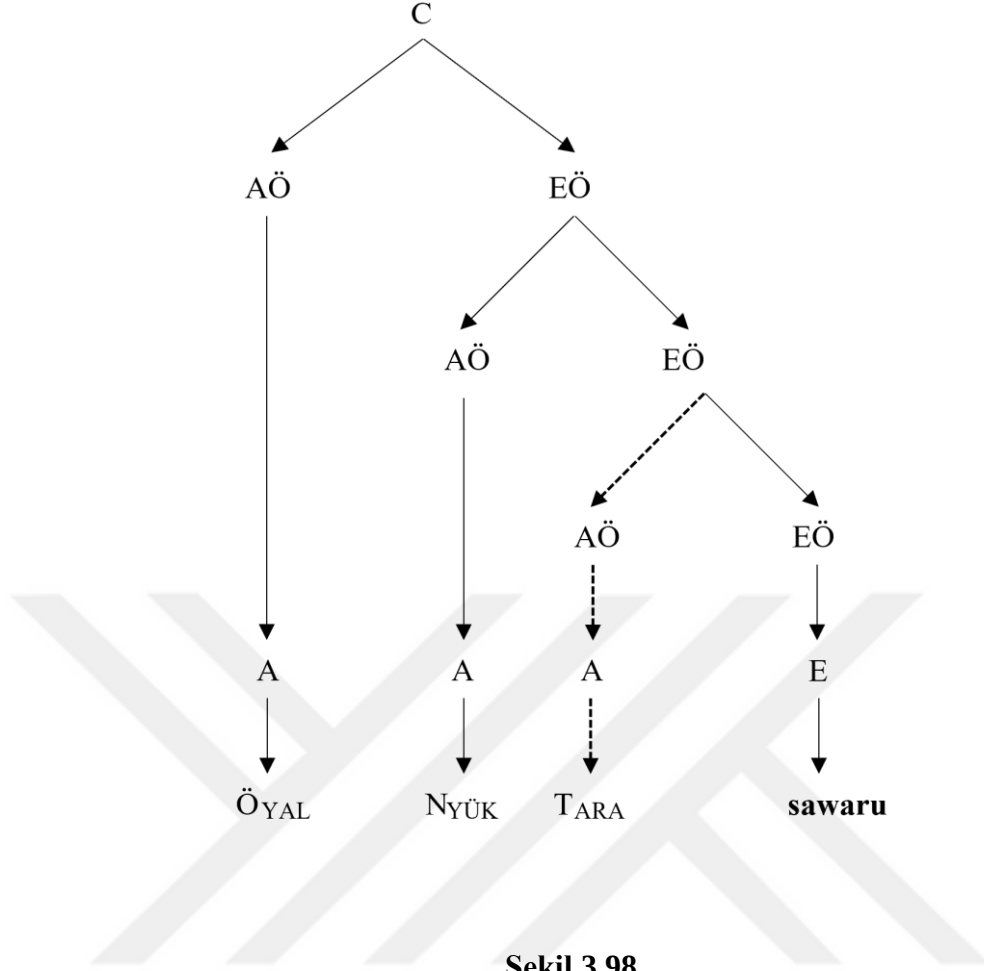
(109) "Zile omzum**la** dokunuyorum." (W-UA16B2A-1041-319)

Örnekte yönelme durumu eki alan “zile” AÖ’sü zorunlu üyedir. Araç durumu eki alan “omzum**la**” AÖ’sü ise seçimli üyedir.

Jp:

Sawaru: [Ö_{YAL}] [NYÜK] (T_{ARA})

²²³ TDK, s. 695.

Şekil 3.98

Sawaru eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur. Dokun-eylemi yönelme durumunu zorunlu üye olarak yönetirken sawaru eylemi yükleme durumunu zorunlu üye olarak yönetir. Araç durumu ise aynı şekilde seçimli üyedir.

- (110) 慎介が 顔の 痣を 触る。
 Şinsuke+ga kao+no aza+o sawar-u.
 Şinsuke+YAL yüz+İLG doğum lekesi+YÜK dokun-ŞİM.
 Şinsuke yüzündeki doğum lekesine dokundu.

(PB29_00595)

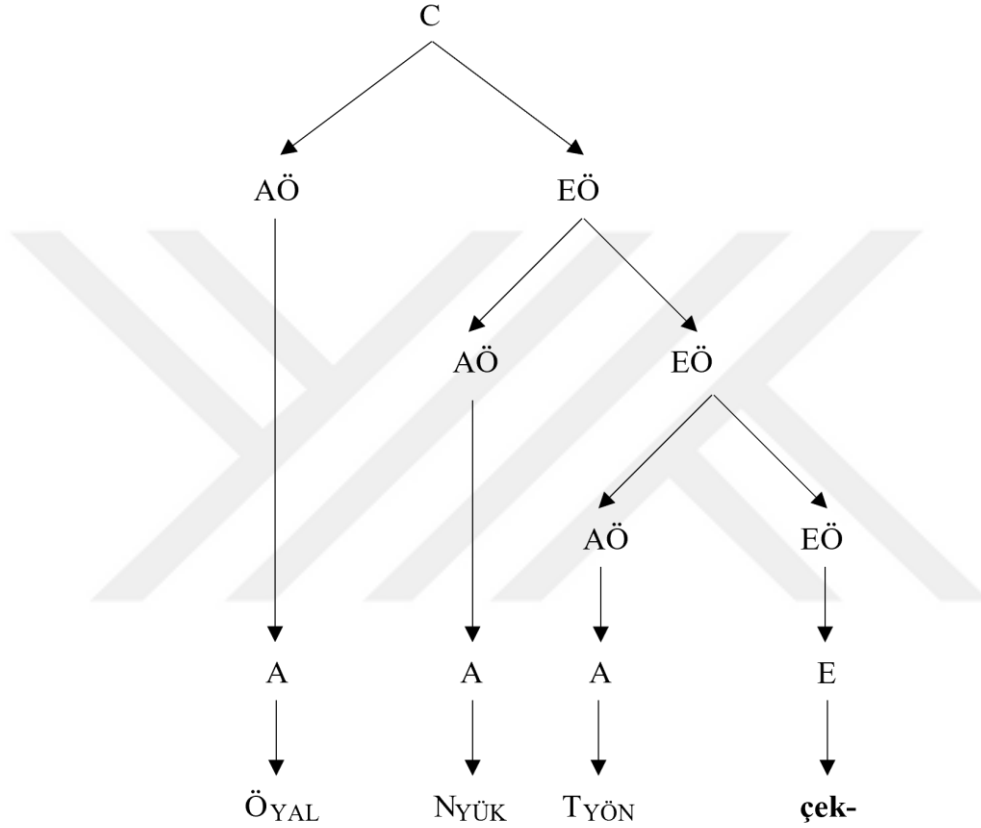
Örnekteki “Şinsuke” (Şinsukega) AÖ’sü yalın durumdadır. Yükleme durumu eki alan “yüzündeki doğum lekesine” (kaono azao) AÖ’sü zorunlu üyedir. Japonca aslında

yükleme durumu eki alan AÖ, Türkçeye yönelme durumu ekiyle çevrilmiştir. *Sawaru* eylemi nadiren yükleme durumu yerine yönelme durumu eki de alabilir.²²⁴

3.2.37. Çek- (hiku 引く)

Tr: *Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.*²²⁵

Çek-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.99

Çek- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, yükleme durumu ve yönelme durumudur.

(111) "Televizyonun önündeki kilimi kenara çekiyorum." (W-RA16B2A-1050-1740)

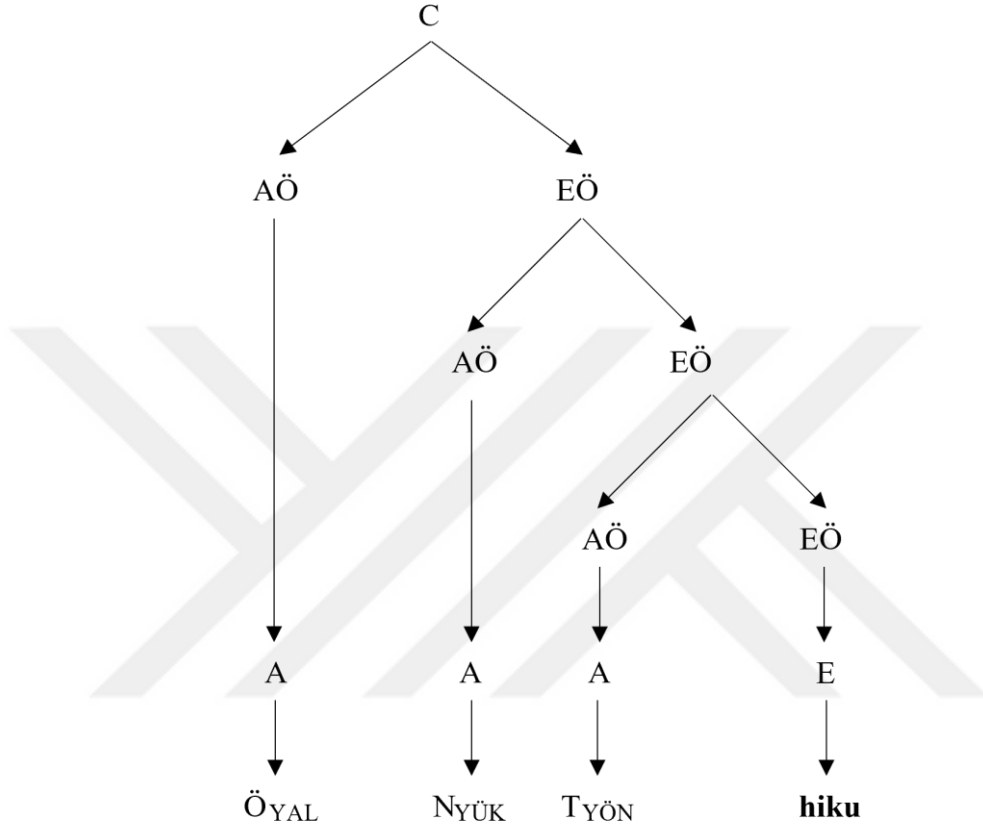
²²⁴ Miharū Akimoto, "Kōpasuni Motozuita "Sawaru"no Bunseki: Tadō-seitono Kanrenkara", *Keisen Cogakuen Daigaku Kiyō*, 22, 2010-02, s. 153-166. [秋元 美晴, 「コーパスに基づいた「触る」の分析: 他動性との関連から」, 『恵泉女学園大学紀要』, 22, 2010-02, 153 - 166.]

²²⁵ TDK, s. 514.

Yukarıdaki cümlede yükleme durumu eki alan “televizyon**nun** önün**deki** kilimi” ve yönelme durumu eki alan “kenara” AÖ’leri zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

Jp:

Hiku: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.100

Hiku eyleminin zorunlu üyeleri çek- eylemininkilerle aynıdır.

- (112) アタッシェケースの、 側面に 垂れている 紐を 引いた。
Ataşşe kēsu+**no**, sokumen+**ni** tare-teiru himo+**o** hii-ta.
Ataşe çantası+İLG, yan+BUL asıl-ŞİM ip+YÜK çek-GEÇ.
Ataşe çantasının yanında asılı olan ipi çekti.

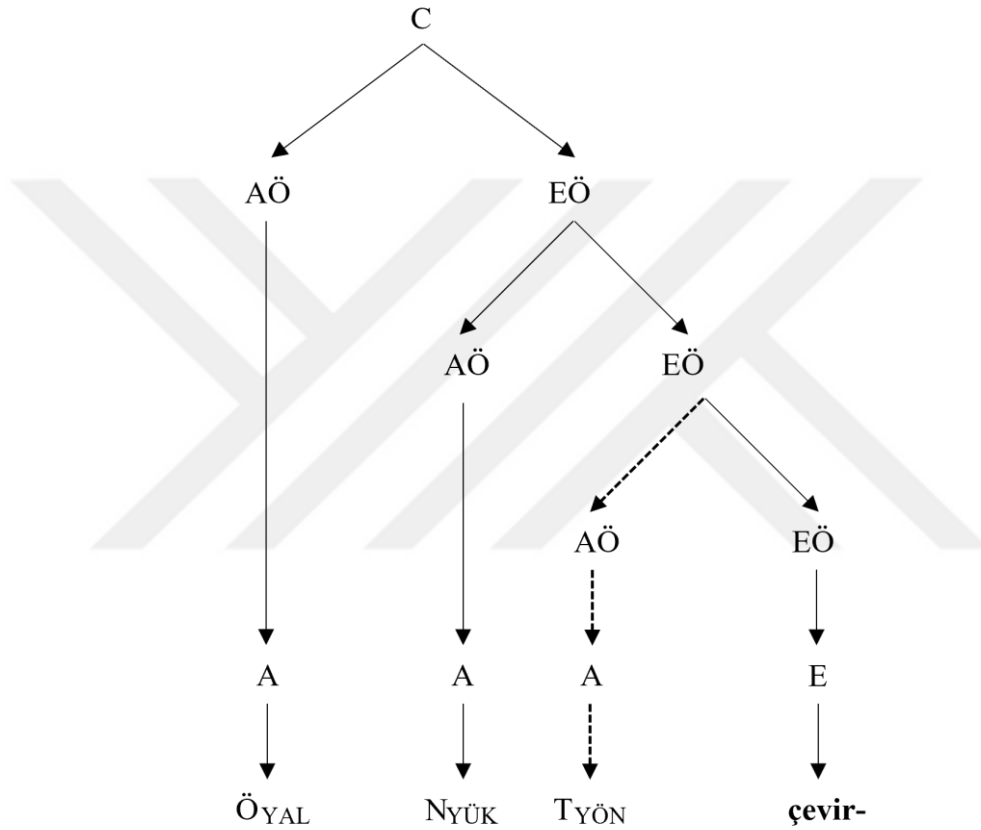
(LBq9_00193)

Örnekteki yükleme durumu eki alan “ataşe çantasının yanında asılı olan ipi” AÖ’sü zorunlu üyedir. Diğer zorunlu üye yolan yönelme durumu ise cümlede bulunmamaktadır fakat çekme eylemi bir yöne doğru olmak zorundadır.

3.2.38. Çevir- (mawasu 回す)

Tr: *Bir şeyin yönünü değiştirmek.*²²⁶

Çevir-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] (T_{YÖN})

Şekil 3.101

Çevir- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur. Yönelme durumu ise seçimli üyedir.

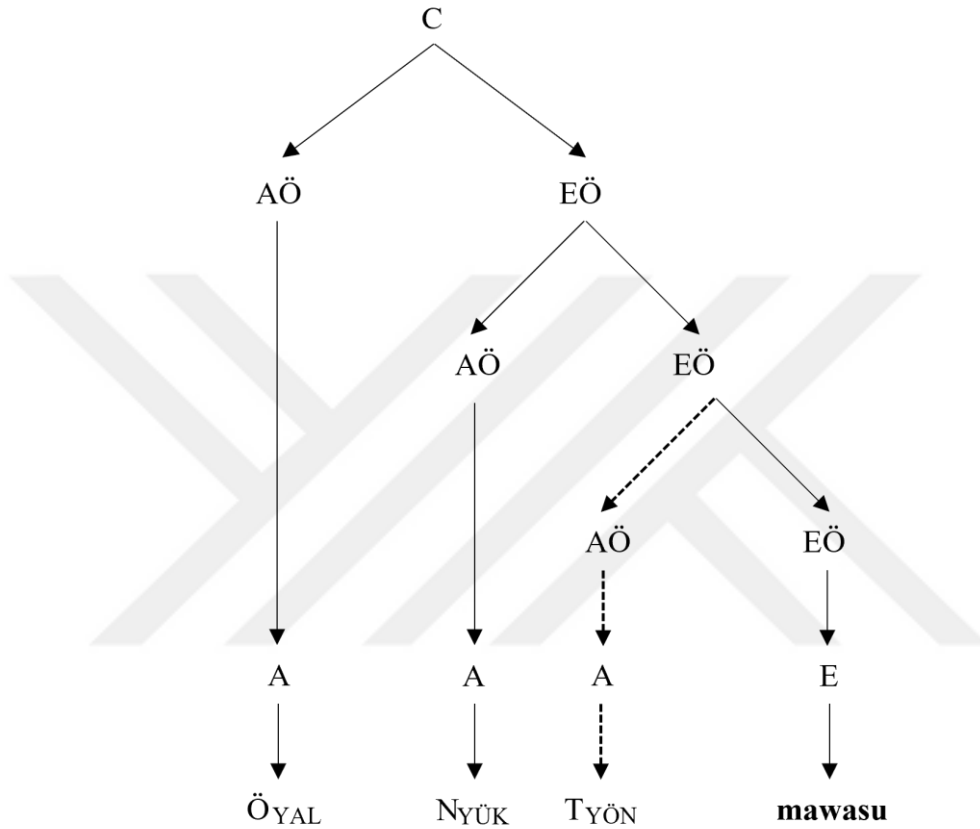
(113) "Bahri radyonun düğmesini çevirdi." (W-PA16B2A-1422-831)

²²⁶ TDK, s. 526.

Yukarıdaki cümlede zorunlu üyeler, yalın durumdaki “Bahri” ve yükleme durumu eki alan “radyonun düğmesini” AÖ’leridir. Seçimli üye yönelme durumu eki bulunmamaktadır.

Jp:

Mawası: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] (T_{YÖN})

Şekil 3.102

Mawası eyleminin zorunlu ve seçimli üyeleri Türkçe çevir- eylemininkilerle aynıdır.

- (114) 五郎が 両手を 後ろに 回した。
 Gorō+ga ryōte+o uşiro+ni mawaşi-ta.
 Goro+YAL iki el+YÜK arka+YÖN çevir-GEÇ.
 Goro iki elini arkaya çevirdi.

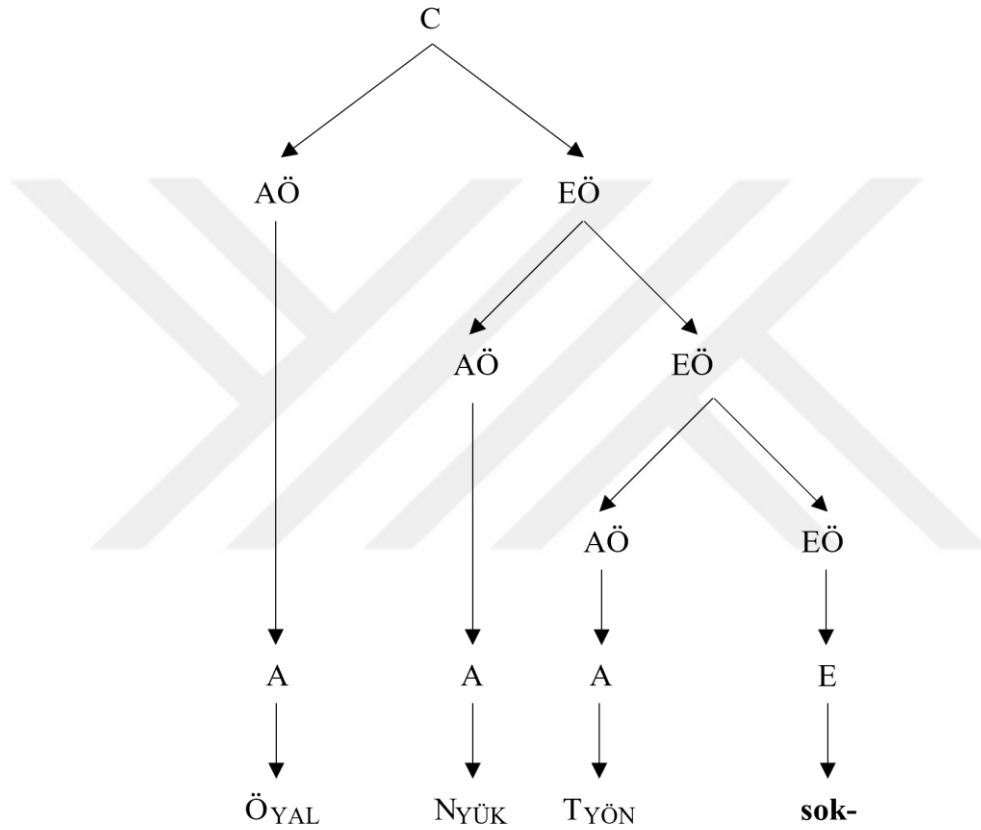
(LBb9_00066)

Cümlede zorunlu üyeler, yalın durumu eki alan “Goro” (Gorōga) ve yükleme durumu eki alan “iki elini” (ryōteo) AÖ’leridir. “Arkaya” (uşironi) AÖ’sü yönelme durumu eki alan seçimli üyedir.

3.2.39. Sok- (ireru 入れる)

Tr: İçine veya arasına girmesini sağlamak.²²⁷

Sok-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.103

Sok- eyleminin üç zorunlu üyesi bulunur. Bunlar yalın durum, yükleme durumu ve yönelme durumudur.

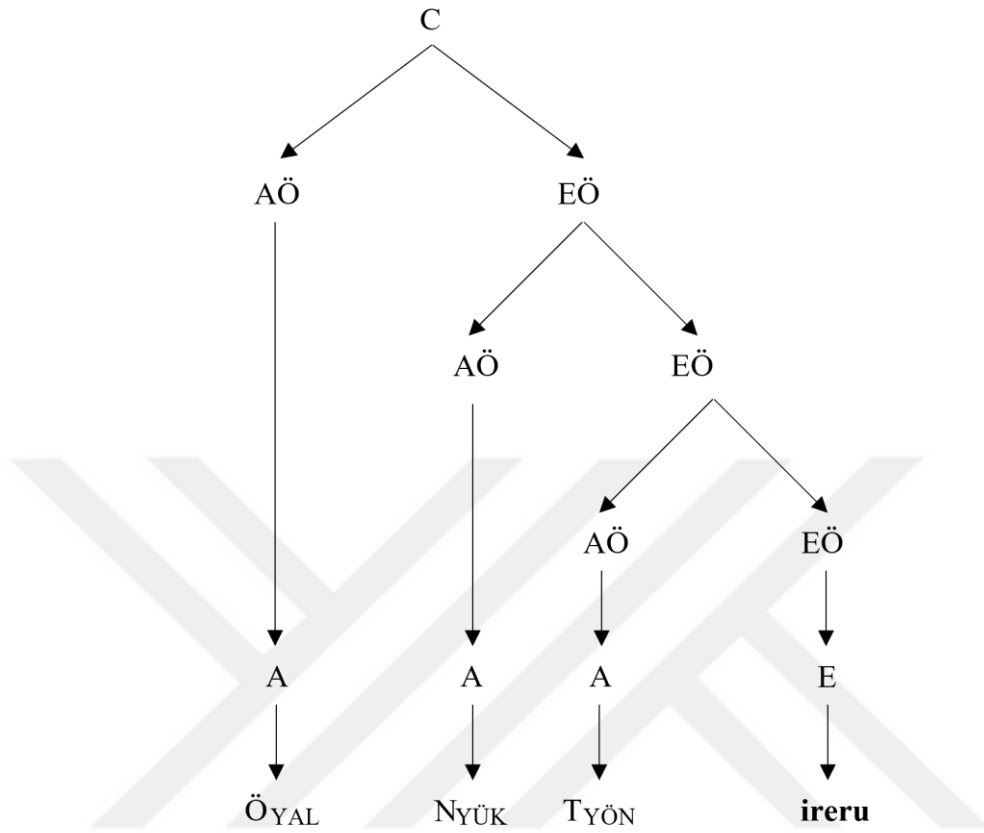
(115) "Elini cebine soktu." (W-KA16B1A-0700-214)

Örnekte yükleme durumu eki alan “elini” ve yönelme durumu eki alan “cebine” AÖ’leri zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

²²⁷ TDK, s. 2132.

Jp:

İreru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.104

İreru eyleminin zorunlu üyeleri sok- eylemininkilerle aynıdır.

- (116) ポケットに 手を 入れた。
Poketto+**ni** te+**o** ire-ta.
Cep+YÖN el+YÜK sok-GEÇ.
Cebime elimi soktum.

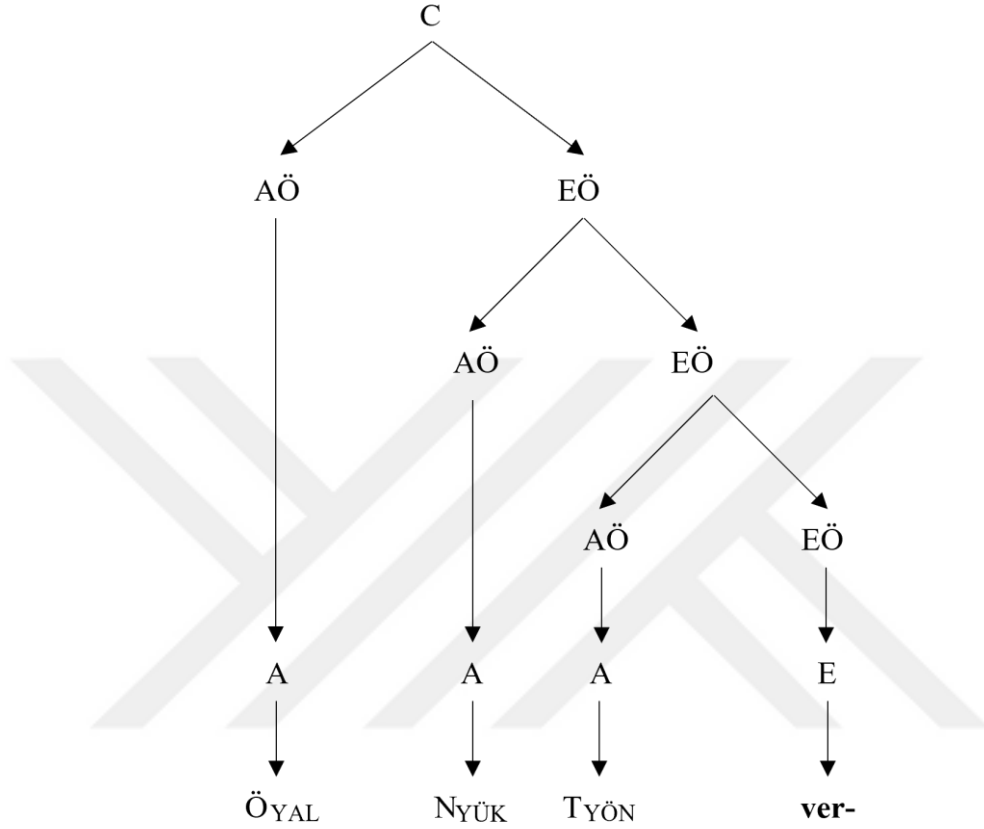
(PB29_00021)

Yönelme durumu eki alan “cebime” ve yükleme durumu eki alan “elimi” AÖ’leri zorunlu üyelerdir.

3.2.40. Ver- (kureru 呉れる)

Tr: *Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştırmek, iletmek.*²²⁸

Ver-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.105

Ver- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum, yükleme durumu ve yönelme durumudur.

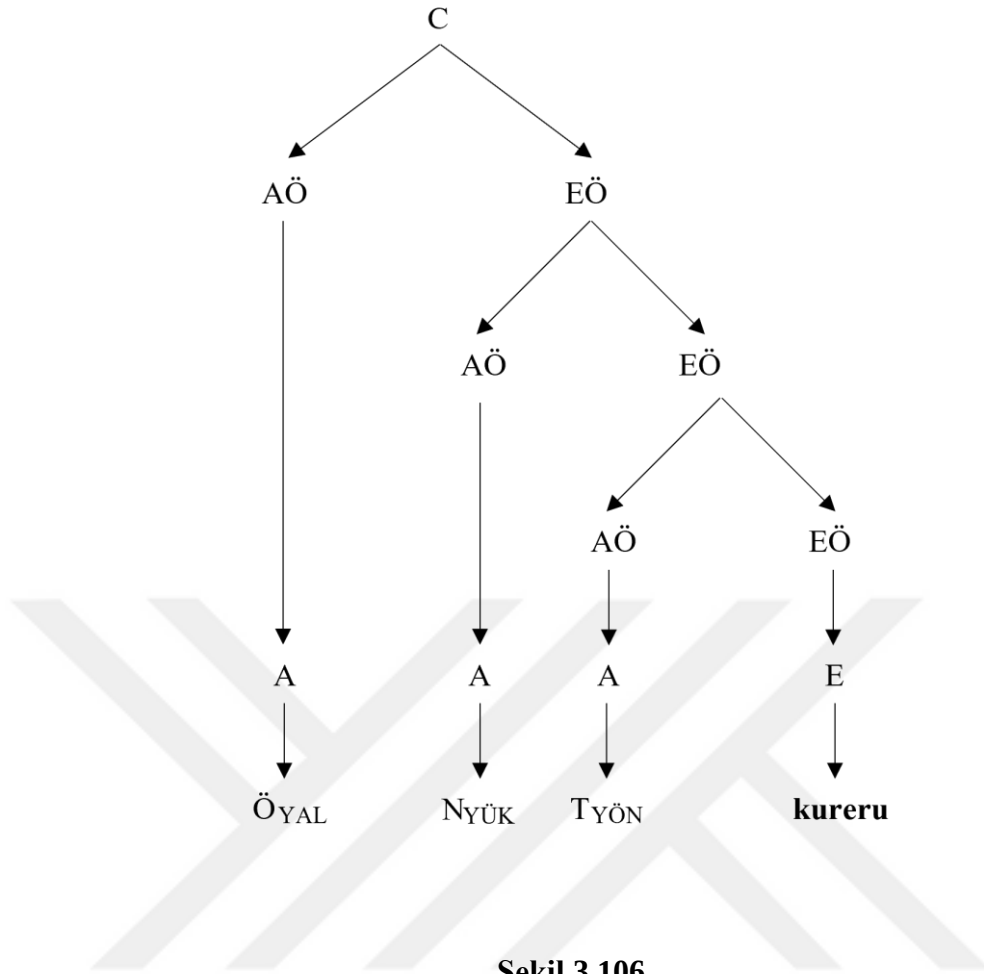
(117) "Otacıbaşı'ya bir kese altın ver!." (W-FA14B1A-1502-868)

Yukarıdaki örnekte "Otacıbaşı'ya" AÖ'sü yönelme durumu eki alan zorunlu üyedir. Diğer zorunlu üye olan yükleme durumu alan "bir kese altın" AÖ'sü ek almamıştır. Yani soyut durumludur.

Jp:

Kureru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}] [T_{YÖN}]

²²⁸ TDK, s. 2481.

Şekil 3.106

Kureru eyleminin zorunlu üyeleri ver- eylemininkilerle aynıdır.

- (118) 「おじさんは、よく 京助に 物を 呉れたのだろう。
 Oci san+**wa**, yo-ku Kyōsuke+**ni** mono+**o** kure-ta-no-darō.
 Amca Bey/Hanım+VUR iyi-BYE Kyosuke+YÖN şey+YÜK ver-GEÇ-GÜÇ-KOŞ.
 Amcam, sık sık Kyosuke'**ye** bir şeyler verirdi, değil mi?

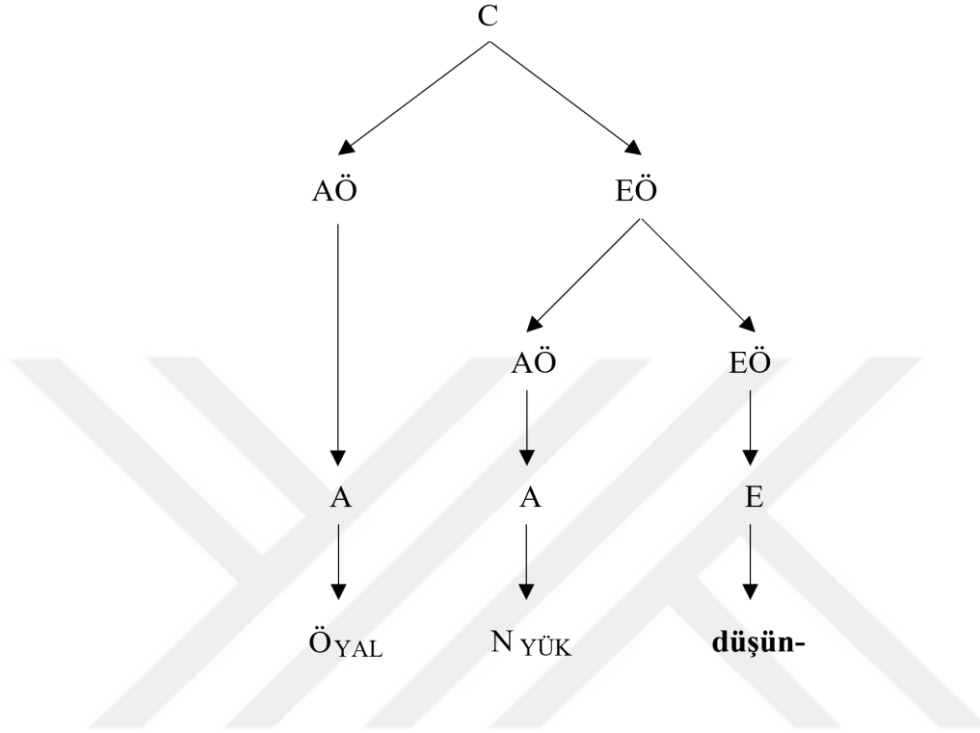
(LBh9_00204)

Örnekte “amcam” (oci san**wa**) AÖ’sü yalın durumdaki zorunlu üyedir. Vurguç olan +wa eklendiği için yalın durum eki olan +ga gelmemiştir. Yönelme durumu eki alan “Kyosuke'**ye**” (Kyōsuke**ni**) ve yükleme durumu eki alan “bir şeyler” (mono**o**) AÖ’leri diğer zorunlu üyelerdir.

3.2.41. Düşün- (kangaeru 考える)

Tr: *Aklından geçirmek, göz önüne getirmek.*²²⁹

Düşün-: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

Şekil 3.107

Düşün- eyleminin zorunlu üyeleri yalın durum ve yükleme durumudur.*

(119) "Şişelerin içine konmuş maket gemileri düşünüyordu." (W-GA16B1A-1745-661)

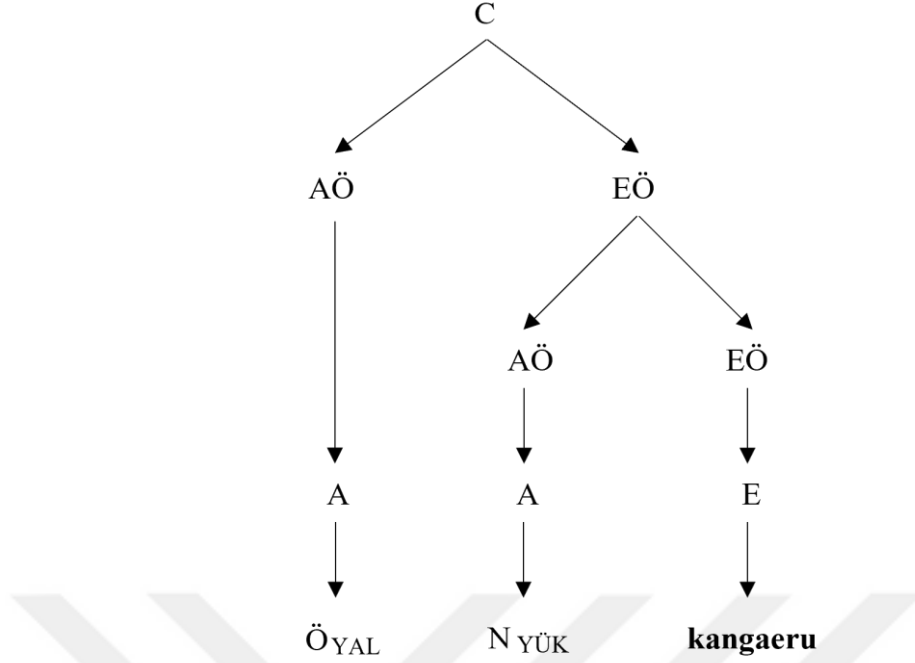
Örnekteki yükleme durumu eki alan "şişelerin içine konmuş maket gemileri" AÖ'sü zorunlu üye olarak yönetilmektedir.

Jp:

Kangaeru: [Ö_{YAL}] [N_{YÜK}]

²²⁹ TDK, s. 743

* Türkmencede düşün- eylemi *anlamak* anlamına gelir ve yönelme durumunu zorunlu üye olarak yönetir: *Ol adam özünüň wezipesine düşünyär. (O adam kendisinin vazifesini düşünüyor.)* [Ol adam özünüň wezipesine düşünyär. (O adam kendi işini anlıyor.)] Örnek cümle için bk. Ahmet Buran, Ercan Alkaya, *Çağdaş Türk Yazı Dilleri-I*, Anadolu Üniversitesi, 1. Baskı, Eskişehir 2011, s. 121.

Şekil 3.108

Kangaeru eyleminin zorunlu üyeleri düşün- eylemininkilerle aynıdır.

(120)	どうして	そんなに	固く	物事を	考えるんだよ？
	Dōşite	sonna-ni	kata-ku	monogoto+o	kangae-ru-n-da-yo?
	Neden	şöyle-BYE	katı+BYE	şeyler+YÜK	düşün-ŞİM-GÜÇ-KOŞ-YAR?
	Neden her şeyi bu kadar ciddi düşünüyorsun ki?				

(OB3X_00276)

Cümlede yükleme durumu eki alan “her şeyi” (monogotoo) AÖ’sü zorunlu üyedir. “Neden” (dō şite), “bu kadar” (sonnani) ve “ciddi” (kataku) birer BÖ’dür.

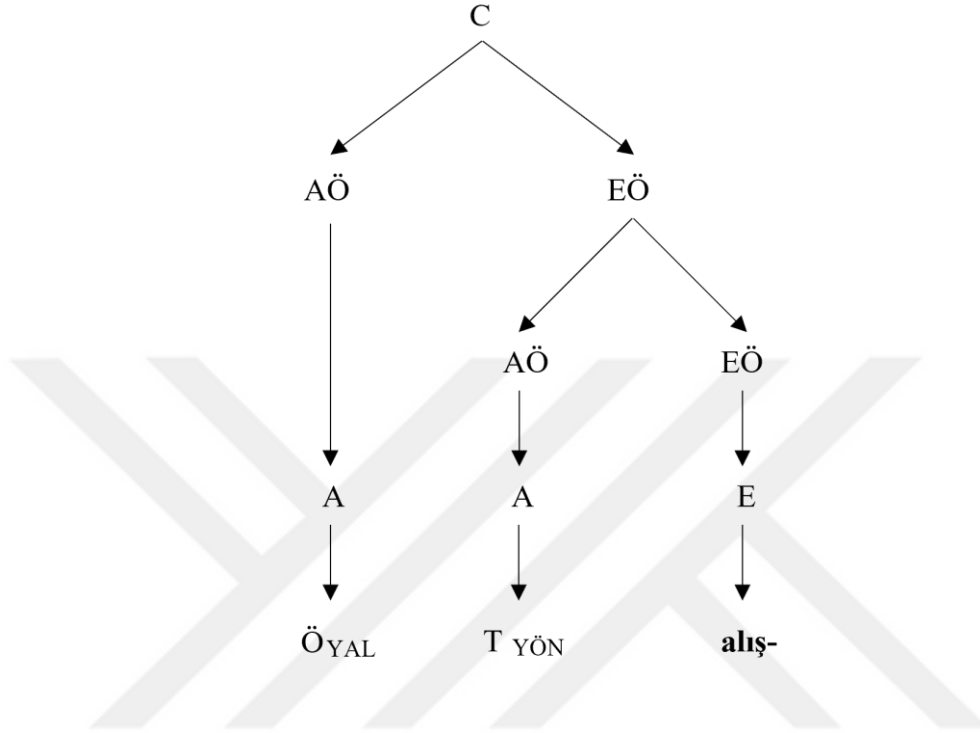
3.3. OLUŞ EYLEMLERİ

Oluş eylemleri nesne veya yer ifade eden bir durum almayan eylemlerdir. Bu başlık altında 4 eylem incelenecektir.

3.3.1. Alış- (nareru 慣れる)

Tr: *Bir işi tekrarlayarak kolaylıkla yapabilmek.*²³⁰

Alış-: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}]

Şekil 3.109

Alış- eyleminin iki zorunlu üyesi vardır. Bunlar yalın durum ve yönelme durumudur.

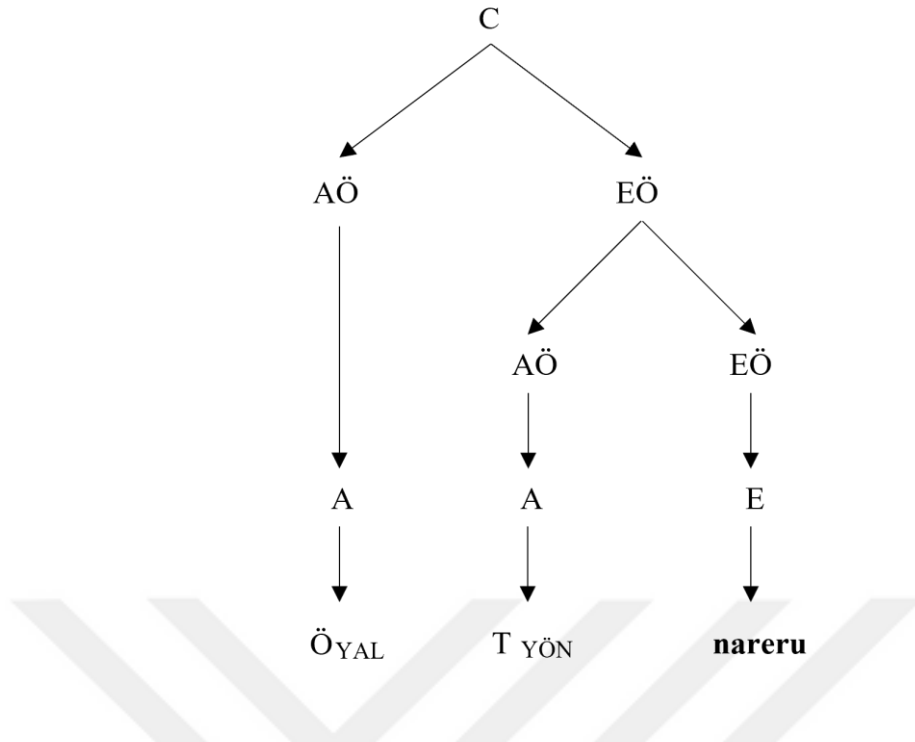
(121) "Rob'a çok alışmışım..." (W-OA16B4A-0178-821)

Yönelme durumu eki alan "Rob'a" AÖ'sü cümlede zorunlu üye olarak yönetilmektedir. "Çok" ise BÖ'dür.

Jp:

Nareru: [Ö_{YAL}] [T_{YÖN}]

²³⁰ TDK, s. 96.

Şekil 3.110

Nareru eyleminin zorunlu üyeleri Türkçe alış- eylemininkilerle aynıdır.

- (122) それにも いつか 慣れたのだろう。
 Sore+ni+mo itsu-ka nare-ta-no-darō.
 Şu+YÖN+VUR ne zaman-BEL alış-GEÇ-GÜÇ-KOŞ.
 Buna da bir gün alışmışsındır.

(LBe9_00099)

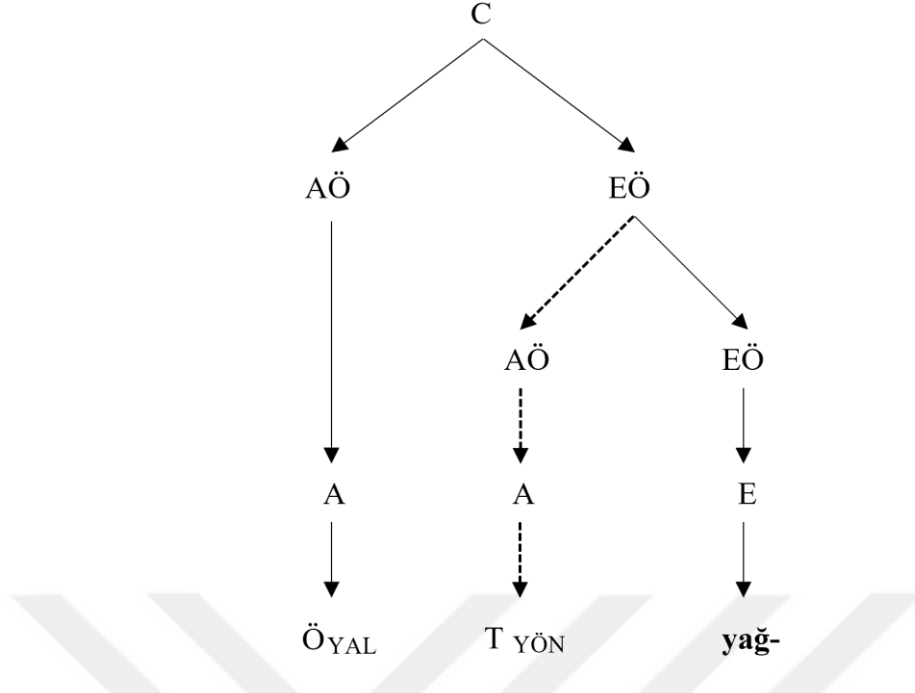
Örnekte yönelme durumu eki alan “buna da” (soreni^{mo}) AÖ’sü zorunlu üyedir. Belirsiz zaman ifade eden “bir gün” (itsuka) ise BÖ’dür.

3.3.2. Yağ- (furu 降る)

Tr: Yağmur, kar, dolu gökten düşmek.²³¹

Yağ-: [ÖYAL] (TYÖN)

²³¹ TDK, s. 2502.

Şekil 3.111

Yağ- eyleminin zorunlu üyesi taktır. Bir hava durumunu ifade ettiğı için yönelme durumunu zorunlu yönetmez fakat bağlama göre yönelme durumunu seçimli olarak yönetebilir.

(123) "Mandalina bahçelerinin, zeytinliklerin, beyaz evlerin üzerine kar yağıyor." (W-DA16B4A-0288-691)

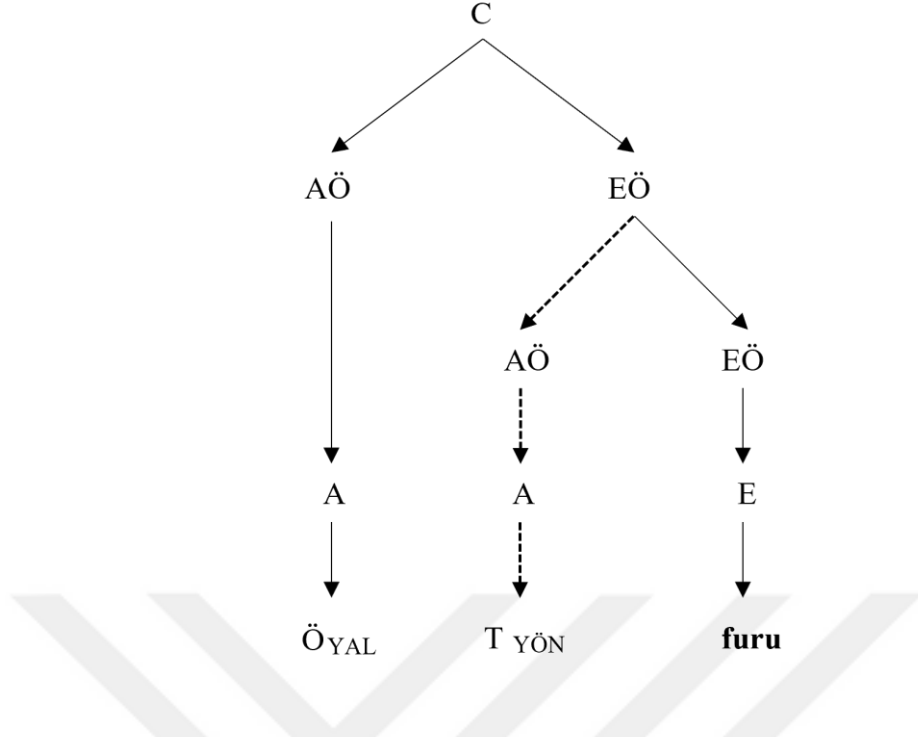
Yukarıdaki cümlede "kar" AÖ'sü yalın durumdaki zorunlu üyedir. Yönelme durumu eki alan "mandalina bahçelerinin, zeytinliklerin, beyaz evlerin üzerine" AÖ'sü ise seçimli üyedir.

(124) "Ama dışarıda yağmur yağmıyordu!" (W-QA16B3A-3326-32)

Yukarıdaki örnekte "yağmur" AÖ'sü yalın durumdaki zorunlu üyedir. "Ama" bağlaçtır. Bulunma durumu eki alan "dışarıda" AÖ'sü ise isteğe bağlı üyedir. Çünkü bu cümlede yağmur yağma durumundan bahsedilmektedir fakat eylemin etkilediğı bir nesne veya gerçekleştiğı bir yere ihtiyacı yoktur.

Jp:

Furu: [ÖYAL] (TYÖN)

Şekil 3.112

Furu eyleminin zorunlu ve seçimli üyeleri yağ- eylemininkilerle aynıdır.

- (125) 旅館の 外に 出て みると、 雪が 降っていた。
 Ryokan+no soto+ni de-te mi-ru-to, yuki+ga fut-teita.
 Otel+İLG dış+YÖN çık-BYE bak-ŞİM-İL, kar+YAL yağ-SÜRGEÇ.
 Otelin dışına çıkıp bakınca, kar yağıyordu.

(PB59_00329)

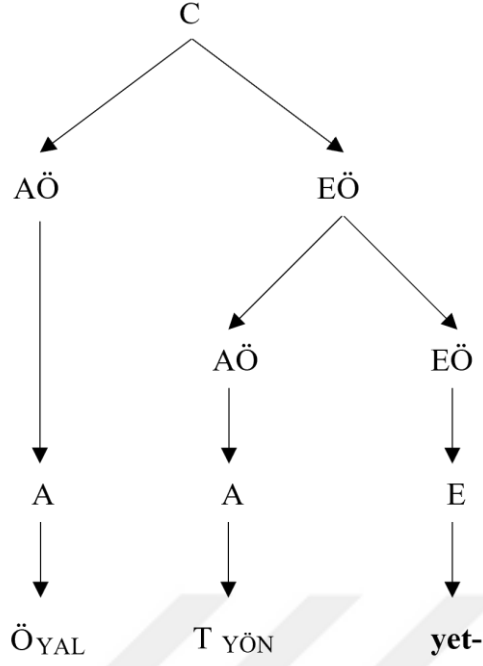
Yukarıdaki örnekte zorunlu üye olan özne, yalın durum eki alan “kar” (yukiga) AÖ’südür. Seçimli olan üye cümlede bulunmamaktadır.

3.3.3. Yet- (tariru 足りる)

Tr: Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.²³²

Yet-: [ÖYAL] [TYÖN]

²³² TDK, s. 2587.

Şekil 3.113

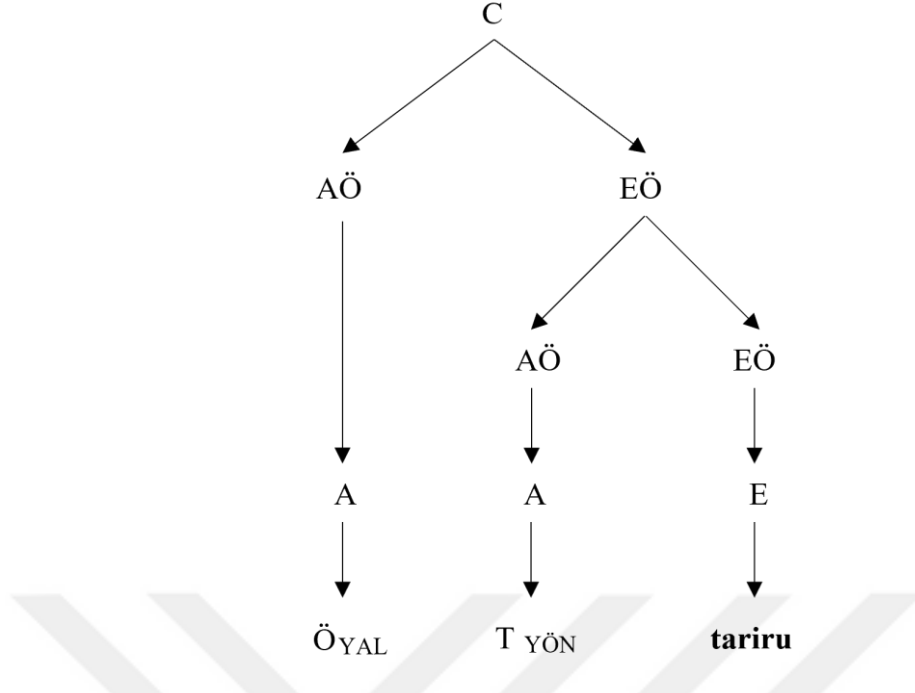
Yet- eyleminin ikinci zorunlu üyesi yönelme durumudur.

(126) “**Ona** bir lira yeter.” (W-KA16B4A-0121-145)

Yukarıdaki örnekte özne olan “bir lira” AÖ’sü yalın durumdadır. Diğer zorunlu üye ise yönelme durumu eki alan “**ona**” AÖ’südür.

Jp:

Tariru: [ÖYAL] [TYÖN]

Şekil 3.114

Tariru eyleminin zorunlu üyeleri yet- eylemininkilerle aynıdır.

- (127) うちの 病院には 薬も 医療器具も 全然 足りません。
 Uçi+no byōin+ni+wa kusuri+mo iryō kigu+mo zenzen tari-masen.
 Biz+İLG Hastane+YÖN+VUR ilaç+VUR tıbbi malzeme+VUR hiç yet-KİBOLM.
 Hastanemize ilaç **da** tıbbi malzeme **de** hiç yetmiyor.

(PB53_00264)

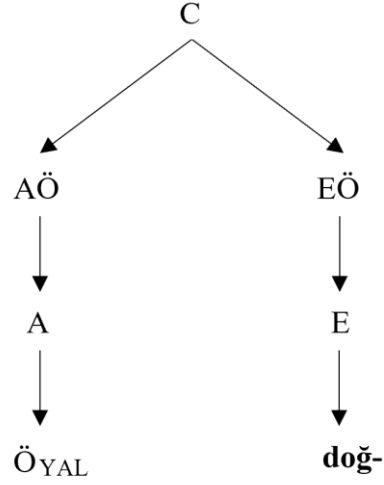
Yukarıdaki cümlede “ilaç **da** tıbbi malzeme **de**” (kusurimo iryō kigumo) AÖ’sü yalın durumda öznedir. Öznede sıralama bağlacı da denen vurguclar olduğu için yalın durum eki gelmemiştir. “Bizim hastanemize” (uçino byōinniwa) AÖ’sü ise yönelme durumu eki alan diğer zorunlu üyedir. Yönelme durumundan sonra +wa vurgucu eklenmiştir. “Hiç” (zenzen) ise BÖ’dür.

3.3.4. Doğ- (umareru 生まれる)

Tr: Dünyaya gelmek.²³³

²³³ TDK, s. 690.

Doğ-: [Ö_{YAL}]

Şekil 3.115

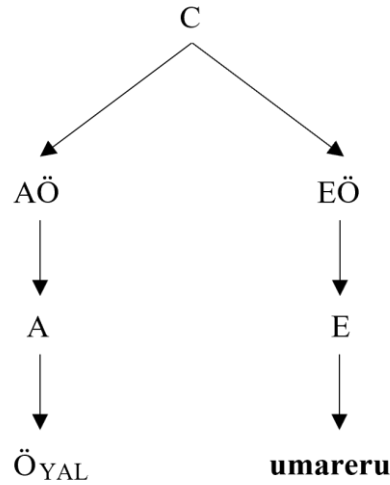
Doğ- eyleminin tek zorunlu üyesi bulunmaktadır.

(128) "Ben burada doğdum." (W-PA16B4A-0099-2431)

Yukarıdaki örnekte özne olan "ben" AÖ'sü yalın durumdaki zorunlu üyedir. Bulunma durumu eki alan "burada" AÖ'sü ise isteğe bağlı üyedir.

Jp:

Umareru: [Ö_{YAL}]

Şekil 3.116

Umareru eyleminin zorunlu üyesi tektir.

- (129) 板底社長は、 千九百十八年に 京都府で 生まれました。
İtabisaşi şaçō+wa, sen kyū hyaku cū haçi nen+ni Kyōto fu+de um-are-maşıta.
Başkan İtabisaşi+VUR, bin dokuz yüz on sekiz yıl+BUL Kyoto şehir+BUL doğ-EDİ-KİBGEÇ.
Başkan İtabisaşi, bin dokuz yüz on sekiz yıl**ında** Kyoto şehr**inde** doğdu.

(PB23_00575)

Yukarıdaki örnekte özne olan “Başkan İtabisaşi” (İtabisaşi şaçō**wa**) AÖ’sü yalın durumdaki öznedir. Vurguç olan +wa geldiği için yalın durum eki olan +ga eklenmemiştir. Bulunma durumu eki alan “bin dokuz yüz altmış sekiz yıl**ında**” (sen kyū hyaku roku cū haçi nenni) zaman belirten BÖ’dür. Bulunma durumu eki alan “Kyoto il**inde**” (Kyōto fude) AÖ’sü ise isteğe bağlı üyedir. Bulunma durumunun Japoncada iki biçimi olduğu daha önce bahsedilmişti. (bk. 2.1.5.1.)

SONUÇ

Türkçede ve Japoncada yedişer durum incelenmiştir. Sıfır biçimbirim (soyut durum) dışında Türkçede altı (6), Japoncada dokuz (9) ek inceleme kapsamına alınmıştır. Türkçede de Japoncada da durum eki nöbetleşmeleri görülmektedir ancak Japoncada eklerin birden fazla asli görevi bulunur.

Tablo I. İnceleme kapsamındaki durum ekleri

	Türkçe	Japonca
Yalın durum	+ø	+ø, +ga
İlgi durumu	+ø, +Xn (+nXn)	+ø, +ga, +no
Yükleme durumu	+ø, +X (+nX)	+ø, +o, +ga
Yönelme durumu	+A (+nA)	+e, +ni
Bulunma durumu	+DA (+ndA)	+de, +ni
Çıkma durumu	+DAn (+ndAn)	+kara, +yori, +ni
Araç durumu	+IA	+to, +de

Türkçede yalın durum, sözcüğün durum eki almamış her formuna denmektedir. Japonca için yalın durum ise özneyi ifade etmektedir. (Yükleme durumunu ifade eden sesteş +ga durum eki ile karıştırılmamalıdır.) Japoncada sözcüklerin nasıl yan yana gelebildiğinin anlaşılması adına, "Türkçe ve Japoncada Durum Ekleri" başlığı altında Japoncadaki eksiz ve +ga yalın durum eki alan biçimler incelenmiştir.

Türkçe ve Japoncada yalın durumdaki (eksiz) sözcükler dokuz (9) farklı öbek oluşturabilirler: sıfat tamlaması, belirteç öbeği, unvan öbeği, kişi adı öbeği, ikileme, isnat öbeği, birleşik eylem, sayı öbeği, ilgeç öbeği.

İlgi durumu eki alan Türkçe ve Japonca sözcükler ad tamlaması ve ilgeç öbeği oluşturabilirler. İlgi durumu eki alan Japonca sözcük ayrıca sıfat tamlaması da yapar.

Yükleme durumu ekiyle yalnızca Türkçe sözcük öbeği oluşturabilir. Bu öbek yapısında çoğunlukla alıntı sözcükler kullanılmaktadır.

Hem Türkçede hem de Japoncada yönelme durumu ekiyle yönelme öbeği ve ilgeç öbeği oluşturulabilmektedir. Aitlik öbeği ise sadece Japoncada mümkündür.

Hem Türkçede hem Japoncada bulunma durumu ekiyle bulunma öbeği ve ilgeç öbeği yapılabilmektedir.

Çıkma durumu ekiyle Türkçede çıkma öbeği ve ilgeç öbeği yapılabilmektedir, Japoncada ise aitlik öbeği yapılabilir.

Araç durumu ekiyle hem Türkçede hem Japoncada araç öbeği mümkündür.

Tablo II. Durum eki alan Türkçe ve Japonca AÖ'lerin sözcük öbeklerindeki işlevleri

	Türkçe	Japonca
Unvan öbeği	1. Yalın durum	1. Yalın durum
Kişi adı öbeği	1. Yalın durum	1. Yalın durum
İkileme	1. Yalın durum	1. Yalın durum
İsnat öbeği	1. Yalın durum	1. Yalın durum 2. İlgi durumu
Sayı öbeği	1. Yalın durum	1. Yalın durum
Ad tamlaması	1. İlgi durumu	1. İlgi durumu
Sıfat tamlaması	1. Yalın durum	1. Yalın durum 2. İlgi durumu
Aitlik öbeği	1. Bulunma durumu	1. Bulunma durumu 2. Yönelme durumu 3. Çıkma durumu 4. Araç durumu
Yükleme öbeği	1. Yükleme durumu	
Yönelme öbeği	1. Yönelme durumu	1. Yönelme durumu

Bulunma öbeği	1. Bulunma durumu	1. Bulunma durumu
Çıkma öbeği	1. Çıkma durumu	1. Çıkma durumu
Araç öbeği	1. Araç durumu	1. Araç durumu
İlgeç öbeği	1. Yalın durum 2. İlgi durumu 3. Yönelme durumu 4. Çıkma durumu	1. Yalın durum 2. İlgi durumu 3. Yönelme durumu
Belirteç öbeği	1. Yalın durum	1. Yalın durum
Birleşik eylem	1. Yalın durum	1. Yalın durum

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere adı geçen bütün öbekler, yükleme öbeği hariç, her iki dilde de mevcuttur. Japoncada ilgi durumu eki, Türkçedeki ilgi durumu ekinin oluşturamadığı iki öbeği daha oluşturabilmektedir. Japoncada durum ekleri, aitlik öbeği oluşturmada Türkçeden elverişlidir. İlgeç öbeği oluşturmada ise Türkçe durum ekleri daha çeşitlidir.

Türkçe yalın durumdaki sözcükler, Japonca yalın durumdaki veya yalın durum eki alan sözcükler özne veya belirteç tümleci olabilir. Türkçede yalın durumdaki sözcükler yüklem de olabilmektedir.

İlgi durumu eki alan sözcükler Türkçede ve Japoncada yüklem olabilirler. Bu biçim aslında tamlananı düşmüş bir ad tamlamasıdır.

Yükleme durumu eki alan sözcükler hem Türkçede hem Japoncada nesne olurlar. Yalnızca Türkçede belirteç tümleci de olabilirler.

Türkçede ve Japoncada yönelme durumu eki alan sözcükler dolaylı tümleç ve belirteç tümleci olabilirler. Yalnızca Türkçede yönelme durumu eki alan sözcük yüklem olabilmektedir.

Bulunma durumu veya çıkma durumu eki alan sözcükler hem Türkçede hem de Japoncada dolaylı tümleç, belirteç tümleci ve yüklem yapabilmektedir.

Türkçede ve Japoncada araç durumu belirteç tümleci yapabilir. Yalnızca Türkçede yüklem yapabilmektedir.

Tablo III. Durum eki alan Türkçe ve Japonca AÖ'lerin cümledeki işlevleri

	Türkçe	Japonca
Özne Yapma İşlevi	1. Yalın durum	1. Yalın durum
Nesne Yapma İşlevi	1. Yükleme durumu	1. Yükleme durumu
Dolaylı Tümleç Yapma İşlevi	1. Yönelme durumu 2. Bulunma durumu 3. Çıkma durumu	1. Yönelme durumu 2. Bulunma durumu 3. Çıkma durumu
Belirteç Tümleci Yapma İşlevi	1. Yalın durum 2. Yönelme durumu 3. Bulunma durumu 4. Çıkma durumu 5. Araç durumu 6. Yükleme durumu	1. Yalın durum 2. Yönelme durumu 3. Bulunma durumu 4. Çıkma durumu 5. Araç durumu
Yüklem Yapma İşlevi	1. İlgi durumu 2. Bulunma durumu 3. Çıkma durumu 4. Yalın durum 5. Yönelme durumu 6. Araç durumu	1. İlgi durumu 2. Bulunma durumu 3. Çıkma durumu

Tabloda görüldüğü gibi Türkçede yükleme durumu, Japoncadan farklı olarak belirteç tümleci de yapabilmektedir. Türkçe ad cümlelerindeki yüklemi oluşturan adlar ise, durum eki alabilme bakımından Japoncadan daha esnektir.

Türkçe ve Japoncada özne, nesne ve dolaylı tümleç aynı görevdeki eklerle sağlanmaktadır. Eylemin zorunlu üye olarak yönettiği üyeler de Ö, N ve T olarak belirtilmiştir.

Son bölümde eylemler durum eylemleri, kılış eylemleri ve oluş eylemleri başlıkları altında toplanmıştır. İncelenen on dört (14) durum eyleminin kütükleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan istemleri aşağıdaki gibi verilmiştir:

Tablo IV. Türkçe ve Japonca durum eylemlerinin istemleri

Gel-: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}] [T _{YÖN}]	Kuru: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}] [T _{YÖN}]
Git-: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}] [T _{YÖN}]	İku: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}] [T _{YÖN}]
Bit-: [Ö _{YAL}]	Owaru: [Ö _{YAL}]
Dinlen-: [Ö _{YAL}] (T _{BUL})	Yasumu: [Ö _{YAL}] (T _{BUL})
Buluş-: [Ö _{YAL}] (T _{BUL}) [T _{ARA}]	Au: [Ö _{YAL}] (T _{BUL}) [T _{YÖN}]
Yorul-: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}]	Tsukareru: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}]
Çık-: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}] (T _{YÖN})	Deru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Gir-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}] (T _{ÇIK})	Hairu: [Ö _{YAL}] (T _{ÇIK}) [T _{YÖN}]
Başla-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}] (T _{ÇIK})	Hacimeru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] (T _{ÇIK})
Konuş-: [Ö _{YAL}]	Hanasu: [Ö _{YAL}]
Otur-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]	Suwaru: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]
Bin-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]	Noru: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]
Tırman-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]	Noboru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Var-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]	Tsuku: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]

Yukarıdaki eylemlerden *gel-*, *git-*, *bit-*, *dinlen-*, *yorul-*, *gir-*, *konuş-*, *otur-*, *bin-* ve *var-* eylemlerinin zorunlu veya seçimli üyeleri Japonca karşılıklarınıninkiyile tamamen aynıdır. *Çık-*, *tırman-* ve *başla-* eylemlerinin Japonca karşılıkları ise Türkçeden farklı olarak yükleme durumunu zorunlu üye olarak yönetmektedirler fakat bu eylemler Türkçede de yükleme durumu ekini yönetebilmektedir. *Buluş-* ve *çık-* eylemlerinin

Japonca karşılıkları farklı durum eklerini zorunlu üye olarak yönetseler de, Türkçe ile aynı durum eklerini de yönetebilmektedirler.

Yani durum eylemlerinin çoğunun Türkçede ve Japoncada aynı durumları zorunlu yönettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca farklı durumları zorunlu yöneten eylemlerin de diğer dildekine benzer bir durum ekinini de yönetebildiği görülmektedir.

İncelenen kırk bir (41) kılış eyleminin kütükleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan istemleri aşağıdaki gibi verilmiştir:

Tablo V. Türkçe ve Japonca kılış eylemlerinin istemleri

Yaz-: [Ö _{YAL}] (T _{YÖN}) [N _{YÜK}]	Kaku: [Ö _{YAL}] (T _{YÖN}) [N _{YÜK}]
İşit-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Kiku: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Dinle-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Kiku: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Gör-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Miru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Bak-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]	Miru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Ye-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Taberu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
İç-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Nomu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Oku-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Yomu-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Al-: [Ö _{YAL}] (T _{ÇIK}) [N _{YÜK}]	Toru: [Ö _{YAL}] (T _{ÇIK}) [N _{YÜK}]
Öğren-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Narau: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Gönder-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]	Okuru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]
Öğret-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}] [N _{YÜK}]	Oşieru: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}] [N _{YÜK}]
Kes-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] (T _{ARA})	Kiru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] (T _{ARA})
Oyna-: [Ö _{YAL}]	Asobu: [Ö _{YAL}]
Yüz-: [Ö _{YAL}] [T _{BUL}]	Oyogu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Çıkar-: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}] [N _{YÜK}]	Dasu: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}] [N _{YÜK}]
Aç-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Akeru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]

Bekle-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Matsu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Göster-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]	Miseru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]
Tut-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Motsu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Sat-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}] (T _{YÖN})	Uru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}] (T _{ARA})
Koy-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]	Oku: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]
Bil-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Şiru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Kullan-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Tsukau: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
İn-: [Ö _{YAL}] [T _{ÇIK}]	Oriru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Öde-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]	Harau: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]
Unut-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Wasure: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Topla-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] (T _{BUL})	Atsumeru: [Ö _{YAL}] (T _{YÖN}) [N _{YÜK}]
Yıka-: [Ö _{YAL}] (T _{ARA}) [N _{YÜK}]	Arau: [Ö _{YAL}] (T _{ARA}) [N _{YÜK}]
Araştır-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Şiraberu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Düzelte-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Naosu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
De-: [Ö _{YAL}] (T _{YÖN}) [N _{YÜK}]	İu: [Ö _{YAL}] (T _{YÖN}) [N _{YÜK}]
Yen-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Katsu: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]
Giy-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Kiru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]
Yürü-: [Ö _{YAL}] (T _{BUL})	Aruku: [Ö _{YAL}] (N _{YÜK})
Dokun-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}] (T _{ARA})	Sawaru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] (T _{ARA})
Çek-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]	Hiku: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]
Çevir-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] (T _{YÖN})	Mawasu: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] (T _{YÖN})
Sok-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]	İreru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]
Ver-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]	Kureru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}] [T _{YÖN}]
Düşün-: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]	Kangaeru: [Ö _{YAL}] [N _{YÜK}]

Yukarıdaki tablodaki Türkçe ve Japonca kırk bir (41) eylemin otuz üç (33) tanesinin her iki dilde zorunlu üye yapısı aynıdır. Bunlar; *yaz-*, *işit-*, *dinle-*, *gör-*, *ye-*, *iç-*, *oku-*, *al-*, *öğren-*, *gönder-*, *öğret-*, *kes-*, *oyna-*, *çıkar-*, *aç-*, *bekle-*, *göster-*, *tut-*, *koy-*, *bil-*, *kullan-*, *öde-*, *unut-*, *yıka-*, *araştır-*, *düzeltil-*, *de-*, *yen-*, *giy-*, *çevir-*, *sok-*, *ver-*, *düşün-* eylemleridir.

Birer üye yöneten *yüz-* ve *yürü-* eylemleri gidilen bir mesafeyi anlatmaktadır. Türkçede bulunma durumu, Japoncada yükleme durumu zorunlu üye olarak yönetilir. Yine de Türkçede bazı durumlarda *yüz-* ve *yürü-* eylemlerinin yükleme durumunu da yönettiği görülmektedir.

Bak- eyleminin Japonca karşılığı olan *miru* eylemi yükleme durumunu zorunlu olarak yönetmektedir. Anlam değişse de Türkçede de *bak-* eyleminin yükleme durumunu yönettiğini söyleyebiliriz.

Çık- eyleminin Japonca karşılığı olan *deru* eylemi, yükleme durumunu zorunlu olarak yönetir ancak cümlede yönelme durumu olduğunda yükleme durumu yerine çıkma durumunu yönetir. Yine Türkçede nadiren *çık-* eylemi yükleme durumu alabilir: *para+yı çık!*

Dokun- eyleminin Japonca karşılığı olan *sawaru* eylemi, yükleme durumunu zorunlu olarak yönetir ancak bazen Türkçedeki gibi yönelme durumunu da yönetebilir.

Topla- ve *sat-* eylemlerinin ve Japonca karşılıkları *atsumeru* ve *uru* eylemlerinin zorunlu üyeleri aynı olmasına rağmen seçimli üyeleri farklıdır.

Türkçede *yüz-*, *yürü-*, *bak-*, *çık* eylemlerinin Japoncadaki karşılıkları gibi yükleme durumu yönetebilmeleri ve Japoncadaki *deru*, *sawaru* eylemlerinin Türkçedeki karşılıkları gibi durum yönetebilmeleri, bu eylemlerin geçmiş dönemde aynı durum eklerini yönetmiş olabileceklerine işaret etmektedir. Aynı şekilde *topla-*, *sat-* ve *atsumeru*, *uru* eylemlerinin zorunlu üyelerinin aynı olması da Türkçe ve Japonca eylem istemlerinin benzer olduğunu göstermektedir.

İncelenen dört (4) oluş eyleminin kütükleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan istemleri aşağıdaki gibi verilmiştir:

Tablo VI. Türkçe ve Japonca oluş eylemlerinin istemleri

Alış-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]	Nareru: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]
Yağ-: [Ö _{YAL}] (T _{YÖN})	Furu: [Ö _{YAL}] (T _{YÖN})
Yet-: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]	Tariru: [Ö _{YAL}] [T _{YÖN}]
Doğ-: [Ö _{YAL}]	Umareru: [Ö _{YAL}]

Yukarıdaki tabloda verilen dört oluş eyleminin durum istemleri tamamıyla aynıdır. *Doğ-* ve *umareru* eylemleri yalnızca yalın durumu zorunlu yönetir. Diğer üç eylem ise yalın durum ve yönelme durumunu zorunlu yönetmektedir.

Durum, kılış ve oluş eylemlerinin zorunlu ve seçimli üyelerine baktığımızda çoğunun aynı durum olduğu görülmektedir. Farklı durumları yöneten eylemlerin büyük çoğunluğunun ise, hem Türkçede hem de Japoncada eşdeğer durumları da yönetilebildiği ortaya konmuştur. Türkçede ve Japoncada eylemlerin durum istemleri büyük ölçüde benzerdir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

3A Corporation, *Minna no Nihongo Şokyū I Honsatsu*, , Tokyo 1998. [3A Corporation, 『みんなの日本語 初級 I 本冊』, 東京, 1998.]

Alkaya, Ercan, *Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar*, Manas Yayınları, Birinci Baskı, Elâzığ 2007.

Altun, Mustafa, *Türkçede Kelime Grupları “Türk Romanlarından Örneklerle”*, MVT Yayınları, İstanbul 2011.

Kaya, İ. Güven; Öztürk, Cemil; Yılğör, Asuman; Altun, Nesrin; Selimhocalıoğlu, Bedri, *Türk Dili Ders Notları I*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, Dördüncü Basım, İstanbul 2014.

Atay, Ayşegül, *Japonca Ad Durum Ekleri - Türkçe ile Karşılaştırmalı*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2021.

Banguoğlu, Tahsin, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*, Dergâh Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 1979.

Banguoğlu, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 2. basılış, Ankara 1986.

Baskakov, A. N., *Çağdaş Türkçede Cümle*, Oktay Selim Karaca (çev.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2017.

Bayar, Fuzuli, *Türk Dili Tarihi (Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Dili)*, Piramit Yayıncılık, Ankara 2003.

Bayraktar, Nesrin; Ercan, Yedigâr, vd., *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Atlas Yayın Dağıtım, 1. Baskı, İstanbul 2005.

Beserek, Ahmet, *Türkçede Cümle Yapısı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1991.

Bozkurt, Fuat, *Türkiye Türkçesi*, Cem Yayınevi, Birinci bası, İstanbul 1995.

Buran, Ahmet; Alkaya, Ercan, *Çağdaş Türk Yazı Dilleri-I*, Anadolu Üniversitesi, 1. Baskı, Eskişehir 2011.

Buran, Ahmet, *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996.

Caferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Tarihi I-II*, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1984.

Castrén, Matthias Alexander, *Nordische Reisen Und Forschungen*, Herausgegeben von Franz Anton Schiefner, V. Kleinere Schriften, Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, St. Petersburg 1862.

Chomsky, Noam, *Aspects of the Theory of Syntax*, The M.I.T. Press, Fourteenth printing, Massachusetts 1985.

Chomsky, Noam, *Lectures on Government and Binding The Pisa Lectures*, Mouton de Gruyter, 7th edition, Berlin-Newyork 1993.

Chomsky, Noam, *Studies on Semantics in Generative Grammar*, Mouton, Third Printing, The Hague-Paris 1976.

Chomsky, Noam, *Syntactic Structures*, Second Edition with an Introduction by David W. Lightfoot, Mouton de Gruyter, Berlin-Newyork 2002.

Chomsky, Noam, *The Minimalist Program*, The MIT Press, Third printing, Cambridge Massachusetts 1995.

Crystal, David, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Blackwell Publishing, 6th Edition, 2008.

Durmuş, Mustafa (ed.), *Türk Dili Sözlü ve Yazılı Anlatım El Kitabı*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2014.

Ediskun, Haydar, *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul 1999.

Eker, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2003.

Ercilasun, Ahmet Bican, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, 18. Baskı, Ankara 2017.

Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, 17. bs., Bayram Basım Yayım Tanıtım, İstanbul 1988.

Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2012.

Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2013.

Frellesvig, Bjarke, *A History of the Japanese Language*, Cambridge University Press, Cambridge 2010.

Greenberg, Joseph H., *Indo-European and Its Closest Relatives: The Euroasiatic Language Family*, Volume 1. Grammar, Stanford University Press, Stanford, California 2000.

Haegemann, Liliane, *Introduction to Government and Binding Theory*, Blackwell Publishers, Second Edition, Oxford 1994.

Hoffmann, J.J., *A Japanese Grammar*, E.J. Brill, Second Edition, Leiden 1876.

İlliç-Svitiç, V.M., *Opit Sravneniya Nostratiçeskih Yazıkov (Semitohamitskiy, Kartvel'skiy, İndoyevropeyskiy, Ural'skiy, Dravidiyskiy, Altayskiy)*, V.A. Dıbo (hızl.), İzdatel'stvo Nauka, Moskova 1971.

İmer, Kamile; Kocaman, Ahmet; Özsoy, A. Sumru, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, Birinci Basım, İstanbul 2011.

Johanson, Lars, *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*, (çev. Nurettin Demir), TDK, Ankara 2007. [=Strukturelle Faktoren in türkischen Sprachkontakten, Sitzungsberichte der Wissenschaftlichen Gesellschaft an der Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt Am Main. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1992.]

Kaiser, Stefan, vd., *Japanese - A Comprehensive Grammar*, Routledge, Second Edition, London and Newyork 2013.

Karaağaç, Günay, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013.

Karahan, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, 26. Baskı, Ankara 2019.

Kavruk, Hasan; Salman, Ramazan, vd., *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbağası, 2. Baskı, Malatya 2001.

Keskin, Raşit, *Türkçe Dil Bilgisi Kelime ve Cümle Tahlilleri*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım, Konya 2003.

Kirişçioğlu, M. Fatih; Gökdağ, Bilgehan Atsız, vd., *Türk Dilinin Uzak Lehçeleri*, Ahmet Buran (Ed.) Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2018.

Kitagawa, Yoshihisa, *Subjects in Japanese and English*, Routledge, Volume 2, London and New York 2019.

- Kobayaşı, Yoşiharu, *Kokugo Kokubunpō Yōgi*, Kyōbunşa Yayıncılık, Tokyo 1927.
[小林好日, 『国語国文法要義』, 京文社, 東京, 1927.]
- Kolcu, Hasan (ed.), *Türk Dili Ders Notları*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli 2006.
- Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009.
- Korkmaz, Zeynep, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2018.
- Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009.
- Maçıda, Ken; Katō, Şigehiro, *Nihongo Goyōronno Şikumi*, Kenkyūşa, Tokyo 2004. [町田健, 加藤重広, 『日本語語用論のしくみ』, 研究者, 東京, 2004.]
- Miyagawa, Shigeru, *Case, argument structure, and word order*, Routledge, Newyork and London 2012.
- Özkan, Abdurrahman, vd., *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Palet Yayınları, 2. Baskı, Konya 2016.
- Özkan, Mustafa; Sevinçli, Veysi, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982.
- Özkan, Mustafa; Sevinçli, Veysi, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, İstanbul 2017.
- Poppe, Nikolaus, *Vergleichende Grammatik der Altaischen Sprachen*, Teil 1, Vergleichende Lautlehre, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1960.
- Robbeets, Martine Irma, “Is Japanese Related to Korean, Tungusic, Mongolic and Turkic?”, *Turcologica* 64., Harrassowitz, Wiesbaden 2005.
- Sağol Yüksekaya, Gülden (ed.), *Türk Dili Kitabı*, Duyap Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Sev, Gülsel, *Tarihî Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2007.

Strahlenberg, Philipp Johan von, *Dar Nord und Ostliche Theil von Europa und Asia*, Universitas Szegendiensis de Attila József Nominata, Studia Uralo - Altaica VIII., Szeged 1975.

Şen, Mesut, *Türk Dilinin Dünyü ve Bugünü*, 2. Baskı, Post Yayın Dağıtım, İstanbul 2019.

Şeylan, Ali, *Üniversiteler İçin Türkçe Eleştirel Okuma ve Yazma*, Beykent Üniversitesi Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2014.

Tekin, Talat, *Japonca ve Altay Dilleri*, Doruk Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1993.

Tekin, Talat, *Orhon Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*, BilgeSu Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2018.

Tekin, Talat; Ölmez, Mehmet, *Türk Dilleri: Giriş*, BilgeSu Yayıncılık, Yenilenmiş Beşinci Baskı, Ankara 2018.

Tekmen, Aşye Nur; Takano, Akiko, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara 2016.

Tesnière, Lucien, *Éléments de Syntaxe Structurale*, Klincksieck, Paris 1959.

Timurtaş, Faruk, *Eski Türkiye Türkçesi XV. yüzyıl : gramer - metin - sözlük*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1977.

Toparlı, Recep, *Türk Dili*, Seyran Yayınları, Sivas 1993.

Tuncoku, Mete, vd., *Türkçe Konuşanlar İçin Japonca Dil Bilgisi*, Biblio Limited Yayınları, Ankara-Tokyo 1989.

Uda Kikuta, Chiharu, *Complex Predicates in Japanese*, Routledge, Volume 4, London and New York 2019.

Uzun, Nadir Engin, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul 2000.

Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, 2. Baskı, İstanbul 2007.

Weintz, H. J., *A Japanese Grammar*, Hossfeld's Series, Hirschfeld Brothers Limited, London 1904.

Winkler, Heinrich, *Uralaltaische Völker und Sprachen*, Berlin, 1884.

Winkler, Heinrich, *Tungusisch und Finnisch-ugrisch*, I ve II, JSFOu. XXX, 9 ve XXXIX, N I; *Japaner und Altaier*, Berlin, 1894

Winkler, Heinrich, *Der uralaltaische Sprachstanun: das Finnische und das Japanische*, Berlin, 1909

Winkler, Heinrich, *Die altaische Völker und Sprachwelt*, Berlin, 1921

Wiedemann, Ferdinand Johann, *Über die früheren Sitze der tschudischen Völker und ihre Sprachverrvandtschaft mit den Völkern Mitteleuropas*, Einladung zur öffentlichen Prüfung im hiesigen Gymnasium, Reval 1838.

Yamada, Yoşio, *Nihongo Bunpō Kōgi*, Hōbunkan, Tokyo 1922. [山田孝雄, 『日本語文法講義』, 宝文館, 東京, 1922.]

Zeynalov, Ferhat, *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi*, Yusuf Gedikli (çev.), Cem Yayınları, Birinci Bası, İstanbul 1993.

Kitap bölümleri

Alan, Nazmi, “+{DAn} Durum Biçimbirimi ve Nöbetleşmeleri”, *IX. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, İlhan Erdem, Ersin Aycan (ed.), İnönü Üniversitesi, Malatya 2018, s. 140-148.

Gençer, Zeynep, “Japoncada Fiil İstemi Ve Türk Öğrencilere “İsim+Ni+Fiil” Yapılarının Öğretimi Üzerine”, *Japon Dili İncelemeleri*, Ayşegül Atay (Ed), Transnational Press, London 2018.

Kishimoto, Hideki, “Valency and case alternations in Japanese”, *Transitivity and Valency Alternations: Studies on Japanese and Beyond (Trends in Linguistics: Studies and Monographs)*, Walter de Gruyter, Volume 297, Berlin/Boston 2016, s. 125-154.

Sert, Göksel, “Durum”, *Türkçede Dilbilgisel Ulamlar*, Erdoğan Boz (ed.), Gazi Kitabevi, Ankara 2020.

Temir, Ahmet, “Ural-Altay Dilleri Teorisi”, *Türk Dünyası El Kitabı*, İkinci Cilt, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İkinci Baskı, Ankara 1992.

Tuna, Osman Nedim, “Altay Dilleri Teorisi”, *Türk Dünyası El Kitabı*, İkinci Cilt, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İkinci Baskı, Ankara 1992.

Dergiler

Akimoto, Miharū, "Kōpasuni Motozuita "Sawaru"no Bunseki: Tadō-seitono Kanrenkara", *Keisen Cogakuen Daigaku Kiyō*, 22, 2010-02, s. 153-166. [秋元 美晴, 「コーパスに基づいた「触る」の分析: 他動性との関連から」, 『恵泉女学園大学紀要』, 22, 2010-02, 153 - 166.]

Banguoğlu, Tahsin, "Eski Türkçe Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 12 (1965), s. 77-84.

Banno, Osamu, "Ga/No Kōtai Genşō nitsuite no İcikōsatsu — Kodai Gendai Kōpasu o Taişō Şite —", *Dai 4-kai kōpasu nihongo-gaku wākuşoppu yokō-şū* (National Institute for Japanese Language and Linguistics), Tokyo 2013. [坂野収, "「ガ/ノ」交替現象についての一考察—古代・現代コーパスを対照して—", 『第4回コーパス日本語学ワークショップ予稿集』, 東京, 2013.]

Boz, Erdoğan, "Türkiye Türkçesinde Sözcük Türleri Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 1 (2020), s. 1-10.

Dalkiran, Ayşe Nur; Fui, Harin, *Nihongono Kakucoşino Tsukaiwaketo Torukocin Nihongo Gakuşūşano Goyōno Kōsatsu: "De"to "Ni"ni Kansuru Nihongoto Torukogono Taişō Kenkyū*, Tōkyō Gakugei Daigaku Gakucutsu Cōhō İnkai, Tōkyō Gakugei Daigaku Kiyō, Sōgō Kyōiku Kagaku-kei, 65 (2), (2014) s. 527-540. [DALKIRAN, Ayşe Nur; 許, 夏玲, 『日本語の格助詞の使い分けとトルコ人日本語学習者の誤用の考察: 「で」と「に」に関する日本語とトルコ語の対照研究』, 東京学芸大学学術情報委員会, 東京学芸大学紀要, 総合教育科学系, 65 (2), 527-540, 2014 年.]

Gökdayı, Hürriyet, "Türkiye Türkçesinde Öbekler", *Turkish Studies*, Volume 5/3 (2010), s. 1317.

Gözaydın, Nevzat, "Transeurasian Verbal Morphology in A Comparative Perspective: Genealogy, Contact, Chance, Ed. by. Lars Johanson and Martine Robbeets, *Turcologica*, Herausgegeben von Lars Johanson, Band: 78, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2010, 180 s.", *TDAY Belleten*, 1 (2011): s. 117-120.

Herkmen, Dilek, "Kutb'un Hüsrev ü Şîrîn'inde Oğuzca Özellikler", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 52 (2021), s. 11-32.

Kim, Eunji, “Gendaigono Rentai Şüşokusetsuni Okeru Coşi "+no"”, *Japanese linguistics*, 25, 2009-04, s. 23-42. [金銀珠, 「現代語の連体修飾節における助詞「の」」, 『日本語科学』, 25, 23-42, 2009-04]

Mansuroğlu, Mecdur, “Edirne Ağzında Yapı, Anlam, Deyim ve Sözdizimi Özellikleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 8 (1960), s. 181-187.

Mogi, Toşinobu, "Cunco Coşi-ku "A+kara B+made"ni Tsuite", *Tsukuba Ōyō Gengo-gaku Kenkyū*, 7, 2000-12, s. 29-42. [茂木 俊伸, 順序助詞句「A から B まで」について, 『筑波応用言語学研究』7, 2000 年 12 月, pp. 29-42.]

Murayama, S., “Vergleichende betrachtung der kasussuffixe im Japanischen”, *Studia Altaica*, s. 126-130.

Sugai, Kazumi, “Kakucoşi "de"no İmi Tokuseini Kansuru İçikōsatsu”, *Nagoya Daigaku Bungakubu Kenkyū Ronşū (Bungaku)*, 1997. [菅井三実, 『格助詞「で」の意味特性に関する一考察』, 名古屋大学文学部研究論集 (文学), 1997.]

Sugai, Kazumi, *Kakucoşi "+ni"no Tōitsu-teki Bunsekini Muketa Ninçi Gengogaku-teki Apurōçi*, "Sekaino Nihongo Kyōiku", 17, 6, 2007, s. 113-135. [菅井三実, 「格助詞「に」の統一的分析に向けた認知言語学的アプローチ」, 『世界の日本語教育』, 17, 2007 年 6 月, 113-135.]

Yamamoto, Çikako, *Kakucoşi "+ga, +no"no Kōbunronteki Kōsatsu*, *Ryūkoku Daigaku, Kokubungaku Ronsō*, 52, 225-20, 2, 2007, s. 78-96. [山本千賀子, 「格助詞「が・の」の構文論的考察」, 龍谷大学, 國文學論叢 52, 225-207, 2007-02.]

Yılmaz, Emine, "İki Binli Yılların Başında Altay Dilleri Araştırmaları: Çalışmalar, Yöntemler, Eğilimler", *Turkic Linguistics and Philology*, 1, 1 (2018), s. 1-15.

Yō, Bunran, ""Başo NP_1deno NP_2"ni Okeru "Başo NP_1" to "NP_2"no Tagu Şurui oyobi Sono Tagu Bunpu", *Integrated Sciences for Global Society Studies*, Kyushu University, (3) 2015, s. 87-100. [楊, 雯嬾, 「場所 NP_1 デノ NP_2」における「場所 NP_1」と「NP_2」のタグ種類及びそのタグ分布, 『地球社会統合科学研究』, 九州大学, 3 号 87 ~ 100, 2015.]

Sözlükler

TÜRK DİL KURUMU, Türkçe Sözlük, On birinci baskı, Ankara 2011.

Tezler

Akbay, Okan Haluk, *Japonca ve Türkçedeki Eylemlerin Üye Yapısı - Dil Öğretimi Amaçlı Bir Karşılaştırma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2006.

Akpınar, Seda, *Processing Genitive-Possessive Long Distance Dependencies in Turkish*, Boğaziçi University, Institute for Graduate Studies in Social Sciences, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Arı Özdemir, Tuba, *Yönetim Bağlama Kuramı Temelinde Çağdaş Türk Lehçelerinde Hal Eki Yükleme Kuramı*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Manisa 2020.

Arı Özdemir, Tuba, *Gagauz Türkçesinde İstem*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2012.

Dalkıran, Ayşe Nur, *Nihongo to Torukogono Zokkaku Keişikini Kansuru Taişō Kenkyū*, Okayama Daigaku Şakai Bunka Kagaku Kenkyūka, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Okayama 2014. [ダルクラン・アイシエヌル, 『日本語とトルコ語の属格形式に関する対照研究』, 岡山大学社会文化科学研究科, 博士論文, 岡山, 2014.]

Güller, Nesrin, *Başkurt Türkçesinde Fiil-Tamlayıcı İlişkisi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.

Gürses, Dilek, *Ege Bölgesi Ağızlarında Fiil ve Edatlarda İstem*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2019.

Karabulut, Ferhat, *Relative Clause Constructions in Kazakh*, University of Wisconsin-Madison, Languages and Cultures of Asia, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Wisconsin 2003.

Lin, Ken-Teng, *Kakocoşi "+o"no Koa İmēcito Sono Yōhōno Kōzō: Mittsuno Kihon Yōhōo Çüşinni*, Takuşoku Daigaku, Takuşoku Daigaku Daigakuin, Gengo Kyōiku Kenkyūka, Gengo Kyōiku Senkō, Hakase Ronbun, 2015. [孫 逸珊, 「格助詞「を」のコア・イメージとその用法の構造—三つの基本用法を中心に—」, 拓殖大学, 拓殖大学大学院, 言語教育研究科, 言語教育専攻, 博士論文, 2015]

Malkoç, Abdulhak, *Japonca'da İlgeçler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991.

Şahin, Erdal, *Tarihi ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Hâl Ekleri ve İşlevleri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2003.

Umemoto, Yuiko, *Türkçe ve Japoncada Söz Dizimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2012.

Takayama, Hiroko, *Kakucosini Mirareru Kōtaino Mekanizumuni Kansuru Kenkyū*, Kansai Gakuin Daigaku Daigakuin, Gengo Komyunikēşon Bunka Kenkū-ka, Hakuşi Gakuin Ronbun, 2017. [高山弘子, 「格助詞に見られる交替のメカニズムに関する研究」, 関西学院大学大学院, 言語コミュニケーション文化研究科, 博士学位論文, 2017.]

Yılmaz, Neslihan, *Tatar Türkçesinde Fiillerin İstemi*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2016

Jin, Yinji, *Şukaku-Zokkaku Kōtaini Kansuru Hikaku Kenkyū*, Yokohama Kokuritsu Daigaku Kankyō Cōhō Gakufu, Doktora Tezi, Yokohama 2014. [金銀姫, 主格・属格交替に関する比較研究, 横浜国立大学環境情報学府, 博士論文, 横浜, 2014.]

Dijital Kaynaklar

Kokuritsu Kokugo Kenkyūşo, *Gendai Nihongo Kakikotoba Kinkō Kōpasu (BCCWJ)*, [<https://chunagon.ninjal.ac.jp/bccwj-nt/search>] [国立国語研究所, 現代日本語書き言葉均衡コーパス]

Kokuritsu Kokugo Kenkyūşo, *Kihon Dōşī Hando Bukku* [<https://verbhandbook.ninjal.ac.jp>] [国立国語研究所, 基本動詞ハンドブック]

Türkçe Ulusal Derlemi (TUD) - Turkish National Corpus (TNC) [<https://v3.tnc.org.tr>] [Aksan, Y. et al. (2012). Construction of the Turkish National Corpus (TNC). In Proceedings of the Eight International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2012). İstanbul. Türkiye. <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2012/papers.html>]